

Alcohol en jongeren in Amersfoort

Beleidsinventarisatie gemeente Amersfoort

NALEVINGSONDERZOEK
DRAAGVLAKONDERZOEKEN
BELEIDSVERKENNEND ONDERZOEK
& BELEIDSADVIES

STAP (Stichting Alcoholpreventie), Utrecht

&

Universiteit Twente, Enschede

in opdracht van:

Gemeente Amersfoort

Uit deze uitgave mag niets worden gereproduceerd door middel van boekdruk, foto offset, microfilm, of welk ander medium dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Alcohol en jongeren in Amersfoort

Beleidsinventarisatie gemeente Amersfoort

Auteurs: Joris van Hoof (UT), Denise van Poppel (STAP), Joost Mulder (STAP) en Niels Baas (UT).

Utrecht: STAP (Stichting Alcoholpreventie)

Enschede: Universiteit Twente, Faculteit Gedragwetenschappen

Alcohol en jongeren in Amersfoort
Beleidsinventarisatie gemeente Amersfoort

Joris van Hoof (UT)
Denise van Poppel (STAP)
Joost Mulder (STAP)
Niels Baas (UT)

Augustus 2008

Gezamenlijke uitgave van:

STAP
Stichting Alcoholpreventie

&

Universiteit Twente
Faculteit Gedragwetenschappen

VOORWOORD

“Nederlandse jongeren zijn de zuipschuiten van Europa”, aldus oud- Minister Hoogervorst begin 2006¹. Nederlandse jongeren drinken te vroeg, te veel en te vaak. De meeste kinderen drinken hun eerste alcoholische drankje tussen hun 11^e en 13^e levensjaar. Meisjes zijn gemiddeld ouder dan jongens als ze voor het eerst alcohol drinken, te weten 12,8 jaar versus, 12,4 jaar². Uit recent gepubliceerde cijfers van het Peilstationonderzoek van het Trimbos-instituut blijkt dat anno 2007 ongeveer 70% van de jongeren tot 16 jaar die alcohol drinken, afgelopen maand minimaal één keer vijf of meer glazen heeft gedronken³.

Eén van de belangrijkste oorzaken van het huidige alcoholgebruik onder jongeren in Nederland is de toegenomen beschikbaarheid van alcohol in de samenleving. Alcohol wordt op veel plaatsen verkocht, drank is relatief goedkoop, het wordt in steeds aantrekkelijkere vormen aangeboden, er is een overvloed aan alcoholreclame en de naleving van de leeftijdsgrenzen voor alcoholverkoop werkt onvoldoende in Nederland⁴.

In november 2006 werd duidelijk dat de gemeente Amersfoort aandacht wil gaan besteden aan alcoholpreventie onder jongeren. De gemeente heeft STAP in samenwerking met de Universiteit Twente de opdracht gegeven diverse onderzoeken uit te voeren. De resultaten van deze onderzoeken zullen als uitgangspunt dienen voor een te ontwikkelen projectplan in de gemeente Amersfoort.

Parallel aan de onderzoeksopdracht aan STAP en de Universiteit Twente is een andere Universiteit gestart met de eerste Nederlandse wetenschappelijke studie naar het effect van specifieke preventieprogramma's op het alcoholgebruik van jongeren. Aangezien de gemeente Amersfoort een nieuw project wil opstarten is de mogelijkheid voor de gemeente aanwezig om aan deze studie deel te nemen. Deelname heeft een aantal voordelen voor de gemeente, waaronder geïntensiveerde inzet van de Voedsel en Waren Autoriteit die bevoegd is de Drank- en Horecawet te handhaven.

In dit rapport worden de resultaten van drie onderzoeken toegelicht. Het nalevingsonderzoek geeft inzicht in de naleving van de leeftijdsgrenzen door alcoholverstrekkers in de gemeente Amersfoort. De draagvlakonderzoeken geven inzicht in het draagvlak (onder alcoholverstrekkers, ouders en jongeren) voor diverse gemeentelijke beleidsmaatregelen om de alcoholproblematiek onder jongeren aan te pakken. Tot slot brengt het beleidsverkennde onderzoek operationele aanknopingspunten voor gemeentelijk beleid in kaart (bijvoorbeeld de randvoorwaarden voor effectieve naleving van de Drank- en Horecawet).

Onze dank gaat uit naar de GGD Eemland en de betrokken afdelingen van de gemeente Amersfoort voor hun bijdrage en medewerking aan de uitvoering van het onderzoek.

Utrecht, augustus 2008

Joris van Hoof (UT)
Denise van Poppel (STAP)
Joost Mulder (STAP)
Niels Baas (UT)

¹ Dagblad Trouw, 20 januari 2006

² Persoonlijke communicatie met K. Monshouwer, Trimbos-instituut, 2008

³ Monshouwer, Verdurmen, van Dorsselaer, Smit, Gorter & Vollebergh, 2008

⁴ Gosselt, van Hoof, De Jong & Prinsen, 2007

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	1
1.1 Aanleiding	1
1.2 Alcoholgebruik in Nederland	1
1.3 Alcoholgebruik in Amersfoort	2
1.4 Aanpak van het probleem	2
1.5 Opzet van het rapport	3
2. NALEVINGSONDERZOEK	4
2.1 Inleiding	4
2.2 Onderzoeksopzet	5
2.2.1 Selectie van de mysteryshoppers	6
2.2.2 Steekproef van verkooppunten	7
2.3 Resultaten	7
2.3.1 Succesvolle aankoopogingen	7
2.3.2 Interventies	7
2.3.3 Variabelen die van invloed zijn op het slaagpercentage	8
2.4 Conclusies	8
3. DRAAGVLAKONDERZOEK JONGEREN	9
3.1 Inleiding	9
3.2 Onderzoeksopzet	9
3.2.1 Vragenlijst	9
3.2.2 Respondenten	10
3.3 Resultaten	10
3.4 Conclusies	16
4. DRAAGVLAKONDERZOEK OUDERS	18
4.1 Inleiding	18
4.2 Onderzoeksopzet	18
4.2.1 Vragenlijst	18
4.2.2 Respondenten	19
4.3 Resultaten	19
4.4 Conclusies	22

5. DRAAGVLAKONDERZOEK VERSTREKKERS	24
5.1 Inleiding	24
5.2 Onderzoeksopzet	24
5.2.1 Telefonisch interview	24
5.2.2 Respondenten	25
5.3 Resultaten	25
5.4 Conclusies	28
6. BELEIDSVERKENNEND ONDERZOEK	30
6.1 Inleiding	30
6.2 Onderzoeksopzet	30
6.2.1 Focusgroepen	31
6.2.2 Respondenten	31
6.3 Resultaten	32
6.3.1 De beschikbaarheid van alcohol voor jongeren	32
6.3.2 Verantwoordelijkheid	33
6.3.3 Handhaving en toezicht	35
6.3.4 De rol van alcoholverstrekkers, ouders, jongeren en overheid	36
6.3.5 Aanknopingspunten voor beleid	36
6.4 Conclusies	39
7. BELEIDSADVIES	40
7.1 Inleiding	40
7.2 Theoretische achtergrond	40
7.3 Vertaling van theorie naar praktijk	42
7.3.1 Regelgeving in theorie	42
7.3.2 Regelgeving in de Amersfoortse praktijk	43
7.3.3 Handhaving in theorie	44
7.3.4 Handhaving in de Amersfoortse praktijk	45
7.3.5 Publiek Draagvlak in theorie	45
7.3.6 Publiek Draagvlak in de Amersfoortse praktijk	46
7.4 Beleidsaanbevelingen	47
7.4.1 Procesmatige aanbevelingen	47
7.4.2 Beleidsaanbevelingen per pijler	48

LITERATUUR	50
<i>Bijlage 1: Protocol nalevingsonderzoek</i>	55
Ethische en juridische overwegingen mysteryshop- onderzoek	55
Ethische en juridische overwegingen met betrekking tot de verkooppunten	55
Ethische en juridische overwegingen met betrekking tot de jongeren	56
Aankoopprotocol bezoeken horecagelegenheden (cafés en discotheken)	56
Aankoopprotocol bezoeken jongerencentra	57
Aankoopprotocol bezoeken supermarkten en cafetaria's	57
Aankoopprotocol bezoeken slijterijen	58
<i>Bijlage 2: Draagvlakonderzoek jongeren (12-15 jaar)</i>	59
Onderzoeksprocedure	59
Resultaten vragenlijst	60
<i>Bijlage 3: Draagvlakonderzoek jongeren (16-25 jaar)</i>	69
Onderzoeksprocedure	69
Resultaten	70
<i>Bijlage 4: Draagvlakonderzoek ouders</i>	80
Onderzoeksprocedure	80
Resultaten	81
<i>Bijlage 5: Draagvlakonderzoek alcoholverstrekkers</i>	84
Onderzoeksprocedure	84
Opzet telefonisch interview	85
<i>Bijlage 6: Protocol focusgroepen</i>	86
Onderzoeksprocedure	86
Draaiboek Focusgroepen	86
<i>Bijlage 7: Resultaten focusgroep alcoholverstrekkers</i>	96
<i>Bijlage 8: Resultaten focusgroep jongeren 12-15 jaar</i>	107
<i>Bijlage 9: Resultaten focusgroep jongeren van 16-25 jaar</i>	116
<i>Bijlage 10: Resultaten focusgroep ouders</i>	129

SAMENVATTING

De gemeente Amersfoort wil beleid ontwikkelen met als doel het alcoholgebruik onder jongeren te beperken. De redenen hiervoor zijn helder: Nederlandse jongeren drinken te vroeg, te vaak en te veel. Recente cijfers van de GGD Eemland laten zien dat bijna 70% van de 15- en 16-jarigen afgelopen maand minimaal eenmaal vijf of meer glazen alcohol heeft gedronken bij één gelegenheid. Opvallend genoeg geeft ongeveer de helft (54%) van de jongeren onder de 16 jaar aan de alcohol te krijgen en niet zelf te kopen. Ruim een kwart van de Amersfoortse jongeren (27%) onder de 16 jaar zegt alcohol te kunnen kopen in de supermarkt⁵. Hiernaast is alcohol goedkoop, maakt reclame de producten aantrekkelijk en is alcoholhoudende drank gemakkelijk beschikbaar voor jongeren.

In dit rapport worden de resultaten van drie onderzoeken gepresenteerd die STAP in samenwerking met de Universiteit Twente heeft uitgevoerd in de gemeente Amersfoort. De resultaten van de onderzoeken dienen als uitgangspunt voor de ontwikkeling van een lokaal alcoholbeleid.

Allereerst is er een *nalevingsonderzoek* uitgevoerd in de gemeente Amersfoort. Doel van dit onderzoek was inzicht te krijgen in hoeverre aan jongeren onder de wettelijke leeftijdsgrens van 16 jaar alcohol wordt verstrekt in supermarkten, slijterijen, horecagelegenheden, cafetaria's en jongerencentra in de gemeente Amersfoort. De verkrijgbaarheid van alcohol speelt een cruciale rol in de verklaring van alcoholgebruik onder jongeren. Het nalevingniveau is gemeten met behulp van *mystery shopping*, waarbij vier 15-jarige jongeren een selectie van verkooppunten in de gemeente bezochten. In totaal zijn 22 supermarkten, 10 slijterijen, 30 horecagelegenheden, 17 cafetaria's en 1 jongerencentrum bezocht, waarbij in totaal 80 aankoopogingen zijn gedaan. Dit aantal verkooppunten is afgestemd op het totaal aantal inwoners en verkooppunten per branche in de gemeente Amersfoort. De resultaten zijn hierdoor een representatieve weergave van de situatie in Amersfoort.

Uit het onderzoek blijkt dat het aantal succesvolle aankoopogingen van alcohol door jongeren onder de 16 jaar in de gemeente Amersfoort 100% bedraagt.

Dit betekent dat alle aankoopogingen in alle categorieën verkooppunten (supermarkt, slijter, horeca, cafetaria's en jongerencentra) geslaagd zijn. Dit percentage is hoger dan de verwachting van jongeren zelf, die aan hebben gegeven dat 90% van de aankoopogingen slaagt⁶. Ook ligt dit percentage geslaagde aankoopogingen hoger dan in andere Nederlandse gemeenten. Het nalevingsniveau in Nederlandse supermarkten en slijterijen is in 2006 gemeten en van alle aankoopogingen was 86% succesvol⁷.

Ten tweede is er een *draagvlakonderzoek* uitgevoerd onder ouders, alcoholverstrekkers, jongeren onder de 16 jaar en jongeren boven de 16 jaar. Het doel was het beantwoorden van de vraag in hoeverre er bij de betrokken partijen steun is voor een aantal mogelijke beleidsmaatregelen om de alcoholproblematiek onder jongeren aan te pakken. De resultaten laten zien dat de vier partijen verschillende beleidsmaatregelen steunen. Er is geen sprake van een eensgezinde visie in dezen.

De jongeren onder de 16 jaar leggen de nadruk op de noodzaak bestaande regelgeving te handhaven (64% steunt het beboeten van alcoholverstrekkers die alcohol verkopen aan jongeren onder de 16 jaar en 69% steunt het optreden van de politie tegen dronken jongeren op straat). Drie op de vier jongeren van 16 tot 25 jaar (77%) steunen het beboeten van ondernemers die alcohol verkopen aan jongeren onder de 16 jaar.

⁵ De Vos, 2008

⁶ Bieleman, Kruize & Nienhuis, 2006

⁷ Gosselt, Van Hoof, De Jong & Prinsen, 2007

Er is een breed draagvlak (69%) voor een consistent optreden tegen dronken jongeren op straat door de politie. Ook het beboeten van alcoholverstrekkers die doorschenken aan jongeren die dronken zijn, wordt gesteund door de meerderheid van deze groep jongeren (54%). Onder jongeren jonger dan 16 is slechts een beperkt draagvlak aanwezig voor het vervroegen van sluitingstijden (21%), het afschaffen van *happy hours* (19%) en het verhogen van de leeftijdsgrens voor het kopen van alcohol van 16 naar 18 jaar (26%).

De groep ouders is heterogeen van samenstelling en de steun voor mogelijke beleidsmaatregelen varieert. De meerderheid van de ouders steunt het handhaven van bestaande regelgeving, zoals het beboeten van verstrekkers die doorschenken aan dronken jongeren (89%), het beboeten van verstrekkers die alcohol verkopen aan jongeren onder de 16 jaar (89%), het consistente optreden van de politie tegen dronken jongeren op straat (83%) en het beboeten van alcoholgebruik op straat (82%).

Ook voor regelgeving als het organiseren van alcoholvrije schoolfeesten (84%) en het vervroegen van de sluitingstijden (57%) is draagvlak aanwezig.

Een opvallend resultaat is dat 68% van de ouders het een goed idee vindt om de aankoopleeftijd van alcohol van 16 jaar te verhogen naar 18 jaar. De meerderheid van de ouders onderschrijft de norm dat hun eigen (en andermans) kinderen bij hen thuis niet mogen indrinken (92%), maar 44% van de ouders geeft wel aan het eens te zijn met de stelling dat jongeren vanaf 12 jaar thuis alcohol mogen leren drinken. De behoeften van ouders met betrekking tot opvoedingsondersteuning en voorlichting is divers. Een kwart van de ouders geeft aan behoefte te hebben aan meer informatie over wat alcohol met hun kinderen doet. In aanvulling hierop geeft een minderheid van de ouders (15%) aan te willen leren omgaan met het drinkgedrag van de kinderen.

Het draagvlakonderzoek onder de alcoholverstrekkers (jongerencafés, snackbars, supermarkten, slijterijen en jongerencentra) focust op de drie begrippen (1) kennen, (2) kunnen en (3) willen. Allereerst zijn de verstrekkers bekend met de bestaande wetgeving met betrekking tot alcohol. Ten tweede voeren de verstrekkers intern beleid om alcoholverstrekking aan minderjarigen te voorkomen. Het beleid verschilt van polsbandjes, stempels, klantenkaarten en deurbeleid (de controle van identiteitsbewijzen) in de horeca, tot het scheiden van feesten voor 16- en 16+ bij een sportvereniging. De verstrekkers zonder wettelijke drankvergunning (zoals supermarkten en slijterijen) geven aan standaard naar het identiteitsbewijs van de alcoholkoper te vragen. Tot slot geven de alcoholverstrekkers een aantal elementen aan die zij veranderd zouden willen zien in gemeentelijk beleid. Het thuisfront (ouders, vrienden) speelt volgens de verstrekkers een cruciale rol. De handhaving van gemeentelijke wetgeving (zoals alcoholverbodsgebieden op pleinen en in andere openbare ruimten) is een tweede aangegeven 'wens' van de verstrekkers. Er worden geen voorstellen gedaan om de naleving van de Drank- en Horecawet bij de verstrekkers zelf te verbeteren. Zij herkennen zich niet in de landelijke cijfers van nalevingsonderzoek waaruit bleek dat 85% van de jongeren onder de 16 jaar alcohol kon kopen bij alcoholverkooppunten.

Ten derde is een beleidsverkenkend onderzoek uitgevoerd. Het doel van dit laatste onderzoek was het inventariseren van operationele aanknopingspunten voor effectief beleid. Waar deze aanknopingspunten liggen is onderzocht door middel van focusgroepen van ouders, alcoholverstrekkers, jongeren onder de 16 jaar en jongeren boven de 16 jaar. De bepalende rol voor de omgeving van jongeren op hun alcoholgebruik is duidelijk naar voren gekomen in de vier verschillende focusgroepen. Echter, de partijen benadrukken ieder verschillende elementen uit die omgeving die van doorslaggevende invloed zijn op het alcoholgebruik van de jongeren.

Alcoholverstrekkers geven aan dat alcohol een bijzonder consumptiegoed is en dat hieraan eisen gesteld mogen worden (in de vorm van bijvoorbeeld het verplicht volgen van een training waarin de gevaren van alcohol worden uitgelegd). De jongeren zelf geven aan dat de ouders vaak niet weten dat zij alcohol drinken, terwijl ouders zelf denken dat zij precies weten of en hoeveel hun kinderen drinken. En als ouders open zouden zijn over alcohol, zou het volgens de jongeren een stuk minder spannend worden om alcohol uit te proberen. Verder verschillen de opvoedingsstijlen van de ouders sterk. Het verbieden van alcoholgebruik onder kinderen lijkt onmogelijk, maar tegelijkertijd is het signaal dat ermee wordt afgegeven (namelijk het stellen van grenzen) van cruciaal belang. Daarnaast geven de ouders zelf aan dat ze niet in de hand hebben wat er met de kinderen buitenshuis gebeurt. De jongeren zien hier een rol weggelegd voor de overheid, want zij stelt de regels op waaraan de maatschappij zich moet houden. Opvallend genoeg komen de betrokken partijen individueel niet tot een integrale aanpak van de alcoholproblematiek onder jongeren. Deze regierol is weggelegd voor de gemeente.

Effectieve alcoholpreventie bestaat uit drie pijlers: regelgeving, handhaving en publiek draagvlak⁸. Studies laten zien dat interventies gericht op het beperken van de beschikbaarheid van alcohol effectief zijn om het alcoholgebruik onder jongeren terug te dringen. Op grond van bovenstaande onderzoeksresultaten is per pijler een aantal beleidsaanbevelingen geformuleerd. Allereerst verdient het aanbeveling om in overleg met Politie en de Voedsel en Waren Autoriteit een handhavingsbeleid op te stellen en te implementeren dat gericht is op de verbetering van de naleving van de leeftijdsgrenzen bij alcoholverkoop en op handhaving van de regels met betrekking tot drinken op straat en openbare dronkenschap. In lijn met dit handhavingsbeleid kan een horecastappenplan ontwikkeld worden. Hiernaast wordt de gemeente aanbevolen het concept 'alcoholvrije school' te stimuleren in ontwikkeling en implementatie. Tot slot verdient het aanbeveling om een communicatieplan te formuleren waarin expliciet aandacht wordt besteed aan de ontwikkeling van een integrale ouderstrategie en een strategie met betrekking tot de effectiviteit van een intensiever handhavingsbeleid gericht op alcoholverstrekkers. In het communicatieplan wordt de strategie met betrekking tot de externe alsmede de interne communicatie belicht.

⁸ Reynolds, 2003

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

Nederlandse jongeren drinken het meest frequent van Europa zo blijkt uit de resultaten van het ESPAD onderzoek (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs) uit 2004. Een kwart van de Nederlandse jongeren drinkt om de drie dagen alcoholhoudende drank⁹.

Het op jonge leeftijd drinken van alcohol is schadelijk voor de lichamelijke en geestelijke ontwikkeling van jongeren. De rijksoverheid maakt zich hier zorgen over. Ook steeds meer gemeenten willen het alcoholgebruik onder jongeren gaan aanpakken. De gemeente Amersfoort heeft STAP (in samenwerking met de Universiteit Twente) de opdracht gegeven om specifiek onderzoek uit te voeren naar het alcoholgebruik onder jongeren. De resultaten van dit onderzoek zullen als uitgangspunt dienen voor een op maat gesneden beleidsadvies.

1.2 Alcoholgebruik in Nederland

Er is een groeiend maatschappelijk bewustzijn dat alcoholgebruik onder jongeren tot problemen kan leiden. Zo kan overmatig alcoholgebruik door jongeren diverse vormen van overlast tot gevolg hebben. Daarnaast maakt recent wetenschappelijk onderzoek duidelijk dat het voorkomen van gezondheidsschade bij jongeren als gevolg van alcoholgebruik prioriteit verdient. Alcoholgebruik op jonge leeftijd brengt ernstige gezondheidsrisico's met zich mee. De hersenen van jongeren zijn nog niet volgroeid en alcoholgebruik kan tot blijvende schade leiden. Jongeren die veel alcohol drinken, presteren slechter op geheugentesten dan niet-drinkers¹⁰. Ook wordt de kans op alcoholverslaving aanzienlijk verhoogd als kinderen voor hun 15^e levensjaar beginnen met het drinken van alcohol¹¹.

Op korte termijn verhoogt alcoholgebruik het risico op verkeersongelukken¹², betrokkenheid bij gevechten¹³, valpartijen¹⁴, onveilig vrijen¹⁵ en alcoholvergiftingen¹⁶.

Uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (2007) blijkt dat 81% van de Nederlanders wel eens alcohol drinkt. Een aanzienlijk deel daarvan (11%) drinkt minstens eenmaal per week zes of meer glazen alcohol op één dag en wordt derhalve beschouwd als een zware drinker. Als het gaat om jongeren van 15 tot 25 jaar, dan heeft 86% wel eens alcohol gedronken (in 2004 was dat 84%). Bijna een kwart (21%) van hen is een zware drinker. In dezelfde leeftijdsgroep drinkt 10% per dag gemiddeld drie of meer glazen alcohol. In de jongere leeftijdscategorie 0-15 jaar geeft 15% aan (wel eens) alcohol te drinken.

⁹ Hibell et al., 2004

¹⁰ Tapert et al., 2003

¹¹ Ellickson, Tucker & Klein, 2003

¹² Sindelar, Barnett & Spirito, 2004

¹³ Macdonald, Cherpitel, Borges, DeSouza, Giebrect & Stockwell, 2005

¹⁴ Harnett, Herring, Thom & Kelly, 1999

¹⁵ Sen, 2002

¹⁶ Wilsterman, Dors, Sprij & Wit, 2004

Uit recent gepubliceerde cijfers van het Peilstationonderzoek van het Trimbos-instituut (2008) blijkt dat anno 2007 minder kinderen tussen de 12 en 14 jaar alcohol drinken dan vier jaar geleden. Gaf in 2003 bijna 70% van hen nog aan ooit alcohol te hebben gedronken, in 2007 was dit aantal gedaald naar ongeveer 50%. Van de jongeren tot 16 jaar die wel drinken, geeft 70% aan afgelopen maand minimaal één keer vijf of meer glazen te hebben gedronken (het zogenoemde *binge drinking*). Opvallend is dat er de afgelopen vier jaar geen veranderingen zijn opgetreden in het drinkpatroon van 15- tot 18- jarigen. In 2003 gaf 32.7% van de 15-jarigen aan afgelopen maand dronken te zijn geweest. In 2007 gaf 30.4% van de jongeren van 15 jaar aan afgelopen maand dronken te zijn geweest.

1.3 Alcoholgebruik in Amersfoort

Recente onderzoeksresultaten van het Schoolkrachtonderzoek van de GGD Eemland laten zien dat tweedeklassers (13-14 jaar) in 2007 minder drinken in vergelijking met 2003¹⁷. De trend in de resultaten van bovengenoemd landelijk Peilstationonderzoek zien we ook terug in Amersfoort. In 2003 had ongeveer de helft van deze jongeren afgelopen maand alcohol gedronken, tegenover een kwart in 2007.

Onder de vierdeklassers (15-16 jaar) is het aantal jongeren dat afgelopen maand alcohol heeft gedronken ook licht gedaald (van acht op de tien in 2003 naar zeven op de tien in 2007).

Opvallend genoeg is het percentage bingedrinkers (personen die in korte tijd drinken vijf of meer glazen drinken) alleen licht gedaald onder de jongeren van 13 tot 14 jaar. Bij de jongeren uit de 2^e klas (13-14 jaar) is het percentage bingedrinkers gedaald van 58% in 2003 naar 53% in 2007. Bij de jongeren uit de 4^e klas (15-16 jaar) is het percentage bingedrinkers met bijna 70% even hoog als in 2003. Op basis van deze cijfers kan geconcludeerd worden dat de meerderheid van de jongeren die aangeven alcohol te drinken, anno 2008 overmatig (en schadelijk) alcohol drinkt.

Naast het alcoholgebruik van de jongeren heeft de GGD Eemland in kaart gebracht waar jongeren de alcoholhoudende dranken kopen en drinken. Ongeveer de helft (54%) van de jongeren onder de 16 jaar heeft aangegeven de alcohol te krijgen en niet zelf te kopen. Ongeveer een kwart (27%) van de jongeren onder de 16 gaf aan dat aan hun wel eens alcohol wordt verstrekt in de supermarkt. De jongeren geven hiermee impliciet aan dat de verkopers in de gemeente zich niet goed houden aan de wettelijk gestelde leeftijdsgrens van 16 jaar. Tot slot geeft 51% van de jongeren onder de 16 jaar aan dat de ouders het goedvinden of er niets van zeggen dat zij alcohol drinken. Een op de zes jongeren (15%) geeft aan dat de ouders niet weten dat zij alcohol drinken¹⁸.

1.4 Aanpak van het probleem

De landelijke media-aandacht voor het toegenomen alcoholgebruik onder jongeren heeft de gemeenteraad van Amersfoort doen besluiten actie te ondernemen en STAP de opdracht te geven voor een probleem- en beleidsverkenkend onderzoek. De resultaten van de drie deelonderzoeken uitgevoerd door STAP in samenwerking met de Universiteit Twente dienen als uitgangspunt voor de ontwikkeling en implementatie van effectief lokaal alcoholbeleid.

¹⁷ De Vos, 2008

¹⁸ De Vos, 2008

Parallel aan de uitvoering van de in dit rapport beschreven onderzoeken is de gemeente Amersfoort benaderd door een Nederlandse universiteit om deel te nemen aan de eerste Nederlandse wetenschappelijke studie naar het effect dat een geïntensiveerde handhaving van de regelgeving (in combinatie met aanvullende preventieve maatregelen) heeft op het alcoholgebruik onder jongeren.

Deelname aan dit onderzoek levert een aantal voordelen op voor de gemeente Amersfoort. De Voedsel en Waren Autoriteit (juridisch belast met de handhaving van de naleving van de leeftijdsgrenzen zoals gesteld in de Drank- en Horecawet) zal de handhaving van de Drank- en Horecawet intensiveren in de gemeente Amersfoort.

Hiernaast zal STAP het project inhoudelijk adviseren voor een periode van 2 jaar en zal de andere universiteit de resultaten van de inspanningen jaarlijks monitoren.

1.5 Opzet van het rapport

Op verzoek van de gemeente is specifiek onderzoek verricht naar het alcoholgebruik onder Amersfoortse jongeren. In deze onderzoeken worden drie hoofdvragen beantwoord.

- Allereerst wil de gemeente inzicht in de nalevingsgraad van de wettelijke leeftijdsgrenzen voor alcoholverkoop door alcoholverstrekkers.
- Ten tweede wil de gemeente inzicht krijgen in het draagvlak voor effectief alcoholbeleid onder stakeholders.
- En tot slot worden de omvang en aard van het alcoholgebruik door Amersfoortse jongeren onderzocht.

Dit onderzoeksrapport is opgebouwd uit vier delen. Allereerst wordt het nalevingsonderzoek nader toegelicht. Ten tweede komen drie draagvlakonderzoeken (onder jongeren, ouders en alcoholverstrekkers) aan bod. Ten derde wordt het beleidsverkennende onderzoek uitgelegd. Het rapport wordt afgesloten met een beleidsadvies met daarin concrete aanbevelingen voor het beleidsplan.

2. NALEVINGSONDERZOEK

2.1 Inleiding

Een belangrijke voorspeller van alcoholgebruik onder jongeren is de mate van beschikbaarheid van alcohol. Uit verschillende onderzoeken is gebleken dat eenvoudige toegang tot alcohol hierin een bepalende factor is^{19 20 21}. Zo nam in de Verenigde Staten in de jaren zeventig het alcoholgebruik toe, nadat de minimale drinkleeftijd naar beneden was bijgesteld²². Een verhoging van de minimale drinkleeftijd eind jaren zeventig en begin jaren tachtig leidde vervolgens weer tot minder alcoholgebruik en daardoor ook tot minder alcoholgerelateerde problemen^{23 24 25}. Soortgelijke resultaten werden gevonden in studies naar het tabaksgebruik van jongeren waarbij aanbodvariabelen (gepercipieerde of feitelijke toegang tot tabak) belangrijke voorspellers van roken onder jongeren bleken te zijn^{26 27 28}.

In november 2000 is de Drank- en Horecawet in Nederland aangescherpt. De aanscherping had onder andere betrekking op de verplichting voor de alcoholverstrekker om bij de minste vorm van twijfel te vragen naar een geldig leeftijdsdocument. De leeftijdsgrens voor alcoholverkoop is volgens deze wet 16 jaar voor zwakalcoholhoudende drank (minder dan 15% alcohol) en 18 jaar voor sterke drank (meer dan 15% alcohol). Sterke drank mag alleen in de slijterij en in de horeca worden verkocht. In de Drank- en Horecawet gaat het bij de verstrekking van zwakalcoholhoudende drank om artikel 20, lid 1. De letterlijke wettekst luidt als volgt:

“Het is verboden bedrijfsmatig of anders dan om niet alcoholhoudende drank te verstrekken aan een persoon van wie niet is vastgesteld dat deze de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt.

Onder verstrekken als bedoeld in de eerste volzin wordt eveneens begrepen het verstrekken van alcoholhoudende drank aan een persoon van wie is vastgesteld dat deze de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt, welke drank echter kennelijk bestemd is voor een persoon van wie niet is vastgesteld dat deze de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt.”

Dit brengt met zich mee dat het vragen naar een geldig leeftijdsdocument bij het kopen van drank door jongeren verplicht is als niet onmiskenbaar duidelijk is dat de koper oud genoeg is. Als jongeren geen geldig leeftijdsdocument kunnen tonen, mag aan hen geen alcohol worden verkocht²⁹. Tevens bepaalt de wet dat op plaatsen waar alcoholhoudende drank wordt verstrekt, alsmede bij de toegang tot een slijtlokaliteit, dient te worden aangegeven welke leeftijdsgrenzen er gelden.

Om de effectiviteit van de wet te meten houdt onderzoeksbureau Intraval³⁰ elke twee jaar interviews onder leidinggevenden van supermarkten, slijterijen en horecagelegenheden.

¹⁹ Forster, McGovern, Wagenaar, Wolfson, Perry & Anstine, 1994

²⁰ Wagenaar, Finnegan, Wolfson, Anstine, Williams & Perry, 1993

²¹ Wagenaar, Toomey, Murray, Short, Wolfson & Jones-Webb, 1996

²² Wagenaar, 1983

²³ DuMouchel, Williams & Zador, 1987

²⁴ George, Crowe, Abwender & Skinner, 1989

²⁵ O'Malley & Wagenaar, 1991

²⁶ Flay, 1993

²⁷ Robinson, Klesges, Zbikowski & Glaser, 1997

²⁸ Swan, Creaser & Murray, 1990

²⁹ Ministerie van VWS, 2003

³⁰ Bieleman, Kruize & Nienhuis, 2006

Uit deze interviews blijkt dat 97% van de alcoholverstrekkers aangeeft zich aan de leeftijdsgrenzen te houden. Bij horecagelegenheden bedraagt de zelfgerapporteerde naleving 98%. Bij sportkantines geeft 84% aan dat de barmedewerkers geïnstrueerd worden over het verantwoord verstrekken van alcohol³¹. Een ander deel van ditzelfde onderzoek richt zich op de ervaringen van jongeren. Daaruit blijkt dat jongeren (13-17 jaar) zelf veel optimistischer zijn over hun kansen om aan alcohol te komen. De jongeren noemen een slagingskans van 91%.

Het beeld dat door de alcoholverstrekkers wordt gegeven, verschilt hiermee opvallend van het beeld zoals dat geschetst wordt door de jongeren zelf. In de genoemde studie is steeds gebruik gemaakt van enquêtes. De respondenten konden daarbij hun antwoorden naar eigen inzicht geven. Duidelijk mag zijn dat er de nodige nadelen kleven aan deze vorm van zelfrapportage³² en dat het daarom te overwegen valt om een objectief, op feitelijk gedrag gericht onderzoek uit te voeren wanneer dergelijke verschillen naar voren komen in studies die vragen naar 'sociaal wenselijk' gedrag. Op die manier is het mogelijk nauwkeuriger vast te stellen wat de werkelijke stand van zaken is met betrekking tot de alcoholverstrekking aan minderjarigen.

In het nalevingsonderzoek zal daarom nader worden gekeken naar de discrepantie tussen de inschattingen van jongeren en die van winkeliers. Dit wordt gedaan door middel van de mysteryshoppingmethode. Bij deze onderzoeksmethode wordt een bedrijf of instelling bezocht door een persoon die zich voordoet als klant, zonder dat het personeel van het bedrijf of de instelling op de hoogte is van dit onderzoek.

In het nalevingsonderzoek proberen 15-jarige (getrainde) mysteryshoppers alcohol te kopen in supermarkten, slijterijen, horecagelegenheden, cafetaria's en jongerencentra in de gemeente Amersfoort. De mysteryshoppingmethode is een wetenschappelijk aanvaarde onderzoeksmethode die zeer betrouwbare gegevens oplevert en veelvuldig gebruikt wordt in binnen- en buitenland. De ethische en juridische aspecten met betrekking tot mysteryshopping zijn terug te vinden in bijlage 1.

In dit hoofdstuk komen achtereenvolgens de onderzoeksopzet en de resultaten aan de orde.

2.2 Onderzoeksopzet

De methode van onderzoek is grotendeels gebaseerd op het protocol zoals ontwikkeld door Gosselt en collega's (2007). Er zijn verschillende plaatsen waar jongeren alcohol kunnen aanschaffen, namelijk uitgaansgelegenheden, slijterijen of supermarkten. Dit onderzoek richt zich op de verkoop van alcohol aan jongeren in supermarkten, slijterijen, horecagelegenheden, cafetaria's en jongerencentra.

In Amersfoort zijn in totaal 478 instellingen waar alcohol wordt verkocht. Daarvan hebben er 384 een Drank- en Horecavergunning. Hiertoe horen o.a. horeca, jongerencentra en slijterijen. Supermarkten en cafetaria's zijn niet vergunningplichtig. Van dergelijke niet vergunningplichtige instellingen die alcohol verkopen zijn er in Amersfoort in totaal 94.

In het onderzoek zijn 80 verkooppunten bezocht. Bij het maken van deze selectie is grotendeels het criterium gehanteerd dat bekend is of verondersteld kan worden dat het niet opvalt als er jongeren (ook onder de 16 jaar) komen, of dat bekend is dat jongeren er daadwerkelijk regelmatig bezoeker zijn.

³¹ NOC*NSF, z.j.

³² Willner, Hart, Binmore, Cavendish & Dunphy, 2000

Dit betekent dat horecagelegenheden zoals hotels en restaurants, verzorgingscentra en een aantal sportkantines, niet in de selectie opgenomen zijn. De gemeente Amersfoort heeft, vanwege haar bekendheid met de lokale situatie informatie aangeleverd voor de selectie. Uit deze voorselectie heeft de Universiteit Twente *at random* de uiteindelijke verkooppunten voor het onderzoek geselecteerd.

Het onderzoek is uitgevoerd in de maand februari 2008. Omdat het buitensportseizoen toen nog niet begonnen was, zijn sportkantines niet onderzocht. De bezochte verkooppunten bevinden zich in Amersfoort (totaal aantal inwoners ongeveer 139.000). Uit de voorselectie door de gemeente Amersfoort is gebleken dat er ongeveer 44 supermarkten, 17 slijterijen, 160 horecagelegenheden, 50 snackbars en 3 jongerencentra relevant voor het onderzoek zijn.

Vervolgens is besloten van deze verkooppunten de volgende aantallen te bezoeken: 22 supermarkten, 10 slijterijen, 30 horecagelegenheden, 18 cafetaria's en 3 jongerencentra, waarmee het totaal van de te bezoeken verkooppunten op 83 kwam. Deze verkooppunten werden door één van de twee onderzoeksteams bezocht. Elk team bestond uit twee onderzoekers, één jongen van 15 jaar en één meisje van 15 jaar.

Voorafgaand aan de bezoeken is een route gepland waardoor telkens verschillende verkooppunten werden bezocht. Welk verkooppunt werd bezocht, werd *at random* gekozen, waarbij echter wel rekening werd gehouden met eventuele praktische beperkingen, zoals entree mogelijkheden, realistische aankoop situatie en ligging.

Wanneer in dit onderzoek de term 'verkoper' wordt gebruikt, wordt daarmee de persoon bedoeld aan wie de aankoop poging gericht was. Dit kan dus een caissière of een barmedewerker zijn, maar ook bijvoorbeeld een vestigingsmanager of een vrijwilliger. Van de verkoper werden ter controle de volgende variabelen genoteerd: het geslacht en de geschatte leeftijd. Een jongere verkoper zal immers wellicht eerder geneigd zijn een leeftijdsgenoot alcohol te verkopen dan een oudere verkoper. De vraag of de mysteryshopper de verkoper persoonlijk kende, is ook meegenomen in het onderzoek. Elk individueel verkooppunt is eenmaal bezocht.

In elk verkooppunt werd ook nog op andere variabelen gelet die mogelijk van invloed zijn op de bereidheid van de verkoper om de jongere alcohol te verkopen. De beïnvloedende factoren zijn: het aantal mensen voor de jongere in de rij bij de kassa (op het moment dat de jongere in de rij gaat staan), het aantal mensen achter de jongere in de rij bij de kassa (op het moment dat de jongere aan de beurt is) en de aanwezigheid van borden en/of stickers in het verkooppunt met de mededeling dat er geen alcohol wordt verkocht aan jongeren onder de 16 en dat er een verbod op sterke drank geldt voor jongeren onder de 18. Ook de dag van de week en het tijdstip waarop het bezoek plaatsvond werden genoteerd. Voor alle variabelen aangaande de verkoper en het verkooppunt is gekeken of deze van invloed zijn op het nalevingsniveau (hiertoe is gebruik gemaakt van regressie-analyse).

2.2.1 Selectie van de mysteryshoppers

In dit onderzoek is ervoor gekozen jongeren die nog niet de wettelijke leeftijdsgrens bereikt hadden te benaderen met de vraag om zelf alcohol aan te schaffen. Er is gekozen voor twee jongens van 15 jaar en twee meisjes van 15 jaar. De jongeren die meededen aan dit onderzoek zijn benaderd en geselecteerd door een docent van hun middelbare school uit de gemeente Amersfoort. Dit omdat docenten dagelijks contact hebben met jongeren in deze leeftijdsgroep, waardoor zij in staat zouden moeten zijn om jongeren te selecteren die eruit zien als typische 15-jarigen.

Op deze manier is een waarborg ingebouwd om te voorkomen dat er jongeren meededen die er ouder of juist jonger uitzagen dan hun werkelijke leeftijd (dat zou de uitkomsten van het onderzoek vertekenen). De docent is ook gevraagd om te zorgen voor jongeren die de taak daadwerkelijk aan zouden kunnen. Aangezien het hier minderjarige jongeren betreft, is aan de ouders van de jongeren schriftelijke toestemming gevraagd voor deelname aan het onderzoek. Voor hun deelname aan het onderzoek werden de jongeren beloond met een dagvergoeding. Van de jongeren werd geen aanpassing van hun normale, dagelijkse uiterlijk verlangd.

2.2.2 Steekproef van verkooppunten

Tabel 2.1 toont het aantal bezochte verkooppunten en het aantal geldige aankoopogingen. In totaal zijn 22 supermarkten, 10 slijterijen, 30 horecagelegenheden, 17 cafetaria's en 1 jongerencentrum geselecteerd, waar in totaal 80 aankoopogingen zijn gedaan. Van de 18 geplande te bezoeken cafetaria's bleek een groot aantal (ongeveer 10) geen alcoholhoudende drank te verkopen. Hiervoor zijn per direct vervangende cafetaria's gezocht. Uiteindelijk is één cafetaria minder bezocht dan aanvankelijk gepland (17).

Tabel 2.1: Aantal bezochte verkooppunten

<i>Soort verkooppunt</i>	<i>Aantal bezoeken</i>	<i>Geldige aankoopogingen</i>
Supermarkten	22	22
Slijterijen	10	10
Jongerencentra	3	1
Horeca	30	30
Cafetaria's	17	17
Totaal	82	80

2.3 Resultaten

Hieronder worden de resultaten van het nalevingsonderzoek beschreven. Allereerst komt het aantal succesvolle aankoopogingen aan de orde. Vervolgens wordt ingegaan op het al dan niet voorkomen van interventies (o.a. vragen naar leeftijd of identificatie) en op variabelen die van invloed zijn op het succes van de aankoopogingen.

2.3.1 Succesvolle aankoopogingen

In totaal waren 80 van de 80 geldige aankoopogingen succesvol (100%), waarmee de naleving neerkomt op 0%. Er zijn dus ook geen verschillen per type verkooppunt.

2.3.2 Interventies

Bij 3 van de 80 aankoopogingen (4%) werd, zoals de Drank- en Horecawet voorschrijft, door de verkoper naar leeftijd (2 keer) of identiteitsbewijs (1 keer) gevraagd, zie tabel 2.2. Bij ieder van deze 3 interventies is de alcohol alsnog aan de jongere verkocht.

Tabel 2.2: Aantal interventies per soort verkooppunt

<i>Soort verkooppunt</i>	<i>Pogingen</i>	<i>Interventie (%)</i>
Supermarkten	22	0 (0%)
Slijterijen	10	1 (10%)
Jongerencentra	1	0 (0%)
Horeca	30	0 (0%)
Cafetaria's	17	2 (12%)
Totaal	80	3 (4%)

2.3.3 Variabelen die van invloed zijn op het slaagpercentage

Tijdens de bezoeken aan de verkooppunten werd door de jongeren en de onderzoekers ook nog op mogelijk beïnvloedende factoren gelet. Er werd aandacht besteed aan zaken als drukte in het verkooppunt, achtergrondkenmerken van de verkoper en de aanwezigheid van borden en/of stickers met daarop de mededeling dat er geen alcohol wordt verkocht aan personen onder de wettelijke leeftijdsgrens. Aangezien de naleving 0% is, kunnen er geen vergelijkingen in eigenschappen worden gedaan tussen het wel en niet naleven van de Drank- en Horecawet.

2.4 Conclusies

Doel van dit nalevingsonderzoek was om objectief vast te stellen in hoeverre de Nederlandse Drank- en Horecawet (specifiek artikel 20, lid 1) wordt nageleefd in de gemeente Amersfoort.

“Het is verboden bedrijfsmatig of anders dan om niet alcoholhoudende drank te verstrekken aan een persoon van wie niet is vastgesteld dat deze de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt. Onder verstrekken als bedoeld in de eerste volzin wordt eveneens begrepen het verstrekken van alcoholhoudende drank aan een persoon van wie is vastgesteld dat deze de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt, welke drank echter kennelijk bestemd is voor een persoon van wie niet is vastgesteld dat deze de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt.”

Uit de resultaten blijkt dat jongeren geen enkele moeilijkheid ondervinden bij het aanschaffen van alcohol. Het aantal succesvolle aankoopogingen bedraagt in totaal 100%. Dit percentage is hoger dan de inschatting van 91% die Nederlandse jongeren zelf rapporteren³³.

De vijf soorten verkooppunten die zijn bezocht scoren alle zéér slecht op de naleving van de Drank- en Horecawet: geen enkele keer werd de jongere drank geweigerd. Bij slechts 4% van de aankoopogingen werd er gevraagd naar leeftijd of ID van de jongeren. Ondanks deze interventies kregen de jongeren de alcohol toch mee.

³³ Bieleman et al., 2006

3. DRAAGVLAKONDERZOEK JONGEREN

3.1 Inleiding

De World Health Organisation (WHO) verklaart het alcoholgebruik onder jongeren vanuit de omgeving waarin zij opgroeien. De beschikbaarheid van alcohol speelt een cruciale rol in het verklaren van het gebruik ervan. Indien alcohol gemakkelijk beschikbaar is voor jongeren, zal het gebruik hoger zijn dan wanneer alcohol niet gemakkelijk beschikbaar is³⁴. De beschikbaarheid van alcohol voor jongeren wordt bepaald door diverse partijen. Er is een cruciale rol weggelegd voor de ouders, alcoholverstrekkers en natuurlijk de jongeren zelf (zowel jongeren die de minimum leeftijd van 16 jaar voor alcoholaankoop nog niet bereikt hebben als jongeren die ouder zijn dan 16 jaar en wel alcohol mogen kopen).

Het implementeren van effectief alcoholbeleid vraagt om draagvlak voor beleidsmaatregelen bij ieder van deze betrokken partijen. Het tweede onderzoek dat is uitgevoerd in de gemeente Amersfoort is een draagvlakonderzoek (onder jongeren, ouders en alcoholverstrekkers). Een van de centrale vragen in het draagvlakonderzoek onder jongeren was in hoeverre jongeren (tot 25 jaar) zich kunnen vinden in lokaal beleid om het alcoholgebruik onder jongeren terug te dringen. Ook het drinkpatroon en de omstandigheden waarin Amersfoortse jongeren drinken, zijn in kaart gebracht.

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de onderzoeksopzet en de resultaten van dit onderzoek toegelicht.

3.2 Onderzoeksopzet

Het draagvlakonderzoek onder jongeren is uitgevoerd aan de hand van een digitale vragenlijst. Achtereenvolgens zal worden ingegaan op de opzet van de vragenlijst en een aantal demografische kenmerken van de respondenten. De onderzoeksprocedure is terug te vinden in bijlage 2.

3.2.1 Vragenlijst

In samenwerking met de GGD Eemland en de afdeling Onderzoek & Statistiek van de gemeente Amersfoort heeft de Universiteit Twente een vragenlijst ontwikkeld om het draagvlak voor specifieke beleidsmaatregelen te meten.

De vragenlijst die de jongeren hebben ingevuld bestond uit vijf thema's, die verschillende aspecten van het draagvlak belichten. De thema's van de vragenlijst zijn:

1. Alcoholconsumptie en gerelateerd gedrag
2. Gevolgen van alcoholgebruik
3. Probleemperceptie en normen ten aanzien van alcohol
4. Beleidsmaatregelen
5. Kennis over Drank- en Horecawet

Tot slot zijn er vragen gesteld over de achtergrond van de respondent (de demografische variabelen).

³⁴ Babor et al., 2003

3.2.2 Respondenten

De vragenlijst is verstuurd aan een steekproef van 629 jongeren in de gemeente Amersfoort die zich hadden aangemeld voor een jongerenpanel. Eenderde van de jongeren uit dit panel (32%) was op het moment van afname van de vragenlijst 13 tot 15 jaar oud. De meerderheid (59%) was op moment van afname 16 tot 25 jaar oud. (De 9% waarvan de leeftijd niet bekend is, staat in het systeem van de afdeling Onderzoek & Statistiek geregistreerd als missende data.)

In totaal zijn 214 vragenlijsten geretourneerd, waarvan er 213 bruikbaar waren voor de analyse. Van alle respondenten was 39% jongen en 61% meisje. De leeftijd van de respondenten varieerde van 12 tot 25 jaar, met een gemiddelde van 18,0 jaar (zie tabel 3.1). Ongeveer 95% van de respondenten is geboren in Nederland en van ongeveer 90% van de respondenten zijn ook de ouders in Nederland geboren.

Tabel 3.1: Leeftijdopbouw respondenten

<i>Leeftijd (aantal jaren)</i>	<i>Percentage (%)</i>
12	5
13	7
14	8
15	9
16	10
17	9
18	9
19	7
20	10
21	9
22	5
23	7
24	6
25	1

3.3 Resultaten

In deze paragraaf worden de resultaten van het draagvlakonderzoek onder de twee groepen jongeren (12 t/m 15 jaar en 16 t/m 25 jaar) besproken. Hierbij worden voor ieder van de vijf thema's uit de vragenlijst afzonderlijk de resultaten belicht.

Per thema worden de gemiddelde scores op de stellingen gepresenteerd. In de vragenlijst zijn schalen met vijf antwoordmogelijkheden gebruikt (Five Point Likert Scales), waarbij geldt: 1=zeer mee oneens, 2=mee oneens, 3=neutraal, 4=mee eens, 5=zeer mee eens. Om toch een indicatie van de spreiding weer te geven is in dit hoofdstuk de 'standaarddeviatie' (SD) per vraag vermeld. Hoe hoger deze standaarddeviatie, des te gespreider jongeren antwoord hebben gegeven. Opvallende uitkomsten ten aanzien van deze spreiding zullen bovendien in de tekst besproken worden. De individuele itemscores zijn terug te vinden in bijlagen 2 en 3 van dit rapport (bijlage 2: jongeren van 12 tot en met 15 jaar; bijlage 3: jongeren van 16 tot en met 25 jaar).

1. Alcoholconsumptie en gerelateerd gedrag

Van de 61 jongeren van 12 t/m 15 jaar die de vragenlijst hebben ingevuld geeft 80% (49 jongeren) aan de afgelopen vier weken geen alcohol te hebben gedronken. De overige 20% van de jongeren onder de 16 heeft de afgelopen vier weken wel alcohol gedronken. Bij de 152 jongeren van 16 t/m 25 jaar is het percentage niet-drinkers 20%, daar staat tegenover dat 80% van de jongeren boven de 16 jaar wel alcohol drinkt.

Favoriete dranken van jongeren (die drinken) zijn bier, wijn en mixdrankjes. De voorkeur voor alcoholhoudende mixdranken (breezers) is vooral in de jonge groep aanwezig.

Tabel 3.2: Prevalentie alcoholgebruik door de week en in het weekend

Dagen door de week	12-15	16-25	Dagen in het weekend	12-15	16-25
	n=61	n=152		n=61	n=152
Nooit	93%	53%	Nooit	79%	21%
Minder dan 1 dag	3%	22%	Minder dan 1 dag	16%	16%
1 dag	0%	17%	1 dag	3%	33%
2 dagen	3%	6%	2 dagen	2%	26%
3 dagen	0%	1%	3 dagen	0%	4%
4 dagen	0%	1%			

Jongeren van 12 tot 15 jaar geven aan slechts zeer sporadisch alcohol te drinken op doordeweekse dagen (zie tabel 3.2). In de groep jongeren ouder dan 16 jaar drinkt ongeveer de helft wel eens alcohol door de week. De hoeveelheid alcohol die geconsumeerd wordt op doordeweekse dagen (indien men drinkt) is in de groep 12 tot 15 jaar nagenoeg nihil (twee jongeren geven overigens aan een hoeveelheid alcohol te drinken die boven de grens van verantwoord alcoholgebruik ligt). De hoeveelheid alcohol die jongeren vanaf 16 jaar drinken, ligt in ongeveer een achtste van de gevallen boven de norm van verantwoord alcoholgebruik (2 glazen per dag maximaal) (zie ook tabel 3.3).

Tabel 3.3: Aantal glazen alcohol per week- en weekenddag

	Week		Weekend	
	12-15 n=61	16-25 n=152	12-15 n=61	16-25 n=152
20 of meer glazen per dag			0%	1%
15-19 glazen per dag			0%	2%
11-14 glazen per dag	0%	1%	0%	3%
7-10 glazen per dag	0%	1%	0%	13%
6 glazen per dag	0%	1%	0%	4%
5 glazen per dag	2%	3%	0%	1%
4 glazen per dag	0%	3%	0%	6%
3 glazen per dag	2%	5%	0%	7%
2 glazen per dag	0%	11%	0%	7%
1 glas per dag	3%	20%	0%	4%
Nooit	93%	53%	79%	21%
Vraag niet ingevuld (system missing)	0%	2%	21%	31%

Van de jongeren van 12 t/m 15 jaar drinkt ongeveer een vijfde wel alcohol in het weekend. Van de groep vanaf 16 jaar zegt 80% in het weekend alcohol te drinken. De jongeren van 12 tot 15 jaar hebben niet aangegeven hoeveel alcohol ze drinken in het weekend. De reden hiervoor is onbekend, maar het is denkbaar dat jongeren het aantal consumpties niet weten, of niet willen aangeven. Van de jongeren boven de 16 jaar drinkt eenderde meer dan de norm die geldt voor verantwoord alcoholgebruik (namelijk twee glazen alcohol per dag). Ongeveer de helft van de drinkers boven de 16 jaar heeft de afgelopen vier weken bij één of meer gelegenheden minimaal vijf glazen drank op één avond gedronken (het zogenoemde *binge drinking*). Bij de groep onder de 16 jaar is dit nog niet aan de orde.

Beide groepen jongeren drinken de alcohol meestal thuis (met anderen of thuis bij anderen), in de horeca (discotheek, café, bar, restaurant) of op een schoolfeest en zijn meestal in gezelschap van vrienden (zie tabel 3.4).

Tabel 3.4: Locatie alcohol drinken

	Percentage	
	12-15 n=61	16-25 n=152
Thuis, alleen	10	33
Thuis, met anderen	30	80
Bij anderen thuis	27	80
In een keet, schuur of hok	9	9
Op een schoolfeest	20	33
In een discotheek	18	50
In een café, bar, snackbar of op een terras	15	77
In een restaurant	13	69
In de sportkantine of bij een vereniging	5	26
Op straat, in een park of ergens anders buiten (niet op het terras)	10	25
Ergens anders	23	29

De supermarkt, slijterij en horeca zijn de plekken waar jongeren (van beide leeftijdsgroepen) meestal alcohol kopen (zie tabel 3.5). Het gebruik van een valse identiteitskaart is hierbij – volgens de jongeren – nooit aan de orde. Indrinken voor het uitgaan is bij de jongeren van 12 tot 15 jaar in 5% van de gevallen aan de orde. De jongeren boven de 16 jaar geven aan wel eens in te drinken voor het uitgaan (36%) of altijd in te drinken voor het uitgaan (11%).

Tabel 3.5: Locatie alcohol kopen

	Percentage	
	12-15 n=61	16-25 n=152
Supermarkt	10	30
Slijterij	3	24
Café / bar	10	22
Discotheek	3	16
Restaurant	5	16
Sportkantine	3	11
Jongeren centrum	0	14
Hok of keet	0	15
(Oudere) vrienden kopen het voor mij in de supermarkt	8	15
(Oudere) vrienden kopen het voor mij in de slijterij	0	15
(Oudere) vrienden kopen het voor mij in de horeca	3	16
(Oudere) vrienden kopen het voor mij in de sportkantine	0	14
Ik krijg alcohol van mijn ouders	12	15
Ik koop het ergens anders	3	24
Ik koop nooit alcoholhoudende drank	44	22

Van de jongeren van 12 tot 15 jaar geeft 13% aan dat hun ouders het goedvinden dat ze alcohol drinken. Ongeveer eenderde van de ouders verbiedt het gebruik van alcohol of raadt het af. Bij 8% van de jongeren weten de ouders niet dat de jongere alcohol drinkt. Bij de jongeren van 16 tot 25 jaar zegt 63% van de jongeren dat hun ouders het goedvinden dat ze alcohol drinken. Volgens de jongeren geeft 6% van de ouders aan dat ze eigenlijk minder zouden moeten drinken, 9% van de ouders raadt het af en 16% van de ouders zegt niets.

2. Gevolgen van alcoholgebruik

Een kwart van de jongeren van 12 tot 15 jaar is één of meerdere keren in het leven dronken geweest (zie tabel 3.6). In de afgelopen maand is 7% van de jongeren onder de vijftien jaar dronken geweest.

De groep jongeren van 16 tot 25 jaar geeft aan in het leven vaker dronken te zijn geweest. Slechts een kwart van de jongeren boven de 16 is nog nooit dronken geweest en eveneens ongeveer een kwart van de jongeren boven de 16 jaar is in het leven 20 keer of vaker dronken geweest. Wanneer gekeken wordt naar de laatste vier weken, dan geeft ongeveer de helft van de jongeren boven de 16 jaar aan minimaal één keer dronken te zijn geweest.

Tabel 3.6: Prevalentie dronkenschap 'in je leven' en 'laatste 4 weken'

Dronkenschap	In je leven		Laatste 4 weken	
	12-15 n=61	16-25 n=152	12-15 n=61	16-25 n=152
0 keer	77%	26%	93%	55%
1 keer	12%	7%	5%	23%
2 keer	3%	8%	0%	7%
3 keer	3%	5%	2%	5%
4 keer	2%	5%	0%	4%
5 keer	2%	7%	0%	3%
6 keer	0%	2%	0%	0%
7 keer	0%	3%	0%	0%
8 keer	0%	1%	0%	1%
9 keer	0%	0%	0%	0%
10 keer	0%	3%	0%	1%
11-19 keer	0%	9%	0%	1%
20 keer of vaker	2%	24%	0%	0%

Het hebben van een kater bij jongeren van 12 tot 15 jaar is nauwelijks aan de orde. In de laatste vier weken heeft niemand een kater gehad en in het hele leven is dat bij 5% van de respondenten het geval geweest (zie tabel 3.7). Voor de jongeren boven de 16 jaar is deze prevalentie hoger; ongeveer de helft van de jongeren heeft in het hele leven 1 keer of vaker een kater gehad. Voor de laatste vier weken is dat voor 17% van de jongeren het geval.

Tabel 3.7: Prevalentie kater 'in je leven' en 'laatste 4 weken'

Kater	In je leven		Laatste 4 weken	
	12-15 n=61	16-25 n=152	12-15 n=61	16-25 n=152
0 keer	95%	48%	100%	83%
1 keer	2%	10%	0%	10%
2 keer	3%	11%	0%	5%
3 keer	0%	4%	0%	1%
4 keer	0%	3%	0%	1%
5 keer	0%	1%	0%	1%
6 keer	0%	2%	0%	0%
7 keer	0%	2%	0%	0%
8 keer	0%	0%	0%	0%
9 keer	0%	0%	0%	0%
10 keer	0%	4%	0%	1%
11-19 keer	0%	4%	0%	0%
20 keer of vaker	0%	11%	0%	0%

In de vragenlijst is ook gevraagd of jongeren wel eens dingen hebben gedaan (met alcohol op) waar ze op een later moment spijt van hebben gekregen. In de groep van 12 tot 16 jaar is dat bij 5% van de jongeren ooit in het leven voorgekomen (de laatste vier weken nooit). Bij de groep jongeren boven de 16 jaar heeft ongeveer eenderde van de jongeren in het hele leven wel eens iets gedaan met alcohol op waar ze later spijt van hebben gekregen. Voor de laatste vier weken was dat voor 5% van de jongeren boven de 16 jaar aan de orde.

De jongeren onder de 16 jaar geven aan minder alcohol te gaan drinken als ze de negatieve gevolgen van het drinken van alcohol (bijvoorbeeld het hebben van een kater of overgeven) zelf ervaren (43% geeft aan voor langere tijd minder alcohol te gaan drinken). De jongeren van 16 tot 25 jaar geven aan (tijdelijk of voor langere tijd) minder alcohol te gaan drinken als de vrienden minder alcohol gaan drinken, als ze zelf de negatieve gevolgen van alcohol ervaren en als ze de volgende dag moeten gaan werken.

3. Probleemperceptie en normen ten aanzien van alcohol

Jongeren (beide leeftijdsgroepen) beschouwen 'agressief gedrag' en 'vervelend gedrag' als grootste probleem van alcoholgebruik (zie tabel 3.8). De twee problemen die daarop volgen zijn de 'verkoop van alcohol aan minderjarigen' en 'jongeren die alcohol drinken met als doel om dronken te worden'. 'Dronkenschap op straat' wordt door de meeste jongeren als een middelmatig probleem gekwalificeerd en waar jongeren zich het minst druk over lijken te maken zijn 'dronken jongeren in de kroeg of op een feestje' (dit wordt door beide groepen jongeren beschouwd als een klein probleem).

Tabel 3.8: Probleemperceptie

	12 t/m 15 n=57 Gem(SD)				16 t/m 25 n=150 Gem(SD)			
	Geen probleem	Klein probleem	Middelmatig probleem	Groot probleem	Geen probleem	Klein probleem	Middelmatig probleem	Groot probleem
Jongeren die alcohol drinken met als doel om dronken te worden	3%	7%	34%	56%	5%	14%	28%	51%
Dronken jongeren in de kroeg of op een feestje	16%	36%	31%	16%	17%	36%	32%	16%
Verkoop van alcohol aan minderjarigen (jongeren onder de 16 die eigenlijk geen drank mogen kopen)	7%	10%	28%	56%	3%	14%	32%	51%
Dronkenschap op straat	3%	12%	43%	43%	7%	18%	43%	32%
Aggressief gedrag als gevolg van alcoholgebruik	2%	2%	8%	89%	1%	1%	6%	92%
Vervelend gedrag door alcohol	3%	3%	15%	79%	1%	3%	13%	83%

Jongeren zijn het eens met de stelling dat jongeren niet zouden moeten drinken onder de 16 jaar en dat hun (eigen) vrienden dat ook niet zouden moeten doen (zie tabel 3.9). Over beide stellingen denken de jongeren van 12 tot 15 jaar in de steekproef hetzelfde als jongeren van 16 tot 25 jaar. Echter, de ruime standaarddeviatie geeft aan dat er variatie in de antwoorden is.

Tabel 3.9: Normen ten aanzien van alcoholgebruik

	12 t/m 15 n = 57 Gem(SD) ^a	16 t/m 25 n = 150 Gem(SD) ^a	Gem(SD) ^b
Jongeren zouden niet moeten drinken onder de 16 jaar.	3.5(1.27)	3.9(1.10)	3.8 (1.15)**
Mijn vrienden van onder de 16 zouden niet moeten drinken	3.4(1.20)	3.7(1.03)	3.6 (1.08)**

Five Point Likert Scales (1=helemaal mee oneens, 5 helemaal mee eens)

^a Independent Sample T-Test gemiddelde score jongeren 12 t/m 15 jaar vergeleken met gemiddelde score jongeren 16 t/m 25 jaar (eerste en tweede kolom) **p<.01 / *p<.05

^b One-Sample T-Test gemiddelde score (laatste kolom) vergeleken met neutrale waarde 3. **p<.01 / *p<.05.

4. Beleidsmaatregelen

Jongeren steunen het plan van de gemeente Amersfoort om zich te mengen in het alcoholgebruik van de Amersfoortse jongeren (zie tabel 3.8). Er is draagvlak voor een aantal mogelijke beleidsmaatregelen. Zo is er steun voor (in volgorde van instemming): (1) het beboeten van verstrekkers die alcohol verkopen aan jongeren onder de 16 jaar (jongeren boven de 16 steunen dit meer dan jongeren onder de 16); (2) het harder optreden van de politie tegen dronken jongeren; (3) het beboeten van verstrekkers die doorschenken aan dronken mensen; (4) het organiseren van alcoholvrije schoolfeesten en (5) een verbod van alcohol(gebruik) op straat.

Hiernaast is er voor sommige beleidsmaatregelen geen draagvlak onder jongeren. Bij de volgende drie afwijzingen is geen verschil in draagvlak tussen jongeren onder en boven de 16 jaar: (1) het afschaffen van *happy hours* en andere prijsacties; (2) het vervroegen van de sluitingstijden voor de horeca in Amersfoort; (3) het verhogen van de leeftijdsgrens voor het kopen van alcohol van 16 naar 18 jaar.

Over de andere beleidsmaatregelen zijn jongeren neutraal. Een voor de hand liggend verschil tussen jongeren van onder de 16 jaar en boven de 16 jaar is terug te vinden in de stelling dat jongeren onder de 16 jaar geweigerd zouden moeten worden in cafés en discotheken, ook als ze geen alcohol zouden drinken. Jongeren onder de 16 jaar zijn het hier niet mee eens, jongeren boven de 16 jaar zijn het wel met deze stelling eens (zie tabel 3.10).

Tabel 3.10: Beleidsmaatregelen

	12 t/m 15 n = 57 Gem(SD)^a	16 t/m 25 n = 150 Gem(SD)^a	Gem(SD)^b
Van mij mag de politie harder optreden tegen dronken jongeren op straat.	3.8(1.16)	3.8(1.03)	3.8 (1.06)**
Ondernemers (horeca, supermarkten en slijterijen) die alcohol verkopen aan jongeren onder de 16 jaar moeten hiervoor streng worden beboet.	3.6 (1.25)**	4.0 (1.05)**	3. 9(1.12)**
Ik ben bereid om in de toekomst minder alcohol te drinken (of niet te blijven drinken).	3.5(1.31)*	3.1(1.22)*	3.2(1.26)*
Alcoholvrije schoolfeesten vind ik een goed idee.	3.5(1.23)	3.2(1.28)	3.3 (1.27)**
Verstrekkers van alcohol die doorschenken aan dronken mensen moeten hiervoor worden beboet.	3.4(1.12)	3.5(1.11)	3.4 (1.11)**
Een verbod om op straat alcohol te drinken vind ik een goed idee.	3.1(1.20)	3.3(1.20)	3.3 (1.20)**
Een verbod op alcohol in sportkantines vind ik een goed idee.	3.1(1.20)	2.9(1.25)	3.0(1.24)
Een verbod op alcoholreclame in bushokjes vind ik een goed idee.	3.0(1.19)	3.0(1.14)	3.0(1.15)
Jongeren onder de 16 jaar moeten geweigerd worden in cafés en discotheken, ook als ze geen alcohol zouden drinken.	2.2 (1.26)**	3.3 (1.44)**	3.0(1.48)
Jongeren zouden eigenlijk pas vanaf 18 jaar alcohol moeten kunnen kopen (ook bier en breezers).	2.8(1.30)	2.8(1.35)	2.8(1.36)*
Het is een goed idee om de aankoopleeftijd te verhogen van 16 naar 18 jaar.	2.7(1.28)	2.9(1.34)	2.9(1.32)
De cafés in Amersfoort sluiten nu om 4 uur of 5 uur 's nachts. Dit zou vervroegd moeten worden.	2.7(1.18)	2.4(1.39)	2.5 (1.34)**
Een verbod op <i>happy hours</i> (en andere prijsacties) vind ik een goed idee.	2.7(1.08)	2.4(1.23)	2.5 (1.19)**
De gemeente moet zich niet zo bemoeien met het alcoholgebruik. Dat is vooral een zaak van ouders.	2.3(1.12)	2.6(1.05)	2.5 (1.08)**

Five Point Likert Scales (1=helemaal mee oneens, 5 helemaal mee eens)

^a Independent Sample T-Test gemiddelde score jongeren 12 t/m 15 jaar vergeleken met gemiddelde score jongeren 16 t/m 25 jaar (eerste en tweede kolom) **p<.01 / *p<.05

^b One-Sample T-Test gemiddelde score (laatste kolom) vergeleken met neutrale waarde 3. **p<.01 / *p<.05.

5. Kennis over Drank- en Horecawet

De jongeren (van beide leeftijdscategorieën) zijn op de hoogte van het verbod op alcoholverkoop aan minderjarigen. Ook het feit dat een verkoper bij twijfel over de leeftijd naar de identiteitskaart moet vragen is bekend bij 95% van de minderjarige jongeren.

De jongeren zijn ook op de hoogte van de strafbare handeling van (en het risico op een boete voor) de alcoholverstrekker als men alcohol verkoopt aan minderjarigen. Echter, een kwart van de jongeren van 12 tot en met 15 jaar denkt dat het legaal is als een jongere van 17 jaar een fles whisky voor zijn of haar vader gaat kopen in de slijterij. De jongeren tussen de 16 en 25 jaar zijn wel bekend met het verbod op deze vorm van alcoholverstrekking.

Tot slot laten de resultaten zien dat ongeveer 40% van de jongeren (wederom beide groepen) niet weet dat mixdranken (met sterke drank) die door een barman zelf worden gemixt, niet verkocht mogen worden aan jongeren onder de 18 jaar³⁵.

3.4 Conclusies

Het draagvlakonderzoek onder de jongeren is uitgevoerd om een antwoord te formuleren op de vraag in hoeverre er een draagvlak bestaat onder de jongeren zelf voor de invoering van specifieke beleidsmaatregelen om het alcoholgebruik onder jongeren aan te pakken. Op verzoek van de gemeente zijn in het draagvlakonderzoek onder de jongeren vragen opgenomen om zowel het drinkpatroon als de omstandigheden waarin Amersfoortse jongeren drinken in kaart te brengen.

Om te bepalen of de steekproef van jongeren uit dit onderzoek overeenkomt met de gemiddelde Amersfoortse jongere, worden de resultaten vergeleken met de recent gepubliceerde cijfers van de GGD Eemland³⁶. Om het alcoholgebruik onder jongeren uit de steekproef te vergelijken met landelijke cijfers, worden de resultaten van dit onderzoek naast de resultaten van het recent gepubliceerde Peilstationonderzoek Scholieren van het Trimbos-instituut gelegd³⁷.

Sinds 1984 is door het Trimbos-instituut elke vier jaar onderzoek gedaan naar middelengebruik van scholieren in Nederland in het zogeheten Peilstationonderzoek. De resultaten van dit onderzoek laten zien dat 20% van de minderjarige jongeren alcohol heeft gedronken in de maand voorafgaand aan het onderzoek.

Uit het onderzoek van de GGD Eemland blijkt dat een kwart van de tweedeklassers (13-14 jaar) afgelopen maand alcohol heeft gedronken. Op grond hiervan lijkt de steekproef een afspiegeling te zijn van de Amersfoortse jongeren onder de 16 jaar. Echter, het percentage bingedrinkers uit de steekproef (5% van de jongeren van 12 tot 15 jaar geeft aan vijf of meer glazen alcohol te hebben gedronken op één gelegenheid in de maand voorafgaand aan het onderzoek) komt niet overeen met de resultaten uit het onderzoek van de GGD Eemland (53% van de jongeren van 13 tot 14 jaar heeft aangegeven op één gelegenheid vijf of meer glazen alcohol te hebben gedronken in de maand voorafgaand aan het onderzoek). De steekproef lijkt een goede afspiegeling van het percentage 'actuele drinkers' (de jongeren die afgelopen maand alcohol hebben gedronken), maar de jongeren hebben minder vaak dan de gemiddelde Amersfoortse jongere aangegeven afgelopen maand op één gelegenheid vijf of meer glazen alcohol te hebben gedronken. Deze samenstelling van de steekproef zou de resultaten kunnen hebben beïnvloed.

³⁵ Dit is een uitspraak geweest van de Hoge Raad in 2007 (HR 6 februari 2007, 327). De Hoge Raad is van mening dat er geen garanties zijn dat het alcoholpercentage van 15% niet wordt overschreden en dat dit een risico is voor de minderjarigen. Op grond hiervan concludeert de Raad dat post-mixdranken niet meer geschonken mogen worden aan jongeren tussen de 16 en 18 jaar, maar pre-mixdranken wel.

³⁶ De Vos, 2008

³⁷ Monshouwer et al., 2008

De jongeren van 12 tot 16 jaar die hebben meegewerkt aan dit onderzoek hebben aangegeven meestal thuis met anderen (30%) of bij anderen thuis (27%) alcohol te drinken. De alcohol wordt meestal gekocht bij de supermarkt (10%) en in een café of bar (10%).

De resultaten van de steekproef van jongeren van 16 tot 25 jaar laten zien dat 80% van de jongeren de maand voorafgaand aan het onderzoek alcohol heeft gedronken. In de maand voorafgaand aan het Peilstationonderzoek heeft 78% van de 16-jarigen en 85% van de 17- en 18-jarigen aangegeven alcohol te drinken.

Daarmee komt de maandprevalentie van alcoholgebruik van jongeren uit de steekproef van deze studie overeen met de maandprevalentie van alcoholgebruik van Nederlandse jongeren (zoals bleek uit het Peilstationonderzoek). Het percentage bingedrinkers uit de steekproef (54% van de jongeren van 16 tot 25 jaar geeft aan vijf of meer glazen alcohol te hebben gedronken op minimaal één gelegenheid in de maand voorafgaand aan het onderzoek) komt eveneens overeen met de resultaten uit het Peilstationonderzoek.

Hierin geeft 59% van de 16-jarigen en 71% van de 17- en 18-jarigen aan op minimaal één gelegenheid vijf of meer glazen alcohol te hebben gedronken in de maand voorafgaand aan het onderzoek³⁸. Het drinkpatroon van Amersfoortse jongeren lijkt hiermee vergelijkbaar met dat van de gemiddelde Nederlandse jongere.

De Amersfoortse jongeren van 16 tot 25 jaar hebben aangegeven de alcohol meestal thuis met anderen (80%), bij anderen thuis (80%) en in een café, bar, snackbar of op een terras te drinken. Eenderde van deze jongeren geeft aan de alcohol in de supermarkt te kopen.

Amersfoortse jongeren (van 12 tot 25 jaar) ervaren 'agressief gedrag' en 'vervelend gedrag' als grootste problemen van alcoholgebruik. Opvallend genoeg wordt ook 'alcoholverkoop aan minderjarigen' onder de meerderheid (56%) van de jongeren onder de 16 jaar uit de steekproef ervaren als groot probleem resulterend uit alcoholgebruik.

Voor een aantal beleidsmaatregelen is onder de groepen jongeren een draagvlak aanwezig. Voor een vijftal mogelijke maatregelen is draagvlak: (1) het beboeten van verstrekkers die alcohol verkopen aan jongeren onder de 16 jaar (jongeren boven de 16 steunen dit meer dan jongeren onder de 16); (2) het harder optreden van de politie tegen dronken jongeren; (3) het beboeten van verstrekkers die doorschenken aan dronken mensen; (4) het organiseren van alcoholvrije schoolfeesten en (5) een verbod van alcohol(gebruik) op straat. Er is geen draagvlak voor het vervroegen van sluitingstijden, het afschaffen van *happy hours* en het verhogen van de leeftijdsgrens voor het kopen van alcohol van 16 naar 18 jaar.

³⁸ Monshouwer et al., 2008

4. DRAAGVLAKONDERZOEK OUDERS

4.1 Inleiding

De beschikbaarheid van alcohol in de omgeving van jongeren speelt een cruciale rol in het verklaren van de alcoholproblematiek onder jongeren. Diverse partijen spelen een rol in het beschikbaar stellen van alcohol aan deze doelgroep, waaronder ouders. Recent onderzoek van de GGD Eemland laat zien dat ongeveer de helft van de jongeren onder de 16 jaar (54%) alcohol krijgt en niet koopt. Hiernaast geeft de meerderheid van deze jongeren aan de alcohol thuis met anderen (54%) of bij anderen thuis (46%) te drinken³⁹.

In de gemeente Amersfoort is daarom ook een draagvlakonderzoek onder ouders uitgevoerd. De centrale vraag in het draagvlakonderzoek was in hoeverre ouders zich kunnen vinden in lokale beleidsmaatregelen om het alcoholgebruik onder jongeren aan te pakken.

In het draagvlak voor beleidsmaatregelen zijn verschillende aspecten te onderscheiden. Allereerst gaat het om de vraag in hoeverre ouders kennis hebben van de inhoud van wet- en regelgeving met betrekking tot alcohol en jongeren (specifiek de Drank- en Horecawet). Ten tweede is het de vraag in hoeverre ouders de alcoholproblematiek onder jongeren erkennen. Een derde punt is de vraag in hoeverre ouders gezondheidsnormen met betrekking tot alcoholgebruik onder jongeren onderschrijven (bijvoorbeeld geen alcohol onder de 16). Ten vierde moet de vraag beantwoord worden wie de ouders verantwoordelijk achten voor de bestaande alcoholproblematiek onder jongeren. Dit gegeven is van belang voor het op te stellen beleidsplan van de gemeente Amersfoort. Tot slot moet gekeken worden naar de vraag tot op welke hoogte ouders een aantal (mogelijke) beleidsmaatregelen onderschrijven om het alcoholprobleem onder jongeren aan te pakken.

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksopzet en de resultaten van het draagvlakonderzoek onder ouders toegelicht. De onderzoeksprocedure is terug te vinden in bijlage 4.

4.2 Onderzoeksopzet

Het draagvlakonderzoek onder ouders is uitgevoerd aan de hand van een schriftelijke vragenlijst. Achtereenvolgens worden de opzet van de vragenlijst en een aantal demografische kenmerken van de respondenten toegelicht.

4.2.1 Vragenlijst

In samenwerking met de afdeling Onderzoek & Statistiek van de gemeente Amersfoort heeft de Universiteit Twente een vragenlijst ontwikkeld om het draagvlak voor specifieke beleidsmaatregelen onder ouders te meten. STAP heeft inhoudelijke vragen (bijvoorbeeld over mogelijke beleidsmaatregelen) toegevoegd. De vragenlijst die ouders hebben ontvangen bestond uit vijf thema's, die verschillende aspecten van het draagvlak belichten.

³⁹ De Vos, 2008

De thema's van de vragenlijst zijn:

1. Kennis over Drank- en Horecawet
2. Probleemperceptie ten aanzien van alcoholgebruik onder jongeren
3. Onderschrijven van bestaande normen
4. Verantwoordelijkheid
5. Beleidsmaatregelen

Tot slot zijn er vragen gesteld over de achtergrond van de respondent (de demografische variabelen).

4.2.2 Respondenten

De vragenlijst is verstuurd aan een steekproef van 600 ouders in de gemeente Amersfoort, die minimaal één kind hebben in de leeftijd van 12 tot 25 jaar. In totaal zijn er 312 vragenlijsten geretourneerd, waarvan er 310 bruikbaar waren voor de analyse. In 63% van de gevallen heeft de vader de vragenlijst ingevuld en in 36% van de gevallen de moeder (1% heeft het geslacht niet ingevuld). De leeftijd van de respondenten varieert van 37 tot en met 69 jaar, met een gemiddelde van 48,1 jaar.

De culturele achtergrond van de gezinnen is meestal Nederlands (86%), er is slechts een beperkt aantal Turkse (3%), Marokkaanse (2%) en Surinaamse (1%) ouders in de steekproef aanwezig.

4.3 Resultaten

In deze paragraaf worden de resultaten besproken van het deelonderzoek naar het draagvlak voor beleidsmaatregelen onder ouders, waarbij ieder van de vijf thema's uit de vragenlijst apart wordt behandeld.

Per thema worden de gemiddelde scores op de stellingen gepresenteerd. In de vragenlijst zijn schalen met vijf antwoordmogelijkheden gebruikt (Five Point Likert Scales), waarbij geldt: 1=zeer mee oneens, 2=mee oneens, 3=neutraal, 4=mee eens, 5=zeer mee eens. De meningen over de stellingen zijn verdeeld, maar dit is niet terug te vinden in de gemiddelde steun voor een stelling. Om toch een indicatie van de spreiding in meningen weer te geven is in dit hoofdstuk de 'standaarddeviatie' (SD) per vraag vermeld. Hoe hoger deze standaarddeviatie, des te gespreider ouders antwoord hebben gegeven. Opvallende uitkomsten ten aanzien van deze spreiding zullen bovendien in de tekst besproken worden. De itemscores per onderdeel zijn terug te vinden in bijlage 4 van dit rapport.

1. Kennis over Drank- en Horecawet

Aan de ouders zijn acht vragen met betrekking tot alcohol(wetgeving) voorgelegd. De vragen over het verbod op de verkoop van alcohol aan jongeren onder de 16 jaar (ook in sportkantines) en de verplichting van verkopers naar identificatie te vragen in geval van twijfel over leeftijd van een jongere worden door achtereenvolgens 99%, 95% en 98% van de ouders correct beantwoord. Ongeveer eenderde van de ouders denkt ten onrechte dat jongeren strafbaar zijn als ze alcohol proberen te kopen; 41% van de ouders is op de hoogte van de huidige wetgeving die stelt dat alleen de verkopende partij strafbaar is.

Tweederde van de ouders is niet op de hoogte van de regels dat mixdrankjes met sterke drank (ter plekke door de barman gemixt) alleen verkocht mogen worden aan mensen van 18 jaar en ouder. De helft van de ouders weet dat het verboden is om door te schenken aan mensen (ook volwassenen) die dronken zijn. Tot slot weet 76% van de ouders dat het ook op de fiets verboden is om deel te nemen aan het verkeer nadat alcohol is geconsumeerd.

2. Probleemperceptie ten aanzien van alcoholgebruik onder jongeren

Ouders zijn het eens met de stellingen dat jongeren in Nederland op te jonge leeftijd beginnen met alcohol drinken, dat jongeren onder de 16 jaar te veel alcohol drinken (hierover zijn ouders ook opvallend eensgezind), dat jongeren teveel alcohol op één avond drinken en dat alcohol te gemakkelijk verkrijgbaar is in de supermarkt (zie tabel 4.1). Ouders zijn het oneens met de stelling dat jongeren onder de 16 jaar verstandig omgaan met alcohol en dat jongeren zelf weten wat verstandig en gezond is.

De overlast die ouders ervaren door jongeren die te veel alcohol drinken is beperkt.

Tabel 4.1: Probleemperceptie

	Gem(SD)
Nederlandse jongeren beginnen op te jonge leeftijd met het drinken van alcohol.	4.0 (0.93)**
Nederlandse jongeren onder de 16 jaar drinken te veel alcohol.	3.9 (0.64)**
Wanneer jongeren alcohol drinken, dan drinken ze te veel glazen alcohol op 1 avond.	3.8 (0.85)**
Jongeren onder de 16 jaar kunnen in de supermarkt te gemakkelijk aan alcohol komen.	3.8 (0.91)**
Jongeren weten zelf heel goed wat verstandig en gezond is.	2.3 (0.89)**
Ik ervaar regelmatig overlast van jongeren die te veel alcohol drinken.	2.3 (0.88)**
Nederlandse jongeren onder de 16 jaar gaan verstandig om met alcohol.	2.1 (0.76)**

Five Point Likert Scales (1=helemaal mee oneens, 5 helemaal mee eens) One-Sample T-Test score vergeleken met neutrale waarde 3. **p<.01 / *p<.05

3. Onderschrijven van bestaande normen

Het merendeel van de ouders (67%) onderschrijft de norm dat hun eigen kinderen onder de 16 jaar thuis geen alcohol mogen drinken (zie tabel 4.2). Ouders zijn het oneens met de stelling dat andermans kinderen onder de 16 jaar bij hen thuis mogen indrinken (92%). Een kleine meerderheid van de ouders (52%) denkt dat leeftijdsgenoten meer invloed op hun kinderen hebben dan de ouders zelf wat betreft hun drankgebruik.

Over de vraag of het verstandig is om kinderen vanaf een jaar of 12 thuis om te leren gaan met alcohol zijn de meningen verdeeld: ongeveer 45% is het (zeer) oneens met deze stelling en ongeveer 45% is het juist (zeer) eens met de stelling. Het gemiddelde is precies neutraal. Ook op de stelling of veel andere ouders kinderen thuis laten indrinken is gemiddeld neutraal geantwoord.

Tabel 4.2: Normen t.a.v. alcoholgebruik

	Gem(SD)
Jongeren zouden niet moeten drinken onder de 16 jaar.	4.1 (0.94)**
De vrienden van mijn kind(eren) onder de 16 zouden niet moeten drinken.	4.0 (0.88)**
Zolang mijn kind jonger dan 16 jaar is, mag hij of zij thuis geen alcohol drinken.	3.7 (1.14)**
Er zijn veel ouders die toestaan dat hun eigen kinderen en andermans kinderen bij hen thuis indrinken.	3.1 (0.86)
Ik denk dat mijn kinderen eerder luisteren naar leeftijdsgenoten dan naar hun eigen ouders wat betreft hun drankgebruik.	2.8 (1.06)**
Bij mij thuis mogen mijn eigen kinderen en andermans kinderen onder de 16 jaar indrinken.	1.6 (0.81)**

Five Point Likert Scales (1=helemaal mee oneens, 5 helemaal mee eens) One-Sample T-Test score vergeleken met neutrale waarde 3. **p<.01 / *p<.05

Gemiddeld vinden ouders de leeftijd van 15 (14,9) jaar een verantwoorde startleeftijd voor het eerste slokje alcoholische drank. Opvallende pieken liggen bij 12 jaar (door 11% van de ouders als verantwoorde leeftijd aangegeven), 14 jaar (17%), 15 jaar (16%), 16 jaar (33%) en 18 jaar (10%).

Gemiddeld vinden ouders de leeftijd van 16 (16,3) jaar een verantwoorde startleeftijd voor het eerste glas alcoholische drank. Opvallende pieken liggen bij 15 jaar (13%), 16 jaar (46%) en 18 jaar (19%). Ondanks de zorgen over de alcoholproblematiek onder jongeren, staat bijna de helft van de ouders achter de startleeftijd van 16 jaar om het eerste glas alcoholhoudende drank te drinken.

Gemiddeld vinden ouders de leeftijd van 18 (18,4) jaar een verantwoorde startleeftijd voor regelmatig en zelfstandig alcoholgebruik.

4. Verantwoordelijkheid

Ouders zijn het (zeer) eens met de stelling dat het de verantwoordelijkheid van ouders is dat hun kinderen niet te jong beginnen met het drinken van alcohol (zie tabel 4.3). Op de vraag wie ouders het meest verantwoordelijk vinden voor het alcoholgebruik van jongeren onder de 16 jaar antwoordt 83% van de ouders 'de ouders', 12% van de ouders geeft aan dat jongeren van onder de 16 jaar zelf het meest verantwoordelijk zijn, 5% van de ouders vindt dat deze verantwoordelijkheid het meest ligt bij alcoholverstrekkers en 3% van de ouders vindt dat de primaire verantwoordelijkheid rust bij landelijke en gemeentelijke overheden.

Bij jongeren van 17 tot 25 jaar oordeelt 81% van de ouders dat deze jongeren nu zelf verantwoordelijk zijn voor hun alcoholgebruik. Ongeveer 14% van de ouders vindt zichzelf nog steeds verantwoordelijk en 4% en 3% van de ouders vindt dat de verantwoordelijkheid bij verstrekkers, respectievelijk de overheid ligt.

Tabel 4.3: Verantwoordelijkheid

	Gem(SD)
Als ouder is het mijn verantwoordelijkheid dat mijn kinderen niet te jong beginnen met het drinken van alcohol.	4.5(0.64)**

Five Point Likert Scales (1=helemaal mee oneens, 5 helemaal mee eens) One-Sample T-Test score vergeleken met neutrale waarde 3. **p<.01 / *p<.05

5. Beleidsmaatregelen

Ouders steunen het plan van de gemeente Amersfoort om zich te mengen in het alcoholgebruik van de Amersfoortse jongeren. Het draagvlak voor de genoemde beleidsmaatregelen is divers. Er is steun van de ouders voor de volgende maatregelen (in volgorde van instemming): (1) het beboeten van verstrekkers die doorschenken aan dronken mensen; (2) het beboeten van verstrekkers die alcohol verkopen aan jongeren onder de 16 jaar; (3) een harder optreden van de politie tegen dronken jongeren; (4) het organiseren van alcoholvrije schoolfeesten; (5) het verbieden van alcohol(gebruik) op straat; (6) het verhogen van de leeftijdsgrens van 16 naar 18 jaar; (7) het vervroegen van de sluitingstijden voor de horeca in Amersfoort; (8) een verbod op alcohol in sportkantines; (9) een verbod op alcoholreclames in bushokjes en (10) het afschaffen van *happy hours* en andere prijsacties.

Ouders geven ook aan bereid te zijn zelf minder alcohol te willen consumeren in de toekomst. Ouders geven aan gemiddeld niet meer informatie nodig te hebben over wat alcohol met hun kinderen doet (25% van de ouders heeft hier wel behoefte aan). Gemiddeld zeggen ze ook niet meer steun nodig te hebben om beter om te kunnen gaan met het alcoholgebruik van hun kinderen (15% van de ouders geeft aan daar wel behoefte aan te hebben). Tot slot is bijna eenderde (30%) van de ouders die hebben deelgenomen aan het draagvlakonderzoek bereid om in de toekomst met de gemeente mee te denken tijdens het ontwikkelen van het projectplan.

Tabel 4.4: Beleidsmaatregelen

	Gem(SD)
Verstrekkers van alcohol die doorschenken aan dronken mensen moeten hiervoor worden beboet.	4.3(0.77)**
Ondernemers (horeca, supermarkten en slijterijen) die alcohol verkopen aan jongeren onder de 16 jaar moeten hiervoor streng worden beboet.	4.2(0.81)**
Van mij mag de politie harder optreden tegen dronken jongeren op straat.	4.1(0.81)**
Alcoholvrije schoolfeesten vind ik een goed idee.	4.0(0.83)**
Een verbod om op straat alcohol te drinken vind ik een goed idee.	4.0(0.89)**
Het is een goed idee om de aankoopleeftijd te verhogen van 16 naar 18 jaar.	3.8(1.04)**
De cafés in Amersfoort sluiten nu om 4 uur of 5 uur 's nachts. Dit zou vervroegd moeten worden.	3.7(1.15)**
Jongeren zouden eigenlijk pas vanaf 18 jaar alcohol moeten kunnen kopen (ook bier en breezers).	3.7(1.04)**
Een verbod op alcohol in sportkantines vind ik een goed idee.	3.5(1.22)**
Een verbod op alcoholreclame in bushokjes vind ik een goed idee.	3.5(1.06)**
Ik ben bereid om in de toekomst minder alcohol te drinken (of niet te blijven drinken).	3.4(1.07)**
Jongeren onder de 16 jaar moeten geweigerd worden in cafés en discotheken, ook als ze geen alcohol zouden drinken.	3.0(1.20)
Ik zou graag beter willen weten wat drank met mijn kind/kinderen doet.	2.8(1.00)**
De gemeente moet zich niet zo bemoeien met het alcoholgebruik. Dat is vooral een zaak van ouders.	2.6(1.03)**

Five Point Likert Scales (1=helemaal mee oneens, 5 helemaal mee eens) One-Sample T-Test score vergeleken met neutrale waarde 3. **p<.01 / *p<.05

4.4 Conclusies

De ouders vormen een belangrijke partij in het beschikbaar stellen van alcohol in de omgeving van jongeren. Het draagvlakonderzoek dat is uitgevoerd onder ouders laat verschillende interessante resultaten zien.

Allereerst is het opvallend dat de meeste ouders redelijk goed op de hoogte zijn van bestaande wet- en regelgeving zoals de leeftijdsgrenzen voor verkoop (de Drank- en Horecawet). Eenderde van de ouders denkt echter dat minderjarigen strafbaar zijn als ze alcohol proberen te kopen. Hiernaast weet slechts de helft van de ouders dat doorschenken aan personen die in kennelijke staat van dronkenschap zijn verboden is. Toch geven ouders gemiddeld aan niet meer informatie nodig te hebben over wat alcohol met hun kinderen doet (15% heeft hier wel behoefte aan). Ook heeft men gemiddeld geen behoefte aan steun om beter om te kunnen gaan met het alcoholgebruik van de kinderen (een kwart van de ouders heeft hier wel behoefte aan).

Ten tweede erkennen de ouders de bestaande alcoholproblematiek onder jongeren in Nederland, ook al ervaart slechts een beperkt aantal ouders overlast van dronken jongeren. Hiernaast zijn de meeste ouders (75%) het niet eens met de stelling dat jongeren onder de 16 jaar verstandig met alcohol om kunnen gaan.

Ten derde onderschrijft de meerderheid van de ouders de norm dat hun eigen (en andermans) kinderen bij hen thuis geen alcohol mogen drinken. Opvallend genoeg zijn de meningen uiteenlopend als het gaat over het leren drinken van alcohol aan jongeren vanaf 12 jaar in de thuissituatie. Bijna de helft van de ouders (46%) is het hier niet mee eens, maar 44% van de ouders geeft aan het eens te zijn met deze stelling. Tot slot antwoorden ouders neutraal op de stelling dat andere ouders kinderen thuis laten indrinken. De mogelijke onwetendheid van de ouders kan dit resultaat verklaren.

De primaire verantwoordelijkheid voor alcoholgebruik onder jongeren onder de 16 jaar ligt bij de ouders (83% van de ouders is het hiermee eens). Niet alle ouders zijn het met deze stelling eens; 12% vindt dat de jongeren zelf verantwoordelijk zijn. Jongeren van 16 tot en met 25 jaar zijn zelf verantwoordelijk voor hun alcoholgebruik (81% is het eens met deze stelling).

De meerderheid van de ouders ondersteunt een tiental beleidsmaatregelen:

1. het beboeten van verstrekkers die doorschenken aan dronken mensen;
2. het beboeten van verstrekkers die alcohol verkopen aan jongeren onder de 16 jaar;
3. een harder optreden van de politie tegen dronken jongeren;
4. het organiseren van alcoholvrije schoolfeesten;
5. het verbieden van alcohol(gebruik) op straat;
6. het verhogen van de leeftijdsgrens van 16 naar 18 jaar;
7. het vervroegen van de sluitingstijden voor de horeca in Amersfoort;
8. een verbod op alcohol in sportkantines;
9. een verbod op alcoholreclames in bushokjes en
10. het afschaffen van *happy hours* en andere prijsacties.

Een kwart van de ouders geeft aan behoefte te hebben aan meer informatie over wat alcohol met hun kinderen doet. In aanvulling hierop geeft een minderheid van de ouders (15%) aan te willen leren om te gaan met het drinkgedrag van de kinderen. De resultaten van dit onderzoek laten duidelijk zien dat de groep ouders heterogeen is van samenstelling.

5. DRAAGVLAKONDERZOEK VERSTREKKERS

5.1 Inleiding

Het implementeren van effectief alcoholbeleid vraagt om een draagvlak voor beleidsmaatregelen bij alle betrokken partijen. Dit deelonderzoek naar het draagvlak voor beleidsmaatregelen onder alcoholverstrekkers bestaat uit opvattingen en normen van deze partij met betrekking tot de alcoholproblematiek onder jongeren. De centrale vraag is in hoeverre de alcoholverstrekkers uit de gemeente Amersfoort zich kunnen vinden in maatregelen om het alcoholgebruik onder jongeren terug te dringen. De drie kernbegrippen bij de beantwoording van deze vraag zijn *kennen* (kennis over de relevante artikelen uit de Drank- en Horecawet), *kunnen* (de eigen bijdrage aan een oplossing van de alcoholproblematiek onder jongeren) en *willen* (gewenste veranderingen).

In een gemeente zijn verschillende soorten (voor het publiek toegankelijke) alcoholverstrekkers te onderscheiden, namelijk horecagelegenheden (cafés en discotheken), cafetaria's, supermarkten, slijterijen, jongerencentra en sportkantines. Dit deelonderzoek gaat dieper in op het draagvlak onder alle alcoholverstrekkers.

5.2 Onderzoeksopzet

Het draagvlakonderzoek onder alcoholverstrekkers is uitgevoerd aan de hand van telefonische interviews. Achtereenvolgens zal worden ingegaan op de opzet van het telefonische interview en een aantal (demografische) kenmerken van de respondenten. De onderzoeksprocedure is terug te vinden in bijlage 5.

5.2.1 Telefonisch interview

Het interview is opgesteld in samenwerking met de afdeling Onderzoek & Statistiek van de gemeente Amersfoort en de GGD Eemland.

Het telefonische interview bestond uit zeven thema's:

1. Kennis over de Drank- en Horecawet (DHW)
2. Beleid met betrekking tot de naleving van de DHW
3. Ervaren knelpunten bij de naleving van de DHW
4. Landelijke cijfers van nalevingsonderzoeken van de DHW
5. Verbetering van de naleving van de DHW
6. Draagvlak voor beleidsmaatregelen
7. Mogelijkheden voor gemeentelijke ondersteuning.

Tot slot werd aan de alcoholverstrekkers gevraagd of zij bereid zouden zijn deel te nemen aan een vervolgonderzoek. In bijlage 5 van het rapport is het volledige interviewschema terug te vinden.

5.2.2 Respondenten

Voor dit draagvlakonderzoek zijn drie cafés, vier snackbars, vier supermarkten, drie verschillende slijterijen, een jongerencentrum en twee sportkantines (van een voetbal- en een hockeyvereniging) in de gemeente Amersfoort benaderd voor deelname. De interviews vonden plaats met de bedrijfsleider of eigenaar van het bedrijf of door de contactpersoon van de sportverenigingen (zoals doorgegeven door de gemeente).

5.3 Resultaten

De resultaten van dit kwalitatieve deelonderzoek zullen per thema toegelicht worden.

1. Kennis over de Drank- en Horecawet

Alle geselecteerde alcoholverstrekkers geven (zonder uitzondering) aan bekend te zijn met de DHW en met de leeftijdsgrenzen zoals vermeld in artikel 20, lid 1 van deze wetgeving. Hiernaast stelt de DHW in artikel 9 dat de leidinggevende voor het verkrijgen van een vergunning de cursus Sociale Hygiëne succesvol moet hebben afgerond. Dit artikel geldt echter alleen voor vergunninghouders en niet voor bijvoorbeeld de slijterij of de supermarkt. De ondervraagde horeca stelt dat de cursus Sociale Hygiëne niet alleen voor de leidinggevende verplicht zou moeten worden gesteld, maar voor alle werknemers in de horeca. *“De horeca moet tegenwoordig ook een opvoedkundige taak op zich nemen.”*

2. Beleid met betrekking tot de naleving van de DHW

Het beleid van de alcoholverstrekkers met betrekking tot de naleving van de leeftijdsgrenzen kan niet over één kam worden geschoren.

Gezien de diversiteit in de samenstelling van de alcoholverstrekkers is dit niet verwonderlijk. De verstrekkers zijn onder te verdelen in vier partijen: (1) horeca, (2) jongerencentra, (3) sportkantines en

(4) supermarkten, slijterijen en snackbars. Bij de eerste drie partijen is alcohol te koop voor gebruik ter plaatse. De vierde partij verkoopt alcohol voor gebruik elders. Met het oog op beleid ten aanzien van de naleving van de leeftijdsgrenzen van de DHW is het belangrijk dit onderscheid in het achterhoofd te houden.

De horeca gaf aan met verschillend beleid te werken. Eén café werkt met klantenkaarten, zodat het publiek bekend is bij de horeca-uitbater. (Het systeem met klantenkaarten is geïntroduceerd omdat het café op een B-locatie zit en op deze manier probeert meer klanten te trekken.) Hiernaast wordt aan de deur op leeftijd gecontroleerd. Bezoekers die de leeftijd van 18 nog niet hebben bereikt, krijgen een polsbandje zodat ze geen sterke drank kunnen kopen.

Een ander café geeft aan aan de deur het identiteitsbewijs te controleren. De jongeren van 16 jaar en ouder krijgen een stempel zodat ze alcohol kunnen kopen. De bezoekers die de leeftijd van 16 jaar nog niet hebben bereikt mogen het café wel binnen, maar krijgen een polsbandje. De eigenaar verzekert de onderzoeker dat als deze jongeren het polsbandje afscheuren ze zich opnieuw moeten melden bij de portier voor een nieuw polsbandje en anders naar huis worden gestuurd. Ook het derde café geeft aan gebruik te maken van controle van identiteitsbewijzen aan de deur. De klantenkring is bekend en het personeel kent de leeftijd van deze vaste klanten. De jongerencentra geven aan dat de bezoekers staan ingeschreven en dat ook hier bekend is hoe oud ze zijn. Hiernaast wordt er geen alcohol geschonken vóór 19.00 uur. Bij één tienercentrum wordt geen alcohol geschonken omdat de leeftijd van de bezoekers 10 tot en met 14 jaar is.

De geraadpleegde sportverenigingen hanteren een verschillend beleid wat betreft de controle van de leeftijdsgrenzen. De voetbalvereniging geeft aan haar leden te kennen (*“de voetbalvereniging heeft een dorpsachtig karakter, waardoor iedereen elkaar kent. Hiernaast is de sociale controle groot”*). De hockeyvereniging heeft sinds een jaar onderscheid gemaakt in het organiseren van feesten voor jongeren onder de 16 en boven de 16 jaar. In praktijk komt het erop neer dat de feesten dwars door de samenstelling van de teams worden georganiseerd. De feesten voor jongeren onder de 16 jaar werden eerst niet goed bezocht, maar dat lijkt nu te veranderen. Bij de feesten voor de jeugd boven de 16 jaar wordt aan de deur gecontroleerd op leeftijd. Hiernaast schenkt men bij wedstrijden in het weekend geen alcohol tot 12.00 uur.

De supermarkten geven zonder uitzondering aan naar het identiteitsbewijs van de jongeren te vragen als zij alcohol willen kopen. De caissières krijgen bij aanstelling een document waarop instructies worden gegeven. De slijterijen geven aan specialistische winkels te zijn en hierdoor minder jongeren als klandizie te hebben. Hiernaast zijn, volgens de alcoholverstrekkers en vanuit landelijke overkoepelende organisaties, de aantrekkelijke zoete mixdrankjes uit het assortiment gehaald. Opvallend genoeg geeft één slijter aan dat deze mixdrankjes tegenwoordig niet meer populair zijn bij de jeugd. De snackbars geven aan geen alcohol te verkopen (bijvoorbeeld omdat het een nachtcafeteria is met een ‘ontnuchteringsvergunning’).

3. *Ervaren knelpunten bij de naleving van de DHW*

De alcoholverstrekkers ervaren verschillende knelpunten bij de verkoop van alcohol aan jongeren, hoewel hierbij de kanttekening moet worden geplaatst dat niet alle alcoholverstrekkers dit openlijk toe lijken te geven aan de onderzoeker. (De sociale controle bij de sportvereniging zou bijvoorbeeld doorslaggevend zijn bij de weigering van alcoholverkoop aan minderjarigen).

Er zijn globaal drie knelpunten te onderscheiden die door verschillende alcoholverstrekkers worden ervaren. Allereerst is de leeftijd van een jongere lastig te schatten, volgens sommigen omdat jongeren er tegenwoordig *“ouder en volwassener uitzien”* dan een aantal jaren geleden.

Ten tweede ervaren de alcoholverstrekkers dat jongeren van 16 jaar en ouder alcohol kopen voor minderjarige vrienden en na de aankoop de alcohol doorgeven (wederverstrekking). Juridisch gezien is de alcoholverstrekker in deze gevallen ook verantwoordelijk voor de verkoop van alcohol aan minderjarigen. De Drank- en Horecawet stelt in artikel 20, lid 1 dat er geen zwakalcoholhoudende drank verkocht mag worden aan jongeren die nog geen 16 jaar zijn. Aanvullend hierop is in de wettekst toegevoegd dat *“onder verstrekking als bedoeld in de eerste volzin eveneens wordt begrepen het verstrekken van alcoholhoudende drank aan een persoon van wie is vastgesteld dat deze de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt, welke drank echter kennelijk bestemd is voor een persoon van wie niet is vastgesteld dat deze de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt”* (art. 20, lid 1 DHW). Eén alcoholverstrekker geeft aan de klanten te kennen en op de hoogte te zijn van de leeftijd van de klant en desondanks juridisch gezien te moeten blijven vragen naar diens identiteitskaart.

Een derde knelpunt dat door alcoholverstrekkers wordt genoemd is dat sommige jongeren agressief reageren als alcohol wordt geweigerd bij een alcoholverkooppunt. In het bijzonder de supermarkten en de slijterijen ervaren dit probleem. De horeca stelt dat de caissières in de supermarkten zelf 15 of 16 jaar zijn en hierdoor de alcohol niet durven te weigeren.

De horeca ervaart bovendien nog een ander knelpunt, namelijk dat jongeren voordat ze de horeca bezoeken al ‘ingedronken’ hebben. *“85% van de alcohol wordt thuis gedronken.”* Hiernaast ervaren zij dat jongeren drinken op pleinen (dus in een openbare ruimte) voordat ze het café ingaan. Dit leidt volgens de horeca tot inkomstenderving.

4. Landelijke cijfers van nalevingsonderzoeken van de DHW

In overleg met de gemeente zijn de cijfers van het lokale nalevingsonderzoek niet aan de verstrekkers voorgelegd in het telefonische interview. Het nalevingsniveau in Nederlandse supermarkten en slijterijen is in 2006 gemeten via de mysteryshoppingmethode waarbij 13 jongeren (15 en 17 jaar) in totaal 150 supermarkten en 150 slijterijen bezochten. Van alle aankoop pogingen was 86% succesvol⁴⁰. Opvallend genoeg geven de geraadpleegde alcoholverstrekkers aan dat ze zich niet herkennen in de resultaten van de landelijke nalevingsonderzoeken waaruit gebleken is dat alcohol gemakkelijk beschikbaar is voor minderjarigen. In werkelijkheid houden de verstrekkers in Amersfoort zich niet beter aan de Drank- en Horecawet dan het landelijke gemiddelde, bleek uit het nalevingsonderzoek.

5. Verbetering van de naleving van de DHW

De sleutel tot naleving van de leeftijdsgrenzen van de Drank- en Horecawet ligt bij de verkoper, daarover zijn de alcoholverstrekkers het eens. Het personeel moet goed geïnstrueerd worden over de wetgeving en de redenen waarom het verkopen van alcohol aan minderjarigen verboden is. Hiernaast wordt geopperd dat het beleid van de verstrekker (geen alcoholverkoop aan minderjarigen) duidelijk zichtbaar moet zijn in de winkel (bijvoorbeeld door stickers te plakken bij de schappen met alcohol en bij de kassa). De rol van de leidinggevende is essentieel in dit geval. Door de naleving centraal te stellen, kan verkoop aan minderjarigen worden voorkomen.

6. Draagvlak voor beleidsmaatregelen

Het draagvlak voor beleidsmaatregelen is divers. Ook zijn niet alle aangedragen ideeën op lokaal niveau toe te passen.

Zo pleiten enkele alcoholverstrekkers voor het strafbaar stellen van minderjarige jongeren die alcohol kopen of voor het verbieden van alcoholverkoop in de supermarkt. *“De combinatie van het overhevelen van de alcohol van de supermarkt naar de slijterij en hieraan vastgekoppeld het trainen van al het personeel (in plaats van alleen de leidinggevende) zou dé oplossing zijn”,* aldus de bedrijfsleider van een slijterij.

De gemeente heeft andere mogelijkheden op het gebied van beleid en regelgeving om de alcoholproblematiek onder jongeren te verkleinen. Allereerst kunnen de sluitingstijden van de horeca worden vervroegd. De meningen zijn hierover verdeeld. Mocht er een politiek draagvlak zijn voor deze beleidsmaatregel, dan pleit men voor een landelijke of anderszins in ieder geval regionale invoering, *“anders is het zakelijk gezien niet aantrekkelijk, bovendien verschuift het alcoholgebruik dan gewoon naar een aangrenzende regio.”*

Ten tweede discussieert de landelijke politiek nu over een wetswijziging in de Drank- en Horecawet zodat gemeenten zelf lokaal de verkoopleeftijd van alcohol kunnen verhogen naar 18 jaar. Over het optrekken van de verkoopleeftijd voor alcohol aan jongeren naar 18 jaar lopen de meningen wederom uiteen. Het merendeel staat achter deze beleidsmaatregel, maar benadrukt de cruciale rol die is weggelegd voor handhaving. Een ander deel geeft aan dat een verbod op alcohol niet werkt (of de leeftijd nu 16 of 18 jaar is): *“Jongeren zijn inventief genoeg om alcohol te kopen.”*

Een andere horecaondernemer is om een andere reden geen voorstander van het verhogen van de leeftijd voor alcoholverkoop. *“Alcohol drinken is een leerproces en er komen meer problemen bij als je alcohol gaat verbieden. Een verbod werkt illegaliteit in de hand.”* Een supermarkt ervaart (met de huidige verkoopleeftijd van 16 jaar voor zwakalcoholhoudende drank) al weerstand en agressie bij de jongeren wanneer alcohol wordt geweigerd. *“Als de gemeente de verkoopleeftijd wil optrekken naar 18 jaar, dan mogen ze ook gemeentelijke steun (bijvoorbeeld door middel van beveiliging) geven bij de alcoholverkoop.”*

⁴⁰ Gosselt, Van Hoof, De Jong & Prinsen, 2007

7. Mogelijkheden voor gemeentelijke ondersteuning

De alcoholproblematiek onder jongeren is niet op te lossen door de pijlen alleen te richten op de alcoholverstrekkers. De vraag wie uiteindelijk verantwoordelijk is voor het alcoholgebruik onder jongeren komt in diverse telefonische interviews naar voren. Een slijter beargumenteert dat *“sterke drank uit de kast van de ouders komt, en het is de gemeente die mensen op hun verantwoordelijkheden voor de jeugd moet aanspreken. Daar is winst te behalen.”* Een andere slijter sluit zich aan bij dit argument en stelt dat *“het valt of staat bij de opvoeding van de ouders, zij moeten hierop toezien.”*

“De ondernemer is verantwoordelijk voor zijn eigen winkel en niet voor wat er buiten de deur gebeurt, dat is de verantwoordelijkheid van de overheid.”

Diverse horeca eigenaren geven aan dat jongeren indrinken op pleinen voordat ze het café in gaan. Zij pleiten voor het instellen en handhaven van alcoholverbodsgebieden in de openbare ruimte. Handhaving van (bestaand) beleid is essentieel om het beleid effectief te laten zijn.

Hiernaast zou de gemeente trainingen kunnen faciliteren voor al het personeel dat alcohol verkoopt (dus niet alleen de leidinggevenden in de horeca), *“zodat men weet hoe men hiermee om moet gaan.”*

Tot slot zou de gemeente voorlichting kunnen geven over het verplicht vragen naar een legitimatiebewijs bij de aankoop van alcohol, zodat de agressie onder jongeren af zal nemen.

5.4 Conclusies

Het draagvlakonderzoek onder alcoholverstrekkers is uitgevoerd om een antwoord te formuleren op de vraag in hoeverre er een draagvlak is onder deze verstrekkers voor specifieke beleidsmaatregelen die betrekking hebben op het alcoholgebruik onder jongeren. Drie kernbegrippen die hierbij centraal staan zijn *kennen*, *kunnen* en *willen*. De conclusies met betrekking tot deze begrippen worden hieronder uiteengezet. Hierop volgend wordt de centrale onderzoeksvraag beantwoord.

Allereerst zijn de alcoholverstrekkers bekend met de wettelijke regelgeving. De artikelen uit de Drank- en Horecawet die relevant zijn voor hun dagelijkse bezigheden worden correct benoemd (zoals de leeftijdsgrenzen voor alcoholverkoop aan jongeren en de verplichte training Sociale Hygiëne voor leidinggevenden in de horeca).

Ten tweede geven de verstrekkers aan (ieder op zijn eigen manier) intern beleid te voeren om de wet na te leven (en hiermee te doen wat ze kunnen). Het beleid varieert van polsbandjes, stempels, klantenkaarten en deurbeleid (controle van identiteitsbewijzen) in de horeca tot het scheiden van feesten voor 16- en 16+ bij een sportvereniging. De verstrekkers zonder wettelijke drankvergunning (zoals supermarkten en slijterijen) geven aan standaard naar het identiteitsbewijs van de alcoholkoper te vragen.

Ondanks het intern geformuleerde beleid ervaren de alcoholverstrekkers knelpunten bij de naleving van de Drank- en Horecawet. Jongeren lijken ouder dan een aantal jaar geleden; jongeren die al wel alcohol mogen kopen geven de gekochte drank door aan minderjarige vrienden en tot slot reageren jongeren agressief als hun alcohol wordt geweigerd.

Opvallend genoeg heeft het nalevingsonderzoek duidelijk laten zien dat 15-jarigen probleemloos alcohol kunnen kopen in Amersfoort, ondanks het actieve beleid dat verstrekkers zeggen te voeren om alcoholverkoop aan minderjarigen te voorkomen.

Dit is een interessante discrepantie tussen enerzijds de resultaten van het nalevingsonderzoek en anderzijds de antwoorden van de verstrekkers. Deze discrepantie kan zijn oorsprong vinden in het feit dat de geïnterviewde verstrekkers niet volledig op de hoogte zijn van wat zich *daadwerkelijk* in hun verkooppunt afspeelt. Een andere mogelijkheid is dat verstrekkers tijdens de interviews sociaal wenselijke antwoorden hebben gegeven. De sleutel voor succesvolle naleving van de Drank- en Horecawet ligt volgens de verstrekkers in handen van de verkoper. De genoemde knelpunten (o.a. agressie onder jongeren) kunnen echter niet worden weggenomen door de maatregelen die de verstrekkers noemen, namelijk het instrueren van personeel over de wetgeving of het zichtbaar maken van het beleid in de winkel (bijvoorbeeld door stickers).

Tot slot geven de alcoholverstrekkers een aantal elementen aan die zij veranderd zouden willen zien in gemeentelijk beleid. Opvallend genoeg wordt allereerst de vraag gesteld wie er verantwoordelijk is voor de alcoholproblematiek onder de jongeren. Het thuisfront (ouders, vrienden) lijkt een cruciale rol te spelen. De handhaving van gemeentelijke wetgeving (zoals alcoholverbodsgebieden op pleinen en in andere openbare ruimten) is een tweede aangegeven 'wens' van de verstrekkers. Er worden geen voorstellen gedaan om de naleving van de Drank- en Horecawet bij de verstrekkers zelf te verbeteren.

De verstrekkers herkennen zich niet in de landelijke cijfers van het nalevingsonderzoek waaruit bleek dat 85% van de minderjarige jongeren alcohol kon kopen bij alcoholverkooppunten⁴¹. Deze bevinding is gelet op de ondubbelzinnige uitslag van het nalevingsonderzoek in Amersfoort opmerkelijk te noemen.

De vraag of er een draagvlak is voor het implementeren van gemeentelijke beleidsmaatregelen dient genuanceerd te worden beantwoord. Er is wel degelijk een draagvlak voor bepaalde beleidsmaatregelen, zoals het implementeren van een verplichte training voor alle alcoholverstrekkers. Wetenschappelijke literatuur laat echter zien dat deze training alleen effectief is in combinatie met handhaving^{42 43}.

Het feit dat alcohol gemakkelijk beschikbaar is voor de jeugd (ook bij de desbetreffende alcoholverstrekkers) wordt niet onderkend. Hiernaast zijn sommige verstrekkers van mening dat het drinken van alcohol een leerproces is en dat een verbod illegaliteit in de hand zou werken.

⁴¹ Gosselt, 2007

⁴² Grube, 1997

⁴³ Wallin, 2004

6. BELEIDSVERKENNEND ONDERZOEK

6.1 Inleiding

Het laatste onderzoek dat is uitgevoerd is een beleidsverkenkend onderzoek. In dit onderzoek zijn de resultaten van voorgaande nalevings- en draagvlakonderzoeken teruggekoppeld naar de betrokken partijen in zogenoemde focusgroepen.

Een focusgroep is een gestructureerde discussie onder een kleine, homogeen samengestelde groep van 6 tot 12 personen, begeleid door een ervaren gespreksleider⁴⁴. Het is een vorm van verklarend onderzoek, waarbij (in dit onderzoek) aanknopingspunten voor beleid worden bediscussieerd.

De discussie in de focusgroepen is meer dan de optelsom van individuele interviews omdat deelnemers aan focusgroepen zowel naar elkaar moeten luisteren, als zichzelf moeten verduidelijken⁴⁵. Ook is bij focusgroepen de invloed van de interviewer kleiner, waardoor deelnemers minder snel geneigd zullen zijn de onderzoeker 'naar de mond te praten' en sociaal wenselijk te antwoorden. Dit maakt focusgroepen geschikt om ideeën te verkennen en gedrag te verklaren (in aanvulling op bijvoorbeeld vragenlijsten zoals in dit geval de draagvlakonderzoeken). Focusgroepen vergen een actieve, neutrale en professionele moderator (gespreksleider), die goed in staat is een discussie op gang te krijgen en voor evenwicht in de groep kan zorgen⁴⁶. Ager & MacDonald (1995) benadrukken dat de rol van de moderator cruciaal is voor geslaagde focusgroepen. Deze rol is echter kleiner dan bij een één-op-éénsituatie van individuele interviews, en hierdoor kan de discussie in een focusgroep af dwalen. Om een levendige en zinvolle discussie te bewerkstelligen is het wenselijk dat de deelnemers in de focusgroepen enigszins divers zijn, maar de groep moet wel zo vertrouwd zijn dat men durft te discussiëren⁴⁷.

Het doel van de focusgroepen bij de beleidsverkenkende onderzoeken was het inventariseren van operationele aanknopingspunten voor effectief (lokaal) alcoholbeleid. Hiernaast werd ingegaan op de concrete rol die de betrokken partijen zouden kunnen spelen bij het ontwikkelen en implementeren van dit effectieve alcoholbeleid.

6.2 Onderzoeksopzet

Om de operationele aanknopingspunten voor het beleid te inventariseren, zijn de resultaten van voorgaande onderzoeken teruggekoppeld naar alcoholverstrekkers, jongeren onder de 16 jaar, jongeren boven de 16 jaar en ouders. Er zijn vier focusgroepen georganiseerd (één van elk van bovengenoemde partijen), omdat zij vanuit vier verschillende visies de alcoholproblematiek onder jongeren en de hieraan gekoppelde beleidsoplossingen benaderen. Hieronder zal per focusgroep ingegaan worden op de opzet van de discussiegroepen. Ook zullen enkele demografische kenmerken van de respondenten worden besproken.

⁴⁴ Gilmore & Campbell, 2005

⁴⁵ Morgan & Krueger, 1998

⁴⁶ Morgen, 1996

⁴⁷ Hargie & Tourish, 2000

6.2.1 Focusgroepen

Aan dit beleidsverkennde onderzoek zijn twee onderzoeken voorafgegaan: een nalevingsonderzoek onder alcoholverstrekkers en draagvlakonderzoeken onder ouders, jongeren en alcoholverstrekkers. Deze onderzoeken hebben interessante resultaten opgeleverd die verschillende gezichtspunten laten zien.

De alcoholproblematiek onder jongeren kan alleen aangepakt worden indien verschillende partijen hun eigen verantwoordelijkheid nemen. Echter, de resultaten van het nalevingsonderzoek kunnen (door het hoge percentage geslaagde verkoopogingen) gevoelig liggen bij de verstrekkers. In overleg met de gemeente is ervoor gekozen om deze resultaten in de focusgroepen terug te koppelen aan de verschillende doelgroepen. Om optimaal gebruik te maken van de resultaten van voorgaande onderzoeken zijn deze resultaten kruislings gepresenteerd aan de vier betrokken partijen. Zo zijn de resultaten van het draagvlakonderzoek onder ouders die betrekking hadden op alcoholverstrekkers, in het draaiboek voor de focusgroep van alcoholverstrekkers opgenomen (bijvoorbeeld het draagvlak voor het optrekken van de verkoopleeftijd voor alcohol van 16 naar 18 jaar).

In alle focusgroepen is dieper ingegaan op de beschikbaarheid van alcohol voor jongeren in Amersfoort en op de rol die is weggelegd voor de betrokken partijen (zoals ouders, alcoholverstrekkers, jongeren zelf, de school en de gemeente).

De resultaten van de focusgroepen zijn geanalyseerd door de informatie te ordenen naar vijf thema's:

1. De beschikbaarheid van alcohol voor jongeren
2. Verantwoordelijkheid
3. Handhaving en toezicht
4. De rol van alcoholverstrekkers, ouders, jongeren en overheid
5. Aanknopingspunten voor beleid.

Het ontwikkelen en implementeren van lokaal alcoholbeleid richt zich (zoals eerder vermeld) op de omgeving van de jongeren. De rollen die de verschillende betrokken partijen vervullen zijn verschillend. Dat betekent dat in de vier focusgroepen verschillende onderwerpen werden benadrukt. Aan de hand van bovenstaande vijf thema's kan de doelstelling van dit onderzoek worden bereikt, namelijk het inventariseren van aanknopingspunten voor beleid. De keuze voor deze thema's zal kort worden toegelicht.

Allereerst staat de beschikbaarheid van alcohol voor jongeren centraal in alle focusgroepen. De verantwoordelijkheid voor de ontstane problematiek is een tweede thema dat aan bod is gekomen. Ten derde spelen handhaving en toezicht op bestaande regelgeving een cruciale rol in de oplossing van de alcoholproblematiek onder jongeren. De betrokken partijen benadrukken echter verschillende mogelijkheden en daarom is dit onderwerp opgenomen als apart thema in de analyse van de focusgroepen. De mogelijke rollen voor de betrokken partijen vormen een volgend uitgangspunt van het projectplan. En tot slot worden de verschillende aanknopingspunten voor beleid behandeld. In bijlage 6 zijn de (volledige) draaiboeken voor de diverse focusgroepen opgenomen.

6.2.2 Respondenten

Vier partijen zijn benaderd om deel te nemen aan het beleidsverkennde onderzoek, namelijk alcoholverstrekkers, ouders, jongeren onder de 16 jaar en jongeren boven de 16 jaar. Alle deelnemers hebben een vergoeding van 10 euro ontvangen voor deelnamen aan de focusgroep.

De alcoholverstrekkers zijn al op een eerder moment benaderd voor het draagvlakonderzoek, waarbij de slotvraag was of ze bereid waren mee te werken aan een focusgroep. Alle geraadpleegde verstrekkers waren hiertoe bereid en zijn in week 21 en 22 benaderd met een uitnodiging voor de focusgroep (mei 2008).

Ook aan de ouders is in de vragenlijst van het draagvlakonderzoek gevraagd of zij bereid waren in de toekomst met de gemeente mee te denken op welke wijze het alcoholgebruik onder jongeren verminderd kon worden. In totaal hadden 89 ouders een telefoonnummer of emailadres ingevuld op de vragenlijst. Van deze 89 ouders zijn in totaal 61 ouders (gefaseerd) uitgenodigd om aan de focusgroep deel te nemen. Aan al deze ouders is een rappel gestuurd. Uiteindelijk hebben 25 ouders niet gereageerd op de uitnodiging, 23 ouders hebben afgezegd en 12 ouders hebben de focusgroep bijgewoond.

Tot slot zijn ook de jongeren (zowel de groep jonger dan 16 jaar, als de groep ouder dan 16 jaar), wederom door middel van een vraag op de vragenlijst van het draagvlakonderzoek, benaderd met de vraag of zij bereid waren mee te denken met de gemeente die het alcoholgebruik onder jongeren wil aanpakken. In het draagvlakonderzoek is onderscheid gemaakt tussen jongeren die wel en geen alcohol drinken (beide groepen hebben een andere versie van de digitale vragenlijst ingevuld). Om de discussie in de focusgroepen van de jongeren te bevorderen, zijn zowel drinkende als niet drinkende jongeren uitgenodigd. In totaal hebben 21 jongeren onder de 16 jaar (van wie zes jongeren al wel alcohol drinken en 15 jongeren niet) aangegeven bereid te zijn in de toekomst met de gemeente mee te denken. Van hen zijn 15 jongeren benaderd met een uitnodiging (en een rappel) voor deelname aan de focusgroep. Van hen hadden zes jongeren toegezegd te komen. Uiteindelijk hebben slechts vier jongeren deelgenomen aan de focusgroep (onder wie drie jongeren die de afgelopen vier weken hadden gedronken en één jongere die geen alcohol dronk).

In totaal hadden 45 jongeren van 16 jaar en ouder aangegeven in de toekomst met de gemeente mee te willen denken (van wie 36 jongeren wel en 9 jongeren geen alcohol drinken). Van hen hebben 21 jongeren een uitnodiging (met rappel) voor de focusgroep ontvangen. Uiteindelijk hebben 6 jongeren deelgenomen aan de focusgroep (twee jongeren gaven aan geen alcohol te hebben gedronken in de afgelopen 4 weken en de overige zes jongeren hadden de afgelopen 4 weken wel alcohol gedronken).

6.3 Resultaten

De resultaten van dit kwalitatieve deelonderzoek zullen per thema toegelicht worden.

6.3.1 De beschikbaarheid van alcohol voor jongeren

De alcoholverstrekkers reageren niet verrast op de resultaten van het nalevingsonderzoek, een reactie die haaks staat op de beweringen van de verstrekkers in het draagvlakonderzoek waarin zij hebben gesteld dat de naleving in Amersfoort beter zou zijn dan de landelijke naleving van 85%. De alcohol is verkocht door commerciële instellingen en *“wat voor baat hebben zij erbij om het niet te verkopen?”*

De gemakkelijke beschikbaarheid van alcohol onder jongeren lijkt een bekend probleem onder alle aanwezigen. Het argument wordt genoemd dat supermarkten worden geconfronteerd met mondige jongeren die alcohol willen kopen bij overwegend jonge caissières. De aanwezige vertegenwoordiger van de supermarkt geeft aan dat haar vestiging 's avonds zelfs beveiliging heeft.

De horeca geeft aan dat het doorslaggevend is hoe iemand eruitziet. *“Het is hoe iemand eruitziet, en het is snel zo van ‘jij bent wel 16 en jij bent geen 16’. Je kunt niet de hele avond iedereen op z’n ID controleren. En daarom glippen er wel eens mensen doorheen. Dat gebeurt. Veel drinken bij ons kan dan niet eens, want veel geld heb je niet als jongere en je vriendjes gaan je ook niet dronken voeren als een soort project. Als je één jongere van 15 binnen laat lopen en om een biertje laat vragen is het heel goed mogelijk dat hij dat biertje krijgt.”* Kortom, de horeca geeft aan dat het mogelijk is dat er jongeren door de mazen van het net glippen en toch alcohol kunnen kopen, ook al zijn ze minderjarig, maar dat ze zichzelf toch niet dronken kunnen drinken (gezien de prijs van alcohol in de horeca).

Ook de jongeren onder de 16 jaar staan niet verstoeld van de beschikbaarheid van alcohol voor hun doelgroep. *“Ik kom erg makkelijk aan alcohol. Mijn aankoop is zelfs nog nooit ergens geweigerd. Concerten en supermarkten blijken erg makkelijke verkooppunten.”* Dat alle verkoop pogingen geslaagd zijn roept wel vragen op bij de jongeren. *“Ik ben wel verbaasd dat het bij alle 80 verkooppunten gelukt is. Ik had ongeveer op 60 geslaagde pogingen van de 80 aankopen gegokt. Mij verbaast het vooral dat het ook bij de slijterij is gelukt. Bij supermarkten verwacht ik het wel, maar slijterijen?”*

De jongeren erkennen dat het lastig is voor leeftijdsgenoten bij de supermarkt om om een ID te vragen van minderjarigen die alcohol willen kopen. Maar ook het thuisfront is een vindplaats van alcohol. *“Bij ons op school nemen ze van huis drank mee en dan gaan ze bij iemand thuis indrinken en dan gaan ze naar het schoolfeest.”*

De jongeren die ouder zijn dan 16 jaar valt iets anders op. *“In de tijd dat je zelf 16 was, speelde het nog niet, maar nu het allemaal in het nieuws komt, verbaast het me wel dat het allemaal zo makkelijk gaat.”*

Eén van de jongeren is zelf ook caissière geweest bij een supermarkt en licht de verschillen tussen de supermarkten toe. *“Ik denk dat het erg ligt aan de supermarkt waar je werkt en aan de leidinggevende die je hebt. Mijn leidinggevende was daar heel streng in en die bracht het ook over. Het hangt ook af van de caissière zelf, als ik kleine jongetjes bij de kassa had vroeg ik meteen naar de ID-kaart. Daar moet je sterk voor zijn, want mensen kunnen zomaar uit hun slof schieten als je dat vraagt.”*

De helft van de jongeren gaf aan dat hun ouders het wel goed vonden als ze thuis alcohol zouden drinken. De ouders stemmen hiermee in, hoewel er geen consensus is op dit punt. *“Het klopt wel denk ik, je laat het thuis wel toe op een bepaalde leeftijd met een bepaalde hoeveelheid.”* Op dit punt in de discussie komen de verschillen in opvoedingsstijlen aan het licht. Eén ouder geeft aan duidelijke regels te stellen: *“Zij weten gewoon dat dat niet gebeurt, dat is omdat we dat zelf niet willen. Je geeft duidelijk het voorbeeld dat als je wat drinkt, dat je dat met mate doet. Wij verbieden geen alcohol, dat weten ze ook.”* Een andere ouder is tegen het stellen van regels: *“Het is een spel van geven en nemen in de opvoeding. Een kind moet zelf inzien waar hij mee bezig is, en daar geven wij hem de vrijheid in.”*

Een andere ouder somt verschillende oorzaken van de alcoholproblematiek onder de jeugd op: *“Als je hoort hoe makkelijk het is om eraan te komen tegenwoordig. En de jongeren hebben ook steeds meer geld te besteden, dus ze kunnen het ook kopen. En als je dan ziet wat ze allemaal verkopen in de supermarkt, sherry, likeur.”*

Naast de beschikbaarheid van alcohol hebben de jongeren voldoende financiële middelen om alcohol te kopen en is het assortiment uitgebreid. *“Ik heb gemerkt bij heel veel supermarkten, dat ze helemaal niet meer naar leeftijden kijken. Als het maar betaald wordt.”*

6.3.2 Verantwoordelijkheid

Over de vraag wie er verantwoordelijk is voor de alcoholproblematiek onder jongeren zijn de alcoholverstrekkers het eens: *“Ouders zijn niet rechtlijnig in de opvoeding.”*

De rol van de ouders vandaag de dag is veranderd ten opzichte van de rol die zij vroeger vervulden. *“Mijn ouders waren vroeger verantwoordelijk voor mij, alleen zij.”*

“Er zijn natuurlijk dingen veranderd de afgelopen jaren, ook in de opvoeding, er moeten tegenwoordig opeens compromissen gesloten worden. De ouders hebben aan de ene kant zoiets van ‘ga maar lekker de kroeg in, dan kan ik ook lekker rustig wat doen’. Aan de andere kant zeggen ze ‘die horeca is wel erg duur, je kunt hier toch ook wel een biertje drinken?’” Een ander voorbeeld van het gedrag van ouders werd toegelicht door een horeca-eigenaar: *“Ik had laatst een verjaardagsfeestje van een meisje in het café dat door de vader was georganiseerd. Dat meisje werd echter pas 15, kwam ik die avond achter, terwijl haar vader verteld had dat het kind 16 werd. Die vader had dus bewust het café voorgelogen om zo zijn dochter binnen te krijgen.”* Hiernaast ervaren de alcoholverstrekkers dat de jongeren die al wel 16 jaar zijn, alcohol kopen voor minderjarigen (wederverstrekking). Dit probleem wordt bevestigd door de horeca en supermarkten.

De jongeren die nog geen 16 jaar zijn, vertellen openlijk hoe ze denken dat hun ouders zouden reageren als ze alcohol zouden drinken. *“Als ik helemaal dronken thuis zou komen, zouden ze er denk ik niet blij mee zijn, maar ze weten toch dat ze het niet tegen kunnen houden, dus laten het maar gaan. Ik moet het zelf maar leren.”* Een andere jongere reageert nog stilliger: *“Mijn ouders weten dat ik sowieso wel alcohol zou kunnen halen als ik wil.”* De verschillen in opvoedingsstijlen komen ook hier aan bod. *“Je hebt twee soorten ouders, de ene soort zegt tegen het kind dat het helemaal niet goed is en de ander gaat naar de kroeg en gaat daar klagen dat de kroeg niet goed heeft opgelet.”* Uiteindelijk heeft de gemeente de meeste invloed op het alcoholgebruik onder jongeren, meent een jongere: *“Ik denk dat de overheid de meeste invloed heeft, omdat zij je een verbod op kunnen leggen en dat kunnen je ouders niet.”*

De jongeren die de leeftijd van 16 jaar al wel hebben bereikt, geven aan dat de ouders invloed hebben op de jongeren. *“Als ouders daar heel open over zijn, dan is de spanning er toch een stuk vanaf om het toch te doen.”* Toch is niet iedereen het daarmee eens. Het voorbeeld dat ouders zijn voor hun kinderen wordt twijfelend ontvangen door sommige jongeren.

Enerzijds is het de keuze van de jongere zelf om mee te gaan drinken als de ouders ook drinken: *“Het hoeft niet per se te maken te hebben met wat je ouders doen. Je kiest daar zelf voor.”* Anderzijds heeft het slechte voorbeeld van ouders die (overmatig) alcohol drinken wel degelijk invloed: *“Want als die ouders er zouden zijn voor hun kinderen, dan is het veel makkelijker voor ze om daarin een goede keus te maken. Want ik denk dat als je een slecht voorbeeld krijgt, dat dat ook slecht doet volgen.”* Opvallend genoeg werd niet bij iedereen thuis openlijk over alcohol gesproken. *“Terwijl bij mij thuis over roken duidelijk werd verteld dat het slecht was en dat het niet mocht, en als ik niet rookte voor mijn 18^e, werd mijn rijles betaald. Terwijl over alcohol helemaal niks werd gezegd.”*

Niet alle ouders wisten dat de jongeren alcohol dronken. *“Mijn ouders wisten het niet, we deden het stiekem.”* Er wordt echter wel een onderscheid gemaakt tussen stiekem alcohol drinken en niet vertellen dat je alcohol drinkt. *“Ja, bij mij was het meer niet vertellen dan echt geheim. Ik wist wel dat mijn ouders het niet goed zouden vinden.”* De verantwoordelijkheid om alcohol te drinken ligt volgens de jongeren dan ook primair bij de jongeren zelf.

De ouders verschillen van mening over de rol die ze hebben als ouder. Enerzijds wordt genoemd dat ouders de rol hebben om grenzen aan te geven en hierover te communiceren: *“Dan leer je dus ook wat je mag zeggen tegen je kind, tot hier en niet verder.”*

Maar anderzijds wordt de nadruk op communicatie met je kind openlijk ter discussie gesteld: *“Ik hoor overal dat mensen goede communicatie willen met hun kinderen, maar mag je nou niet gewoon drinken verbieden?”* De praktische uitwerking van een verbod op alcohol volgt hierop: *“Ik kan het wel verbieden, maar hij doet het dan toch stiekem.”* Kortom, het omgaan met alcohol en jongeren is balanceren tussen het stellen van grenzen en de mogelijkheden deze te handhaven. *“Het is alleen een wisselwerking, aan de ene kant heb je duidelijke regels. Je kunt het alleen niet altijd blijven verbieden, want wat gebeurt er buitenshuis? Probeer ze weerbaar te maken dus.”*

6.3.3 Handhaving en toezicht

Alle deelnemers aan de focusgroepen zijn het erover eens dat gestelde normen gehandhaafd moeten worden om effect te hebben. De aanwezige horeca geeft aan dat de ervaring leert dat zij als verstrekker wel worden gecontroleerd, maar dat het drinken op een plein (dus in de openbare ruimte) tijdens een evenement niet wordt gehandhaafd.

De handhaving van alleen de horeca lijkt te suggereren dat alcohol altijd in de horeca wordt genuttigd en dat is niet waar (aldus de aanwezige verstrekkers). *“Er zijn buiten de horeca zoveel mogelijkheden voor jongeren om aan alcohol te komen die ook door ouders worden ondersteund, zoals een winkelcentrum. Daar hebben wij als horeca ook last van, want wij worden erop afgerekend als de jongeren dronken worden, terwijl ze voordat ze bij ons komen al alcohol hebben gehaald in de supermarkt.”*

De vertegenwoordiger van een sportvereniging geeft aan waarom het naleven van regels (bijvoorbeeld leeftijdsgrenzen) binnen de sportkantine lastig is. *“Uit sociaal oogpunt kunnen wij ze er niet uitzetten, we gooien het bier weg en laten ze staan. Anders krijgen we het bestuur van de hockeyclub over ons heen, dat we het zoontje van die of die eruit hebben gezet. Dat is lastig handhaven.”*

Vertegenwoordigers van jongerenwerk geven aan dat deze leeftijd nog wel gemakkelijk te sturen en te corrigeren is (terwijl de supermarkt dus andere ervaringen heeft).

De jongeren onder de 16 jaar noemen het belang van handhaving. *“Waarschuwingen helpen eigenlijk ook niet echt, want ook bij sigaretten zie je wel teksten en plaatjes. Maar zoals nu ook die reclame over alcohol, ik denk niet dat iemand zich daar wat van aantrekt. Je moet dan ook echt die regels controleren, want anders kun je wel zeggen dat het niet mag, maar als het dan toch lukt.”* Door strengere handhaving denken de jongeren dat de alcoholverstrekkers de regels beter gaan naleven: *“Ik zou een groep opstellen die horeca en supermarkten controleert op alcoholverkoop en die ook fikse boetes kan uitdelen aan deze verkopers. Dat een verkoper ook echt goed gaat nadenken.”* Opvallend genoeg lijkt er onder een deel van de jongeren een draagvlak te zijn om jongeren zelf strafbaar te stellen als ze alcohol willen kopen. Maar ook hiervoor geldt: *“Dat lijkt me op zich wel een goed idee, maar dat moet je dan wel controleren. Dat moet je dan wel toepassen.”*

Huidige handhaving van de regels voor de verkoop van alcohol aan minderjarigen is niet zichtbaar voor de jongeren die ouder zijn dan 16 jaar. *“Hoe vaak wordt er nou gecontroleerd in de kroeg op doorschenken als iemand al dronken is, bijna nooit. Datzelfde geldt voor te jong drank krijgen.”* De mogelijk agressieve reacties van jongeren bij strengere handhaving (en dus weigering van alcohol bij kooppoging) wordt in een bredere context gezet: *“In het begin zal het wel heviger zijn, die felle reacties, maar na een tijd zal het wel beter worden als iedereen er wat aan gewend is.”* *“Nu weten ze dat het over het algemeen wel kan, dus worden ze boos als het niet lukt. Maar als het helemaal nooit lukt, weten ze dat.”*

Kortom, *“Er moet een rechte lijn komen waar iedereen zich aan houdt, zonder uitzondering. Dat moet zowel in de kroeg als in de supermarkt. En als ze het echt alleen maar via hun ouders kunnen krijgen, zijn hun ouders verantwoordelijk. Anders krijg je gedoogbeleid met uitzonderingen zonder duidelijke grens.”*

De ouders zien handhaving als onderdeel van een breder plan van aanpak. *“Het terugbrengen van verkooppunten moet gewoon effect hebben in combinatie met geen reclame in het straatbeeld, goede voorlichting en natuurlijk strenge handhaving van het beleid. En als er ergens iemand de regels overtreedt, dan moeten er harde sancties volgen.”*

6.3.4 De rol van alcoholverstrekkers, ouders, jongeren en overheid

De discussie over de rol van de diverse betrokken partijen in het aanpakken van de alcoholproblematiek onder jongeren levert interessante visies op.

De alcoholverstrekkers vinden het onterecht dat zij de volledige verantwoordelijkheid voor het probleem in de schoenen geschoven krijgen. *“Als horeca heb je natuurlijk wel voor een deel verantwoordelijkheid. Maar ik vind het waanzin dat de horeca verantwoordelijk is voor zijn hele doelgroep. Leg die verantwoording nou gewoon bij de ouders neer, niet bij ons.”* De verstrekkers zijn echter wel de bron van informatie over jongeren (ook over degenen bij wie het alcoholgebruik problematische vormen aanneemt). Zij kunnen en willen de gemeente helpen deze jongeren op te sporen en door te sturen naar professionals.

De ouders vinden dat de opvoeding van de jongeren centraal staat bij de aanpak van de alcoholproblematiek onder de jongeren. *“Er valt me iets op, we begonnen met een gesprek over onze gezinnen en het ging meteen over opvoeding. En ik denk dat daar ook gewoon de oplossing ligt. Die zijn het meest verantwoordelijk.”*

De jongeren zien dat de hoofdrol in het oplossen van de problemen rond alcohol is weggelegd voor de ouders, maar begrijpen dat het voor de gemeente niet mogelijk is om achter de voordeur in te grijpen. Dit verklaart de nadruk op handhaving van de regels: *“want op zich is er een goede regel”* (geen alcoholverkoop aan jongeren onder de 16 of 18 jaar). *“Er moet een rechte lijn komen waar iedereen zich aan houdt zonder uitzondering.”*

6.3.5 Aanknopingspunten voor beleid

In de vier focusgroepen is een aantal in grote lijnen identieke beleidsmaatregelen genoemd, maar er waren opvallende nuanceverschillen. Het terugdringen van de beschikbaarheid van alcohol stond centraal in de discussie over beleidsmogelijkheden.

Er zijn verschillende methodieken om deze beschikbaarheid terug te dringen. In de horeca kan gedacht worden aan prijsverhogingen, het verhogen van de leeftijdsgrenzen, het beperken van openingstijden, handhaving van regelgeving en training voor alcoholverstrekkers. De horeca is echter niet de enige omgeving van de jongeren waarop het project kan zijn gericht. Ook op school en in de thuissituatie zijn slagen te maken. Hieronder zal kort worden weergegeven hoe de deelnemers aan de focusgroepen dachten over alcohol in de horeca, thuis en op school.

Beperking van de beschikbaarheid van alcohol

De jongeren onder de 16 jaar geven aan dat alcohol gemakkelijk beschikbaar is. Het beperken van deze beschikbaarheid is een punt van discussie. *“Ik vind eigenlijk ook dat er helemaal geen alcohol in supermarkten verkocht mag worden, want je hoort nu gewoon te veel dat daar alcohol wordt verkocht. De alcohol moet naar speciaalzaken waar mensen onder de 16 gewoon helemaal weg worden gehouden.”*

Een andere jongere is het hier niet mee eens. *“Als je bijvoorbeeld bier uit de supermarkten gaat halen, krijg je volgens mij nog meer provocatie rondom alcohol. Dat mensen het dan juist gaan gebruiken. In speciaalzaken is het bier meestal wel duurder. Je moet het niet gemakkelijker maken, maar je moet het ook niet heel moeilijk maken, want daar dupeer je ook anderen mee.”*

Jongeren onder de 16 jaren opperen verder dan (hogere) prijzen invloed zouden kunnen hebben op de beschikbaarheid van alcohol. *“Misschien moet er ook wat aan de prijzen gedaan worden, zodat men stopt met alcohol omdat het gewoon te duur wordt. Ook in de supermarkt.”*

Een tweede mogelijkheid om de beschikbaarheid van alcohol te beperken is het verhogen van de leeftijdsgrens voor alcoholverkoop van 16 naar 18 jaar. Dit is een stap in de goede richting volgens jongeren onder de 16 jaar. *“Ik denk dat 18 eigenlijk iets beter is, ook beter dan 20 of 21, maar 16 is eigenlijk best nog wel jong.”* Toch is het grootste effect volgens jongeren onder de 16 jaar te verwachten van handhaving. *“Ik zou een groep opstellen die horeca en supermarkten controleert op alcoholverkoop en die ook fikse boetes kan uitdelen aan deze verkopers. Dat een verkoper ook echt goed gaat nadenken.”* Hiermee wordt het effect van het geven van voorlichting (als uitgangspunt en niet als aanvullende interventie) in twijfel getrokken.

Ook de jongeren boven de 16 jaar benadrukken het te verwachten effect van handhaving. *“Het maakt niet uit wat voor boete je geeft, boetes helpen altijd. Als je 130 euro boete krijgt, dan doe ik het niet meer, maakt niet uit wat ik aan het doen was.”*

Ook deze groep jongeren benadrukt het belang van handhaving bij het verhogen van de verkoopleeftijd voor alcohol van 16 naar 18 jaar. *“Als je zegt dat je vanaf 18 mag drinken met in je achterhoofd dat men een jaar daarvoor begint te experimenteren, dan gedoog je dat alweer min of meer. Je moet gewoon streng de grenzen handhaven die er gesteld zijn. Wil je voor je 16^e drinken, dan is dat aan je ouders, maar als jongere moet je er gewoon niet aan kunnen komen.”*

In de focusgroep van de alcoholverstrekkers wordt benadrukt dat de verkoop van alcohol de verkoop van een bijzonder product is. Er werd een vergelijking met softdrugs getrokken. *“We hebben afgesproken dat softdrugs alleen verkocht mogen worden door gecertificeerde mensen. Laten we dat met alcohol ook zo houden. In de horeca wordt bewust geschonken, en in de supermarkt kan iedereen komen en alles krijgen.”* Alcohol is gemakkelijk beschikbaar voor jongeren, want het wordt op veel plaatsen verkocht. Het aanbieden van een training voor alle alcoholverstrekkers (supermarkten, slijterijen, sportverenigingen en horeca) zou een mogelijke oplossing kunnen zijn om de alcoholverkoop aan minderjarigen af te laten nemen. *“Een probleem zijn de verkooppunten. Op veel plaatsen zou je de alcohol weg moeten halen. En wanneer je vervolgens een verkooppunt bent, moet je deskundig zijn.”* Hierop aansluitend wordt ingegaan op de noodzaak om alle verstrekkers deze training aan te bieden. *“Die cursussen moet je verplicht stellen, iedereen moet een diploma hebben. Het diploma Sociale Hygiëne houdt ook in hoe er omgegaan dient te worden met alcohol, dus zoiets is er al.”* De parallel met softdrugs vindt geen steun meer van supermarkten als wordt geopperd om alcohol (of aantrekkelijke alcohol voor jongeren, zoals mixdrankjes) alleen bij speciaalzaken (slijterijen) te verkopen.

De gemeente is niet de juiste organisatie om de alcoholproblematiek op alle fronten te beperken. Bijvoorbeeld op het gebied van sluitingstijden is de horeca van mening dat de overheid dit aan de vrije markt moet overlaten. *“De overheid is geen ondernemer. De commerciële gedachte om eerder dicht te gaan (en dus de sluitingstijden te beperken) is heel gezond. Dat moet wel samen gebeuren dan, iedereen moet het eens zijn. Wij willen ook best eerder dicht, scheelt me weer personeelskosten en ik slaap eerder.”*

Het doorvoeren van vervroegde sluitingstijden krijgt niet de steun van alle aanwezige jongeren boven de 16 jaar. Het argument van de voorstanders is helder. *“De vraag is: wat ben je gewend? Nu ben je gewend om tot heel laat weg te blijven.”* Maar het effect van vervroegde sluitingstijden op de alcoholproblematiek onder jongeren is onduidelijk. *“Ik vind dat het inderdaad niks doet aan het alcoholprobleem. Het helpt wel met het inschatten van verantwoordelijkheden, van: ‘Moet ik nog belangrijke dingen doen morgen?’”*

Schoolomgeving en thuissituatie

De alcoholverstrekkers zijn van mening dat de gemeente slagen kan maken in de schoolomgeving van jongeren. *“Wat ik wel iets vind voor de overheid is hoe scholen omgaan met schoolfeesten. De ene school is streng en de ander juist niet. Bij de ene school loopt alles los en bij de andere wordt goed toezicht gehouden.”*

De beschikbaarheid van alcohol in de thuissituatie is een onderwerp dat niet direct door de overheid kan worden beïnvloed, maar wel bespreekbaar gemaakt kan worden. *“Ik denk dat je als overheid daar best iets in kunt, bijvoorbeeld het stimuleren om het onderwerp bespreekbaar te maken.”*

Een ander punt dat de alcoholverstrekkers noemen en dat ook met opvoeding te maken heeft, is het lang op straat blijven hangen van jongeren (onder de 16 jaar). *“Je zou het als gemeente strafbaar moeten stellen dat jongeren van een bepaalde leeftijd na een bepaalde tijd nog buiten zijn. Die moeten binnen zijn.”* De ouders zelf beamen het belang van de thuissituatie in het kader van alcoholpreventie onder jongeren. *“Maar als wat er daar [op school] verteld wordt, niet gekoppeld wordt aan wat er thuis gebeurt, dan heeft het gewoon amper zin.”* Ouders herkennen hun veranderde rol in vergelijking met een aantal jaren geleden. *“Ouders willen niet meer de boeman zijn, stel je voor dat mijn kind mij onaardig vindt. Dus laten ze het gaan.”*

De opvoedingsstijl van de aanwezige ouders is verschillend en de aangedragen oplossingen worden dan ook niet door iedereen onderschreven. Zo oppert één ouder: *“Het terugbrengen van verkooppunten moet gewoon effect hebben in combinatie met geen reclame in het straatbeeld, goede voorlichting en natuurlijk strenge handhaving van het beleid. En als er ergens iemand de regels overtreedt, dan moeten er harde sancties volgen. Als je daar de eerste drempels al gaat leggen, zoals beperkte beschikbaarheid, dan wordt het al een stuk moeilijker.”*

Een andere ouder is het hier echt niet mee eens: *“Drempels leggen helpt niet. Ik ben blij dat ik in Nederland woon.”* Waarop een derde ouder beargumenteert: *“Ik vind niet dat je kinderen helemaal aan hun eigen verantwoordelijkheid moet overlaten.”*

De ouders hanteren verschillende opvoedingsstijlen met betrekking tot alcohol. De een verbiedt de kinderen onder de 16 jaar alcohol te drinken, de ander vindt juist dat de kinderen zelf keuzes moeten leren maken. *“Op een pakje sigaretten staat dat het dodelijk is en ernaar handelen moeten we zelf. Verbieden helpt niet.”* Waarop de volgende ouder reageert: *“Ik hoor overal dat mensen goede communicatie willen met hun kinderen, maar mag je nou niet gewoon drinken verbieden?”*

Andere ouders hebben ervaring met het verbieden van alcohol, maar dat werkt niet goed volgens hen. *“Ik kan het wel verbieden, maar hij doet het dan toch stiekem.”* Hierop wordt het eerder genoemde argument van streng verbieden genuanceerd: *“Het is alleen een wisselwerking, aan de ene kant heb je duidelijke regels. Je kunt het alleen niet altijd blijven verbieden, want wat gebeurt er buitenshuis. Probeer ze weerbaar te maken dus.”* Maar niet alle ouders zijn goed op de hoogte van het alcoholgebruik van hun kinderen. *“Ik denk dat veel ouders ook niet weten wat hun kinderen drinken en hoeveel. Sommigen weten bijvoorbeeld niet wat een breezer is.”*

Tot slot wordt er onderscheid gemaakt tussen alcoholgebruik en alcoholmisbruik. De verstrekkers hebben aandacht voor het vroeg signaleren van alcoholproblematiek. *“De mensen hier zijn mensen, die zijn vindplaatsgericht, daar moet je een duidelijke link mee maken. Haal de informatie dus hiervandaan. Dit is de bron. Betrek ons bij het geheel.”* De ouders lijken meer in te zetten op algemene preventie en beperking van de beschikbaarheid van alcohol.

Opvallend genoeg zijn niet alle alcoholverstrekkers overtuigd van de alcoholproblematiek onder de jongeren. *“Ik vraag me af of het wel zo erg is als gezegd wordt met de jongeren.”*

6.4 Conclusies

De invloed van de omgeving van jongeren op hun alcoholgebruik is duidelijk naar voren gekomen in de vier verschillende focusgroepen. Echter, de partijen benadrukken ieder verschillende elementen uit die omgeving die van doorslaggevende invloed kunnen zijn op het alcoholgebruik van de jongeren.

De rol van de ouders lijkt van cruciaal belang, maar de discussie onder de ondervraagden is of jongeren met alcohol moeten leren omgaan, of dat alcohol een consumptiegoed is waarbij dat onvoldoende effectief is en een strengere aanpak door ouders en regulering door de overheid vereist is. Indien overheidsregulering als gewenst wordt ervaren, dan liggen de aangedragen aanknopingspunten voor beleid nog niet altijd binnen de juridische kaders van de gemeente Amersfoort. Zo is het juridisch gezien niet mogelijk om op lokaal niveau alcohol uit de supermarkten te halen.

Alcoholverstrekkers geven aan dat het schenken (of verkopen) van alcohol een bijzondere handeling betreft en dat hieraan eisen gesteld mogen worden zoals het verplicht volgen van een training waarin de gevaren van alcohol worden uitgelegd. De gestelde voorwaarde voor het invoeren van deze aanvullende beleidsmaatregel is dat alle alcoholverstrekkers deze cursus moeten volgen (dus ook de supermarkten en slijterijen). Verstrekkers zijn niet de mening toegedaan dat extern toezicht (handhaving) nodig en wenselijk is om alcoholverstrekking aan minderjarigen in te perken, ondanks de resultaten uit het mystery-onderzoek. Bovendien is het de ervaring van verstrekkers dat ouders moeite hebben om alcohol een plaats te geven in de opvoeding van hun kinderen. Het onderwerp (omgaan met) alcohol lijkt niet bespreekbaar te zijn bij ouders. Om dit te ondervangen wordt opvoedingsondersteuning voor ouders geopperd.

De jongeren zelf geven aan dat de ouders vaak niet weten dat zij alcohol drinken, terwijl ouders zelf denken dat zij precies weten of en hoeveel hun kinderen drinken. En als ouders open zouden zijn over alcohol zou er, volgens de jongeren, een stuk spanning wegvallen om te experimenteren met drank. Verder hanteren ouders zeer verschillende opvoedingsstijlen. Het verbieden van alcoholgebruik onder kinderen lijkt onmogelijk, maar tegelijkertijd is het signaal dat met een verbod wordt afgegeven (namelijk de noodzaak van het stellen van grenzen) van cruciaal belang. Daarnaast geven de ouders zelf aan dat ze niet in de hand hebben wat er buitenshuis met de kinderen gebeurt. De jongeren zien hier een rol weggelegd voor de overheid, want zij stelt immers de regels op waaraan de maatschappij zich moet houden.

7. BELEIDSADVIES

7.1 Inleiding

STAP heeft in samenwerking met de Universiteit Twente een drietal onderzoeken uitgevoerd naar het alcoholgebruik onder jongeren in de gemeente Amersfoort. De resultaten van deze onderzoeken dienen als uitgangspunt voor een te ontwikkelen lokaal projectplan.

De resultaten van het nalevingsonderzoek laten zien dat alcohol in de gemeente Amersfoort zeer gemakkelijk verkrijgbaar is voor jongeren onder de 16 jaar in supermarkten, slijterijen, horeca, jongerencentra en cafetaria's. De resultaten van de draagvlakonderzoeken geven aan dat er een draagvlak is voor verschillende mogelijke beleidsmaatregelen onder de betrokken partijen (waaronder alcoholverstrekkers, ouders, jongeren onder de 16 jaar en jongeren boven de 16 jaar). Echter, tot een integrale aanpak van de alcoholproblematiek onder jongeren zullen de individuele partijen niet komen. Het is essentieel dat de gemeente de regie heeft bij de ontwikkeling van een integraal alcoholbeleid.

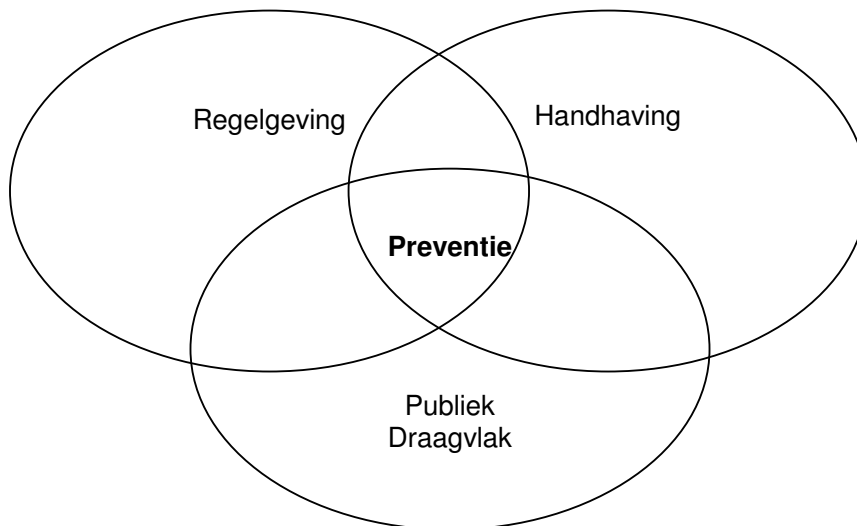
De gemeente Amersfoort is in de loop van het onderzoekstraject samen met STAP en de Universiteit Twente (UT) gestart met deelname aan een wetenschappelijke studie uitgevoerd door een andere Nederlandse universiteit. In deze studie wordt onderzocht wat voor effect geïntensiveerde handhaving van de Drank- en Horecawet door de Voedsel en Waren Autoriteit heeft op het drinkgedrag van jongeren. In het kader van deze studie wordt de gemeente Amersfoort gevraagd om een integraal alcoholbeleid te ontwikkelen waarbij *stakeholders* uit de samenleving (met name ouders) zoveel mogelijk worden betrokken. Dit is de zogenaamde *community*-gerichte aanpak. STAP blijft in ieder geval tot en met 2009 betrokken bij de ontwikkeling en implementatie van het project in de gemeente Amersfoort.

In dit hoofdstuk zal het belang van een integraal lokaal alcoholbeleid worden gepresenteerd. Allereerst wordt de theoretische onderbouwing van een effectief lokaal alcoholbeleid toegelicht. De beleidsaanbevelingen worden daarmee zo veel mogelijk geplaatst in een wetenschappelijk kader. Ten tweede wordt een vertaalslag van theorie naar praktijk gemaakt. Tot slot worden de beleidsaanbevelingen met betrekking tot de ontwikkeling en implementatie van lokaal alcoholbeleid in de gemeente Amersfoort gepresenteerd.

7.2 Theoretische achtergrond

Het terugdringen van de alcoholproblematiek onder jongeren is een uitdaging waar niet alleen lokale politici, maar ook wetenschappers voor zijn komen te staan.

Recente wetenschappelijke studies laten zien dat de kracht van effectief lokaal alcoholbeleid te vinden is in het integraal benaderen van de problematiek. De theorie van Reynolds (2003) is een geoperationaliseerde versie van recente wetenschappelijke inzichten. Deze theorie is voor een gemeente goed bruikbaar. Volgens Reynolds zit de kracht van effectieve alcoholpreventie in de combinatie van drie pijlers: regelgeving, handhaving en publiek draagvlak. Dit zijn belangrijke beleidspijlers die ook terugkomen in de Handleiding Lokaal Alcoholbeleid die de Voedsel en Waren Autoriteit in 2007 heeft uitgegeven. De theorie is gevisualiseerd in figuur 1.

Figuur 7.1: Pijlers effectief alcoholbeleid (Reynolds, 2003)

Alcoholgebruik is niet alleen een persoonlijke keuze, maar wordt ook bepaald door de omgeving van de drinker, zowel in de vorm van de fysieke beschikbaarheid van alcohol (bijvoorbeeld de prijs en het aanbod) als in sociaal opzicht (bijvoorbeeld het sociale netwerk en de normen en waarden die aangeven wanneer alcoholgebruik getolereerd wordt).

Om schadelijk alcoholgebruik onder jongeren aan te pakken kan de gemeente zich volgens deze uitgangspunten het beste richten op de omgeving van de drinker waarin het alcoholgebruik ontstaat⁴⁸. Een aanpak die zich in de eerste plaats rechtstreeks op de jongeren zelf richt is, gelet op uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek, minder succesvol. Om alcoholproblematiek onder jongeren te voorkómen dienen de drie pijlers van regelgeving, handhaving en publiek draagvlak binnen het gemeentelijke beleid op elkaar te worden afgestemd.

Effectief beleid bestaat uit een samenhangende mix van adequate regels. Om de alcoholproblematiek onder jongeren op structurele wijze aan te pakken is het noodzakelijk gemeentelijk beleid te formuleren dat de beschikbaarheid van alcohol in de omgeving van de jongeren beperkt.

Alcohol is een onderwerp dat versnipperd is over verschillende gemeentelijke beleidsterreinen (zoals horecabeleid, openbare orde, gezondheidsbeleid en onderwijs). Ook de regelgeving is divers. Het is de taak van de gemeente om deze verschillende regels op elkaar af te stemmen om op die manier doelgericht lokaal preventiebeleid op te zetten. In het projectplan wordt dieper ingegaan op bestaande wet- en regelgeving in de gemeente Amersfoort.

De effectiviteit van regelgeving wordt bepaald door de inzet van adequate handhaving⁴⁹. De gemeente is in beperkte mate bevoegd om bestaande regelgeving met betrekking tot alcohol te handhaven. Daarom is het noodzakelijk samen te werken met bijvoorbeeld de politie, het Openbaar Ministerie en de Voedsel en Waren Autoriteit. Wederom is de regierol in de afstemming van deze handhavingscapaciteiten weggelegd voor de gemeente.

De derde pijler, publiek draagvlak, is van belang om in de gemeente op een strategische manier steun te verkrijgen en te behouden voor de visie achter het beleid en om in de eerste plaats een draagvlak te creëren voor de noodzakelijke maatregelen. Door strategisch te communiceren over de bestaande regelgeving en handhaving kan de gemeente de impact van de eerste twee pijlers optimaal benutten.

⁴⁸ Holder, 1999

⁴⁹ Anderson & Baumberg, 2006

7.3 Vertaling van theorie naar praktijk

Effectieve alcoholpreventie is in theorie helder en duidelijk: combineer regelgeving, handhaving en publiek draagvlak en de alcoholproblematiek onder jongeren zal afnemen. In de praktijk biedt de theorie houvast, maar er zijn meer factoren die een rol spelen in het laten slagen van de aanpak. Binnen de drie beleidspijlers kunnen verschillende strategieën ingezet worden. Recente studies laten zien van welke interventies wel of geen effect mag worden verwacht.

De uitgevoerde onderzoeken in de gemeente Amersfoort hebben een schat aan informatie opgeleverd. De alcoholproblematiek onder jongeren wordt door alle betrokken partijen erkend. Om tot een integraal beleid te komen is het noodzakelijk dat de gemeente de regie houdt over de inhoudelijke invulling van de drie beleidspijlers in het project in samenwerking met de betrokken partijen. In deze paragraaf wordt een aantal effectieve interventies per beleidspijler toegelicht. Hierna zal per beleidspijler worden ingegaan op het draagvlak onder de betrokken partijen in Amersfoort. Dit publieke draagvlak is een essentieel onderdeel van effectief lokaal alcoholbeleid. Als de gemeente de keuze maakt om effectieve interventies te implementeren waarvoor onvoldoende steun bestaat, dan is het van cruciaal belang dat het draagvlak dat noodzakelijk is voor een succesvolle implementatie wordt gecreëerd.

Hieronder wordt de effectiviteit van mogelijke interventies beschreven waarbij tevens de afweging wordt gemaakt of de implementatie van deze interventies in de Amersfoortse context haalbaar is.

7.3.1 Regelgeving in theorie

Om de beschikbaarheid van alcohol onder jongeren structureel terug te dringen is het formuleren van adequate regelgeving essentieel. Recente wetenschappelijke onderzoeken hebben de kosten-effectiviteit van diverse vormen van regelgeving in kaart gebracht. In tabel 7.1 staat een drietal interventies genoemd die effectief zijn en waarvan de kosten voor implementatie laag zijn.

Het beperken van het aantal verkooppunten van alcohol heeft direct invloed op de beschikbaarheid van alcohol. Dit geldt ook voor het beperken van het aantal dagen en de tijden waarop alcohol verkocht mag worden⁵⁰.

Het effect van een verbod op alcoholreclame (in de openbare ruimte) is op lokaal niveau beperkt in vergelijking met bijvoorbeeld het beperken van het aantal verkooppunten van alcohol (zie tabel 7.1). Echter, recent onderzoek van Saffer en Dave (2006) heeft aangetoond dat de beperking van alcoholreclame wel degelijk een positief effect heeft op het drinkgedrag van jongeren (dat hierdoor afneemt).

Wetenschappelijke literatuur laat echter ook zien dat er een risico schuilt in het beperken van één specifieke vorm van alcoholreclame (bijvoorbeeld op televisie en radio), omdat de reclame zich dan verplaatst naar andere media zoals het internet⁵¹. Op lokaal niveau is dit substitutie-effect te verwaarlozen, omdat het hier gaat om beperkingen van reclame van landelijke alcoholproducenten. Grenzen stellen aan alcoholreclame op lokaal niveau, zoals het beperken van reclame voor lage bierprijzen, kan als aanvullende maatregel effect hebben op het drinkgedrag van jongeren. Daarnaast geeft men met een reclameverbod het signaal af dat alcohol, net als tabak, geen normaal consumptiegoed is waarvoor reclame gemaakt mag worden.

⁵⁰ Gruenewald, Ponicki & Holder, 1993

⁵¹ Nelson & Young, 2001

Het optrekken van de minimumleeftijd voor alcoholverkoop heeft een substantiële invloed op het alcoholgebruik onder jongeren. Wagenaar en Toomey (2000) hebben alle gepubliceerde onderzoeken met betrekking tot leeftijdsgrenzen van 1960 tot 1999 geanalyseerd. Op basis van 132 studies trokken de onderzoekers de conclusie dat het optrekken van de minimumleeftijd voor de verkoop van alcohol het meest effectieve instrument is om het alcoholgebruik onder jongeren te verkleinen. Echter, de voordelen van het optrekken van de leeftijdsgrens worden alleen gerealiseerd als de regelgeving consequent wordt gehandhaafd.

Tabel 7.1: Effectieve interventies binnen de pijler regelgeving (Babor et al., 2003)

<i>Interventies</i>	<i>Effectiviteit</i>	<i>Implementatiekosten</i>
Beperken aantal (verkoop)punten van alcohol	++	Laag
Beperken aantal dagen en tijden van verkoop van alcohol	++	Laag
Verbod op alcoholreclame	+	Laag
Minimum leeftijdsgrens voor verkoop van alcohol	+++	Laag

7.3.2 Regelgeving in de Amersfoortse praktijk

In het draagvlakonderzoek is het draagvlak naar bovengenoemde effectieve strategieën onderzocht.

Een mogelijke praktische uitwerking van het beperken van het aantal punten waarop alcohol te verkrijgen en te consumeren is, is een verbod op alcoholgebruik op straat. Alcoholverstrekkers hebben in de onderzoeken aangegeven dat zij te maken krijgen met jongeren die drinken op pleinen voordat ze de horeca in gaan. Zij steunen dan ook een verbod op alcoholgebruik in bepaalde openbare ruimten. Ook de meerderheid van de ouders (82%), de helft van de jongeren van 16 tot 25 jaar (50%) en ongeveer vier op de tien jongeren tot 16 jaar (39%) staan, volgens het Amersfoortse draagvlakonderzoek, achter een verbod op alcoholgebruik op straat.

Het beperken van de tijden van alcoholverkoop is onderzocht in deze serie onderzoeken. Zo is het draagvlak voor het vervroegen van de sluitingstijden voor de horeca onderzocht in het draagvlakonderzoek. Een kleine meerderheid van de ouders (57%) steunt deze vorm van regelgeving. Slechts één op de vijf jongeren onder de 16 jaar (21%), bijna een kwart van de jongeren boven de 16 jaar (23%) en een deel van de alcoholverstrekkers staat achter deze vorm van regelgeving. De alcoholverstrekkers geven aan dit geen zaak voor de lokale overheid te vinden. De visie van de ondernemers is dat de sluitingstijden vanzelf terug worden gedraaid. Hierbij is het uit commercieel oogpunt van belang dat niet alleen de horeca in Amersfoort haar tijden terugdraait, maar dat de regionale en bij voorkeur ook landelijke horeca hetzelfde doet. Dit voorkomt oneerlijke concurrentie van omliggende gemeenten die ruimere sluitingstijden zouden toestaan.

Hiernaast ondersteunt 46% van de ouders een vorm van regelgeving waarbij alcoholreclame in bushokjes verboden is.

Tot slot kan het optrekken van de leeftijdsgrens voor alcoholverkoop van 16 naar 18 jaar rekenen op steun van de meerderheid van de ouders (68%), ongeveer eenderde van de jongeren van 16 tot 25 jaar (36%), één op de vijf jongeren onder de 16 jaar (21%) en een deel van de alcoholverstrekkers. Echter, het proces om de Drank- en Horecawet aan te passen vergt tijd en het ziet ernaar uit dat gemeenten pas na 2010 de wettelijke mogelijkheid krijgen om lokaal de leeftijdsgrens op te trekken naar 18 jaar.

Naast de steun voor bovengenoemde regelgeving is het draagvlak voor alcoholvrije schoolfeesten onderzocht. De resultaten van de draagvlakonderzoeken laten zien dat zowel de jeugd onder de 16 jaar (47%) als jongeren boven de 16 jaar (44%) en ouders (84%) de organisatie van deze schoolfeesten zouden steunen. De organisatie valt onder de noemer alcoholbeleid op school, waarbij het uitgangspunt is dat de school alcoholvrij is.

7.3.3 Handhaving in theorie

De effectiviteit van de pijler regelgeving wordt bepaald door de intensiteit van de handhaving⁵². In tabel 7.2 is de kosten-effectiviteit van twee interventies binnen de pijler handhaving opgenomen. De kosten voor zowel de handhaving van de naleving van leeftijds grenzen bij alcoholverkoop als de handhaving van doorschenken bij dronkenschap zijn hoog, maar essentieel voor een effectief alcoholbeleid.

De intensiteit van de handhaving is recent onderzocht door Amerikaanse onderzoekers. Wagenaar, Toomey en Erickson (2005) bestudeerden de korte- en lange-termijneffecten van extra handhaving en schenkertrainingen op het verstrekken van alcohol aan minderjarigen. Deze studie toonde aan dat extra handhaving op naleving van de leeftijds grenzen een direct effect heeft op de beschikbaarheid van alcohol aan minderjarigen. Er wordt in deze studie onderscheid gemaakt tussen zogenoemde *off-premise*-ondernemingen zoals supermarkten en slijterijen (verkoop voor thuisgebruik) en *on-premise*-ondernemingen zoals restaurants en cafés (verkoop voor gebruik ter plaatse).

Na een eenmalige handhavingsactie bij een *off-premise*-onderneming daalt de kans dat alcohol wordt verkocht aan minderjarigen direct met 17%. Dit effect neemt af tot 11% twee weken nadat de handhavingsactie heeft plaatsgevonden. Na twee maanden is de waarschijnlijkheid dat er alcohol wordt verkocht aan minderjarigen slechts 3% lager dan in de periode voorafgaand aan de handhavingsactie. Op de lange termijn blijft er geen effect zichtbaar.

Bij *on-premise*-ondernemingen blijft er wel effect op de lange termijn zichtbaar. De waarschijnlijkheid dat er alcohol wordt verkocht aan minderjarigen is op lange termijn 8.2% lager dan voorafgaand aan de handhavingsacties.

De bevindingen van deze handhavingstudie bieden concrete handvatten met betrekking tot handhaving:

- Er moet minimaal vier keer per jaar een handhavingsactie worden uitgevoerd bij een alcoholverkoop punt om het gehele jaar het gewenste effect van handhaving te bereiken.
- Het effect is alleen waarneembaar bij de gecontroleerde verstrekkers, hoewel in de studie wordt gesuggereerd dat het effect zich verspreidt naar andere verstrekkers in dezelfde straat.

Tabel 7.2: Effectieve interventies binnen de pijler handhaving (Babor et al., 2003)

<i>Interventies</i>	<i>Effectiviteit</i>	<i>Implementatiekosten</i>
Handhaving leeftijds grenzen bij alcoholverkoop	++	Hoog
Handhaving doorschenken bij dronkenschap	++	Hoog

⁵² Anderson & Baumberg, 2006

7.3.4 Handhaving in de Amersfoortse praktijk

De gemakkelijke beschikbaarheid van alcohol voor minderjarigen is bekend bij het grote publiek. Er is onder de jongeren van 16 tot 25 jaar (77%) en de ouders (89%) dan ook een breed draagvlak voor het bestraffen van ondernemers die alcohol verkopen aan jongeren onder de 16 jaar. Ook een kleine meerderheid van de jongeren onder de 16 jaar (54%) steunt deze vorm van handhaving. Alcoholverstrekkers staan niet achter deze vorm van handhaving. Zij wijzen naar de verantwoordelijkheid van de ouders.

Verstrekkers die doorschenken aan personen die dronken zijn, moeten hiervoor, volgens de Drank- en Horecawet, worden beboet. Deze vorm van handhaving wordt gesteund door 48% van de jongeren onder de 16 jaar, 54% van de jongeren van 16 tot 25 jaar en 89% van de ouders. In de focusgroep met jongeren boven de 16 jaar ontstond in dit kader een discussie over de definitie van dronkenschap en de verantwoordelijkheid van aanwezige vrienden en de beschonken persoon zelf. In de praktijk is het van belang het begrip doorschenken duidelijk te definiëren.

In het draagvlakonderzoek is ook gevraagd naar het draagvlak voor een consistent optreden van de politie tegen dronken jongeren op straat. De meerderheid (69%) van de jongeren onder de 16 jaar, 69% van de jongeren boven de 16 jaar en 83% van de ouders steunt deze vorm van handhaving.

Echter, in het beleidsverkennde onderzoek onder jongeren van 16 tot 25 jaar werd aangegeven dat harder optreden van de politie alleen gerechtvaardigd is als iemand overlast veroorzaakt. Wederom werd de definitie van dronkenschap ter discussie gesteld.

In tabel 7.2 is af te lezen dat handhaving een effectief instrument is om zowel de naleving van de leeftijdsgrenzen bij alcoholverkoop als het doorschenken bij dronkenschap aan te pakken. De kosten zijn echter hoog. Dit aspect is van ondergeschikt belang voor het project in de gemeente Amersfoort. De gemeente heeft namelijk (doordat zij deelneemt aan het wetenschappelijke onderzoek van een andere Nederlandse universiteit) van de Voedsel en Waren Autoriteit de toezegging gekregen dat de handhaving wordt geïntensiveerd.

Ook de politie Utrecht heeft in de Regionale Veiligheidsstrategie 2008-2011 aangegeven dat er “de komende jaren een extra impuls wordt gegeven op het gebied van overlast (jeugdoverlast) door drank en drugs.” De gemeenteraad van Amersfoort heeft op 5 februari 2008 een positieve reactie gegeven op deze Regionale Veiligheidsstrategie 2008-2011⁵³.

7.3.5 Publiek Draagvlak in theorie

Publiek Draagvlak is de derde pijler voor effectief alcoholpreventiebeleid.

Het belang van de pijler publiek draagvlak is dat hier het noodzakelijke draagvlak voor de pijlers regelgeving en handhaving wordt verkregen en bestendigd. Daarmee krijgt het beleid dat gericht is op beperking van de beschikbaarheid van alcohol de noodzakelijke ondersteuning en erkenning. Die ondersteuning is noodzakelijk zowel intern (bij alle stakeholders die bij het project betrokken zijn) als extern, waarbij primair gedacht kan worden aan relevante partijen uit de omgeving van jongeren (ouders, docenten en alcoholverstrekkers).

Publiek draagvlak is een breed concept waar drie doelstellingen aan ten grondslag liggen⁵⁴. Allereerst kan publiek draagvlak de kennis en bewustwording van de ernst en de risico's van alcohol bij het algemene publiek vergroten.

⁵³ Raadsvoorstel 2645173, 2008

⁵⁴ VWA, 2007

De resultaten van de onderzoeken in Amersfoort laten zien dat er verschillende partijen verantwoordelijk zijn voor het beschikbaar stellen van alcohol onder Amersfoortse jongeren. De geïntegreerde theorie van drinkgedrag ontwikkeld door Wagenaar en Perry (1994) geeft inzicht in de complexiteit van factoren die het drinkgedrag verklaren. Dit model benadrukt expliciet het belang van publiek draagvlak in de omgeving van de jongeren, zodat alcohol uiteindelijk minder gemakkelijk beschikbaar is voor de jongeren. Het publieke draagvlak dat zich richt op kennis en bewustwording dient zoals gezegd met name te worden ingezet in de omgeving van de jongeren.

Ten tweede kan publiek draagvlak ertoe bijdragen dat het algemene publiek of specifieke doelgroepen bekend raken met de inhoud van beleidsmaatregelen. Ten derde kan publiek draagvlak de resultaten van een gevoerd beleid bekend maken.

Tabel 7.3 laat de kosten-effectiviteit van interventies op het gebied van publiek draagvlak zien. Hieruit blijkt dat van alleen voorlichting geven op scholen geen effect verwacht mag worden op het alcoholgebruik onder jongeren. Hetzelfde geldt voor het instrueren van horecapersoneel in de vorm van schenkertrainingen. Het effect van het geven van advies aan patiënten van alcoholgerelateerde ongelukken en verwondingen die op de Spoedeisende Hulp binnenkomen (zogenoemde *brief interventions*) is wel aangetoond⁵⁵. Effectieve programma's in het kader van vroegsignalering van alcoholproblematiek zijn gericht op volwassenen en niet specifiek op jongeren. Om deze interventies succesvol te implementeren is medewerking van met name huisartsen cruciaal. Deze groep is buiten beschouwing gelaten in de onderzoeken in Amersfoort, omdat het ontwikkelde beleid zich primair richt op jongeren. (NB: Interventies gericht op vroegtijdige signalering van alcoholproblemen in de huisartsenpraktijk maken in diverse regio's deel uit van het reguliere aanbod van de verslavingszorg.)

De effectiviteit van interventies binnen de pijler publiek draagvlak (bijvoorbeeld in de vorm van strategische media-aandacht) is onder andere lastig vast te stellen, omdat zij nauw verweven zijn met de interventies die in het kader van de andere pijlers worden uitgevoerd. Zo heeft wetenschappelijk onderzoek aangetoond dat de combinatie van een training aan barpersoneel, handhaving en het strategisch inzetten van de media het nalevingsniveau van de leeftijdsgrenzen in de horeca in de VS heeft verbeterd van 55% naar 84%⁵⁶.

Tabel 7.3: Effect van interventies binnen de pijler publiek draagvlak (Babor et al., 2003) als deze niet in samenhang met de andere pijlers worden uitgevoerd

<i>Interventies</i>	<i>Effectiviteit</i>	<i>Implementatiekosten</i>
Voorlichting op school	0	Hoog
Verstrekken van vrijwillige schenkertrainingen	0	Hoog
Alcoholadvies op de Spoedeisende Hulp	++	Gemiddeld

7.3.6 Publiek Draagvlak in de Amersfoortse praktijk

Uit het draagvlakonderzoek blijkt dat belangrijke stakeholders het van belang vinden om informatie te ontvangen over de ernst en risico's van alcoholgebruik. Zo heeft in Amersfoort een kwart (25%) van de ouders aangegeven graag meer informatie te willen ontvangen over wat alcohol met hun kind doet. Bovendien heeft 15% van de ouders aangegeven ondersteuning te willen bij het leren omgaan met het alcoholgebruik van hun kinderen. Ouders geven in het onderzoek aan zich verantwoordelijk te voelen voor het alcoholgebruik onder jongeren. Uit het onderzoek blijkt bovendien dat ouders sterk verschillende opvattingen hebben over hun rol met betrekking tot alcohol en opvoeding.

⁵⁵ Rehm, Gnam, Popova, Patra & Sarnocinska-Hart, 2008

⁵⁶ Grube, 1997

De invloed van de opvoeding van ouders met betrekking tot alcohol is recent onderzocht⁵⁷. Ouders blijken niet altijd te weten of hun kind drinkt, of ze onderschatten hoeveel en hoe vaak hun adolescente kinderen drinken. Het stellen van regels thuis is bepalend voor de hoeveelheid alcohol die jongeren drinken: hoe duidelijker en strenger de regels, hoe minder alcohol er wordt gedronken. Praktisch geformuleerd blijkt dat kinderen van wie de ouders het alcoholgebruik verbieden minder drinken, zowel binnenshuis als buitenshuis.

De alcoholverstrekkers hebben in de onderzoeken het idee aangedragen om aan alle alcoholverstrekkers (en dus niet alleen de horeca) een training te geven over het schenken van alcohol. Alcohol is een bijzonder product en een training zou helpen om hier op een verantwoorde manier mee om te gaan. Het effect van deze schenkertrainingen op het alcoholgebruik onder jongeren is nihil. In combinatie met handhaving zijn er echter wel effecten gevonden⁵⁸.

Naast het communiceren van gezondheidsrisico's kan ook het beleid op zichzelf onderwerp van communicatie zijn. Een voorbeeld hiervan in Amersfoort is het informeren van het publiek over alcoholverbodsgebieden. De gemeente heeft bij de invoering van deze gebieden haar burgers geïnformeerd via een (lokaal) persbericht. Naast deze vorm van communicatie kan de gemeente op de desbetreffende pleinen en straten borden plaatsen waarop het verbod en de straf afgebeeld staan. Deze vorm van communiceren valt ook onder de pijler Publiek Draagvlak.

7.4 Beleidsaanbevelingen

Het uitgangspunt van effectief alcoholpreventiebeleid gericht op jongeren is het beperken van de beschikbaarheid van alcohol in de omgeving waarin jongeren opgroeien. Bij de ontwikkeling en implementatie van gemeentelijk beleid zijn verschillende partijen betrokken die ieder belang hechten aan verschillende aspecten van het integrale beleid. Het verdient nadrukkelijke aanbeveling dat de gemeente de centrale regierol binnen dit proces heeft en behoudt. In deze paragraaf worden achtereenvolgens procesmatige en inhoudelijke beleidsaanbevelingen per pijler toegelicht.

7.4.1 Procesmatige aanbevelingen

Om tot een effectief lokaal alcoholbeleid te komen is het van cruciaal belang om de activiteiten van de betrokken partijen op elkaar af te stemmen en belangrijke intermediaire doelgroepen zoals ouders te betrekken bij de aanpak van het probleem. In wetenschappelijk onderzoek wordt dit *community mobilization* genoemd.

Wetenschappelijk onderzoek heeft een aantal procesmatige elementen in kaart gebracht die van invloed zijn op deze *community mobilization*. Holder (2002) geeft vier methoden om deze mobilisatie van de gemeenschap te bereiken:

1. het aanstellen van een specifieke projectcoördinator die mede tot taak heeft om zo mogelijk publieke doelgroepen bij het project te betrekken;
2. deze projectcoördinator heeft contact met de lokale overheid, politie en andere organisaties die deelnemen aan het project;
3. in de projectstructuur worden commissies ingesteld die zich bezighouden met de ontwikkeling of implementatie van onderdelen van het project;
4. de media worden strategisch ingezet met als doel bewustwording en draagvlak te creëren onder het algemene publiek.

⁵⁷ Van der Vorst, 2006

⁵⁸ Wallin, 2004

Bovengenoemde vier methodieken ondersteunen het proces van de ontwikkeling en implementatie van lokaal alcoholbeleid.

7.4.2 Beleidsaanbevelingen per pijler

Anno 2008 staat de alcoholproblematiek onder jongeren op de politieke agenda van zowel de landelijke als de gemeentelijke overheid. Diverse gemeenten en regio's trachten effectief alcoholbeleid te ontwikkelen en te implementeren volgens het model met de drie pijlers zoals gepresenteerd in de Handleiding Lokaal Alcoholbeleid⁵⁹. STAP is sinds enkele jaren direct betrokken bij diverse projecten op dit terrein in Nederland. De beleidsaanbevelingen voor de gemeente Amersfoort zijn mede gebaseerd op de resultaten van wetenschappelijke studies en op ervaringen van STAP.

Handhaving

De brede steun voor strikte en adequate handhaving onder het Amersfoortse publiek geeft het draagvlak voor de invoering van een handhavingsbeleid weer. Zowel voor het verbod op drinken op straat (in de openbare ruimte) als voor de handhaving de wetgeving op openbare dronkenschap is draagvlak onder alle betrokken partijen. Dit levert de volgende concrete aanbeveling op:

Ontwikkel en implementeer in overleg met Politie en Voedsel en Waren Autoriteit een adequaat handhavingsbeleid gericht op verbetering van de naleving van leeftijdsgrenzen bij alcoholverkoop, handhaving van de wetgeving rond drinken op straat en openbare dronkenschap.

Het verdient aanbeveling om de volgende punten in het handhavingsbeleid op te nemen:

- Er moet minimaal vier keer per jaar een handhavingsactie worden uitgevoerd bij een alcoholverkoop punt om het gehele jaar het gewenste effect van handhaving te bereiken.
- Het effect is alleen waarneembaar bij de gecontroleerde verstrekkers, hoewel in een studie naar handhavingsacties wordt gesuggereerd dat het effect zich verspreidt naar andere verstrekkers in dezelfde straat.

Regelgeving

De brede steun voor adequate handhaving onder het Amersfoortse publiek geeft eveneens het draagvlak weer voor consistente regels gericht op de verstrekkers die meerdere malen de wet overtreden. Deze regelgeving kan worden opgenomen in een zogenoemd horecastappenplan, waarin stapsgewijs de consequenties van overtredingen worden vastgelegd. De volgende concrete aanbeveling komt hieruit voort:

Ontwikkel en implementeer een horecastappenplan in combinatie met het handhavingsbeleid.

Hiernaast is breed draagvlak onder de betrokkenen voor het organiseren van alcoholvrije schoolfeesten. Deze organisatie ligt in lijn met het schoolbeleid, waarvan een alcoholvrije school het uitgangspunt is. De volgende concrete aanbeveling is gericht op het schoolbeleid:

Stimuleer de ontwikkeling en implementatie van het concept alcoholvrije school.

Overwogen kan worden om alcoholreclame in Amersfoort te beperken, voor zover dit binnen de juridische mogelijkheden van de gemeente ligt.

⁵⁹ VWA, 2007

Publiek Draagvlak

Bijna eenderde (30%) van de ouders die hebben deelgenomen aan het draagvlakonderzoek, is bereid om in de toekomst met de gemeente mee te denken over het ontwikkelen van een projectplan. Dit resultaat laat zien dat er een stevig draagvlak is voor het ontwikkelen van een integrale ouderstrategie binnen de kaders van het project.

Ontwikkel en implementeer een integrale ouderstrategie en betrek ouders bij de ontwikkeling van dit communicatietraject.

Onder ouders en jongeren is een draagvlak voor intensieve en strikte handhaving van de bestaande wet- en regelgeving met betrekking tot alcohol. Uitzonderingen hierop zijn de alcoholverstrekkers; zij leggen de primaire verantwoordelijkheid van het alcoholgebruik onder jongeren bij de ouders en zijn geen voorstander van intensievere handhaving.

Het verbeteren van de randvoorwaarden voor goede naleving (door bijvoorbeeld een bijdrage te leveren aan de kosten van een schenkertraining) kan zorgen dat ook bij de alcoholverstrekkers een draagvlak ontstaat voor handhaving van de regels. Het resultaat is dat een goede naleving van de regels, ook in de ogen van verstrekkers, hand in hand kan gaan met intensievere handhaving. Immers, wie de regels goed naleeft, heeft niets te vrezen van consistente handhaving van de wet- en regelgeving. Alcoholverstrekkers die zich aan de wet houden, worden daarmee impliciet beloond doordat zij geen boete krijgen. De concurrent die geen moeite doet tot verbetering van de handhaving riskeert terecht een boete.

Communiceer de resultaten van intensivering van de handhaving onder alcoholverstrekkers om het draagvlak voor handhaving te verkrijgen en te bestendigen.

Naast deze vorm van externe communicatie leert de ervaring dat interne communicatie binnen de gemeente en met de betrokken partijen onvoldoende aandacht krijgt in reeds ontwikkelde projecten.

Formuleer een communicatieplan, waarin naast het externe ook het interne communicatieplan wordt geoperationaliseerd.

LITERATUUR

- Ager, M. & MacDonald, J. 1995. Focus Groups and Ethnography. *Human Organization* 54 (1), 78-86.
- Babor, T. et al. (2003). *Alcohol: No Ordinary Commodity*. New York: Oxford University Press.
- Bieleman, B., Kruize, A., & Nienhuis A. (2006). *Monitor alcoholverstreking jongeren 2005. Naleving leeftijdsgrenzen 16 en 18 jaar Drank- en Horecawet: metingen 1999, 2001, 2003 en 2005*. Groningen: Intraval.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2007).
<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=03799&D1=211-214&D2=0-17&D3=0&D4=I&HDR=G2,T,G3&STB=G1&VW=T>
- Coumans A.M. & Knibbe R.A. (2005). *Literature review, internal publication*, Maastricht University.
- Denzin, N.K. & Erikson, K. (1982). *On the Ethics of Disguised Observation: An Exchange. Social Research Ethics*. New York: Holmes and Meier Publishers, Inc.
- Dumouchel, W., Williams, A.F. & Zador, P.L. (1987). Raising the Alcohol Purchase Age. *Journal of Legal Studies* 16, 249-266.
- Ellickson, P.L., Tucker, J.S. & Klein, D.J. (2003). Ten Year Prospective Study of Public Health Problems Associated with Early Drinking. *Pediatrics* 111 (5), 949-955.
- Flay, B.R. (1993). Youth Tobacco Use: Risks, Patterns, and Control. J. Slade & C. T. Orleans (eds.). *Nicotine Addiction: Principles and Management*. New York: Oxford University Press, 365-384.
- Forster, J.L., McGovern, P.G., Wagenaar, A.C., Wolfson, M., Perry, C.L. & Anstine, P.S. (1994). The Ability of Young People to Purchase Alcohol without Age Identification in Northeastern Minnesota, USA. *Addiction* 89, 699-705.
- George, W.H., Crowe, L.C., Abwender, D. & Skinner, J.B. (1989). Effects of Raising the Drinking Age to 21 Years in New York State on Self-Reported Consumption by College Students. *Journal of Applied Social Psychology* 19, 623-635.
- Gilmore, G. D. & Campbell, M.D. (2005). *Needs and Capacity Assessment Strategies for Health Promotion and Health Education*. Sudbury, MA: Jones & Bartlett Publishing.
- Gosselt, J.F., Van Hoof, J.J., De Jong, M.D.T. & Prinsen, S. (2007). Mystery Shopping and Alcohol Sales: Do Supermarkets and Liquor Stores Sell Alcohol to Underage Customers? *Journal of Adolescent Health* 41 (3), 302-308.
- Grube, J.W. (1997). Preventing Sales of Alcohol to Minors: Results from a Community Trail. *Addiction* 95 (4), 537-549.
- Gruenewald, P.J., Ponicki, W.R. & Holder, H.D. (1993). The Relationship of the Retail Availability of Alcohol and Alcohol Sales to Alcohol-Related Traffic Crashes. *Accident Analysis and Prevention* 27, 249-259.

- Hargie, O. & Tourish, D. (eds.). (2000). *Handbook of Communication Audits for Organisations*. Routledge: London.
- Harnett, R., Herring, R., Thom, B. & Kelly, M. (1999). Exploring Young Men's Drinking Using the AUDIT Questionnaire. *Alcohol and Alcoholism* 34, 672-677.
- Hibell, B., Andersson, B., Bjarnason, T., Ahlström, S., Balakireva, O., Kokkevi, A. & Morgan, M. (2004). *The ESPAD Report 2003: Alcohol and Other Drug Use Among Students in 35 European Countries*. Stockholm, Sweden: The Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs (CAN) and The Pompidou Group at the Council of Europe. www.espad.org
- Hodges, L.W. (1988). Undercover, Masquerading, Surreptitious Taping. *Journal of Mass Media Ethics*, 26-36.
- Hoge Raad 6 februari 2007, 327.
- Holder, H. (1999). *Alcohol and the Community. A Systems Approach to Prevention*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Holder, H.D. (2002). Community Action in an International Perspective. Presented at the conference "From Science to Action? – 100 Years later – Alcohol Policies Revisited." Switzerland: Bern.
- Holder, H.D. (2004). Community Prevention of Young Adult Drinking and Associated Problems, *Alcohol Research and Health*
- Holder, H. D., Gruenewald, P.J., Ponicki, W.R. et al. (2000). Effect of Community-Based Interventions on High-Risk Drinking and Alcohol-Related Injuries. *Journal of the Medical Association* 248, 2341-2347.
- Macdonald, S., Cherpitel, C.J., Borges, G., DeSouza, A., Giesbrecht, N. & Stockwell, T. (2005). The Criteria for Causation of Alcohol in Violent Injuries Based on Emergency Room Data from Six Countries. *Addictive Behaviours* 30 (1), 103-113.
- Market Research Society (1992). MRS Code of Conduct.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Evaluatie wijzigingen Drink- en Horecawet 2000.
- Monshouwer, K., Verdurmen, J.E.E., Dorsselaer, S.A.F.M. van, Smit, E., Gorter, A.F. & Volleberg, W.A.M. (2008). *Jeugd en Riskant Gedrag 2007. Kerngegevens uit het Peilstationonderzoek Scholieren. Roken, drinken, drugsgebruik en gokken onder scholieren vanaf tien jaar*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Morgan D.L. (1996). *Focus Groups as Qualitative Research*. London: Sage publications.
- Morgan, D.L. & Krueger, R.A. (1998). *The Focusgroup Kit, volume 1-6*. London: Sage publications.
- Nelson, J.P. & Young, D.J. (2001). Do Advertising Bans Work? An International Comparison. *International Review of Advertising* 20(3), 273-296.
- NOC*NSF (z.j.). *Eindverslag alcohol in sportkantines: een beschrijving van de resultaten en het proces*. Arnhem: NOC*NSF.

- O'Malley, P. & Wagenaar, A.C. (1991). Effects of Minimum Age Laws on Alcohol Use, Related Behaviors, and Traffic Crash Involvement among American Youth 1976-1987. *Journal of Studies on Alcohol* 52, 478-491.
- Raadsvoorstel 2645173, 5 februari 2008. *Consultatie over Regionale Veiligheidsstrategie 2008-2011*. Amersfoort: Gemeente Amersfoort.
- Rehm, J., Gnam, W.H., Popova, S., Patra, J. en Sarnocinska-Hart, A. (2008). *Available Cost of Alcohol Use in Canada in 2002*. Public Works and Government Services Canada Contract, HT287-060192/001/SS.
- Robinson, L.A., Klesges, R.C., Zbikowski, S.M. & Glaser, R. (1997). Predictors of Risk for Different Stages of Adolescent Smoking in a Biracial Sample. *Journal of Consulting & Clinical Psychology* 65, 653-662.
- Rose, G. (1992). *The Strategy of Preventive Medicine*. Oxford: University Press.
- Saffer, H. & Dave, D. (2006). Alcohol Advertising and Alcohol Consumption by Adolescents. *Health Economics* 15, 617-36.
- Sen, G. (2002). Does Alcohol Increase the Risk of Sexual Intercourse among Adolescents? Evidence from the NLSY97. *Journal of Health Economics* 21, 1085-1093.
- Sindelar, H.A., Barnett, N.P. & Spirito, A. (2004). Adolescent Alcohol Use and Injury. A Summary and Critical Review of the Literature. *Minerva Pediatric* 56, 291-309.
- Swan, A.V., Creeser, R. & Murray, M. (1990). When and Why Children first Start to Smoke. *International Journal of Epidemiology* 19, 323-330.
- Tapert, S.F., Cheung, E.H., Brown, G.G., Frank, L.R., Paulus, M.P., Schweinsburg, A.D., Meloy, M.J. & Brown, S.A. (2003). Neural Response to Alcohol Stimuli in Adolescents With Alcohol Use Disorder. *Archives of General Psychiatry* 60 (7), 727-735.
- Voedsel en Waren Autoriteit (2007). *Handleiding Lokaal Alcoholbeleid Een integrale benadering*. Den Haag: Voedsel en Waren Autoriteit.
- Vorst, H. van der, Engels, R.C.M.E., Meeus, W. & Dekovic M. (2006). The Impact of Alcohol-Specific Rules, Parental Norms about Early Drinking and Parental Alcohol Use on Adolescents' Drinking Behaviour. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 47 (12), 1299-1306.
- Vos, N. de (2008). *Monitor Jeugdgezondheid 2006-2008 gemeente Amersfoort: Schoolkracht Voortgezet onderwijs, Gemeente profiel Amersfoort, Schooljaar 2007-2008*. Amersfoort: GGD Eemland.
- Wagenaar, A.C., Finnegan, J.R., Wolfson, M., Anstine, P.S., Williams, C.L. & Perry, C.L. (1993). Where and How Adolescents Obtain Alcohol Beverages. *Public Health Reports* 108, 459-464.
- Wagenaar, A.C. & Perry, C.L. (1994). Community Strategies for the Reduction of Youth Drinking: Theory and Application. *Journal of Research in Adolescence* 4, 319-345.
- Wagenaar, A.C. & Toomey, T.L. (2000). Alcohol Policy: Gaps between Legislative Action and Current Research. *Contemporary Drug Problems* 27, 681-733.

Wagenaar, A.C., Toomey, T.L., Murray, D.M., Short, B.J., Wolfson, M. & Jones-Webb, R. (1996). Sources of Alcohol for Underage Drinkers. *Journal of Studies on Alcohol* 57, 325-333.

Wallin, E. (2004). *Responsible Beverage Service. Effects of a Community Action Project*. Stockholm: ReproPrint AB.

Willner, P., Hart, K., Binmore, J., Cavendish, M. & Dunphy, E. (2000). Alcohol Sales to Underage Adolescents: An Unobtrusive Observational Field Study and Evaluation of a Police Intervention. *Addiction* 95 (9), 1373-1388.

Wilson, A.M. (2001). Mystery Shopping: Using Deception to Measure Service Performance. *Psychology and Marketing* 18 (7), 721-734.

Wilsterman, M.E.F., Dors, N., Sprij, A.J. & Wit, J.M. (2004). Kliniek en beleid bij jongeren met alcoholintoxicatie op de afdelingen spoedeisende hulp in de regio Den Haag, 1999-2000. *Nederlands Tijdschrift voor de Geneeskunde* 148 (30), 1496-1500.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Protocol nalevingsonderzoek

Bijlage 2: Draagvlakonderzoek jongeren (12-15 jaar)

Bijlage 3: Draagvlakonderzoek jongeren (16-25 jaar)

Bijlage 4: Draagvlakonderzoek ouders

Bijlage 5: Draagvlakonderzoek alcoholverstrekkers

Bijlage 6: Protocol focusgroepen

Bijlage 7: Resultaten focusgroep alcoholverstrekkers

Bijlage 8: Resultaten focusgroep jongeren 12-15 jaar

Bijlage 9: Resultaten focusgroep jongeren 16-25 jaar

Bijlage 10: Resultaten focusgroep ouders

Bijlage 1: Protocol nalevingsonderzoek

Ethische en juridische overwegingen mysteryshop- onderzoek

De onderzoekseenheden in deze nalevingsstudie zijn de bezochte verkooppunten van alcohol. Doordat gebruik wordt gemaakt van de mysteryshoppingmethode zijn de medewerkers van verkooppunten niet op de hoogte van het feit dat ze als onderzoekseenheden dienen. Bovendien worden de onderzoekers bijgestaan door minderjarige jongeren. Beide zaken vragen om een bezinning vooraf op de ethische en juridische consequenties.

Ethische en juridische overwegingen met betrekking tot de verkooppunten

De onderzoekseenheden in het onderzoek zijn supermarkten, slijterijen, horecagelegenheden, cafetaria's en jongerencentra. De verkooppunten kunnen als gevolg van hun onwetendheid over hun participatie in het onderzoek geen medewerking weigeren (Willner, 2000), maar ook het recht van de verkopers op privacy en vrijheid van exploitatie kan worden geschaad. Daar staat tegenover dat de verkoop van alcohol in de regel geschiedt in publieke settings en daardoor ook kan worden geobserveerd door anderen dan degene die de aankoop doet (Wilson, 2001). De Market Research Society heeft in een gedragscode vastgesteld dat participerende observatie (waarvan mysteryshopping een voorbeeld is), waarbij de participanten geen toestemming hebben gegeven, plaats mag vinden indien de participanten zich in een situatie bevinden waarbij ze redelijkerwijs kunnen verwachten dat ze door anderen worden gezien of gehoord, zoals bijvoorbeeld bij een kassa (MRS, 1992). En omdat de verkopers niet op hun daden worden afgerekend in verband met de gewaarborgde anonimiteit, zijn de ethische bezwaren beperkt.

Denzin & Erikson (1982) stellen dat sociale wetenschappers het recht hebben elke willekeurige persoon in elke willekeurige setting te observeren, wanneer dit in een wetenschappelijk kader plaatsvindt. Elke methode die ons dichterbij een vooruitgang van kennis in de wetenschap brengt is volgens hen te rechtvaardigen. Voorwaarde is echter wel dat de methode niet de geloofwaardigheid of reputatie van een individuele respondent beschadigt en dat de onderzoeker er alles aan doet om de integriteit en anonimiteit van de onderzoekseenheden (individuele verkopers, maar ook verkooppunten) te waarborgen (Denzin & Erikson, 1982).

Hodges (1988) noemt enkele voorwaarden waaronder het gebruik van dit soort 'bedrog' toelaatbaar is. Zo stelt Hodges dat het niet op de hoogte stellen van onderzoekseenheden over wat je bedoelingen zijn, geoorloofd is indien de onderzoeksvraag van groot publiek belang is. De eerdergenoemde negatieve gevolgen van alcoholgebruik onder jongeren kunnen in deze context als belangrijk worden aangemerkt. Dat de conventionele methoden naar grote waarschijnlijkheid niet zullen leiden tot betrouwbare resultaten is volgens Hodges een tweede voorwaarde. Ook dat gaat in dit onderzoek op. Immers, wanneer verkopers van tevoren op de hoogte zijn van de intenties van het onderzoek, is het waarschijnlijk dat ze tijdelijk beter op de handhaving van de leeftijdsgrenzen letten bij de verkoop van alcohol. De derde voorwaarde die Hodges aandraagt, is dat onschuldige mensen niet aan risico's mogen worden blootgesteld. Aangezien de anonimiteit van de verkopers en die van de verkooppunten in het onderzoek gewaarborgd is, zal een individuele verkoper of winkel geen risico lopen. Al met al kan gesteld worden dat de ethische bezwaren met betrekking tot de verkopers en verkooppunten minimaal zijn.

Ethische en juridische overwegingen met betrekking tot de jongeren

Voor de uitvoering van dit soort onderzoek kan in principe gekozen worden voor jongeren beneden of boven de wettelijke leeftijdsgrens voor het kopen van alcohol. Indien wordt gekozen voor een jongere boven de wettelijke leeftijdsgrens, worden enige (nader te noemen) ethische en juridische bezwaren omzeild. Zaak is dan echter wel dat er jongeren worden ingezet die er jonger uitzien dan ze daadwerkelijk zijn. Om zulke jongeren te selecteren is een panel met deskundigen nodig dat de leeftijd van deze jongeren zal schatten. Vervolgens zullen alleen die jongeren die jonger worden geschat dan ze in werkelijkheid zijn, geselecteerd worden voor het onderzoek. Toch zijn de resultaten van dergelijk onderzoek minder overtuigend dan wanneer de alcohol gekocht wordt door jongeren beneden de wettelijke leeftijdsgrens.

Indien gekozen wordt voor jongeren beneden de wettelijke leeftijdsgrens, zijn er enkele ethische en juridische bezwaren te noemen (Coumans & Knibbe, 2005). Het systematisch laten kopen van alcohol door een jongere die daartoe nog niet gerechtigd is, kan worden gezien als uitlokking van een strafbaar feit.

Ook kan de jongere door medewerking aan dergelijk onderzoek schadelijke effecten ondervinden op de psychische of lichamelijke gezondheid (hij of zij kan bijvoorbeeld geconfronteerd worden met agressie van de verkoper, ervaring opdoen met het succesvol aanschaffen van alcohol en een positieve attitude ontwikkelen ten opzichte van alcoholgebruik). Dergelijke problemen zijn grotendeels op te vangen door middel van een goede selectie van de jongere en een goede begeleiding voor en na het onderzoek (Coumans & Knibbe, 2005). Daarnaast wordt het probleem van uitlokking van een strafbaar feit omzeild, wanneer de jongere de alcohol niet daadwerkelijk aanschafft.

Willner (2000) meldt dat psychiatrisch onderzoek onder jongeren aantoont dat evaluaties van onderzoeken vaak de voordelen onderwaarden, terwijl de potentiële kosten worden overschat, en dat de rechten van jongeren om te profiteren van onderzoek te vaak genegeerd worden. Toch zijn er enkele morele en juridische bezwaren te noemen wanneer de hulp van jongeren wordt ingeroepen bij dit soort onderzoeken (Coumans & Knibbe, 2005). Door aan de deelnemende jongeren een uitgebreide training te geven die hen wijst op de nadelige effecten van vroegtijdig en overmatig alcoholgebruik zal het morele bezwaar beperkt worden.

Om eventuele juridische problemen te voorkomen droeg de jongere tijdens de aankoopopgave een document bij zich waarin stond dat de aankoopopgave werd gedaan in het kader van een wetenschappelijk onderzoek. Dit document was ondertekend door de ouders van de jongere, de onderzoekers en de Universiteit Twente. Wanneer dit document moest worden getoond aan het personeel van een verkooppunt, dan zouden de onderzoekers het personeel wijzen op de gewaarborgde anonimiteit van het verkooppunt, waarna hun werd verzocht absolute geheimhouding met betrekking tot het onderzoek in acht te nemen. Tijdens de uitvoering van het onderzoek hebben zich echter geen problemen voorgedaan, zodat dit document geen enkele keer getoond hoefde te worden. Medewerking van de politie was in principe niet nodig aangezien de jongere geen strafbaar feit zou plegen (in tegenstelling tot het verkooppunt).

Aankoopprotocol bezoeken horecagelegenheden (cafés en discotheken)

De alcoholaankopen vonden plaats op een vrijdagavond in een weekend (februari 2008 tussen 19 en 23 uur), waarbij per team vijftien bezoeken werden afgelegd. Er werd een vast protocol gehanteerd.

Eén jongere en één onderzoeker liepen naar het café of de discotheek. De andere onderzoeker wachtte in de auto. Indien er buiten een portier stond, loog de jongere over zijn leeftijd, en liet, indien daarom gevraagd werd, zijn of haar werkelijke ID-kaart niet zien. Werd de jongere de toegang geweigerd, omdat hij/zij te jong was, dan verlieten jongere en onderzoeker de horecagelegenheid en gaven dit aan op de vragenlijst. Een dergelijke mislukte aankoop poging telde wel mee voor het totaal, omdat de leeftijdscontrole bij de ingang de aankoop poging had verhinderd. Werd de jongere de toegang geweigerd om andere redenen (bijvoorbeeld kleding), dan verlieten jongere en onderzoeker de horecagelegenheid en gaven dit aan op de vragenlijst.

Werden de jongere en de onderzoeker toegelaten tot het café of de discotheek, dan volgden ze een vast protocol. Eenmaal binnen overhandigde de onderzoeker zijn/haar portemonnee aan de jongere die vervolgens alleen naar de bar liep. De onderzoeker stelde zich ergens verdekt op in de horecagelegenheid. De jongere groette de verkoper en bestelde twee glazen bier. Waren deze producten niet aanwezig, dan bestelde de jongere een soortgelijke zwakalcoholhoudende drank.

In de horecagelegenheid werd door de onderzoeker gelet op de aanwezigheid van bordjes met de waarschuwing dat er geen alcohol wordt verkocht aan jongeren onder de 16 jaar. Ook werd het aantal verkopers (achter de bar) geteld en gelet op het aantal mensen dat voor de jongere aan de beurt was (op het moment dat de jongere aan de bar ging staan) en op het aantal mensen achter de jongere (op het moment dat de jongere aan de beurt was). De onderzoeker schatte vervolgens de leeftijd van de verkoper. Indien aan de jongere werd gevraagd of de alcohol voor eigen gebruik was, antwoordde deze bevestigend. Wanneer de jongere om zijn of haar leeftijd werd gevraagd, dan gaf de jongere geen eerlijk antwoord en zei dat hij of zij 16 jaar was. Werd de jongere vervolgens om een identiteitsbewijs gevraagd dan liet deze zijn of haar echte identiteitsbewijs aan de verkoper zien.

Werd de jongere de drank om welke reden dan ook geweigerd, dan drong de jongere niet aan, maar verlieten jongere en onderzoeker de horecagelegenheid. Werd de drank niet geweigerd, dan gingen onderzoeker en jongere ergens achteraf in het café of de discotheek zitten en werd niets geconsumeerd. Daarna verlieten jongere en onderzoeker de horecagelegenheid en begaven zich naar de auto, waar direct gezamenlijk de vragenlijst werd ingevuld.

Aankoopprotocol bezoeken jongerencentra

Het aankoopprotocol in de jongerencentra was nagenoeg gelijk aan het bovenstaande protocol in de horeca, met dit verschil dat in de jongerencentra telkens 2 jongeren samen naar binnen gingen (het is te opvallend om een jongere met een meerderjarige onderzoeker samen een jongerencentrum binnen te laten gaan). De alcoholaankopen vonden plaats op een vrijdagavond in een weekend (februari 2008 tussen 19 en 23 uur). Er werden 3 jongerencentra bezocht. Uiteindelijk is echter slechts één centrum opgenomen in het onderzoek, omdat in één centrum een vergadering werd gehouden en een tweede centrum gesloten was.

Aankoopprotocol bezoeken supermarkten en cafetaria's

De alcoholaankopen vonden plaats op een zaterdag in een weekend (februari 2008 tussen 10 en 18 uur), waarbij per team ongeveer 20 bezoeken werden afgelegd. Aangekomen bij een verkooppunt, ontving de jongere geld van de onderzoekers (50 eurocent bij supermarkten en 1 euro bij cafetaria's) en ging alleen het verkooppunt in. De onderzoekers wachtten bij de ingang van de supermarkt/cafetaria. In de supermarkt zocht de jongere naar een fles drank en pakte deze uit het schap.

Jongens kozen een flesje bier (5%) en meisjes een mixdrankje (5% alcohol), aangezien dit de populairste alcoholhoudende dranken onder jongeren zijn. Soms kwam het voor dat een van deze producten niet aanwezig was in de supermarkt. De jongere ging dan op zoek naar een soortgelijke zwakalcoholhoudende drank. Daarna pakte de jongere een zakje chips of een andere snack, waarna hij/zij zich naar de kassa begaf om de boodschappen af te rekenen. In de supermarkt lette de jongere tevens op de aanwezigheid van bordjes met de waarschuwing dat er geen alcohol wordt verkocht aan jongeren onder de 16 jaar.

De jongere keek vervolgens hoeveel kassa's er open waren en koos daarna een kassa (altijd de meest linkse) om af te rekenen. Eenmaal in de rij voor de kassa lette de jongere op het aantal mensen voor hem of haar in de rij bij de kassa (op het moment dat de jongere in de rij ging staan) en op het aantal mensen achter hem of haar in de rij bij de kassa (op het moment dat de jongere aan de beurt was). Aangekomen bij de verkoper, groette de jongere de verkoper en zei verder niets. In een cafetaria bestelde de jongere een alcoholhoudend drankje en een stuk chocolade. Bij beide verkooppunten schatte de jongere vervolgens de leeftijd van de verkoper. Indien aan de jongere werd gevraagd of de alcohol voor eigen gebruik was, antwoordde de jongere bevestigend.

Wanneer de jongere om zijn of haar leeftijd werd gevraagd, gaf de jongere geen eerlijk antwoord en zei dat hij of zij 16 jaar was. Werd de jongere vervolgens om een identiteitsbewijs gevraagd dan liet deze zijn of haar echte identiteitsbewijs aan de verkoper zien. Werd de drank de jongere om welke reden dan ook geweigerd, dan drong de jongere niet aan, maar verliet de winkel. Werd de drank niet geweigerd, dan meldde de jongere (nadat de artikelen waren aangeslagen op de kassa) dat hij of zij zich had vergist in de prijs van de alcohol en daardoor alleen het zakje chips of het stuk chocolade kon betalen. Hierdoor vond een daadwerkelijke aankoop van de alcohol niet plaats. Uit onderzoek (Cummings et al, 1996) is namelijk gebleken dat het wel of niet daadwerkelijk aanschaffen van een product geen invloed uitoefent op de meting van de naleving. Een aankoop poging werd als succesvol aangemerkt wanneer de jongere in staat werd gesteld de alcohol aan te schaffen (bijvoorbeeld doordat de verkoper de prijs aansloeg op de kassa). Na afloop van een al dan niet succesvolle aankoop poging begaf de jongere zich naar de auto, waar direct een vragenlijst werd ingevuld.

Aankoopprotocol bezoeken slijterijen

Het aankoopprotocol in de slijterijen is nagenoeg gelijk aan het bovenstaande protocol in de supermarkten en cafetaria's met dit verschil dat in de slijterijen geen zakje chips of stuk chocolade werd gekocht. De jongere speelde telkens dat hij of zij te weinig geld bij zich had om de alcohol aan te schaffen en verliet na de aankoop poging het verkooppunt. De pogingen om alcohol te kopen vonden plaats op een zaterdag in een weekend (februari 2008 tussen 10 en 18 uur), waarbij per team ongeveer 5 bezoeken werden afgelegd.

Bijlage 2: Draagvlakonderzoek jongeren (12-15 jaar)

Onderzoeksprocedure

Het draagvlakonderzoek onder jongeren is uitgevoerd aan de hand van een digitale vragenlijst. In overleg met de gemeente is besloten het bestaande jongerenpanel van de gemeente Amersfoort via een e-mail uit te nodigen voor deelname aan het onderzoek. Er staan 628 jongeren bij de gemeente geregistreerd in het jongerenpanel.

Deze jongeren hebben in week 17 (april 2008) een e-mail ontvangen met de uitnodiging om aan het onderzoek deel te nemen. In de e-mail werden ook de betrokken organisaties genoemd (gemeente Amersfoort, GGD Eemland, STAP en de Universiteit Twente). In de uitnodiging werd uitleg gegeven over zowel de doelen als het belang van het onderzoek.

In de e-mail waren twee links opgenomen die de respondenten naar een online omgeving doorstuurden waar de vragenlijst ingevuld kon worden. Er zijn twee vragenlijsten ontwikkeld, een voor jongeren die de laatste vier weken alcohol hadden gedronken en een kortere vragenlijst voor jongeren die de laatste vier weken geen alcohol hadden gedronken (waarbij de eerste vraag {controlevraag} per vragenlijstversie anders was).

De bruto steekproef (het aantal verzonden e-mails) voor dit onderzoek bedroeg 628 e-mails, de netto steekproef (het aantal e-mails door de jongeren ontvangen) is niet te achterhalen. In totaal zijn 214 vragenlijsten ingevuld (bruto respons), waarvan er uiteindelijk 213 bruikbaar bleken voor verdere analyse (netto respons). Het vereiste responspercentage van 20% is ruimschoots gerealiseerd.

De data zijn samengevoegd tot één digitaal bestand en geanalyseerd met het statistisch dataverwerkingspakket SPSS for Windows. Op verzoek van de gemeente Amersfoort is in de analyses – waar mogelijk – apart gerapporteerd voor jongeren van 12 tot en met 15 jaar en voor jongeren van 16 tot en met 25 jaar.

Resultaten vragenlijst

1. A (eerste vraag afgelopen 4 weken WEL alcohol gedronken)

Wat voor alcoholhoudende drank heb je de afgelopen 4 weken gedronken? Je mag meerdere antwoorden geven. (n=12)

Percentage	Alcoholhoudende drank
0%	Ik heb de afgelopen 4 weken geen alcohol gedronken (stop met de vragenlijst en klik op de andere link in de e-mail)
50%	Bier
50%	Wijn, cider of champagne
42%	Breezers, of andere mixdrankjes die je kant-en-klaar koopt (bijv. Smirnoff Ice, Pisang Ambon Jus, Passoa Diabolo, Black Vibe)
0%	Mixdrankjes die zelf gemixt worden (bijv. wodka-jus, whisky-cola, rum-cola)
0%	Shooters (kleine flesjes sterke drank, zoals Feigling, Flügel, Coco Loco, Lemon Drop)
0%	Alcopop (bijv. Two Dogs, Jamin Juices, Hoopers Hooch)
8%	Likeur (bijv. Pisang Ambon, Campari, Passoa, Coebergh)
8%	Sterke drank puur gedronken (bijv. Whisky, Wodka, Jenever, Cognac, Bacardi-rum)
0%	Sherry, Port, Martini

1. B (eerste vraag afgelopen 4 weken GEEN alcohol gedronken)

Je hebt aangegeven dat je de afgelopen 4 weken geen alcohol hebt gedronken, klopt dat? (n=49)

Percentage	Geen alcohol gedronken afgelopen 4 weken
100%	Ja (ga door met deze vragenlijst)
0%	Nee, ik heb de afgelopen vier weken wel alcohol gedronken (stop met de vragenlijst en klik op de andere link in de e-mail)

Totaal 61 jongeren, van wie 40 de afgelopen 4 weken alcohol hebben gedronken

2. Hoe vaak heb je in je leven iets met alcohol gedronken? We bedoelen het aantal gelegenheden, zoals een feestje of uitgaan. Je kunt slechts één antwoord kiezen. (n=61)

Aantal keer alcohol gedronken in leven	Percentage (%)
0 keer	80%
1 keer	5%
2 keer	8%
3 keer	2%
4 keer	2%
5 keer	3%
6 keer	0%
7 keer	0%
8 keer	0%
9 keer	0%
10 keer	0%
11-19 keer	0%
20 keer of vaker	0%

3. Hoe vaak heb je in de laatste 4 weken iets met alcohol gedronken? We bedoelen het aantal gelegenheden, zoals een feestje of uitgaan. Er is wederom slechts één antwoord mogelijk. (n=61)

Aantal keer alcohol gedronken afgelopen 4 weken	Percentage (%)
0 keer	80%
1 keer	5%
2 keer	8%
3 keer	2%
4 keer	2%
5 keer	3%
6 keer	0%
7 keer	0%
8 keer	0%
9 keer	0%
10 keer	0%
11-19 keer	0%
20 keer of vaker	0%

4. Op hoeveel van de vier doordeweekse dagen (maandag t/m donderdag) drink je meestal alcohol?
(n=61)

<i>Percentage</i>	<i>Alcohol drinken op doordeweekse dagen</i>
93%	Ik drink nooit op doordeweekse dagen
3%	Minder dan 1 dag
0%	1 dag
3%	2 dagen
0%	3 dagen
0%	4 dagen

5. Hoeveel glazen drink je dan meestal op zo'n doordeweekse dag? (voor meer info zie onderstaande rekenhulp). (n=61)

<i>Percentage</i>	<i>Aantal glazen alcohol op doordeweekse dag</i>
0%	11 of meer glazen per dag
0%	7-10 glazen per dag
0%	6 glazen per dag
2%	5 glazen per dag
0%	4 glazen per dag
2%	3 glazen per dag
0%	2 glazen per dag
3%	1 glas per dag
93%	Ik drink nooit op doordeweekse dagen

REKENHULP BIJ BOVENSTAANDE VRAAG

- 1 blikje/flesje = 1,5 glas
- 1 mixdrankje = 1 glas (bijv. passoa-jus)
- 1 literfles mixdrank = 5 glazen
- 1 fles wijn (0,7 liter) = 7 glazen
- 1 fles sterke drank = 24 glazen
- 1 shooter = 0,5 glas

6. Op hoeveel van de drie weekenddagen (vrijdag t/m zondag) drink je meestal alcohol? (n=61)

<i>Percentage</i>	<i>Aantal weekenddagen alcohol drinken</i>
79%	Ik drink nooit alcohol in het weekend
16%	Minder dan 1 dag
3%	1 dag
2%	2 dagen
0%	3 dagen

7. Hoeveel glazen drink je dan meestal op zo'n weekenddag? (voor meer info zie onderstaande rekenhulp). (n=61)

<i>Percentage</i>	<i>Aantal glazen op weekenddag</i>
0%	20 of meer glazen per dag
0%	15-19 glazen per dag
0%	11-14 glazen per dag
0%	7-10 glazen per dag
0%	6 glazen per dag
0%	5 glazen per dag
0%	4 glazen per dag
0%	3 glazen per dag
0%	2 glazen per dag
0%	1 glas per dag
79%	Ik drink nooit alcohol in het weekend
21%	Vraag niet ingevuld (system missing)

REKENHULP BIJ BOVENSTAANDE VRAAG

1 blikje/flesje = 1,5 glas
 1 mixdrankje = 1 glas (bijv. passoa-jus)
 1 literfles mixdrank = 5 glazen
 1 fles wijn (0,7 liter) = 7 glazen
 1 fles sterke drank = 24 glazen
 1 shooter = 0,5 glas

8. Hoe vaak heb je de afgelopen 4 weken VIJF of MEER drankjes met alcohol gedronken bij één gelegenheid? Bijvoorbeeld op een feestje of op een avond. (n=61)

Percentage	Vijf of meer alcoholhoudende dranken gedronken op één gelegenheid
95%	Nooit
0%	1 keer
3%	2 keer
0%	3 of 4 keer
0%	5 of 6 keer
0%	7 of 8 keer
2%	9 keer of vaker

9. Hoe vaak ben je in je hele leven dronken of aangeschoten geweest door het drinken van alcohol? (n=61)

Aantal keer dronken of aangeschoten geweest in leven	Percentage (%)
0 keer	77%
1 keer	12%
2 keer	3%
3 keer	3%
4 keer	2%
5 keer	2%
6 keer	0%
7 keer	0%
8 keer	0%
9 keer	0%
10 keer	0%
11-19 keer	0%
20 keer of vaker	2%

10. Hoe vaak ben je de laatste 4 weken dronken of aangeschoten geweest door het drinken van alcohol? (n=61)

Aantal keer dronken of aangeschoten afgelopen 4 weken	Percentage (%)
0 keer	93%
1 keer	5%
2 keer	0%
3 keer	2%
4 keer	0%
5 keer	0%
6 keer	0%
7 keer	0%
8 keer	0%
9 keer	0%
10 keer	0%
11-19 keer	0%
20 keer of vaker	0%

11. Hoe vaak heb je in je hele leven een kater gehad door het drinken van alcohol? (n=61)

<i>Aantal keer kater gehad</i>	<i>Percentage (%)</i>
0 keer	95%
1 keer	2%
2 keer	3%
3 keer	0%
4 keer	0%
5 keer	0%
6 keer	0%
7 keer	0%
8 keer	0%
9 keer	0%
10 keer	0%
11-19 keer	0%
20 keer of vaker	0%

12. Hoe vaak heb je in de laatste 4 weken een kater gehad door het drinken van alcohol? (n=61)

<i>Aantal keer kater gehad afgelopen 4 weken</i>	<i>Percentage (%)</i>
0 keer	100%
1 keer	0%
2 keer	0%
3 keer	0%
4 keer	0%
5 keer	0%
6 keer	0%
7 keer	0%
8 keer	0%
9 keer	0%
10 keer	0%
11-19 keer	0%
20 keer of vaker	0%

13. Hoe vaak heb je in je hele leven dingen gedaan (met alcohol op) waar je later spijt van had? (n=61)

<i>Aantal keer dingen gedaan waar je later spijt van had in leven</i>	<i>Percentage (%)</i>
0 keer	95%
1 keer	5%
2 keer	0%
3 keer	0%
4 keer	0%
5 keer	0%
6 keer	0%
7 keer	0%
8 keer	0%
9 keer	0%
10 keer	0%
11-19 keer	0%
20 keer of vaker	0%

14. Hoe vaak heb je de laatste 4 weken dingen gedaan (met alcohol op) waar je later spijt van had?
(n=61)

Aantal keer dingen gedaan waar je later spijt van hebt gekregen afgelopen 4 weken	Percentage (%)
0 keer	100%
1 keer	0%
2 keer	0%
3 keer	0%
4 keer	0%
5 keer	0%
6 keer	0%
7 keer	0%
8 keer	0%
9 keer	0%
10 keer	0%
11-19 keer	0%
20 keer of vaker	0%

15. Hoe vaak drink je alcohol op de volgende plaatsen? (n=61)

		Nooit	Meerdere keren per jaar, maar niet maandelijks	Maandelijks	Meerdere keren per maand, maar niet wekelijks	Wekelijks	Meerdere keren per week, maar niet daags	Dagelijks	Vraag niet ingevuld
a.	Thuis, alleen	56%	5%	0%	0%	3%	2%	0%	34%
b.	Thuis, met anderen	36%	20%	5%	2%	2%	2%	0%	34%
c.	Bij anderen thuis	39%	16%	3%	5%	0%	0%	2%	34%
d.	In een keet, schuur of hok	57%	5%	2%	2%	0%	0%	0%	34%
e.	Op een schoolfeest	46%	15%	5%	0%	0%	0%	0%	34%
f.	In een discotheek	48%	10%	0%	8%	0%	0%	0%	34%
g.	In een café, bar, snackbar of op een terras	51%	7%	0%	3%	3%	0%	2%	34%
h.	In een restaurant	53%	8%	0%	2%	3%	0%	0%	34%
i.	In de sportkantine of bij een vereniging	61%	2%	0%	0%	3%	0%	0%	34%
j.	Op straat, in een park of ergens anders buiten (en dan niet op een terras)	56%	3%	2%	2%	3%	0%	0%	34%
k.	Ergens anders	43%	13%	3%	0%	3%	2%	0%	36%

16. Drink je wel eens alcohol voordat je uitgaat (indrinken)?
(n=61)

Percentage	Indrinken
34%	Nee, ik ga (bijna) nooit uit
26%	Nee, ik drink (bijna) nooit alcohol voordat ik uitga
5%	Ja, ik drink wel eens alcohol voordat ik uitga
0%	Ja, ik drink altijd alcohol voordat ik uitga
34%	Vraag niet ingevuld (system missing)

17. Waar koop je meestal alcoholhoudende drank? Meerdere antwoorden mogelijk (n=61)

<i>Percentage</i>	<i>Locatie waar alcohol gekocht wordt</i>
10%	Supermarkt
3%	Slijterij
10%	Café/bar
3%	Discotheek
5%	Restaurant
2%	Sportkantine
0%	Jongeren centrum
0%	Hok of keet
8%	(Oudere) vrienden kopen dat voor mij in de supermarkt
0%	(Oudere) vrienden kopen dat voor mij in de slijterij
3%	(Oudere) vrienden kopen dat voor mij in de horeca
0%	(Oudere) vrienden kopen dat voor mij in de sportkantine
12%	Ik krijg alcohol van mijn ouders
3%	Ik koop het ergens anders
44%	Ik koop nooit alcoholhoudende drank

**18. Wat vinden je ouders/verzorgers ervan dat je alcohol drinkt?
(n=61)**

<i>Percentage</i>	<i>Mening ouders/verzorgers over alcoholgebruik</i>
13%	Ze vinden het goed
0%	Ze vinden dat ik minder alcohol zou moeten drinken
20%	Ze raden het af
12%	Ze verbieden het
8%	Ze weten het niet
7%	Ze zeggen er niets van
41%	Vraag niet ingevuld (system missing)

**19. Als je alcohol drinkt, wie is/zijn daar dan bij?
(n=61)**

	<i>Nooit</i>	<i>Soms</i>	<i>Vaak</i>	<i>Altijd</i>	<i>Vraag niet ingevuld</i>
Vrienden	20%	16%	13%	10%	41%
Ouders	25%	25%	7%	3%	41%
Overige gezins-/familieleden	30%	25%	5%	2%	39%
Onbekenden	39%	10%	8%	2%	41%

20. Gebruik je wel eens een valse identiteitskaart om aan alcohol (of in de horeca) te komen? (n=61)

<i>Percentage</i>	<i>Gebruik valse ID</i>
0%	Nee, ik ben boven de 18
0%	Nee, ik ben 16 of 17
64%	Nee, ik ben onder de 16
0%	Ja
36%	Vraag niet ingevuld (system missing)

21. Hoe vaak bezoek je de volgende (uitgaans)gelegenheden?
(n=61)

	Nooit	1-2 keer per maand	3-4 keer per maand	5-6 keer per maand	7-8 keer per maand	9 of meer keer per maand	Vraag niet ingevuld
Café/kroeg	71%	21%	3%	0%	0%	0%	5%
Discotheek	64%	30%	2%	0%	0%	0%	5%
Jeugdhok/jeugdkeet	82%	12%	2%	0%	0%	0%	5%
Jongeren centrum	75%	16%	2%	0%	0%	0%	7%
Sportkantine	41%	25%	3%	7%	5%	13%	7%
Anders	57%	23%	8%	2%	0%	0%	10%

22. Hoe vaak kom je als je uitgaat in de volgende gelegenheden in Amersfoort? (n=61)

	Nooit	1-2 keer per maand	3-4 keer per maand	5-6 keer per maand	7-8 keer per maand	9 of meer keer per maand	Vraag niet ingevuld (system missing)
Boothill	87%	7%	0%	0%	0%	0%	7%
Àllo Àllo	90%	3%	0%	0%	0%	0%	7%
Music Pub Karseboom	82%	10%	2%	0%	0%	0%	7%
Café Rumours	82%	10%	2%	0%	0%	0%	7%
Allstars	89%	5%	0%	0%	0%	0%	7%

23. Hoe vaak, van de keren dat je uitgaat, drink je alcohol?
(n=61)

Percentage	Aantal keren alcohol drinken tijdens uitgaan
69%	Ik drink <u>nooit</u> alcohol als ik uitga
10%	Ik drink meestal geen alcohol als ik uitga
3%	Ik drink soms wel en soms niet als ik uitga
7%	Ik drink meestal als ik uitga
3%	Ik drink <u>altijd</u> alcohol als ik uitga
8%	Vraag niet ingevuld (system missing)

24. Hoeveel (standaard)glazen van onderstaande drankjes drink je per avond als je uitgaat? (n=61)

	Geen	1-2 glazen	3-4 glazen	5-6 glazen	7-8 glazen	9-10 glazen	11 glazen of meer	Vraag niet ingevuld
Bier	21%	5%	2%	3%	2%	0%	0%	67%
Wijn	30%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	69%
Mixdrankjes (Smirnoff, Bacardi Breezer, Bacardi-cola, Passoa-jus, etc.)	15%	12%	5%	0%	2%	0%	0%	67%
Sterke drank puur (rode Wodka, Whisky, Goldstrike, Apfelkorn, etc.)	28%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	71%
Shooters (Flügel, Feigling, etc.)	25%	5%	0%	0%	0%	0%	0%	71%
Anders	25%	5%	0%	0%	0%	0%	0%	71%

REKENHULP BIJ BOVENSTAANDE VRAAG

1 blikje/flesje = 1,5 glas
 1 mixdrankje = 1 glas (bijv. passoa-jus)
 1 literfles mixdrank = 5 glazen
 1 fles wijn (0,7 liter) = 7 glazen
 1 fles sterke drank = 24 glazen
 1 shooter = 0,5 glas

25. Geef aan of je denkt dat de volgende stellingen JUIST of ONJUIST zijn. Als je het niet weet, kruis dan WEET NIET aan (n=61)

	<i>Juist</i>	<i>Onjuist</i>	<i>Weet niet</i>
Het is verboden om aan jongeren onder de 16 jaar alcohol te verkopen	98%	2%	0%
Een supermarkt kan een boete krijgen als er alcoholische drank verkocht wordt aan jongeren onder de 16 jaar	90%	3%	7%
Een verkoper in de supermarkt moet altijd naar een identiteitskaart vragen als hij/zij twijfelt over de leeftijd van een jongere die alcohol wil kopen	95%	2%	3%
Een jongere van 17 mag in de slijterij een fles whisky voor zijn/haar vader kopen.	25%	61%	15%
Mixdrankjes (met sterke drank) die door een barman ter plekke worden gemaakt (dus niet uit een flesje) mogen alleen verkocht worden aan mensen van 16 jaar en ouder.	42%	28%	30%
In sportkantines mag ook alcohol worden verkocht aan jongeren onder de 16 jaar.	8%	85%	7%
Als je alcohol hebt gedronken is het verboden om nog op de fiets aan het verkeer deel te nemen.	39%	23%	38%

26. In hoeverre beschouw jij de volgende situaties als een probleem? (n=61)

	<i>Geen probleem</i>	<i>Klein probleem</i>	<i>Middelmatig probleem</i>	<i>Groot probleem</i>
Jongeren die alcohol drinken met als doel om dronken te worden	3%	7%	34%	56%
Dronken jongeren in de kroeg of op een feestje	16%	36%	31%	16%
Verkoop van alcohol aan minderjarigen (jongeren onder de 16 die eigenlijk geen drank mogen kopen)	7%	10%	28%	56%
Dronkenschap op straat	3%	12%	43%	43%
Agressief gedrag als gevolg van alcoholgebruik	2%	2%	8%	89%
Vervelend gedrag door alcohol (handtastelijk worden, beledigend gedrag, schelden)	3%	3%	15%	79%

27. Geef aan op welke manier jij denkt dat de volgende situaties invloed kunnen hebben op jouw drinkgedrag (1 hokje aankruisen per regel). (n=61)

	<i>Minder alcohol drinken (langere tijd)</i>	<i>Tijdelijk minder alcohol drinken</i>	<i>Evenveel alcohol drinken als ik nu doe</i>	<i>Tijdelijk meer alcohol drinken</i>	<i>Meer alcohol drinken (langere tijd)</i>	<i>Vraag niet ingevuld (system missing)</i>
Als mijn vrienden een maand niet zouden drinken, ga ik...	36%	8%	28%	0%	2%	26%
Als controle op verkoop in supermarkten en slijterijen strenger zou zijn en het moeilijker is om alcohol te kopen, ga ik...	33%	7%	33%	0%	0%	26%
Als ik negatieve gevolgen van alcohol (bijv. kater of overgeven) zou zien bij mijn vrienden, ga ik...	34%	13%	25%	0%	0%	28%
Als alcohol in de supermarkt goedkoper wordt, ga ik...	20%	2%	44%	3%	3%	28%

Als er prijsacties worden georganiseerd in de horeca (bijv. <i>happy hours</i>) ga ik...	21%	0%	38%	0%	2%	28%
Als ik zelf negatieve gevolgen van alcohol (bijv. kater of overgeven) zou meemaken, ga ik...	43%	7%	23%	0%	0%	28%
Als ik met mijn vrienden op vakantie zou zijn, ga ik...	20%	2%	36%	32%	2%	28%
Als ik leuke bierreclames zie op televisie of internet, ga ik...	20%	0%	53%	0%	0%	28%
Als ik niet goed in mijn vel zit, ga ik...	23%	7%	34%	7%	2%	28%
Als ik weet dat ik later die avond zal gaan stappen/uitgaan, ga ik...	20%	13%	34%	3%	0%	30%
Als ik veel lol heb, ga ik...	21%	2%	34%	13%	0%	30%
Als ik nog aan het verkeer ga deelnemen (ook met de fiets of brommer), ga ik...	31%	25%	15%	0%	0%	30%
Als ik de volgende dag moet werken, ga ik...	34%	18%	18%	0%	0%	30%
Als ik me wat gespannen voel, ga ik...	25%	7%	36%	3%	0%	30%
Als de horeca eerder dicht zou gaan (op uitgaansavonden) dan nu, ga ik...	23%	7%	38%	2%	0%	31%

28. Geef aan in hoeverre jij het eens bent met de volgende stellingen. (n=61)

		<i>zeer mee oneens</i>	<i>mee oneens</i>	<i>neutraal</i>	<i>mee eens</i>	<i>zeer mee eens</i>	<i>Vraag niet ingevuld</i>
a.	Ondernemers (horeca, supermarkten en slijterijen) die alcohol verkopen aan jongeren onder de 16 jaar moeten hiervoor streng worden beboet.	10%	5%	25%	28%	26%	7%
b.	Jongeren zouden niet moeten drinken onder de 16 jaar.	10%	8%	23%	28%	25%	7%
c.	Verstrekkers van alcohol die doorschenken aan dronken mensen moeten hiervoor worden beboet.	8%	7%	31%	33%	15%	7%
d.	Mijn vrienden van onder de 16 zouden niet moeten drinken.	8%	8%	33%	23%	21%	7%
e.	Alcoholvrije schoolfeesten vind ik een goed idee.	10%	7%	30%	26%	21%	7%
f.	Van mij mag de politie vaker optreden tegen dronken jongeren op straat.	7%	7%	12%	39%	30%	7%
g.	Een verbod om op straat alcohol te drinken vind ik een goed idee.	8%	23%	23%	26%	13%	7%
h.	Jongeren zouden eigenlijk pas vanaf 18 jaar alcohol moeten kunnen kopen (ook bier en breezers).	16%	28%	23%	13%	13%	7%
i.	Ik ben bereid om in de toekomst minder alcohol te drinken (of niet te blijven drinken als je nu niet drinkt).	10%	12%	23%	23%	26%	7%
j.	De gemeente moet zich niet zo bemoeien met het alcoholgebruik. Dat is vooral een zaak van ouders.	26%	28%	25%	12%	3%	7%
k.	De cafés in Amersfoort sluiten nu om 4 uur of 5 uur 's nachts. Dit zou vervroegd moeten worden.	16%	25%	31%	13%	8%	7%
l.	Een verbod op alcohol in sportkantines vind ik een goed idee.	10%	18%	30%	23%	13%	7%
m.	Een verbod op alcoholreclame in bushokjes vind ik een goed idee.	12%	18%	28%	26%	10%	7%
n.	Een verbod op <i>happy hours</i> (en andere prijsacties) vind ik een goed idee.	13%	25%	38%	12%	7%	7%
o.	Jongeren onder de 16 jaar moeten geweigerd worden in cafés en discotheken, ook als ze geen alcohol zouden drinken.	33%	34%	10%	8%	8%	7%
p.	Het is een goed idee om de aankoopleeftijd te verhogen van 16 jaar naar 18 jaar.	18%	23%	31%	8%	13%	7%

Bijlage 3: Draagvlakonderzoek jongeren (16-25 jaar)

Onderzoeksprocedure

Het draagvlakonderzoek onder jongeren is uitgevoerd aan de hand van een digitale vragenlijst. In overleg met de gemeente is besloten het bestaande jongerenpanel van de gemeente Amersfoort via een e-mail uit te nodigen voor deelname aan het onderzoek. Er staan 628 jongeren bij de gemeente geregistreerd in het jongerenpanel.

Deze jongeren hebben in week 17 (april 2008) een e-mail ontvangen met de uitnodiging om aan het onderzoek deel te nemen. In de e-mail werden ook de betrokken organisaties genoemd (gemeente Amersfoort, GGD Eemland, STAP en de Universiteit Twente). In de uitnodiging werd uitleg gegeven over zowel de doelen als het belang van het onderzoek.

In de e-mail waren twee links opgenomen die de respondenten naar een online omgeving doorstuurden waar de vragenlijst ingevuld kon worden. Er zijn twee vragenlijsten ontwikkeld, een voor jongeren die de laatste vier weken alcohol hebben gedronken en een kortere vragenlijst voor jongeren die de laatste vier weken geen alcohol hebben gedronken (waarbij de eerste vraag {controlevraag} per vragenlijstversie anders was).

De bruto steekproef (het aantal verzonden e-mails) voor dit onderzoek bedroeg 628 e-mails, de netto steekproef (het aantal e-mails door de jongeren ontvangen) is niet te achterhalen. In totaal zijn 214 vragenlijsten ingevuld (bruto respons), waarvan er uiteindelijk 213 bruikbaar bleken voor verdere analyse (netto respons). Het vereiste responspercentage van 20% is ruimschoots gerealiseerd.

De data zijn samengevoegd tot één digitaal bestand en geanalyseerd met het statistisch dataverwerkingspakket SPSS for Windows. Op verzoek van de gemeente Amersfoort is in de analyses – waar mogelijk – apart gerapporteerd voor jongeren van 12 tot en met 15 jaar en voor jongeren van 16 tot en met 25 jaar.

Resultaten

1. A (eerste vraag afgelopen 4 weken WEL alcohol gedronken)

Wat voor alcoholhoudende drank heb je de afgelopen 4 weken gedronken? Je mag meerdere antwoorden geven. (n=121)

Percentage	Soort alcoholhoudende drank afgelopen 4 weken gedronken
0%	Ik heb de afgelopen 4 weken geen alcohol gedronken (stop met de vragenlijst en klik op de andere link in de e-mail)
68%	Bier
70%	Wijn, cider of champagne
19%	Breezers, of andere mixdrankjes die je kant-en-klaar koopt (bijv. Smirnoff Ice, Pisang Ambon Jus, Passoa Diabolo, Black Vibe)
43%	Mixdrankjes die zelf gemixt worden (bijv. wodka-jus, whisky-cola, rum-cola)
12%	Shooters (kleine flesjes sterke drank, zoals Feigling, Flügel, Coco Loco, Lemon Drop)
2%	Alcopop (bijv. Two Dogs, Jamin Juices, Hoopers Hooch)
14%	Likeur (bijv. Pisang Ambon, Campari, Passoa, Coebergh)
22%	Sterke drank puur gedronken (bijv. Whisky, Wodka, Jenever, Cognac, Bacardi-rum)
6%	Sherry, Port, Martini

1 B (eerste vraag afgelopen 4 weken GEEN alcohol gedronken)

Je hebt aangegeven dat je de afgelopen 4 weken geen alcohol hebt gedronken, klopt dat? (n=31)

Percentage	Geen alcohol gedronken afgelopen 4 weken
100%	Ja (ga door met deze vragenlijst)
0%	Nee, ik heb de afgelopen vier weken wel alcohol gedronken (stop met de vragenlijst en klik op de andere link in de e-mail)

Totaal 152 jongeren

2. Hoe vaak heb je in je leven iets met alcohol gedronken? We bedoelen het aantal gelegenheden, zoals een feestje of uitgaan. Je kunt slechts één antwoord kiezen. (n=152)

Aantal keer alcohol gedronken in leven	Percentage (%)
0 keer	5%
1 keer	3%
2 keer	0%
3 keer	3%
4 keer	1%
5 keer	3%
6 keer	2%
7 keer	0%
8 keer	1%
9 keer	0%
10 keer	3%
11-19 keer	7%
20 keer of vaker	73%

3. Hoe vaak heb je in de laatste 4 weken iets met alcohol gedronken? We bedoelen het aantal gelegenheden, zoals een feestje of uitgaan. Er is wederom slechts één antwoord mogelijk. (n=152)

Aantal keer alcohol gedronken afgelopen 4 weken	Percentage (%)
0 keer	20%
1 keer	8%
2 keer	8%
3 keer	10%
4 keer	13%
5 keer	9%
6 keer	9%
7 keer	3%
8 keer	5%
9 keer	1%
10 keer	4%
11-19 keer	8%
20 keer of vaker	3%

4. Op hoeveel van de vier doordeweekse dagen (maandag t/m donderdag) drink je meestal alcohol? (n=152)

Percentage	Doordeweekse dagen alcohol drinken
53%	Ik drink nooit op doordeweekse dagen
22%	Minder dan 1 dag
17%	1 dag
6%	2 dagen
1%	3 dagen
1%	4 dagen

5. Hoeveel glazen drink je dan meestal op zo'n doordeweekse dag? (voor meer info zie onderstaande rekenhulp). (n=152)

Percentage	Aantal glazen alcohol op doordeweekse dag
1%	11 of meer glazen per dag
1%	7-10 glazen per dag
1%	6 glazen per dag
3%	5 glazen per dag
3%	4 glazen per dag
5%	3 glazen per dag
11%	2 glazen per dag
20%	1 glas per dag
53%	Ik drink nooit op doordeweekse dagen
2%	Vraag niet ingevuld (system missing)

REKENHULP BIJ BOVENSTAANDE VRAAG

1 blikje/flesje = 1,5 glas
 1 mixdrankje = 1 glas (bijv. passoa-jus)
 1 literfles mixdrank = 5 glazen
 1 fles wijn (0,7 liter) = 7 glazen
 1 fles sterke drank = 24 glazen
 1 shooter = 0,5 glas

6. Op hoeveel van de drie weekenddagen (vrijdag t/m zondag) drink je meestal alcohol? (n=152)

Percentage	Aantal weekenddagen alcohol drinken
21%	Ik drink nooit alcohol in het weekend
16%	Minder dan 1 dag
33%	1 dag
26%	2 dagen
4%	3 dagen

7. Hoeveel glazen drink je dan meestal op zo'n weekenddag? (voor meer info zie onderstaande rekenhulp). (n=152)

Percentage	Aantal glazen alcohol op weekenddag
1%	20 of meer glazen per dag
2%	15-19 glazen per dag
3%	11-14 glazen per dag
13%	7-10 glazen per dag
4%	6 glazen per dag
1%	5 glazen per dag
6%	4 glazen per dag
7%	3 glazen per dag
7%	2 glazen per dag
4%	1 glas per dag
21%	Ik drink nooit alcohol in het weekend
31%	Vraag niet ingevuld (system missing)

REKENHULP BIJ BOVENSTAANDE VRAAG

1 blikje/flesje = 1,5 glas
 1 mixdrankje = 1 glas (bijv. passoa-jus)
 1 literfles mixdrank = 5 glazen
 1 fles wijn (0,7 liter) = 7 glazen
 1 fles sterke drank = 24 glazen
 1 shooter = 0,5 glas

8. Hoe vaak heb je de afgelopen 4 weken VIJF of MEER drankjes met alcohol gedronken bij één gelegenheid? Bijvoorbeeld op een feestje of op een avond. (n=152)

Percentage	Aantal keer vijf of meer drankjes gedronken afgelopen 4 weken
46%	Nooit
18%	1 keer
9%	2 keer
14%	3 of 4 keer
5%	5 of 6 keer
5%	7 of 8 keer
3%	9 keer of vaker

9. Hoe vaak ben je in je hele leven dronken of aangeschoten geweest door het drinken van alcohol? (n= 152)

Aantal keer dronken of aangeschoten geweest in leven	Percentage (%)
0 keer	26%
1 keer	7%
2 keer	8%
3 keer	5%
4 keer	5%
5 keer	7%
6 keer	2%
7 keer	3%
8 keer	1%
9 keer	0%
10 keer	3%
11-19 keer	9%
20 keer of vaker	24%

10. Hoe vaak ben je de laatste 4 weken dronken of aangeschoten geweest door het drinken van alcohol? (n=152)

<i>Aantal keer dronken afgelopen 4 weken</i>	<i>Percentage (%)</i>
0 keer	55%
1 keer	23%
2 keer	7%
3 keer	5%
4 keer	4%
5 keer	3%
6 keer	0%
7 keer	0%
8 keer	1%
9 keer	0%
10 keer	1%
11-19 keer	1%
20 keer of vaker	0%

11. Hoe vaak heb je in je hele leven een kater gehad door het drinken van alcohol? (n=152)

<i>Aantal keer kater gehad in leven</i>	<i>Percentage (%)</i>
0 keer	48%
1 keer	10%
2 keer	11%
3 keer	4%
4 keer	1%
5 keer	1%
6 keer	0%
7 keer	0%
8 keer	0%
9 keer	0%
10 keer	1%
11-19 keer	0%
20 keer of vaker	0%

12. Hoe vaak heb je in de laatste 4 weken een kater gehad door het drinken van alcohol? (n=152)

<i>Aantal keer kater gehad afgelopen 4 weken</i>	<i>Percentage (%)</i>
0 keer	83%
1 keer	10%
2 keer	5%
3 keer	1%
4 keer	1%
5 keer	1%
6 keer	0%
7 keer	0%
8 keer	0%
9 keer	0%
10 keer	1%
11-19 keer	0%
20 keer of vaker	0%

13. Hoe vaak heb je in je hele leven dingen gedaan (met alcohol op) waar je later spijt van had?

(n=152)

Aantal keer dingen gedaan in leven waar je later spijt van had	Percentage (%)
0 keer	64%
1 keer	14%
2 keer	9%
3 keer	4%
4 keer	1%
5 keer	5%
6 keer	0%
7 keer	1%
8 keer	0%
9 keer	0%
10 keer	1%
11-19 keer	1%
20 keer of vaker	1%

14. Hoe vaak heb je de laatste 4 weken dingen gedaan (met alcohol op) waar je later spijt van had?

(n=152)

Aantal keer dingen gedaan afgelopen 4 weken waar je later spijt van had	Percentage (%)
0 keer	94%
1 keer	5%
2 keer	1%
3 keer	0%
4 keer	0%
5 keer	0%
6 keer	0%
7 keer	0%
8 keer	0%
9 keer	0%
10 keer	0%
11-19 keer	0%
20 keer of vaker	0%

15. Hoe vaak drink je alcohol op de volgende plaatsen? (n=152)

	Nooit	Meerdere keren per jaar, maar niet maandelijks	Maandelijks	Meerdere keren per maand, maar niet wekelijks	Wekelijks	Meerdere keren per week, maar niet dagelijks	Dagelijks	Vraag niet ingevuld
a. Thuis, alleen	62%	20%	3%	8%	2%	1%	0%	5%
b. Thuis, met anderen	17%	33%	15%	20%	9%	3%	0%	3%
c. Bij anderen thuis	15%	30%	21%	18%	9%	3%	0%	5%
d. In een keet, schuur of hok	86%	4%	2%	1%	2%	1%	0%	5%
e. Op een schoolfeest	62%	26%	5%	1%	1%	0%	1%	5%
f. In een discotheek	45%	20%	11%	8%	10%	0%	0%	5%
g. In een café, bar, snackbar of op een terras	19%	22%	15%	18%	19%	3%	1%	4%
h. In een restaurant	26%	40%	18%	7%	3%	0%	0%	5%
i. In de sportkantine of bij een vereniging	69%	9%	5%	6%	4%	2%	1%	5%
j. Op straat, in een park of ergens anders buiten (en dan niet op een terras)	70%	18%	3%	3%	1%	0%	1%	5%
k. Ergens anders	65%	18%	5%	5%	1%	1%	0%	6%

16. Drink je wel eens alcohol voordat je uitgaat (indrinken)? (n=152)

Percentage	Indrinken
17%	Nee, ik ga (bijna) nooit uit
34%	Nee, ik drink (bijna) nooit alcohol voordat ik uitga
36%	Ja, ik drink wel eens alcohol voordat ik uitga
11%	Ja, ik drink altijd alcohol voordat ik uitga
3%	Vraag niet ingevuld (system missing)

17. Waar koop je meestal alcoholhoudende drank? Meerdere antwoorden mogelijk. (n=152)

Percentage	Locatie alcohol kopen
30%	Supermarkt
24%	Slijterij
22%	Café/bar
16%	Discotheek
16%	Restaurant
11%	Sportkantine
14%	Jongeren centrum
15%	Hok of keet
15%	(Oudere) vrienden kopen dat voor mij in de supermarkt
15%	(Oudere) vrienden kopen dat voor mij in de slijterij
16%	(Oudere) vrienden kopen dat voor mij in de horeca
14%	(Oudere) vrienden kopen dat voor mij in de sportkantine
15%	Ik krijg alcohol van mijn ouders
24%	Ik koop het ergens anders
22%	Ik koop nooit alcoholhoudende drank

18. Wat vinden je ouders/verzorgers ervan dat je alcohol drinkt? (n=152)

Percentage	Mening ouders/verzorgers over alcoholgebruik
63%	Ze vinden het goed
6%	Ze vinden dat ik minder alcohol zou moeten drinken
9%	Ze raden het af
1%	Ze verbieden het
1%	Ze weten het niet
16%	Ze zeggen er niets van
4%	Vraag niet ingevuld (system missing)

19. Als je alcohol drinkt, wie is/zijn daar dan bij? (n=152)

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd	Vraag niet ingevuld
Vrienden	4%	13%	38%	40%	5%
Ouders	10%	68%	13%	3%	6%
Overige gezins-/familieleden	19%	56%	17%	2%	6%
Onbekenden	27%	37%	22%	5%	9%

20. Gebruik je wel eens een valse identiteitskaart om aan alcohol (of in de horeca) te komen? (n=152)

Percentage	Gebruik valse ID
72%	Nee, ik ben boven de 18
24%	Nee, ik ben 16 of 17
0%	Nee, ik ben onder de 16
0%	Ja
4%	Vraag niet ingevuld (system missing)

21. Hoe vaak bezoek je de volgende (uitgaans)gelegenheden? (n=152)

	Nooit	1-2 keer per maand	3-4 keer per maand	5-6 keer per maand	7-8 keer per maand	9 of meer keer per maand	Vraag niet ingevuld
Café/kroeg	15%	42%	25%	9%	4%	5%	1%
Discotheek	60%	30%	7%	2%	0%	0%	1%
Jeugdhok/jeugdkeet	93%	3%	2%	0%	0%	0%	3%
Jongeren centrum	94%	3%	1%	0%	0%	0%	2%
Sportkantine	66%	9%	8%	6%	2%	7%	2%
Anders	59%	23%	8%	3%	1%	2%	4%

22. Hoe vaak kom je als je uitgaat in de volgende gelegenheden in Amersfoort? (n=152)

	Nooit	1-2 keer per maand	3-4 keer per maand	5-6 keer per maand	7-8 keer per maand	9 of meer keer per maand	Vraag niet ingevuld
Boothill	72%	13%	6%	3%	1%	3%	3%
Ällo Ällo	88%	7%	1%	1%	0%	0%	3%
Music Pub Karseboom	76%	15%	3%	1%	1%	1%	3%
Café Rumours	53%	30%	10%	3%	1%	0%	3%
Allstars	95%	1%	0%	0%	0%	0%	4%

23. Hoe vaak, van de keren dat je uitgaat, drink je alcohol? (n=152)

Percentage	Alcohol drinken als je uitgaat
16%	Ik drink <u>nooit</u> alcohol als ik uitga
6%	Ik drink meestal geen alcohol als ik uitga
17%	Ik drink soms wel en soms niet als ik uitga
35%	Ik drink meestal als ik uitga
25%	Ik drink <u>altijd</u> alcohol als ik uitga
1%	Vraag niet ingevuld (system missing)

24. Hoeveel (standaard)glazen van onderstaande drankjes drink je per avond als je uitgaat? (n=152)

	Geen	1-2 glazen	3-4 glazen	5-6 glazen	7-8 glazen	9-10 glazen	11 glazen of meer	Vraag niet ingevuld (system missing)
Bier	30%	17%	9%	13%	5%	5%	5%	15%
Wijn	45%	24%	7%	4%	3%	0%	0%	16%
Mixdrankjes (Smirnoff, Bacardi Breezer, Bacardi-cola, Passoa-jus, etc.)	49%	29%	4%	2%	0%	0%	0%	17%
Sterke drank puur (rode Wodka, Whisky, Goldstrike, Apfelkorn, etc.)	59%	15%	5%	1%	0%	0%	1%	19%
Shooters (Flügel, Feigling, etc.)	63%	14%	4%	1%	0%	0%	0%	19%
Anders	66%	10%	1%	1%	0%	0%	1%	22%

REKENHULP BIJ BOVENSTAANDE VRAAG

1 blikje/flesje = 1,5 glas
 1 mixdrankje = 1 glas (bijv. passoa-jus)
 1 literfles mixdrank = 5 glazen
 1 fles wijn (0,7 liter) = 7 glazen
 1 fles sterke drank = 24 glazen
 1 shooter = 0,5 glas

25. Geef aan of je denkt dat de volgende stellingen JUIST of ONJUIST zijn. Als je het niet weet, kruis dan WEET NIET aan (n=152)

	<i>Juist</i>	<i>Onjuist</i>	<i>Weet niet</i>
Het is verboden om aan jongeren onder de 16 jaar alcohol te verkopen.	99%	1%	0%
Een supermarkt kan een boete krijgen als er alcoholische drank wordt verkocht aan jongeren onder de 16 jaar.	97%	1%	1%
Een verkoper in de supermarkt moet altijd naar een identiteitskaart vragen als hij/zij twijfelt over de leeftijd van een jongere die alcohol wil kopen.	98%	2%	0%
Een jongere van 17 mag in de slijterij een fles whisky voor zijn/haar vader kopen.	6%	88%	6%
Mixdrankjes (met sterke drank) die door een barman ter plekke worden gemaakt (dus niet uit een flesje) mogen alleen verkocht worden aan mensen van 16 jaar en ouder.	49%	40%	11%
In sportkantines mag ook alcohol worden verkocht aan jongeren onder de 16 jaar.	4%	93%	3%
Als je alcohol hebt gedronken is het verboden om nog op de fiets aan het verkeer deel te nemen.	40%	36%	24%

26. In hoeverre beschouw jij de volgende situaties als een probleem? (n=152)

	<i>Geen probleem</i>	<i>Klein probleem</i>	<i>Middelmatig probleem</i>	<i>Groot probleem</i>	<i>Vraag niet ingevuld (system missing)</i>
Jongeren die alcohol drinken met als doel om dronken te worden	5%	14%	28%	51%	1%
Dronken jongeren in de kroeg of op een feestje	17%	36%	32%	16%	1%
Verkoop van alcohol aan minderjarigen (jongeren onder de 16 die eigenlijk geen drank mogen kopen)	3%	14%	32%	51%	1%
Dronkenschap op straat	7%	18%	43%	32%	1%
Agressief gedrag als gevolg van alcoholgebruik	1%	1%	6%	92%	1%
Vervelend gedrag door alcohol (handastelijk worden, beledigend gedrag, schelden)	1%	3%	13%	83%	1%

27. Geef aan op welke manier jij denkt dat de volgende situaties invloed kunnen hebben op jouw drinkgedrag (1 hokje aankruisen per regel). (n=152)

	Minder alcohol drinken (langere tijd)	Tijdelijk minder alcohol drinken	Evenveel alcohol drinken als ik nu doe	Tijdelijk meer alcohol drinken	Meer alcohol drinken (langere tijd)	Vraag niet ingevuld (system missing)
Als mijn vrienden een maand niet zouden drinken, ga ik...	18 %	33 %	45 %	0%	0%	4%
Als controle op verkoop in supermarkten en slijterijen strenger zou zijn en het moeilijker is om alcohol te kopen, ga ik...	7%	2%	87 %	1%	0%	4%
Als ik negatieve gevolgen van alcohol (bijv. kater of overgeven) zou zien bij mijn vrienden, ga ik...	13 %	15 %	68 %	1%	0%	4%
Als alcohol in de supermarkt goedkoper wordt, ga ik...	3%	1%	82 %	5%	7%	4%
Als er prijsacties worden georganiseerd in de horeca (bijv. <i>happy hours</i>), ga ik...	3%	1%	65 %	25 %	3%	4%
Als ik zelf negatieve gevolgen van alcohol (bijv. kater of overgeven) zou meemaken, ga ik...	21 %	37 %	36 %	2%	0%	4%
Als ik met mijn vrienden op vakantie zou zijn, ga ik...	3%	3%	42 %	51 %	2%	4%
Als ik leuke bierreclames zie op televisie of internet, ga ik...	5%	1%	90 %	1%	0%	4%
Als ik niet goed in mijn vel zit, ga ik...	12 %	20 %	53 %	11 %	0%	4%
Als ik weet dat ik later die avond zal gaan stappen/uitgaan, ga ik...	7%	11 %	63 %	15 %	1%	4%
Als ik veel lol heb, ga ik...	3%	3%	68 %	20 %	1%	5%
Als ik nog aan het verkeer ga deelnemen (ook met de fiets of brommer), ga ik...	24 %	25 %	46 %	1%	0%	4%
Als ik de volgende dag moet werken, ga ik...	21 %	42 %	32 %	0%	0%	5%
Als ik me wat gespannen voel, ga ik...	12 %	15 %	57 %	12 %	0%	5%
Als de horeca eerder dicht zou gaan (op uitgaansavonden) dan nu, ga ik...	7%	9%	70 %	4%	5%	4%

28. Geef aan in hoeverre jij het eens bent met de volgende stellingen. (n=152)

	zeer mee oneens	mee oneens	neutraal	mee eens	zeer mee eens	Vraag niet ingevuld
a. Ondernemers (horeca, supermarkten en slijterijen) die alcohol verkopen aan jongeren onder de 16 jaar moeten hiervoor streng worden beboet.	4%	5%	13%	39%	38%	1%
b. Jongeren zouden niet moeten drinken onder de 16 jaar.	3%	9%	20%	33%	34%	1%
c. Verstreckers van alcohol die doorschenken aan dronken mensen moeten hiervoor worden beboet.	7%	13%	25%	38%	16%	2%
d. Mijn vrienden van onder de 16 zouden niet moeten drinken.	3%	10%	28%	35%	22%	2%
e. Alcoholvrije schoolfeesten vind ik een goed idee.	12%	20%	23%	26%	18%	1%
f. Van mij mag de politie vaker optreden tegen dronken jongeren op straat.	3%	8%	18%	42%	27%	1%

g.	Een verbod om op straat alcohol te drinken vind ik een goed idee.	9%	16%	23%	34%	16%	1%
h.	Jongeren zouden eigenlijk pas vanaf 18 jaar alcohol moeten kunnen kopen (ook bier en breezers).	20%	30%	16%	18%	15%	1%
i.	Ik ben bereid om in de toekomst minder alcohol te drinken (of niet te blijven drinken als je nu niet drinkt).	12%	19%	33%	20%	15%	1%
j.	<i>De gemeente moet zich niet zo bemoeien met het alcoholgebruik. Dat is vooral een zaak van ouders.</i>	13%	41%	22%	18%	4%	2%
k.	De cafés in Amersfoort sluiten nu om 4 uur of 5 uur 's nachts. Dit zou vervroegd moeten worden.	36%	24%	17%	10%	13%	1%
l.	Een verbod op alcohol in sportkantine vind ik een goed idee.	13%	27%	27%	17%	15%	1%
m.	Een verbod op alcoholreclame in bushokjes vind ik een goed idee.	9%	24%	32%	22%	12%	1%
n.	Een verbod op <i>happy hours</i> (en andere prijsacties) vind ik een goed idee.	26%	30%	25%	8%	9%	1%
o.	Jongeren onder de 16 jaar moeten geweigerd worden in cafés en discotheken, ook als ze geen alcohol zouden drinken.	15%	20%	13%	24%	27%	1%
p.	Het is een goed idee om de aankoopleeftijd te verhogen van 16 jaar naar 18 jaar.	19%	22%	22%	22%	14%	1%

Bijlage 4: Draagvlakonderzoek ouders

Onderzoeksprocedure

Ook dit draagvlakonderzoek is ontwikkelend en uitgezet in samenwerking met de afdeling Onderzoek & Statistiek van de gemeente Amersfoort. Uit het bevolkingsregister van de gemeente Amersfoort zijn *at random* de adressen van 600 ouders geselecteerd die minimaal 1 kind hebben in de leeftijd van 12 tot en met 25 jaar.

Deze ouders hebben in week 16 een schrijven ontvangen, waarin de volgende documenten waren toegevoegd: een brief van de burgemeester van Amersfoort met het verzoek om mee te werken aan dit onderzoek; een brief van de betrokken organisaties (gemeente Amersfoort, GGD, STAP en de Universiteit Twente) met uitleg over de doelen en het belang van het onderzoek; de vragenlijst en een retourenvelop. Een week na deze eerste zending (dus in week 17) is aan dezelfde 600 gezinnen een rappel gestuurd met dezelfde documenten (waarbij beide brieven zijn aangepast).

De bruto steekproef (het aantal verstuurd vragenlijsten) voor dit onderzoek bedroeg 600, de netto steekproef (het aantal vragenlijsten door de ouders ontvangen) is door het rappel waarschijnlijk ook 600. In totaal zijn 312 vragenlijsten retour gekomen, waarvan er uiteindelijk 310 bruikbaar bleken voor verdere analyse (responspercentage 52%).

Resultaten

1. Geef aan in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen.

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	Gemiddeld	
	zeer mee oneens	mee oneens	neutraal	mee eens	zeer mee eens		
a.	Nederlandse jongeren beginnen op te jonge leeftijd met het drinken van alcohol.	3%	4%	11%	50%	32%	4.0
b.	Als ouder is het mijn verantwoordelijkheid dat mijn kinderen niet te jong beginnen met het drinken van alcohol.	1%	1%	0%	48%	50%	4.5
c.	Nederlandse jongeren onder de 16 jaar drinken te veel alcohol.	1%	5%	19%	52%	24%	3.9
d.	Jongeren onder de 16 jaar kunnen in de supermarkt te gemakkelijk aan alcohol komen.	1%	9%	23%	47%	21%	3.8
e.	Zolang mijn kind jonger dan 16 jaar is, mag hij of zij thuis geen alcohol drinken.	3%	18%	12%	39%	28%	3.7
f.	Wanneer jongeren alcohol drinken, dan drinken ze te veel glazen alcohol op 1 avond.	1%	5%	26%	50%	18%	3.8
g.	Jongeren weten zelf heel goed wat verstandig en gezond is.	12%	57%	18%	11%	2%	2.3
h.	Je kunt kinderen vanaf een jaar of 12 het beste thuis leren om te gaan met alcohol.	16%	28%	11%	33%	13%	3.0
i.	Nederlandse jongeren onder de 16 jaar gaan verstandig om met alcohol.	17%	58%	22%	2%	1%	2.1
j.	Ik ervaar regelmatig overlast van jongeren die te veel alcohol drinken.	15%	46%	29%	9%	1%	2.3
l.	Bij mij thuis mogen mijn eigen kinderen en andermans kinderen onder de 16 jaar indrinken.	51%	41%	5%	1%	2%	1.6
m.	Er zijn veel ouders die toestaan dat hun eigen kinderen en andermans kinderen bij hen thuis indrinken.	6%	13%	49%	31%	2%	3.1
n.	Ik denk dat mijn kinderen eerder luisteren naar leeftijdsgenoten dan naar hun eigen ouders wat betreft hun drankgebruik.	8%	44%	18%	27%	4%	2.8

2. De volgende 3 vragen hebben betrekking op de leeftijd waarop jongeren beginnen met drinken. Kunt u aangeven wat volgens u in het algemeen een geschikte startleeftijd is voor de volgende situaties.

a.	Een verantwoorde leeftijd voor het eerste <u>slokje</u> alcoholische drank vind ik jaar 0 t/m 24, gemiddeld: 14,9
b.	Een verantwoorde leeftijd voor het eerste <u>glas</u> alcoholische drank vind ik jaar 9 t/m 25, gemiddeld: 16,3
c.	Een verantwoorde beginleeftijd voor <u>regelmatig, zelfstandig</u> alcoholgebruik vind ik jaar 13 t/m 30, gemiddeld: 18,4

3. Wie is volgens u het meest verantwoordelijk als het gaat om verantwoord alcoholgebruik door jongeren onder de 16 jaar?

Geef elke groep die hiernaast wordt genoemd punten. 4 punten = het <u>meest</u> verantwoordelijk 3 punten = daarna verantwoordelijk 2 punten = beetje verantwoordelijk 1 punt = het <u>minst</u> verantwoordelijk Elk puntenaantal mag <u>slechts één keer</u> worden toegekend.	Ouders:	83%
	Jongeren zelf:	12%
	De overheid (landelijk en gemeente Amersfoort):	3%
	Verstreckers van alcohol (horeca, supermarkten en slijterijen):	5%

4. Wie is volgens u het meest verantwoordelijk als het gaat om verantwoord alcoholgebruik door jongeren van 17 tot 25 jaar?

Geef elke groep die hiernaast wordt genoemd punten. 4 punten = het <u>meest</u> verantwoordelijk 3 punten = daarna verantwoordelijk 2 punten = beetje verantwoordelijk 1 punt = het <u>minst</u> verantwoordelijk Elk puntenaantal mag <u>slechts één keer</u> worden toegekend.	Ouders:	14%
	Jongeren zelf:	81%
	De overheid (landelijk en gemeente Amersfoort):	3%
	Verstrekkers van alcohol (horeca, supermarkten en slijterijen):	4%

5. Geef aan in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen.

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	Gemiddeld
	zeer mee oneens	mee oneens	neutraal	mee eens	zeer mee eens	
a. Ondernemers (horeca, supermarkten en slijterijen) die alcohol verkopen aan jongeren onder de 16 jaar moeten hiervoor streng worden beboet.	1%	4%	6%	48%	41%	4.2
b. Jongeren zouden niet moeten drinken onder de 16 jaar.	1%	8%	9%	45%	37%	4.1
c. Verstrekkers van alcohol die doorschenken aan dronken mensen moeten hiervoor worden beboet.	0%	3%	8%	42%	47%	4.3
d. De vrienden van mijn kind(eren) onder de 16 zouden niet moeten drinken.	0%	7%	18%	47%	28%	4.0
e. Alcoholvrije schoolfeesten vind ik een goed idee.	1%	5%	11%	51%	33%	4.0
f. Van mij mag de politie harder optreden tegen dronken jongeren op straat.	0%	4%	12%	47%	36%	4.1
g. Een verbod om op straat alcohol te drinken vind ik een goed idee.	1%	8%	10%	51%	31%	4.0
h. Jongeren zouden eigenlijk pas vanaf 18 jaar alcohol moeten kunnen kopen (ook bier en briezers).	1%	18%	14%	42%	25%	3.7
i. Ik ben bereid om in de toekomst minder alcohol te drinken (of niet te blijven drinken).	5%	13%	34%	31%	18%	3.4
j. De gemeente moet zich niet zo bemoeien met het alcoholgebruik. Dat is vooral een zaak van ouders.	11%	42%	24%	19%	4%	2.6
k. De cafés in Amersfoort sluiten nu om 4 uur of 5 uur 's nachts. Dit zou vervroegd moeten worden.	4%	15%	20%	33%	24%	3.7
l. Een verbod op alcohol in sportkantine vind ik een goed idee.	5%	24%	15%	33%	24%	3.5
m. Een verbod op alcoholreclame in bushokjes vind ik een goed idee.	3%	17%	25%	37%	19%	3.5
n. Een verbod op <i>happy hours</i> (en andere prijsacties) vind ik een goed idee.	4%	23%	26%	30%	17%	3.3
o. Jongeren onder de 16 jaar moeten geweigerd worden in cafés en discotheken, ook als ze geen alcohol zouden drinken.	8%	35%	16%	29%	11%	3.0
p. Het is een goed idee om de aankoopleeftijd te verhogen van 16 naar 18 jaar.	1%	15%	15%	42%	26%	3.8
q. Ik zou graag willen leren beter om te gaan met het drinkgedrag van mijn kind/kinderen.	12%	28%	45%	11%	4%	2.7
r. Ik zou graag beter willen weten wat drank met mijn kind/kinderen doet.	10%	28%	38%	21%	4%	2.8

6. Geef aan of u denkt dat de volgende stellingen **JUIST of **ONJUIST** zijn. Als u het niet weet, kruis dan **WEET NIET** aan.**

		<i>Juist</i>	<i>Onjuist</i>	<i>Weet niet</i>
a.	Het is verboden om aan jongeren onder de 16 jaar alcohol te verkopen.	98%	1%	1%
b.	Een verkoper in de supermarkt moet altijd naar een identiteitskaart vragen als hij/zij twijfelt over de leeftijd van een jongere die alcohol wil kopen.	98%	0%	2%
c.	Een jongere van 17 mag in de slijterij een fles whisky voor zijn/haar vader kopen.	28%	60%	12%
d.	Als jongere onder de 16 kun je een boete krijgen als je alcoholische drank bestelt in de horeca.	36%	41%	23%
e.	Mixdrankjes (met sterke drank) die door een barman ter plekke worden gemaakt (dus niet uit een flesje), mogen alleen verkocht worden aan mensen van 16 jaar en ouder.	66%	20%	13%
f.	In sportkantines mag ook alcohol worden verkocht aan jongeren onder de 16 jaar.	2%	95%	3%
g.	Als iemand dronken is, is het verboden om deze persoon nog alcohol te verkopen.	49%	32%	19%
h.	Als je alcohol hebt gedronken, is het verboden om nog op de fiets aan het verkeer deel te nemen.	76%	17%	7%

Bijlage 5: Draagvlakonderzoek alcoholverstrekkers

Onderzoeksprocedure

Oorspronkelijk was het uitgangspunt van dit onderzoek om het draagvlak voor beleidsmaatregelen onder alcoholverstrekkers kwantitatief in kaart te brengen (door gebruik te maken van vragenlijsten). Gezien de relatief kleine doelgroep, vanuit een streven naar diepgang en met het oog op toekomstige kwantitatieve onderzoeken (zoals de studie door een Nederlandse universiteit die lopende dit onderzoek is opgezet) is gekozen voor een meer kwalitatieve opzet van onderzoek, namelijk het afnemen van telefonische interviews.

Uit het overzicht van alcoholverstrekkers uit een (eerder uitgevoerd) nalevingsonderzoek zijn drie populaire jongerencafés geselecteerd. Omdat een deel van de bezoekers jonger dan 16 jaar is, terwijl de leeftijdsgrens voor alcoholverkoop in de Drank- en Horecawet gesteld is op 16 jaar, is het interessant om in kaart te brengen welk beleid deze cafés voeren ten aanzien van leeftijdsgrenzen.

Behalve cafés zijn *at random* vier snackbars, vier verschillende supermarkten (van discount tot duurder segment), drie verschillende slijterijen (wederom van discount tot duurder segment) en jongerencentra benaderd om deel te nemen aan het onderzoek. Via de gemeente (afdeling Welzijn, Sport en Onderwijs) zijn de contactgegevens verkregen van twee Amersfoortse sportkantines (van een voetbalvereniging en een hockeyvereniging).

In week 17 en 19 heeft de onderzoeker telefonisch contact gezocht met de geselecteerde alcoholverstrekkers met de vraag of men bereid was deel te nemen aan dit onderzoek. Tijdens de inleiding werden de betrokken partijen vermeld (gemeente Amersfoort, STAP en Universiteit Twente) en werd kort het doel van het onderzoek toegelicht. De telefonische interviews zijn opgenomen als digitaal bestand en uitgewerkt tot samenvattingen in het tekstverwerkingsprogramma Word.

Opzet telefonisch interview

1. Kennis over de Drank- en Horecawet (DHW)

- Bent u bekend met de DHW?
- Welke aspecten van de DHW zijn relevant voor uw onderneming?
- Welke aspecten van de DHW hebben invloed op uw dagelijkse werkzaamheden?

2. Beleid met betrekking tot de naleving van de DHW

- Op welke manier zet u zich in om de leeftijdsgrenzen van de DHW na te leven in uw zaak?

3. Ervaren knelpunten bij de naleving van de DHW

Welke knelpunten ervaart u bij de naleving van de DHW?

- leeftijd caissières
- scholing caissières
- de ID-kaart geeft niet duidelijk aan wanneer een jongere 16 jaar wordt
- ...

4. Landelijke cijfers van nalevingsonderzoeken van de DHW

Recente nalevingsonderzoeken laten zien dat jongeren onder de 16 jaar gemakkelijk aan alcohol kunnen komen. Herkent u zich in deze landelijke cijfers? Hoe zit dit bij u?

5. Verbetering van de naleving van de DHW

Hoe kan deze naleving volgens u verbeterd worden?

- strengere handhaving van supermarkten die bekend staan om alcoholverstrekking aan jeugd
- stickers
- alcoholkassa
- invloed positieve *media-advocacy*
- ...

6. Draagvlak voor beleidsmaatregelen

In hoeverre zou u de volgende maatregelen steunen:

- leeftijd optrekken naar 18 jaar
- mixdrankjes uit de supermarkt (naar de slijter)
- verbod op promotieacties
- verbod op *happy hours*
- ...

7. Mogelijkheden voor gemeentelijke ondersteuning

- Op welke wijze kan de gemeente u ondersteunen bij de verbetering van de naleving van de DHW?
- Zijn er nog punten die u aangaande dit onderwerp zou willen meegeven aan de onderzoekers?

Bent u bereid deel te nemen aan een focusgroep om de resultaten van het onderzoek onder jongeren, ouders en alcoholverstrekkers te bespreken?

Bijlage 6: Protocol focusgroepen

Onderzoeksprocedure

De focusgroepen hebben plaatsgevonden in week 24 en 27 in een vergaderruimte in Amersfoort. De focusgroepen zijn opgenomen op tape, zodat de discussies opnieuw beluisterd konden worden bij het analyseren van de resultaten. Naast de genodigden waren de moderator (onderzoeker van de Universiteit Twente) en een beleidsadviseur lokaal alcoholbeleid van STAP aanwezig. De moderator legde bij aanvang van de focusgroep het doel en de procedure uit. Hiernaast zorgde hij voor een ontspannen gespreksklimaat, zodat de deelnemers zich op hun gemak voelden en zich niet belemmerd voelden in de discussie. Tijdens de sessie heeft de moderator er zorg voor gedragen dat alle deelnemers voldoende aan het woord kwamen en dat 'praatgrage' participanten de rest niet overschaduwden. De beleidsadviseur nam de rol van observator op zich, noteerde de groepsdynamiek, en intervenueerde in de discussie op momenten dat inhoudelijke verduidelijking of diepgang gewenst was (de beleidsadviseur vroeg bijvoorbeeld naar de beweegredenen van ouders om alcoholgebruik toe te staan of juist te verbieden). In bijlage 7 tot en met 10 zijn de uitgewerkte resultaten van de focusgroepen opgenomen.

Draaiboek Focusgroepen

Datum focusgroepen: 10 juni 2008 & 30 juni 2008

Tijdstip: 13:30 uur – 22:00 uur & 19.00 uur – 20.30 uur

Plaats: La Gare te Amersfoort & Regardz de Eenhoorn te Amersfoort

Zaal: De gereserveerde zaal heeft de vorm van een U. De maximale capaciteit is 15 personen.

Aanwezigen: Joris van Hoof, Universiteit Twente
Denise van Poppel, STAP

Indeling groepen:

13:30 – 15:00 Alcoholverstrekkers

15:30 – 17:00 Jongeren < 16 jaar

20:30 – 22:00 Jongeren > 16 jaar

19.00 – 20.30 Ouders

Focusgroep 1: Alcoholverstrekkers

1. Welkom (ook namens de gemeente Amersfoort)

De gemeente Amersfoort maakt zich zorgen over het alcoholgebruik onder haar jongeren en wil hiervoor een project ontwikkelen. Voorafgaand aan het op te starten project hebben STAP en de Universiteit Twente verschillende onderzoeken uitgevoerd onder jongeren, ouders en alcoholverstrekkers.

De gemeente wil ouders, jongeren en alcoholverstrekkers in de gelegenheid stellen om te reageren op de resultaten. Voordat het gemeentelijke project voor alcoholpreventie onder Amersfoortse jongeren wordt ontwikkeld, worden daarom aparte bijeenkomsten georganiseerd voor de betrokken partijen.

Het doel van deze bijeenkomst is u de gelegenheid te bieden om te reageren op de resultaten van recente onderzoeken, aanknopingspunten voor het project van de gemeente te inventariseren en te brainstormen over de mogelijke rol van de verschillende betrokken partijen hierin.

2. Kennismaking en voorstellen van deelnemers (naam, functie, bedrijf)

3. Inbrengen onderzoeksresultaten

Draagvlakonderzoek ouders

We hebben aan ouders gevraagd wat zij vinden van het drinkgedrag van jongeren. Ouders geven hierbij aan dat ze zich zorgen maken over het drinkgedrag van de jeugd.

- Wat zijn uw ervaringen hiermee?
- Ziet u verschillen tussen de jeugd van tegenwoordig en vroeger?

Een andere opmerkelijke uitkomst van het onderzoek is dat ouders aangeven de leeftijd van 18 jaar het meest geschikt te vinden om zelfstandig en regelmatig alcohol te drinken.

- Hoe kijkt u hiertegenaan?
- Wat zouden de gevolgen zijn van het optrekken van de minimumleeftijd voor alcoholverkoop (voor uw bedrijf, voor de jongeren)?

Draagvlakonderzoek jongeren

In dit onderzoek en in andere studies geven jongeren aan dat prijsverlagende acties (bijv. *happy hours*) hen aansporen om meer te drinken en dat prijsverhogende acties (bijv. het verhogen van de prijzen voor alcohol in de supermarkt) ertoe bijdragen dat jongeren minder gaan drinken.

- Wat is jullie reactie hierop?
- Zouden jullie bereid zijn de prijs van alcohol te verhogen (en dus geen prijsacties meer te organiseren)?

Ook doortappen is een issue dat bij ouders (en de overheid) een punt van zorg is.

- Hoe gaat u om met dronken jongeren in de horeca?
- Ervaart u moeilijkheden met betrekking tot dit onderwerp?
- Wat zijn mogelijke oplossingen?

Recent onderzoek van de GGD Eemland (Jeugdmonitor 2007) laat zien dat 25% van de jongeren onder de 16 jaar alcohol drinkt in discotheek of café.

- Wat is jullie reactie hierop?
- Welke rol zien jullie voor jezelf weggelegd in het aanpakken van dit probleem?

Nalevingsonderzoek

De resultaten van ons nalevingsonderzoek laten zien dat in alle 80 gevallen de jongeren gemakkelijk alcohol konden kopen. In het kader van het experiment zijn supermarkten, slijterijen, horeca en sportkantines bezocht. In geen van de gevallen is (serieus) naar een ID gevraagd.

- Wat is jullie reactie hierop?
- Tegen welke problemen lopen jullie aan bij de verkoop van alcohol aan minderjarigen?
- Blijkbaar wordt er niet standaard naar het ID gevraagd als er van een jongere niet onmiskenbaar gezegd kan worden dat hij of zij 16 jaar is. Tegen welke problemen loopt u aan?
- Wat zijn mogelijke oplossingen hiervoor?
- Welke rol zien jullie hierin weggelegd voor de gemeente?

Draagvlakonderzoek verstrekkers

Uw collega's hebben aangegeven maatregelen te nemen om te voorkomen dat er alcohol aan minderjarigen wordt verkocht. Om de naleving van de leeftijdsgrenzen te verbeteren hebben sommigen geopperd om horecapersoneel beter voor te lichten zowel over de schadelijke effecten van alcohol als over de juridische gevolgen van alcoholverkoop aan minderjarigen.

- Wat is uw reactie hierop?
- Indien deze trainingen worden aangeboden, hoe kunnen alle ondernemers dan worden gestimuleerd om deel te nemen?

Ook indrinken is een veelvoorkomend probleem waar de horeca mee wordt geconfronteerd.

- Hoe gaat u hiermee om?
- Wat zijn uw mogelijke oplossingen om het indrinken tegen te gaan?

Jongeren reageren agressief bij weigering van alcoholverkoop, zo leert de ervaring van uw collega's.

- Wat is uw reactie hierop?
- Wat zijn uw mogelijke oplossingen om met deze agressie om te gaan?
- Hoe ziet u uw eigen rol hierin?

De meningen over vervroegde sluitingstijden zijn verdeeld. Sommige horeca-eigenaren zien de tijden liever naar voren opschuiven, anderen willen juist dat horecagelegenheden langer open mogen blijven.

- Wat is uw mening met betrekking tot sluitingstijden?
- Als de sluitingstijden blijven zoals ze zijn (4.00 uur voor het merendeel van de cafés) of juist verlengd worden, zijn er diverse mogelijkheden om ervoor te zorgen dat niet alle groepen jongeren tegelijkertijd op straat komen te staan. Welke technieken hanteert u in uw zaak?
- In hoeverre steunt u een vervroeging van de sluitingstijden?
- Is er bij uw collega's een draagvlak voor deze vervroeging? Zo niet, hoe kan dit draagvlak dan gecreëerd worden?

De gemeente kan ervoor kiezen een 'horecastappenplan' in te voeren. In dit plan wordt stapsgewijs beschreven wat de gemeente kan doen als een bedrijf een boeterapport van de Voedsel en Waren Autoriteit krijgt (bij overtreding van de leeftijdsgrenzen van de Drank- en Horecawet). Een eerste boete betekent een waarschuwing, de tweede een dwangsom en de derde boete leidt tot een tijdelijke intrekking van de vergunning.

- wat is uw reactie hierop?

Zijn er met betrekking tot dit onderwerp nog andere punten die jullie graag willen bespreken?

4. Afsluiting

Dank u wel voor jullie reactie op de resultaten van eerdere onderzoeken. De gemeente zal hier zeker gebruik van maken bij het ontwikkelen van het project om alcoholgebruik onder Amersfoortse jongeren aan te pakken. Tot slot staat er een financiële vergoeding van 10 euro tegenover uw medewerking aan deze discussie.

Dit onderzoek ligt ten grondslag aan een te ontwikkelen projectplan. De gemeente wil de alcoholverstrekkers uitnodigen om bij dit project betrokken te blijven en wil hiervoor een klankbordgroep oprichten. Mag de gemeente op een later moment opnieuw een beroep doen op u?

Focusgroep 2: Jongeren 12-15 jaar

1. Welkom (ook namens de gemeente Amersfoort)

De gemeente Amersfoort maakt zich zorgen over het alcoholgebruik onder haar jongeren en wil hiervoor een project ontwikkelen. Voorafgaand aan het op te starten project hebben STAP en de Universiteit Twente verschillende onderzoeken uitgevoerd onder jongeren, ouders en alcoholverstrekkers.

De gemeente wil ouders, jongeren en alcoholverstrekkers in de gelegenheid stellen om te reageren op de resultaten. Voordat het gemeentelijke project voor alcoholpreventie onder Amersfoortse jongeren wordt ontwikkeld, worden daarom aparte bijeenkomsten georganiseerd voor de betrokken partijen.

Het doel van deze bijeenkomst is jullie de gelegenheid te bieden om te reageren op de resultaten van recente onderzoeken, aanknopingspunten voor het project van de gemeente te inventariseren en te brainstormen over de mogelijke rol van de verschillende betrokken partijen hierin.

2. Kennismaking en voorstellen van deelnemers (naam, leeftijd, school en ervaring met het drinken van alcohol)

3. Inbrengen onderzoeksresultaten

Nalevingsonderzoek

De resultaten van ons nalevingsonderzoek laten zien dat in alle 80 gevallen de jongeren gemakkelijk alcohol konden kopen. In het kader van het experiment zijn supermarkten, slijterijen, horeca en sportkantines bezocht. In geen van de gevallen is (serieus) naar een ID gevraagd.

- Wat is jullie eigen ervaring hiermee (wordt er wel eens naar een ID gevraagd)?
- In welke gevallen kun je gemakkelijk aan alcohol komen (bijvoorbeeld als je de caissière kent of als de caissière zelf nog jong is)?

Draagvlakonderzoek verstrekkers

De cafés geven aan aparte regels te hebben om het verkopen van alcohol aan minderjarigen tegen te gaan (bijvoorbeeld door naar een ID te vragen bij binnenkomst of door polsbandjes en/of stempels te gebruiken).

- Wat is jullie ervaring hiermee? Heb je dit ooit meegemaakt?
- Wat zouden jouw oplossingen zijn om geen alcohol aan jongeren onder de 16 jaar te verkopen in cafés?

Er is landelijk een discussie gaande over de beperking van de sluitingstijden van de cafés (bijvoorbeeld door deze te vervroegen naar 2.00 uur).

- Wat vind je hiervan?
- Zou deze maatregel eventueel indrinken onder jongeren voorkomen?

Wat zouden jullie ervan vinden als de prijs van alcohol in de horeca omhoog zou gaan, vanuit de gedachte dat drinken op jonge leeftijd slecht is en dat een hogere prijs voorkomt dat jongeren alcohol kopen? Oftewel, wat vind je belangrijker: alcohol drinken of de gezondheid van je vrienden?

De horeca mag eigenlijk niet doorschenken aan klanten (ook jongeren) die zichtbaar te veel alcohol op hebben of dronken zijn.

- Hebben jullie wel eens meegemaakt dat jongeren met te veel alcohol op in de horeca doorgeschonken krijgen?
- Wat zouden verstrekkers eigenlijk moeten doen als ze dronken jongeren aan de bar krijgen?
- In sommige steden brengt de politie dronken jongeren naar huis en belt de ouders wakker. Wat vinden jullie hiervan? Wat zouden jullie ouders hiervan vinden?

Uit ons onderzoek (maar ook uit allerlei andere onderzoeken) blijkt dat jongeren ook al onder de 16 jaar (soms) alcohol drinken. En dat terwijl jullie in het onderzoek hebben gezegd dat dit eigenlijk niet goed is. Wat zouden maatregelen kunnen zijn die ertoe bijdragen dat jongeren ONDER DE 16 niet beginnen (of later beginnen) met het drinken van alcohol (of minder indrinken)?

Wordt er bij jullie op schoolfeesten alcohol geschonken? Wat vind je daarvan als je kijkt naar de gevaren van alcohol voor jongeren?

Zou een schoolfeest zonder alcohol ook gezellig zijn?

Wordt er op de sportverenigingen alcohol geschonken? Wordt hier wel eens gevraagd naar je ID?

Stel dat de gemeente jongeren onder de 16 alternatieven voor het café of de discotheek wil gaan aanbieden.

- Wat vinden jullie van alternatieven voor cafébezoek?
- Aan wat voor soort alternatieven zou dan gedacht kunnen worden (bijvoorbeeld frisse feesten in cafés)?

Zijn er met betrekking tot dit onderwerp nog andere punten die jullie graag willen bespreken?

4. Afsluiting

Dank je wel voor jullie reactie op de resultaten van eerdere onderzoeken. De gemeente zal hier zeker gebruik van maken bij het ontwikkelen van het project om alcoholgebruik onder Amersfoortse jongeren aan te pakken. Tot slot staat er een financiële vergoeding van 10 euro tegenover je medewerking aan deze discussie.

Dit onderzoek ligt ten grondslag aan een te ontwikkelen projectplan. Mag de gemeente op een later moment opnieuw een beroep doen op je?

Focusgroep 3: Jongeren 16-25 jaar

1. Welkom (ook namens de gemeente Amersfoort)

De gemeente Amersfoort maakt zich zorgen over het alcoholgebruik onder haar jongeren en wil hiervoor een project ontwikkelen. Voorafgaand aan het op te starten project hebben STAP en de Universiteit Twente verschillende onderzoeken uitgevoerd onder jongeren, ouders en alcoholverstrekkers.

De gemeente wil ouders, jongeren en alcoholverstrekkers in de gelegenheid stellen om te reageren op de resultaten. Voordat het gemeentelijke project voor alcoholpreventie onder jongeren wordt ontwikkeld, worden daarom aparte bijeenkomsten georganiseerd voor de betrokken partijen.

Het doel van deze bijeenkomst is jullie de gelegenheid te bieden om te reageren op de resultaten van recente onderzoeken, aanknopingspunten voor het project van de gemeente te inventariseren en te brainstormen over de mogelijke rol van de verschillende betrokken partijen hierin.

2. Kennismaking en voorstellen van deelnemers (naam, leeftijd, alcohol drinken, school)

3. Inbrengen onderzoeksresultaten

Nalevingsonderzoek

De resultaten van ons nalevingsonderzoek laten zien dat in alle 80 gevallen de jongeren gemakkelijk alcohol konden kopen. In het kader van het experiment zijn supermarkten, slijterijen, horeca en sportkantines bezocht. In geen van de gevallen is (serieus) naar een ID gevraagd.

- Wat is jullie eigen ervaring hiermee (is er vroeger wel eens naar een ID gevraagd)?
- Zijn er speciale plekken in Amersfoort waar je gemakkelijker alcohol kunt kopen of waar je juist geen alcohol kunt kopen?

Draagvlakonderzoek verstrekkers

De cafés geven aan aparte regels te hebben om het verkopen van alcohol aan minderjarigen tegen te gaan (bijvoorbeeld door naar een ID te vragen bij binnenkomst of door polsbandjes en/of stempels te gebruiken).

- Wat is jullie ervaring hiermee? Heb je dit ooit meegemaakt?
- Wat zouden jouw oplossingen zijn om geen alcohol aan jongeren onder de 16 jaar te verkopen in cafés?

Er is landelijk een discussie gaande over de beperking van de sluitingstijden van de cafés (bijvoorbeeld door deze te vervroegen naar 2.00 uur).

- Wat vind je hiervan?
- Zou deze maatregel eventueel indrinken onder jongeren voorkomen?

Wat zouden jullie ervan vinden als de prijs van alcohol in de horeca omhoog zou gaan (en er dus geen *happy hours* meer zouden zijn)?

De horeca mag eigenlijk niet doorschenken aan klanten (ook jongeren) die zichtbaar te veel alcohol op hebben of dronken zijn.

- Hebben jullie wel eens meegemaakt dat jongeren met te veel alcohol op in de horeca doorgeschonken krijgen?

- Wat zouden verstrekkers eigenlijk moeten doen als ze dronken jongeren aan de bar krijgen?
- In sommige steden brengt de politie dronken jongeren naar huis en belt de ouders wakker. Wat vinden jullie hiervan? Wat zouden jullie ouders hiervan vinden?

Uit ons onderzoek (maar ook uit allerlei andere onderzoeken) blijkt dat jongeren ook al onder de 16 jaar (soms) alcohol drinken. En dat terwijl jullie in het onderzoek hebben gezegd dat dit eigenlijk niet goed is. Wat zouden maatregelen kunnen zijn die ertoe bijdragen dat jongeren ONDER DE 16 niet beginnen (of later beginnen) met het drinken van alcohol?

Heb je wel eens een bijbaan gehad achter de kassa of in de horeca als barman. (Of denk je deze situatie eens in.)

- Wat zijn jouw eigen ervaringen met alcoholverkoop aan minderjarigen?
- Welke factoren zouden ervoor zorgen dat je geen alcohol schenkt aan minderjarigen (bijvoorbeeld op staande voet ontslagen worden, zelf voor de boete van de Voedsel en Waren Autoriteit moeten opdraaien)?

Zijn er met betrekking tot dit onderwerp nog andere punten die jullie graag willen bespreken?

4. Afsluiting

Dank je wel voor jullie reactie op de resultaten van eerdere onderzoeken.

De gemeente zal hier zeker gebruik van maken bij het ontwikkelen van het project om alcoholgebruik onder Amersfoortse jongeren aan te pakken. Tot slot staat er een financiële vergoeding van 10 euro tegenover je medewerking aan deze discussie.

Dit onderzoek ligt ten grondslag aan een te ontwikkelen projectplan. Mag de gemeente op een later moment opnieuw een beroep doen op je?

Focusgroep 4: Ouders

1. Welkom (ook namens de gemeente Amersfoort)

De gemeente Amersfoort maakt zich zorgen over het alcoholgebruik van haar jongeren en wil hiervoor een project ontwikkelen. Voorafgaand aan het op te starten project hebben STAP en de Universiteit Twente verschillende onderzoeken uitgevoerd onder jongeren, ouders en alcoholverstrekkers.

De gemeente wil ouders, jongeren en alcoholverstrekkers in de gelegenheid stellen om te reageren op de resultaten. Voordat het gemeentelijke project voor alcoholpreventie onder jongeren wordt ontwikkeld, worden daarom aparte bijeenkomsten georganiseerd voor de betrokken partijen.

Het doel van deze bijeenkomst is u de gelegenheid te geven om te reageren op de resultaten van recente onderzoeken, aanknopingspunten voor het project van de gemeente te inventariseren en te brainstormen over de mogelijke rol van de verschillende betrokken partijen hierin.

2. Kennismaking en voorstellen van deelnemers (naam, leeftijd kinderen, alcoholgebruik kinderen)

3. Inbrengen onderzoeksresultaten

Nalevingsonderzoek

De resultaten van ons nalevingsonderzoek laten zien dat in alle 80 gevallen de jongeren gemakkelijk alcohol konden kopen. In het kader van het experiment zijn supermarkten, slijterijen, horeca en sportkantines bezocht. In geen van de gevallen is (serieus) naar een ID gevraagd.

- Wat is jullie reactie hierop?
- Wellicht bent u actief betrokken (geweest) bij het verenigingsleven van uw kinderen. Wat zouden uw oplossingen zijn om de alcoholverkoop onder jongeren in sportkantines tegen te gaan?

Alcohol via thuisfront krijgen

Recent onderzoek van de GGD Eemland (Jeugdmonitor 2007) laat zien dat 54% van de jongeren onder de 16 jaar alcohol niet zelf koopt, maar krijgt (bijvoorbeeld via de ouders).

- Wat is jullie reactie hierop?
- Welke rol zien jullie voor de ouders zelf weggelegd om dit probleem aan te pakken?

Draagvlakonderzoeken

Indrinken is een probleem waar de horeca mee wordt geconfronteerd.

- Hoe gaan de meeste ouders hiermee om?
- Wat zijn uw mogelijke oplossingen om indrinken tegen te gaan?

Verder wordt verkeerd voorbeeldgedrag van ouders genoemd als mogelijke factor die het alcoholgebruik van jongeren stimuleert.

- Wat is uw reactie hierop?
- Op welke manier kunnen ouders bereikt worden met de aanbeveling om geen alcohol te kopen voor de kinderen?

Jongeren geven aan dat hun ouders het goedkeuren dat ze alcohol drinken. Ook de helft van de minderjarige drinkers geeft aan dat hun ouders dit goedvinden.

- Wat is uw reactie daarop?
- Welke maatregelen zouden kunnen helpen om dit (beeld) te veranderen?

Uit eerdere onderzoeken blijkt dat ouders het soms lastig vinden om 'streng' te zijn als het gaat om alcoholgebruik (met 'streng' wordt bedoeld, dat ouders een nulnorm hanteren voor kinderen onder de 16 en enkel matig drinken toestaan voor kinderen boven de 16). We weten uit veel (internationaal) onderzoek dat juist een duidelijke strenge norm het beste werkt om kinderen niet of matig te laten drinken.

- Denkt u dat ouders het lastig vinden om streng te zijn (en hun kinderen alcohol te verbieden)?
- Wat zou ouders kunnen helpen om hierin één lijn te trekken (zodat bijvoorbeeld voorkomen wordt dat kinderen kunnen zeggen dat het bij andere ouders, of op feestjes, wel mag)?

Op welke wijze zou u (als ouder) ondersteund willen worden bij het tegengaan van alcoholgebruik onder jongeren (bijvoorbeeld door gesprekken met een schoolarts of informatieavonden)?

Zijn er met betrekking tot dit onderwerp nog andere punten die jullie graag willen bespreken?

4. Afsluiting

Dank u wel voor uw reactie op de resultaten van eerdere onderzoeken.

De gemeente zal hier zeker gebruik van maken bij het ontwikkelen van het project om alcoholgebruik onder Amersfoortse jongeren aan te pakken. Tot slot staat er een financiële vergoeding van 10 euro tegenover uw medewerking aan deze discussie.

Dit onderzoek ligt ten grondslag aan een te ontwikkelen projectplan. De gemeente wil de ouders uitnodigen om bij dit project betrokken te blijven en wil hiervoor een ouderpanel oprichten. Mag de gemeente op een later moment opnieuw een beroep doen op u?

Bijlage 7: Resultaten focusgroep alcoholverstrekkers

Aanwezigen stellen zich voor:

- 2 medewerkers van jongerenwerk Stichting Welzijn Amersfoort
- 2 medewerkers (eigenaar en bedrijfsleider) van een uitgaansgelegenheid in Amersfoort (populair onder jongeren van 15 tot 16 jaar)
- 1 hoofdcaissière van een supermarkt
- 1 vertegenwoordiger van de feestcommissie van de hockeyclub

Hiernaast was de onderzoeksleider van de Universiteit Twente de moderator van de focusgroep en was een beleidsadviseur van STAP toevoerder.

De gemeente heeft een aantal maanden geleden een project opgestart over alcohol en jongeren, een onderwerp dat momenteel veel besproken is. Wij zijn gevraagd om met ouders, jongeren en verstrekkers te praten over dit onderwerp. Dat hebben wij dan ook gedaan. Bij een aantal verstrekkers hebben we telefonische interviews afgenomen en bij ouders en jongeren hebben we vragenlijsten afgenomen met vragen over alcoholgebruik. De meest opvallende uitkomsten wil ik terugkoppelen naar jullie met als doel aanknopingspunten voor beleid van de gemeente te vinden. We willen graag weten hoe jullie tegen een aantal punten aankijken. Laten we het interactief doen. Er zijn best wat thema's te bespreken die ik allemaal wil behandelen, dus ik zal soms inspringen als een soort voorzitter. Voel je vrij om gewoon dingen te zeggen die in je opkomen.

Uit diverse hoeken – de gemeente, de media – klinken geluiden over problemen van jongeren met alcohol. Is dat nou eigenlijk wel zo? Hoe ervaart u dit? Kunt u hier wat over zeggen vanuit uw eigen beleving?

Misschien moet je jezelf de vraag stellen: "Is er een probleem met jeugd en wie gaat die jeugd opvoeden." Zijn de ouders er om het kind op te voeden? Ik hoor uit de media vaak dat er allerlei instanties zijn, keuringsdienst, politie, die de jongeren controleren. Dan hoor ik dat docenten geen orde meer kunnen houden, dat kassameisjes verantwoordelijk zijn voor minderjarigen die alcohol kopen, dat horecaondernemers verantwoordelijk zijn voor die jongeren.

Ik heb dat in mijn jeugd als 15-, 16-jarige anders ervaren, mijn ouders waren voor mij verantwoordelijk, alleen zij.

Er wordt nogal veel geregeld, bedoelt u, in Nederland?

Enorm veel regels zijn er om onze jeugd te sturen. Wij vergeten dat het de ouders zijn die verantwoordelijk zijn voor onze kinderen en bepalen wat zij wel en niet mogen doen. Er zijn natuurlijk dingen veranderd de afgelopen jaren, ook in de opvoeding, er moeten tegenwoordig opeens compromissen gesloten worden. Ik sta zelf aan de deur bij een café en ik zie dat er veel verandert. De jeugd zegt niet automatisch meer "ja en amen". Ze gaan in discussie. Op zich niks mis mee. Maar wat me nog meer opvalt, is dat je aan de ene kant ouders hebt die blij zijn als je ze belt en zegt dat hun kind hier aan de deur staat en naar binnen wil maar nog te jong is. Maar je hebt ook ouders die zeggen dat hun kinderen al zestien zijn en blijven aandringen dat hun kind toch eigenlijk wel naar binnen mag. "Mag ze alstublieft naar binnen?" Ik had laatst een verjaardagsfeestje van een meisje in het café dat door de vader was georganiseerd. Dat meisje werd echter pas 15, kwam ik die avond achter, terwijl haar vader verteld had dat het kind 16 werd. Die vader had dus bewust het café voorgelogen om zo zijn dochter binnen te krijgen. Met die problemen hebben we te maken. Overheid zegt minimaal 16, en de ouders vinden dat gedoe en vinden dat hun 15-jarige kind ook wel alcohol mag.

Het wordt u moeilijk gemaakt bedoelt u? Met name door de ouders.

Ja, klopt.

Jongerenwerk, hoe kijken jullie daartegenaan? Jullie hebben zowel met ouders als met kinderen te maken, natuurlijk.

Het is natuurlijk wel bepalend vanuit welke invalshoek je dit probleem wilt benaderen. Wij zijn natuurlijk geen commerciële instelling, dus zijn er regels die we hanteren. Deze regels, zoals geen alcohol onder de 16 en geen alcohol voor 19.00 uur 's avonds in het jongerencentrum, zijn gewoon duidelijk en worden altijd gehanteerd. Daarin proberen wij natuurlijk bepaalde initiatieven te ondersteunen, zoals het organiseren van feesten waar natuurlijk ook alcohol wordt gebruikt. Of misbruikt, dat is een groot verschil in de ontwikkeling die wij zien. Misbruik en gebruik komen dicht bij elkaar te liggen. Over het alcoholgebruik sluit ik me aan bij het vorige verhaal. Als jongeren bij ons een feest willen houden, vragen we naar de doelgroep. Is deze onder de 16 jaar, dan komt er bij ons geen alcohol binnen. Jongeren zeggen dan dat het van hun ouders wel mag. "Doe het dan daar, maar bij ons gebeurt het niet."

U ervaart dezelfde misleiding dus?

Ja, maar dat kan ook heel leuk zijn, zo'n alcoholvrij feest. Wij hebben wel een keer een feestje gegeven voor de derde klas. Er mocht geen alcohol komen en geen rookwaar. Ook voor die doelgroep kun je leuke feestjes geven, maar er kraait geen hond naar. Je krijgt leuke reclame, natuurlijk. Het is een misvatting dat de horeca gebaat is bij de verkoop van drank aan de jeugd, dat is helemaal niet zo. Als bij de hockeyclub Amersfoort het verhaal gaat dat een hockeyfeestje een kinderfeestje is geworden, dan zegt de club: "Daar moeten we eens wat aan gaan doen, want daarmee missen we onze doelgroep en daar moet je in gaan sturen."

Daarom hebben we na de winterstop nu een scheiding in de bezoekers van de georganiseerde feesten gelegd. We hebben namelijk problemen gehad met A- en B-feesten waar dus ook 15-jarigen kwamen. Bij de deur kon je kaarten kopen, en mensen die minimaal 16 waren kregen een bandje en konden bier halen. Zonder bandje krijg je geen bier. Aan het einde van de avond vind je iemand van 15 compleet dronken. Bel je ouders op, sommige ouders hebben zoiets van: "Ach, het is toch een beschermde omgeving, kunnen ze lekker vast wennen." Maar goed is het dus niet. Nu hebben we een splitsing tussen een bierfeest voor 16 jaar en ouder en een frisfeest voor jongeren tot 16. Wat je merkt bij 15-jarigen op zo'n frisfeest is dat ze voor de deur flessen drank achterover gooien voordat ze naar binnen gaan, omdat ze binnen niet mogen drinken. Dan zijn ze ook enorm dronken en heb je er alleen geen toezicht meer op. Dan vraag ik me af wat erger is, wij die rondlopen en zeggen: "Jij bent 15, hup, bier weg" of dat ze geen bier krijgen en op eigen initiatief buiten bij de poort drank gaan drinken.

Als je in de media kijkt naar waar het misging met jeugd en alcohol, dan kom je bij een studentenkamertje met een fles jonge jenever of ergens waar geen toezicht is en geëxperimenteerd kan worden met drank die voor weinig geld is aangeschaft. Bijvoorbeeld: in de kroeg kost een glas alcohol 4 euro en bij de slijter koop je een fles voor 15 of 20 euro.

Samengevat kan dus gezegd worden dat met name het toezicht een hele belangrijke factor is.

(Supermarkt) Voordat ze de kroeg in gaan, komen ze eerst nog bij ons een paar grote flessen kopen, we zijn tot 22.00 uur open. Die drinken ze dan lekker op en dan kunnen ze goedkoper de kroeg in.

Het financiële aspect moet je ook meenemen, bier heeft marktconforme prijzen. Gemiddeld koopt iemand 4 biertjes op een avond, dat is 8 euro. Daarvan gebeurt er niet zoveel gek.

Ze komen tussen 11 en 12 en tussen 4 en 5 uur gaat iedereen weer weg. Maar van 4 biertjes word je niet ziek.

Of ze hebben van 9 tot 11 al ergens zitten drinken.

En dan nog iets, ouders zijn niet heel rechtlijnig daarin. Want ze hebben aan de ene kant zoiets van “ga maar lekker de kroeg in, dan kan ik ook lekker rustig wat doen.” Aan de andere kant zeggen ze: “Die horeca is wel erg duur, je kunt hier toch ook wel een biertje drinken?”

Dit zijn verhalen uit de praktijk die ik hoor en nog ken. Wij vinden ook zelf meegenomen flessen drank van de jongeren, lege flessen die bijvoorbeeld ergens opgestapeld staan. Bij grote evenementen zeggen wij als stichting bij de gemeente: “Stuur wat mensen het plein op, duidelijk zichtbare politie, keuringsdiensten met een bord waarop staat dat ze controleren op leeftijd die dag.” Er wordt namelijk veel eigen drank meegenomen die dag en daar ben je als horecaondernemer ook niet zo blij mee.

Dat is dus het verkeerde beeld denk ik, de link wordt gemaakt tussen de omgeving (locatie) en alcohol. Bijvoorbeeld alcohol in een bepaald café is alcoholmisbruik. Maar dat beeld klopt dus niet. Er zijn buiten horeca zo veel mogelijkheden voor jongeren om aan alcohol te komen die ook door ouders worden ondersteund, zoals een winkelcentrum. Daar hebben wij als horeca ook last van, want wij worden erop afgerekend als de jongeren dronken worden terwijl ze voordat ze bij ons komen al alcohol hebben gehaald in de supermarkt. Dat beeld moeten we doorbreken.

Er is voor ouders denk ik heel weinig begeleiding op verantwoord alcoholgebruik voor hun kinderen, om even in te haken.

Het is een misvatting dat je door alcohol een probleemgeval wordt. Het kan ook zijn, je bent een probleemgeval en zoekt de oplossing in alcohol.

Aanvullend op de flessen die buiten worden gevonden terwijl er een feestje binnen is. Geeft de gemeente thuis als u daar als stichting voor belt?

(Namens stichting voor Torenpop) Daar heb ik nog een leuk dossier over. Ongeveer twee jaar geleden was de keuringsdienst heel actief.

Mannen met zwarte jassen en kale koppen die komen controleren op een plein met een paar duizenden jongeren die van muziek staan te genieten. Twee bierwagens en die jeugd neemt zelf allemaal drank mee, blikken bier en flessen. Op een moment krijg ik twee controleurs op de stoep die nagaan of die bierwagens van mij zijn en vervolgens een vermoeden uitspreken dat ik bier verkoop aan minderjarigen. Ik ben heel benieuwd wie dan die drank heeft ingeschonken en wie die drank gekocht heeft. Maar dat hoefden ze mij niet te vertellen. “We hebben toch sterk de indruk dat u aan minderjarigen verkoopt.” Daar kon ik heel weinig mee, het was erg druk, ik kom wel terug op de verklaring, ik kreeg alleen weinig informatie. Wel een paar weken later kreeg ik een proces verbaal op grond van een vermoeden dat er aan minderjarigen drank is geschonken. Ik ben in verweer gegaan, want ik wil het zwart op wit zien. Kopietje van de ID van de verstrekker en van de ontvanger en dan hebben we een helder verhaal en dat is dus nooit gebeurd. Na aanleiding van dit heb ik de gemeente gezegd dat ze ook de controleurs mogen laten zien, net zoals de politie of brandweer.

Dat is wel een interessante case, misschien moeten we daar later nog eens over doorpraten. Ik wil nog iets weten van de supermarkt over vroeger en nu, ziet u een verschil tussen hoe het een aantal jaar geleden en nu gaat?

Zeer zeker. Ik heb wel in een andere wijk gezeten vroeger. Toen Nieuwland nu Schothorst. Dat was dan ook wel een betere buurt. Maar er is nu heel veel diefstal en veel alcohol. Wat ik ook erg vind, is jonge caissières die met deze problemen worden geconfronteerd. Als ik een dochter had, mocht die daar niet werken, ik vind dat gewoon link. Je moet erg stevig in je schoenen staan om te vragen naar legitimatie.

Je zou kunnen zeggen, eigenlijk ligt het probleem bij de ouders en wij krijgen de schuld in de schoenen geschoven. Maar wij hebben in Nederland regels afgesproken, zoals geen alcohol verkopen aan jongeren onder de 16. Wat zou nou een oplossing zijn voor het probleem, moet er bijvoorbeeld meer controle komen vanuit de overheid?

Nou nee, ik denk dat ouders iets meer moeten gaan opvoeden. Ik heb zelf ook twee kinderen en dat hoort een stukje bij de kinderen en bij de ouders natuurlijk.

Maar daar zijn toch ook allerlei campagnes voor ouders, zoals het voorkomen van alcoholische schade bij ouders. Het wijzen op hun verantwoordelijkheden.

Ja, en neem niet alle verantwoordelijkheid weg bij die ouders. Je hoeft niet voor die ouders de kolen uit het vuur te halen, het is hun kind.

We hebben dus ook 250 ouders gevraagd, die zeggen eigenlijk dat kinderen gewoon alcohol willen drinken, maar dat ze het ook overal gemakkelijk kunnen krijgen. Kinderen worden ook beïnvloed door de groep, en wij staan daar als ouder een beetje buiten. We hebben minder controle. Een groot deel van de ouders zegt duidelijk dat ze het goedvinden om de minimumleeftijd naar 18 jaar te verhogen. Hoe denkt u daarover?

Als je het naar 18 zet, dan hou je echt niet tegen dat kinderen voor het feest gaan drinken in plaats van op het feest zelf. Dan gaan ze na het indrinken wel naar het feest. Dan nemen ze zakflaconnetjes mee, het zou niet zoveel uitmaken.

Ouders zeggen ook dat ze niet verwachten dat er meteen effect is, maar dat het werkt over de langere termijn.

De jeugd zakt in leeftijd, dat zal niet altijd zo blijven, dat draait ook weer om. Het is een soort conjunctuur. Een ander probleem is hangjongeren. Zet je de cafés naar 18, dan groeit dat probleem weer met nog grotere schuurfeesten. Ik denk dat je de horeca met al zijn regeltjes en wetten moet omarmen en moet gebruiken als middel om het in goede banen te leiden, je kunt het reguleren. Je moet er niet voor zorgen dat de jeugd met geen mogelijkheid de horeca in komt.

Je zou kunnen zeggen dat je met bandjes gaat werken.

Dat werkt absoluut niet, het kind van 16 gaat gewoon bier halen voor de rest.

Bij ons werkt het juist uitstekend, iedereen moet zich legitimeren, ben je boven de 16, krijg je een stempel. Ben je bijna 16, dan krijg je een bandje, dat betekent dat je nog geen alcohol mag drinken. Je legt daarmee een stuk verantwoordelijkheid bij die persoon zelf neer. Als jij een bandje hebt en een glas bier dan heb je een probleem, want je hebt je ID bij je, want die heb ik net gecontroleerd. Dan heb je de tweede schifting, die is aan de bar. Want de jongens daar weten ook goed hoe het werkt, bij twijfel vragen ze naar de stempel.

Maar wat doe je dan aan het feit dat iemand anders bier haalt voor die persoon onder de 16?

Wij hebben de stelregel vanaf 16, en het percentage bijna 16 is minimaal. En je loopt eens langs dat clubje en je ziet ze een glas wegzetten dan weet je hoe laat het is. Uitstekend.

Hoe ga je daar dan tegenin als je iemand ziet die geen bier mag hebben, maar wel bier drinkt?

Die wordt eruit gezet. Hij is 15 jaar.

(Hockeyvereniging) Uit sociaal oogpunt kunnen wij ze er niet uitzetten, we gooien het bier weg en laten ze staan. Anders krijgen we het bestuur van de Hockeyclub over ons heen dat we het zoontje van die of die eruit hebben gezet. Dat is lastig handhaven.

Dus hier heb je zelfs binnen je eigen vereniging dat verhaal van de ouders.

Zeker, en daarom hebben we ook gezegd dat we geen gemixte feesten meer doen. Alleen nog 16+ en frisfeesten voor 16-.

Hoe gaat dat bij u, want u zei net, mensen onder de 16 laten we niet binnenkomen.

Nee, wij hebben dezelfde regels als de hockeyvereniging, of een feest met alcohol of een feest zonder. Op alcoholfeesten mag niemand komen van onder de 16.

En dat gaat goed, want er zijn ook vriendengroepen waar jongeren van onder de 16 in zitten.

Nee, want de jongeren moeten zich registreren, voordat ze naar binnen gaan, onder de 16 kom je niet binnen. Er is wel altijd een discussie, niet altijd even makkelijk. Ik denk dat er bij open inloop doordeweeks door jongeren in jongerencentra in Amersfoort bijna niet wordt gedronken.

Over Breezers, het lijkt alsof Breezers veel verkocht worden en erg populair zijn onder jongeren. Er wordt al jaren geen Breezer meer verkocht in de horeca. Die handel is weg.

Het volgende thema is de prijs. Jongeren vonden de prijs heel belangrijk, in de supermarkt is het goedkoop, in de horeca duur. Hoe kijken jullie daartegenaan? En happy hours, wat vinden jullie daarvan?

Er is geen horecaondernemer die *happy hours* wil. Je hebt dan een volle zaak, maar je hebt niks verdiend. Een *happy hour* is een manier om je bedrijf een *schwung* te geven of om je concurrent uit te schakelen.

Een aantal jaar geleden was het hier in Amersfoort zo, dat van 2 tot 3 was dáár *happy hour* en van 3 tot 4 dáár, en dan zag je een club jongeren van tent naar tent verhuizen. Met *happy hour* moet meteen gestopt worden. Het gros wat in de horeca komt, komt niet om dronken te worden maar om sociaal bezig te zijn, niet voor de alcohol. Dat is een bijzaak.

Op hockeyfeesten wordt nog steeds voornamelijk lekker gekletst, maar ze moeten redelijk vroeg ophouden en dan gaan ze lekker de kroeg in met z'n allen. Het is zo'n 5-6 keer per jaar dat er een feest is.

Maar op normale competitiedagen kan er natuurlijk ook drank geconsumeerd worden?

Ja, nou ben ik er zelf niet zo vaak op zaterdag als de jeugd speelt, maar volgens mij gaat dan om vier uur pas de tap los. Dat is wel redelijk binnen de marge.

Hanteren jullie ook commerciële prijzen, vergelijkbaar met de horeca?

(Jeugdcentrum) Wij hanteren 1,30 per blikje. Wij ontmoedigen het ook, doordeweeks is het bijna niet te koop. Sporadisch gebeurt het. Maar bij feesten ligt het gebruik toch wat hoger.

(Hockeyvereniging) Wij verkopen alcohol voor 2 euro, we zitten er wat tussenin. Niet duur maar ook niet heel goedkoop.

Over *happy hours* net, u zei net wij doen dat niet. Maar hoe denken uw collega's daarover? Zouden die ook bereid zijn?

Als u mij nu vraagt, waar ze in Amersfoort nog *happy hours* hebben, weet ik dat ze alleen tijdens het EK zoiets hadden, bedoeld dus om die zaak vol te laten lopen. Een tijd geleden was er het eurocafé, de horeca zag daarin een concurrent. Dat gaat niet, want dat is mismanagement. Bier voor 1 euro wil niet. Moet je een keer een actie doen met bepaalde dranken of zo, maar *happy hours* willen niet.

Andere horecabedrijven denken daar ook min of meer zo over?

Ja.

Dus de gemeente zou dat als aanknopingspunt kunnen gebruiken, want ik kan me voorstellen, als de buurman het doet, ga je mee.

Iedereen moet dan meedoen, ja. Wij mogen op de hockeyclub niet meer stunten met alcoholprijzen. Een meter bier mag niet eens meer. Op een gegeven moment was er een nieuwe alcoholwet en toen mocht het niet meer. Stunten met prijzen is sindsdien verboden.

Een ander punt van zorg is dat jongeren echt te dronken worden. Wat doet u als mensen echt dronken zijn? Komt dat veel voor en kan het personeel daar wat aan doen?

Als er een groepje ergens verdekt staat, is het wel verstandig om even te gaan kijken wat daar nou gebeurt. Als er een fles drank rond gaat, nemen we afscheid en blijven ze buiten. De horeca heeft geen enkele baat bij mensen die lam door de tent heen zwieren, dat geldt ook voor de hockeyclub. Ik kan zo wel wat namen noemen van mensen die je niet binnen moet laten. Alles wat zich indrinkt, probeer je weer weg te sturen, je wilt ze niet binnen hebben.

Je moet natuurlijk wel een inschatting maken van in hoeverre zo'n persoon al gedronken heeft.

Dat kan je zien.

Bij de hockeyfeesten hebben wij dat natuurlijk relatief makkelijk, omdat we iedereen kennen. En als iemand lam is, dan bellen we gewoon de ouders op, we hebben die lijst namelijk.

Het voordeel van een glaasje bier is dat die eerst naar binnen moet, het gaat om grote hoeveelheden. Het wordt gevaarlijk met bijvoorbeeld jenever en drankspelletjes. Het voordeel van de horeca is dat het prijsniveau van deze drank dusdanig hoog ligt dat het niet interessant is. Dat wordt wel verkocht, maar je geld is zomaar op. Een ander ding is dat er gezegd wordt dat er geweld gepleegd wordt 's nachts door dronken jongeren. Maar als je de politie vraagt, zijn het net geen jongeren die de kroegen uitkomen. Er is, vaak nuchtere, hangjeugd die wacht in de stad tot er bijvoorbeeld mensen terugkomen van een hockeyfeest om daarmee rottigheid uit te halen. Het is niet zo dat rotzooi wordt veroorzaakt door dronken jeugd.

Hoe gaat dat bij jullie feesten (jongerenwerk) met doorschenken? Komen ze ook al dronken binnen?

Daar houden we gewoon toezicht op, als iemand al genoeg heeft volgens mij, krijgt hij niet nog meer.

Ik kan me voorstellen dat iemand daar geen genoeg mee neemt.

Ja jammer dan, is wel makkelijk te sturen. Bij deze leeftijd is het makkelijk om te zeggen en te regelen. Als het niet meer kan, adviseren we hun gewoon om maar lekker naar huis te gaan.

Oké, nu een ander thema. De GGD heeft aan de jongeren onder de 16 gevraagd waar ze drinken. Deze geven aan (25%) dat ze in de horeca alcohol consumeren. Wij, als Universiteit Twente, hebben nu onderzoek gedaan door middel van mysteryshoppers. We hebben 80 bezoeken afgelegd hier, zowel in de horeca als bij supermarkten met 15-jarigen. Zij hadden als opdracht om alcohol te gaan halen. Ze zijn geselecteerd en zien er ook gewoon uit als 15 jaar, niet extreem groot of zo. Het blijkt dat in Amersfoort hetzelfde resultaat wordt gehaald als in praktisch heel Nederland. Iedereen kreeg alcohol mee. Ik ben wel benieuwd naar jullie reactie, ik snap dat het heel moeilijk is en wil jullie ook niet zwartepieten.

Ik vind het een hele hoge score. Ik wil niet voor die mensen praten, maar wat voor baat hebben ze erbij om het niet te verkopen. Ik kijk er niet van op, het zijn allemaal commerciële instellingen. Welke baat heeft de supermarkt er nou bij om die drempel te verhogen?

Nou, het mag gewoon niet.

Wij hebben ook veel scholen bij ons om de hoek zitten. Dan komt iedereen naar binnen. Groepjes van vijf, met één of twee 16-jarigen, de rest niet. Wie denk je dat die alcohol koopt, die 16-jarige natuurlijk. Op een gegeven moment houdt het toch een keer op. We hebben de directeur van de school gehad in de supermarkt, wat wil je nog meer doen?

U bedoelt een ander thema: ouderen kopen het voor de jongeren.

Ja, tegenhouden kan je het dan niet. Bij ons komen ze op dezelfde manier tabakswaar kopen. De caissière krijgt het doodsbenaamd als die groep jongeren een grote mond opzetten.

Ik kan me voorstellen dat je als supermarkt op een gegeven moment ook zoiets hebt van "ik verkoop het net zo goed aan dat vriendje van 15, want of ik het nou aan jou verkoop of aan je vriendje van 16 die naast je staat, het komt toch in dezelfde buik terecht." Je kan het een beetje reguleren, een kind van 8 geef je niks. Maar die twijfelgevallen, ik zou er helemaal gek van worden.

Horen jullie ook dat caissières zich bedreigd voelen?

Ja, aan het eind van de week hebben we nu ook beveiliging. Maar hoe ver moeten we nog gaan?

En wat nou als alle alcohol via één kassa zou gaan met een ervaren caissière?

Een ervaren caissière werkt niet voor 4 euro zoals die jongelui, zeker ook beveiliging, dat kost ook erg veel.

Samenvattend: jongeren komen met grote groepen en kopen alcohol voor elkaar en het is voor (jongere) caissières vaak moeilijk om jongeren naar hun identificatie te vragen. Dit door een grote mond en bedreigingen.

Een onderzoek moet wel een degelijk onderzoek zijn, als je bij ons als (jongere) de regels overtreedt, verlies je meer dan alleen op dat moment je drankje. We weten wie je bent en je komt er gewoon niet meer in voor een tijd. Dat weten mensen. De hele middelbare scholengemeenschap van Amersfoort kent ons.

Wij zijn niet per se met Amersfoortse jongeren hier gekomen om te mysteryshoppen. Dit gebeurt met een gevalideerd script op een degelijke, goede manier. Maar nogmaals, ik wil niet de zwarte piet op tafel leggen hier. Ik ben benieuwd naar de lastige punten die jullie met de alcoholverkoop aan 14-, 15-jarigen ervaren.

Volgens mij maakt het verschil als je als 15-jarige zelfverzekerd één biertje komt kopen, in plaats van dat je dat bier mee wil krijgen om je vervolgens met de groep vol te laden. Bij de kassa denken ze dan van "is dit wel verantwoord?"

Het is hoe iemand eruitziet, en het is snel zo van “jij bent wel 16 en jij bent geen 16.” Je kunt niet de hele avond iedereen op z’n ID controleren. En daarom glippen er wel eens mensen doorheen. Dat gebeurt. Veel drinken bij ons kan dan niet eens, want veel geld heb je niet als jongere en je vriendjes gaan je ook niet dronken voeren als een soort project. Als je één jongere van 15 binnen laat lopen en om een biertje laat vragen, is het heel goed mogelijk dat hij dat biertje krijgt. Maar over het geheel gezien op een avond denk ik, dat we het redelijk goed voor elkaar hebben. De 15-jarigen die we binnen hebben op zo’n avond, zijn niet aan het zuipen. Dus door bij de deur toe te spreken, een beetje verantwoordelijkheid mee te geven.

Kunnen jullie ook kort iets zeggen over de rest van de horeca in Amersfoort?

De grootste fout die je als horecaondernemer kunt maken is wanneer je een kindercafé bent. En wij zijn dat. Je wilt niet altijd alleen maar jong grut. Je wilt vanaf 20, die hebben geld. De groep jeugd is groter, maar minder interessant. En door dat jonge grut blijft de rest weg.

13-, 14-, 15-jarigen zijn geen doelgroep voor de horeca, de prijs ligt te hoog en ze jagen anderen weg. We hebben afgesproken dat softdrugs alleen verkocht mogen worden door gecertificeerde mensen. Laten we dat met alcohol ook zo houden. In de horeca wordt bewust geschonken, en in de supermarkt kan iedereen komen en alles krijgen.

Zou het voor de supermarkt een idee zijn om veelverkochte alcohol naar de slijterij te verhuizen?

Naar iemand met een diploma, ja. Vind ik helemaal niet gek, hoor.

In de supermarkt mag je best een kratje bier kopen, maar voor de sterke drank moet je naar de slijterij.

Zoals het vroeger was, ja, als ik nu kijk wat er allemaal in de supermarkt staat aan drank denk ik: “Dat was vroeger helemaal niet.” De supermarkt verkoopt het allemaal.

Ik heb in Nieuwland in de supermarkt gewerkt en daar was een aparte slijter, en nu in Schothorst. Maar ik zie weinig verschil.

In Amersfoort is een strenge regel, we moeten een keurmerk voor sociale hygiëne hebben als werknemers binnen de horeca. Laat dat ook voor caissières gebeuren, er is niks mis mee dat ze weten hoe om te gaan met bepaalde producten.

Dat bleek ook uit de gesprekken die we gedaan hebben met verstrekkers. Ze gaven aan dat ze hun personeel wel meer wilden trainen, ook over de gevolgen van alcohol. Hoe zouden jullie ertegenover staan om dit soort trainingen aan te bieden?

Die cursussen moet je verplicht stellen, iedereen moet een diploma hebben. Het diploma Sociale Hygiëne houdt ook in hoe er omgegaan dient te worden met alcohol, dus zoiets is er al.

Zijn die trainingen prettig bruikbaar?

Jawel, wij kennen de jongeren. En als ze eens te diep in het glaasje hebben gekeken, kunnen we goed met ze omgaan. En dan hebben we dus wat aan die training.

U zegt, we weten nu voldoende?

Wat mij betreft mag dat breder.

Een probleem zijn de verkooppunten. Op veel plaatsen zou je de alcohol weg moeten halen. En wanneer je vervolgens een verkooppunt bent, moet je deskundig zijn.

Als verkooppunt dien je je dan aan regels te houden waarmee je ze enige verantwoordelijkheid geeft. Mocht er iets fout gaan, dan mag je het verkooppunt ook aansprakelijk stellen.

En hoe is het in de supermarkt, jullie krijgen ook een korte training?

Ja, een paar cd'tjes, die krijgt iedereen mee. Met "zeg eens nee." Dan moeten ze al de certificaten inleveren.

Ouders willen graag hippe ouders zijn, kinderen weten dat en spelen ze tegen elkaar uit. Daardoor krijgen de jongeren meer voor elkaar.

Nog een punt: je zou kunnen zeggen we moeten kijken naar de sluitingstijden, ik weet niet hoe dat in Amersfoort is. Maar er gaan landelijk geluiden op om alles te vervroegen. Wat zeggen jullie daarvan?

Als je 16 bent en je wilt uit en je weet dat het pas om 12 uur leuk wordt, dan gaan ze elkaar dus van 9 tot 12 opzoeken om thuis te drinken. De sluitingstijd en alcoholgebruik bij jongeren zijn zeker aan elkaar gelinkt. Als ze met een groep zijn, is er altijd wel iemand die heel lang door kan gaan waardoor de rest ook blijft. Vroeger ging ik om 10 uur naar de stad, zodat ik wist dat ik een kruk had. Om 2 uur ging ik weer naar huis, omdat dat van mijn ouders moest.

Wij gaan wel eens half vijf, vijf uur dicht. Dan kijk ik naar buiten, het wordt half 6, 6 uur en je ziet de jongeren nog steeds buiten staan. Het verkorten van de sluitingstijden is een proces, dat gaat langzaam. Wij zitten er ook mee, je moet dicht gaan net na het hoogtepunt, want dan willen ze de week erop weer komen. Het wordt steeds later tegenwoordig.

Vaak zie ik dat als de lampen aangaan, dat er mensen zijn die vol opluchting kijken. Want ze wachtten op de rest van de groep die nog niet weg wou.

Er zijn horecagelegenheden die langer open moeten blijven in Amersfoort vind ik, maar niet voor die jongere doelgroep. Die moeten al weg zijn, maar wie zorgt daarvoor?

Je zou het als gemeente strafbaar moeten stellen dat jongeren van een bepaalde leeftijd na een bepaalde tijd nog buiten zijn. Die moeten binnen zijn.

Stel, het is om vier uur gezellig in uw horeca-etablisement. Hoe staat u ertegenover om de openingstijd bijvoorbeeld van 22.00 uur tot 2.30 uur aan te houden?

Ja, daar zou ik voor zijn. Maar dat is een proces. Al kunnen wij daarin wel sturen. Het is namelijk gezellig als het druk is, en we sluiten gewoon delen van de tent als er minder mensen zijn omdat het anders niet gezellig is.

Bij hockeyfeesten kunnen we ook best doorgaan tot vier uur omdat het zo gezellig is. Maar dat doen we niet, we stoppen gewoon op tijd en beginnen op tijd. Soms jammer omdat het dus zo gezellig is, maar helaas.

Veel problemen lossen zichzelf op. Openingstijden verschuiven vanzelf omdat er niet altijd evenveel mensen zijn. Als overheid moet je niet alles willen opleggen.

De gemeente moet geen sluitingstijden opleggen, bedoelt u?

Nee, dat heeft met de ondernemer te maken. De overheid is geen ondernemer. De commerciële gedachte is heel gezond, om eerder dicht te gaan. Dat moet wel samen gebeuren dan, iedereen moet het eens zijn. Wij willen ook best eerder dicht, scheelt me weer personeelskosten en ik slaap eerder.

U hebt van de gemeente geen stimulering nodig om die tijden aan te kunnen passen?

Nee, de horeca gaat zelf oplossingen zoeken voor dit probleem. Wat ik wel iets vind voor de overheid is hoe scholen omgaan met schoolfeesten. De ene school is streng en de ander juist niet. Bij de ene school loopt alles los en bij de andere wordt goed toezicht gehouden.

Wat de gemeente zou kunnen doen, toch weer voor de horeca, is het horecastappenplan. Dat is wat de gemeente kan doen als de horeca in overtreding is ten opzichte van de DHW. Hoe staat u daartegenover?

Als horeca heb je natuurlijk wel voor een deel verantwoordelijkheid. Maar ik vind het waanzin dat de horeca verantwoordelijk is voor zijn hele doelgroep. Leg die verantwoording nou gewoon bij de ouders neer, niet bij ons.

Als wij dus alcohol schenken aan een jongen van onder de 16, en hij krijgt daar een bekeuring voor, wat gebeurt er dan met de ouders van de jongen?

Ik kan zelfs kwade ouders op de stoep krijgen omdat ik bijvoorbeeld een meisje van 15 weiger en de straat weer op stuur. En stel er gebeurt wat met haar dan, moet ik ze allemaal naar huis gaan brengen dan? De oplossing ligt bij de ouders.

Het Deventer model is dat iemand de politie kan bellen bij een dronken jongere en de politie brengt deze vervolgens naar huis. Vervolgens moeten zowel kind als ouder een cursus volgen bij Tactus, dat is de instelling voor verslavingszorg.

Kinderen hebben daar geen zin in en lopen weg. Wel goed dat de ouders betrokken worden. Bij de hockeyfeesten worden soms zelfs kinderen thuisgebracht omdat ze te dronken zijn. Maar het enige wat werkt, is de ouders zelf confronteren met hun dronken kind.

Het opvallende is dat u dat zelf als ondernemer wil.

Er is een taboe dat je je niet moet bemoeien als buitenstaander met het opvoeden van je kind.

Ik denk dat je als overheid daar best iets in kunt stimuleren om het onderwerp bespreekbaar te maken.

Zouden jullie als organisatie daar de gemeente een soort tip voor kunnen geven?

In Scandinavische landen is het heel normaal om opvoedings-ondersteuning te krijgen, dat is geen straf of zo. Het taboe bestaat daar niet echt.

De overheid moet de informatie verschaffen en vertellen wat de gevaren zijn en zo. Ze moeten niet zo veel willen sturen. En sommige dingen kun je ook niet sturen.

De gemeente wil nu dingen aanpakken omdat er nu dingen gebeuren. Ik ben benieuwd hoe u uw rol daar inziet.

Lange-termijnplanning en rekening houden met de golfbewegingen. Als je nu iets wil doen aan het probleem wat nu is, ben je te laat.

Noteer de gegevens van de persoon in kwestie en laat de gemeente bij de ouders langsgaan.

Wij als jongerenwerk maken nu een omslag van groepswork naar het individuele. We richten ons niet meer enkel op de groep die problemen heeft, maar richten ons meer op de personen en hun ouders zelf.

De politie gaat met een hulpverlener van ons op huisbezoek bij de ouders. Deze schrokken zeker. Meteen wordt er hulp aangeboden.

Veel ouders weten het helemaal niet van hun kind, en als je die ouders boetes gaat geven, schiet je ook niks op. Benader het positief, biedt hun hulp aan.

Er is wel bekend, ja, dat veel ouders graag dit soort hulp willen.

Maar wat wij daar in kunnen betekenen als professionals, wij moeten het kunnen signaleren. Wij kennen de ouders, de scholen, de leraren. Neem contact op met de ouders.

Het scheelt ook dat er nu een duidelijk punt is waar je terecht kunt voor dit soort problemen, dat is duidelijk.

Zijn er andere punten die we aan de gemeente moeten doorgeven over dit onderwerp? Dingen die we nog niet besproken hebben, maar kijk daar ook nog even naar voor dit moment. Laten we een rondje doen.

Ik heb moeite met allerlei instanties die zich met het onderwerp gaan bemoeien. De mensen hier zijn mensen, die zijn vindplaatsgericht, daar moet je een duidelijke link mee maken. Daar gebeurt het namelijk, en zet daar geen nieuwe instantie voor op. Haal de informatie dus hiervandaan. Dit is de bron. Betrek ons bij het geheel.

Ik vraag me af of het wel zo erg is als gezegd wordt met de jongeren.

Ik vat het punt samen: ik heb het gevoel dat er veel achter onze rug om gebeurt, terwijl wij een schatkist aan informatie zijn. Betrek ons op zo veel mogelijk manieren.

Al die straffen, ook bij jongelui, werken niet. Je bent dan verkeerd bezig. Je moet de oorzaak aanpakken.

Er komt een soort klankbordgroep, om hierover in de toekomst wat vaker door te praten. Zouden jullie daar wat voor voelen?

Ja, zeker.

Ik wil jullie hartelijk bedanken allemaal, ik denk dat het heel nuttig en waardevol is geweest. De contactgegevens van jullie zijn bekend, dus dat is mooi. Mochten jullie achteraf nog dingen willen toevoegen, schroom niet en doe het gewoon.

Bijlage 8: Resultaten focusgroep jongeren 12-15 jaar

De achtergrond van dit gesprek is dat de gemeente Amersfoort een tijd geleden heeft opgemerkt dat er in Nederland van alles aan de hand is met alcohol en jongeren. De gemeente heeft dan ook gezegd dat dit een onderwerp is waar zij zich op gaat richten. Zij hebben aan ons, van de Universiteit Twente, gevraagd om eens in kaart te brengen wat jongeren nu eigenlijk van alcohol vinden en wat ouders ervan vinden en ook wat verstrekkers ervan vinden. Daarvoor hebben wij een vragenlijst opgesteld die jullie ook via jongerenpanel hebben kunnen zien. En jullie hadden dan ook aangegeven nog wel eens door te willen praten over het onderwerp.

In dit gesprek vandaag wil ik dan ook een aantal uitkomsten uit de vragenlijst terugkoppelen. Ook uit de vragenlijsten die onder de verstrekkers en onder de ouders zijn verspreid. En dan willen we graag weten wat jullie hiervan vinden. Met als doel om de gemeente aanknopingspunten en ideeën te geven over wat zij met dit thema moeten doen en wat jullie ervan vinden. Voel je vrij om te zeggen wat in je opkomt. Er bestaan geen foute ideeën en foute antwoorden.

Zouden jullie nu zo even kunnen vertellen hoe je heet, hoe oud je bent, op welke school je zit en ook kort even wat je ervaring is met alcohol. Of je drinkt, waar je dan drinkt en hoeveel je drinkt.

N. (m, 14 jaar) Ik heb af en toe een Breezer gedronken en tijdens Oud en Nieuw een klein beetje champagne.

G.J. (m, 14 jaar) Ik drink wel eens wijn met mijn ouders op zaterdagavond. Hiernaast drink ik helemaal niets.

D. (m, 13 jaar) Ik drink helemaal niets, maar ik heb wel vrienden die al 16 jaar zijn en wel alcohol drinken.

R. (m, 15 jaar) Ik heb wel eens alcohol gedronken, maar ben nooit echt heel erg stomdronken geweest of zo.

Een tijd geleden is met de hulp van vier 15-jarigen uit Amersfoort (die er ook uitzien als 15-jarigen) onderzocht hoe de stand van zaken is.

Er is dus met de 15-jarigen geprobeerd om alcohol te kopen. Dat mag je als 15-jarige wel proberen, maar de verkoper mag het aan jullie nog niet verkopen. Je hoort wel eens die verhalen dat als je jong bent, dat je overal alcohol kunt krijgen. Dat hebben we dan ook geprobeerd. We hebben met de vier jongeren in totaal 80 verkooppunten bezocht. In discotheken, cafetaria's, cafés, supermarkten en slijterijen geprobeerd om alcohol te kopen. Dit lukte altijd. Het is nooit geweigerd.

Wat is jullie eigen ervaring hiermee? Hebben jullie dit al wel eens geprobeerd?

Ik (14 jaar) heb al wel eens proberen alcohol te kopen met vrienden. Bij de ene supermarkt lukte de aankoop wel, maar bij de andere supermarkt niet. De vrienden waren alle ook 14 jaar. De alcohol was een grote fles breezer. Bij de supermarkt waar het niet lukte moesten we onze ID laten zien en werden ze geweigerd.

Ik heb niet echt ervaring met het kopen van alcohol en wist ook niet echt dat de regel bestond. Ik ben wel als 7-jarige (dus ook 7 jaar geleden) bij de Albert Heijn een fles wijn gaan kopen voor mijn vader en dat ging gewoon probleemloos.

Ik kom erg makkelijk aan alcohol. Mijn aankoop is zelfs nog nooit ergens geweigerd. Concerten en supermarkten blijken erg makkelijke verkooppunten. Ik koop de alcohol altijd in grote groepen.

Ik heb enkele keren bij uitgaansgelegenheid de Karseboom (minimum entreeleeftijd 16 á 18) erg makkelijk alcohol kunnen kopen. Ik kom ook zonder problemen binnen in de uitgaansgelegenheid. Ook in Ierland, waar je 18 moet zijn, is het me gelukt om alcohol aan te kopen.

Ik ben wel verbaasd dat het bij alle 80 verkooppunten gelukt is. Ik had ongeveer op 60 geslaagde pogingen van de 80 aankopen gegokt. Mij verbaast het vooral dat het ook bij de slijterij is gelukt. Bij supermarkten verwacht ik het wel, maar slijterijen? Daar zitten toch geen jonge caissières die toch niet opletten?

Denken jullie dat de leeftijd van de caissière uitmaakt bij het al dan niet verkopen van alcohol? Dat je je leeftijdsgenoten om ID moet vragen als jongere caissière tegenover een oudere caissière?

Het is een feit dat jongere caissières meer fouten achter de kassa maken dan oudere caissières. Ik werk bijvoorbeeld (als bijbaan) bij de Scapino.

Daar blijken de caissières ook minder op te letten bij aankopen (bijvoorbeeld op mensen die schoenen met verkeerde doos kopen).

Aankopen blijken vooral te lukken bij mensen rond de 20-22 jaar, dus jonge verkopers. Ik wilde naar de film *Rambo* in de bioscoop en werd daar geweigerd door een 40-, 50-jarige verkoopster.

Het maakt wel uit of je ouder bent of niet, en je vraagt je leeftijdsgenoten moeilijker om ID.

Stel dat je echt moet accepteren dat die wet er is en dat je echt geen alcohol voor je 16e mag kopen. Wat voor regel zou dan kunnen werken?

Je zou de caissières kunnen controleren. Bijvoorbeeld in de eerste twee weken dat ze ergens werken, proberen om met een jongere alcohol te kopen; als dit lukt, dan moeten ze op gesprek komen.

Je zou de jongeren ook moeten controleren en dan maar gewoon altijd om ID vragen. Nadeel is dat als je jonger lijkt dan je bent, dat je dan altijd weer om je ID wordt gevraagd.

Een ander idee is om bijvoorbeeld met polsbandjes te gaan werken die iedereen onder de 16 zou moeten dragen. Dit lijkt echter niet helemaal haalbaar, maar dat zou bijvoorbeeld bij cafés en discotheken wél kunnen.

Op school doen ze dat al wel. Bijvoorbeeld om de onderbouw en bovenbouw te onderscheiden. Op sommige scholen wordt daar erg streng op gelet. Ook in sommige kroegen wordt het systeem met polsbandjes al toegepast.

Dus het kan bijvoorbeeld zijn dat jongeren onder de 16 een polsbandje krijgen en daarom ook beter in de gaten worden gehouden (bijvoorbeeld of ze toch aan alcohol komen door de hulp van oudere vrienden)?

Met schoolfeesten letten ze er wel op, maar met uitgaan niet. Bij schoolfeesten van het Atrium werken ze met verschillende feesten: één voor de eerste- en tweedeklassers, één voor de derde- en vierdeklassers, enzovoorts. Er is één gezamenlijk feest, maar dit is verdeeld over twee zalen met een hek daartussen, zodat de minderjarigen en

meerderjarigen van elkaar gescheiden worden. Een andere school doet het hetzelfde. Daar worden de zalen echter gescheiden door een klein gangetje met daarin een aantal leraren. Er zijn echter ook bovenbouwfeesten, waar minder wordt opgelet. Daar kunnen de minderjarigen dus wel gewoon naar binnen sneaken.

Bij mij organiseert de klas één keer per jaar een feest, maar daar is geen alcohol bij. Het feest is altijd bij iemand thuis. Meestal zijn er ook een aantal ouders bij die goed opletten.

Bij ons zijn er feesten voor de eerste-, tweede- en derdeklassers in de kantine. Die stellen bijna niks voor. Ze duren tot 11 uur en er is geen alcohol bij. In de bovenbouw (of voor 16-jarigen en ouder) is er een feest in de Karseboom, en daarbij is wel alcohol. Daar kan dan ook geen onderbouw in, want daar wordt heel streng gecontroleerd.

Hoe zijn de verhalen dan die rondgaan? Want over supermarkten, daar horen we wel wat dingen over, maar er zijn ook verhalen over “dit is een café of discotheek waar je als 14-, 15-jarige erg makkelijk naar binnen kunt.” Zijn die er veel?

Boothill, daar kun je bijvoorbeeld met een groep oudere vrienden heen, en dan kom je gewoon moeiteloos binnen en als je 's middags gaat, dan letten ze al helemaal niet op, maar 's avonds kom je volgens mij ook gewoon binnen. Ik zou daar ook gewoon alcohol kunnen bestellen, want ze kijken meer naar hoe je eruitziet, dan of je ook echt 16 bent.

Wat vinden jullie daar nu eigenlijk van? Dat jullie ondanks deze wet toch zo makkelijk aan alcohol kunnen komen, en is er echt sprake van alcoholmisbruik onder jullie leeftijd?

Ik heb niet echt direct in de omgeving alcoholmisbruik te ervaren.

Ik ken bijvoorbeeld een meisje dat op haar 12^e al uitging en een keer half in coma in het ziekenhuis is beland, als gevolg van alcohol. Misschien dat het ook bij meisjes vaker voorkomt, omdat die zich laten opstoken en er liever ouder uitzien, zodat ze ook eerder een ouder vriendje krijgen.

Het kan ook goed gaan. In mijn omgeving drinken mijn vrienden ook wel bier, maar het gaat er nooit echt hard aan toe en niemand wordt echt lazarus. De berichten en beelden uit de media worden wel als schokkend ervaren. Bijvoorbeeld in Netwerk of Nova, daar waren de ouders van een meisje die het niet als een probleem zagen en het meisje haalde steeds slechtere schoolresultaten. Dat soort gevallen zijn wel een probleem.

Nog even terug naar die schoolfeesten. Ik kan me best voorstellen dat jongeren voorafgaand aan een alcoholvrij schoolfeest even langs de supermarkt gaan en thuis gaan indrinken. Is dat aan de orde?

Nee, ik niet.

Bij ons op school nemen ze van huis drank mee en dan gaan ze bij iemand thuis indrinken en dan gaan ze naar het schoolfeest. Voorbeeld is een dronken meisje uit de derde dat hem tijdens het schoolfeest ineens wilde 'pakken'. Toen werd ik boos op haar.

In mijn eigen omgeving heb ik geen ervaring met indrinken. Wel heb ik twee nachten van 18 en 19 en die gaan bij een boerderij op het platteland indrinken en daarna nog een avondje uit.

Ik ga nooit uit en heb helemaal geen ervaring met indrinken. Ik kan me er ook niet zo veel bij voorstellen. Het maakt niet zo veel uit of je alleen met uitgaan 10 biertjes drinkt, of ook nog eens van tevoren een fles sterke drank drinkt. Misschien is het dan wel een kwestie van

onzekerheid. Ik heb wel een neefje die dan soms naar zo'n keet gaat op het platteland en dan gaat het echt met kratten bier tegelijk. Die heb je hier alleen niet zo veel.

Hoe staan jullie ouders tegenover het alcoholgebruik. Bespreek je het met je ouders, of praten jullie er juist nooit over.

Mijn ouders zijn niet zo heel erg streng hierin. Drinken mag wel, maar niet in grote mate. Heel soms geeft m'n vader me een biertje. Als ik helemaal dronken thuis zou komen, zouden ze er denk ik niet blij mee zijn, maar ze weten toch dat ze het niet tegen kunnen houden, dus laten ze het maar gaan. Ik moet het zelf maar leren.

Mijn moeder zegt "absoluut niet", "tot je 16^e gewoon niet." Die drinkt zelf ook niet. En mijn vader drinkt gewoon 1 of 2 biertjes per dag, meer ook niet. Er wordt verder niet echt over gepraat. Het is gewoon nee tot je 16^e en daarna zie je zelf maar. Ik vind dat ook geen probleem, want ik kan ook prima een goede avond hebben zonder bezopen of stoned te zijn.

Ik denk wel dat onthouding tot je 16^e het verlangen oproept onder jongeren, waardoor ze vanaf hun 16^e ineens heel veel gaan drinken. Je moet het met mate en gestaag een klein beetje opbouwen. Niet te ver natuurlijk.

Maar zou dat opbouwen niet vanaf je 16^e kunnen?

Dat zou ook kunnen, maar dat doen de meeste mensen niet. Ook met die slogan: "Onder de 16, nog even niet." Daar geef je gewoon de indruk mee van "daarna kan het." Terwijl uit voorlichting blijkt dat je hersenen eigenlijk tot je 21^e in ontwikkeling zijn waardoor alcohol erg slecht is. Als je er heel veel van gebruikt.

Mijn ouders zijn er niet heel streng in (over alcohol), maar ze willen niet dat ik te veel drink. Als ik helemaal dronken thuiskom, denk ik wel dat ik een speech krijg van m'n ouders, maar ze weten ook wel dat ze er niets aan kunnen doen.

Ik denk dat als ik bezopen thuis zou komen, dat mijn moeder dat wel een probleem zou vinden, m'n vader iets minder. M'n moeder is zelf best verslavingsgevoelig zegt ze, daarom drinkt ze ook niet. Ze denkt daarom ook dat alle mensen dat zijn. Ik vind het zelf niet zo'n probleem om geen alcohol te drinken. Ik denk echter dat als je ouder bent, dat het drinken van een beetje alcohol dan ook niet meer zo'n probleem is.

Maar als je nu 21 bent en je hersenen zijn uitgegroeid en je gaat dan ineens veel drinken, dan is het toch net zo slecht voor je als wanneer je eerder begint?

Het is nog steeds slecht, maar niet net zo slecht, omdat dan je hersenen verder ontwikkeld zijn. Je stopt dan de groei, die tot je 21^e plaatsvindt, niet.

Ik wilde toch nog even naar de ouders. Ik hoorde nu al twee keer in het gesprek dat de ouders toch niets tegen het drinken kunnen doen. Waarom kunnen ze dat dan niet?

Ze weten sowieso dat ik het wel zou kunnen halen, als ik wil.

Maar zou je dat doen? Als jouw ouders het heel erg afkeuren en zeggen dat je absoluut geen alcohol mag drinken?

Dat verschilt ook per persoon, want je hebt bijvoorbeeld hele rebelse types die dat juist doen, maar ook de meer gebiedige mensen die het dan niet doen. Ouders hebben ook liever dat ze erbij zijn, dan dat het ergens anders gebeurt.

Maar is het zo dat jullie je eerste glaasje alcohol krijgen van je ouders, omdat ze er dan bij zijn en kunnen kijken hoe het valt?

Ik denk wel dat dat een reden is, dat ze inderdaad kunnen kijken hoe het valt en dat ze kunnen ingrijpen als er iets gebeurt.

En als je alle bronnen van informatie nu eens van boven bekijkt. Je hebt aan de ene kant de overheid met campagnes en het verbieden van verkoop in cafés en winkels en aan de andere kant de mensen om je heen (broer, zus en ouders). Hoe verhouden die bronnen zich tot elkaar en wie hebben de meeste invloed op jullie alcoholgebruik?

Nou, ik weet wel dat als ik ergens zou komen waar veel gezopen wordt, dan zou ik niet veel drinken, omdat je gewoon hoort dat het echt heel slecht voor je is. Zowel op school, als van je ouders, maar ik denk dat je toch het meest schrikt van negatieve ervaringen van alcohol die je hoort via vrienden en zo.

Ik denk dat de overheid de meeste invloed heeft, omdat zij je een verbod op kunnen leggen en dat kunnen je ouders niet.

Ik vind eigenlijk ook dat er helemaal geen alcohol in supermarkten verkocht mag worden, want je hoort nu gewoon te veel dat daar alcohol wordt verkocht. De alcohol moet naar speciaalzaken waar mensen onder de 16 gewoon helemaal weg worden gehouden.

Wat zouden jullie daarvan vinden, om alcohol gewoon helemaal uit de supermarkten te halen?

Dat gaat erg moeilijk worden, omdat er momenteel een soort cultuur is ontstaan, die je niet zomaar even kunt veranderen. Als je bijvoorbeeld bier uit de supermarkten gaat halen, krijg je volgens mij nog meer provocatie rondom alcohol. Dat mensen het dan juist gaan gebruiken. In speciaalzaken is het bier meestal wel duurder. In Noorwegen bijvoorbeeld heb je dat er veel meer belasting over alcohol betaald moet worden, daar wordt waarschijnlijk een stuk minder alcohol gedronken dan hier.

Ik kom zo even terug op dat punt, eerst nog even op de stelling om de alcohol uit de supermarkt te halen. Hoe denken jullie daarover?

Ik denk eigenlijk dat dat nooit gaat gebeuren. Ik bedoel, ze maken zo veel winst daarmee, dat haal je nooit weg. Daar gaan supermarkten nooit mee instemmen.

Maar het zou wel een mogelijkheid kunnen zijn. Ongeveer 90% van de jongeren haalt de alcohol vaak bij de supermarkt, dus als dat niet meer kan?

Ja, dat is ook wel mooi, maar het gaat niet gebeuren, dat weet ik wel zeker.

Maar zoals dat rookverbod, toen zei iedereen ook dat dat nooit zou lukken, maar nu, in openbare gebouwen mag al niet meer gerookt worden.

Maar het wordt toch wel gedaan.

Ja, dat weet ik, maar je hebt altijd mensen die zich er niet aan houden.

Maar buiten het feit dat het niet zou lukken, denk je dat het het probleem kleiner maakt?

Nee, ik denk het niet, iemand die aan alcohol wil komen, die komt eraan. Dat zie je ook bij iemand die aan drugs wil komen, die komt aan drugs, ongeacht of het mag of niet.

Maar hoe moeten ze er dan aan komen?

Je krijgt dan toch weer alcohol in de speciaalzaken en je kunt het altijd iemand laten kopen.

Maar het wordt wel minder makkelijk, dus je doet het meer bewust. Je gaat er dan wel meer over nadenken of je het echt wilt kopen. Maar die comazuipers van alcohol, die gaan wel moeite doen om het te kopen, dus weg krijg je het helemaal nooit.

Maar die grootgebruikers zijn volgens mij ook echt het probleem. De mensen die echt heel veel drinken op minderjarige leeftijd, en die stop je niet. Die doen er wel moeite voor.

Maar dat zijn maatregelen om het moeilijker te maken. Stel nu dat je het omdraait en dat drugs en alcohol overal en altijd te verkrijgen zijn. Zouden dan meer mensen het gaan gebruiken?

Ja, natuurlijk. Je moet het niet gemakkelijker maken, maar je moet het ook niet heel moeilijk maken, want daar dupeer je ook anderen mee.

Maar je zou kunnen zeggen: “In de supermarkt staat gewoon bier, maar er staan ook dranken die voor jongeren erg aantrekkelijk zijn: breezers, mixdranken.”

Ja, je kunt bijvoorbeeld die mixdranken, die kun je er wel uit halen. Dat is niet zo'n grote groep die dat heel veel koopt.

Drinken jullie dat soort drank veel?

Breezer en zo dat is allemaal zoet. Bier dat lusten heel veel mensen niet. Mixdrankjes zijn zoet en die kun je er wel makkelijk uit halen, maar bier kun je nooit kwijt eigenlijk. Voor mixdrankjes moet je volgens mij wel veel moeite doen om daar dronken van te worden. Het drinkt erg makkelijk. Het is zoet en je hebt helemaal niet door of er alcohol in zit.

Nu nog eens even een andere maatregel. Stel dat er meer belasting op alcohol wordt gezet.

Ik vind dat een heel slecht idee, omdat je dan ook mensen dupeert die er helemaal geen misbruik van maken. Als je bijvoorbeeld iemand hebt die met een rothumeur na z'n werk lekker een biertje wil drinken, die moet dan ineens ook veel meer betalen en dat is dan weer sneu.

Ik denk ook dat dat slecht is, want meer mensen gaan dan juist indrinken, omdat het in de cafés dan nog veel duurder wordt. En echte alcoholisten en comazuipers, die kopen het dan toch wel. Dus daarmee los je het probleem nog niet op.

Ik heb er eigenlijk niet zo'n mening over. Comadrinkers, die blijven wel drinken, en iedereen kan toch wel aan alcohol blijven komen, dus dat lost eigenlijk niks op.

Ik denk dat je mixdrankjes naar de slijterij moet brengen. Daar los je het meeste mee op en dan moet de slijterij daar ook echt heel goed op controleren. Dat daar echt gewoon geen alcohol aan minderjarigen wordt verkocht. Dan stel je voor mijn part ambtenaren aan. De sterke drank moet weg uit de supermarkt en naar de slijterij.

Het gaat in de slijterij inderdaad denk ik wel beter, omdat de mensen daar meestal ouder zijn en meer ervaring en routine hebben in het alcohol verkopen.

Ik wil ook even de resultaten uit het onderzoek er weer bij halen, daar hebben 150 mensen aan meegedaan en hebben we ook gevraagd aan mensen van “wat vinden jullie nu van alcoholgebruik vanaf 16” en daaruit bleek dat de meeste mensen 16 toch wel een goede grens vonden, of in ieder geval 18, maar zeker niet jonger. Wat vinden jullie daarvan?

Ik denk dat 18 eigenlijk iets beter is, ook beter dan 20 of 21, maar 16 is eigenlijk best nog wel jong.

Maar ik denk dat je dan een hele cultuur moet doorbreken als je het verhoogt naar 18 en dat mensen dan ook zullen gaan steigeren. Ik denk dat 16 op zich wel een goede leeftijd is, maar dat je dan de grenzen gewoon meteen moet verplaatsen naar 20 of zo.

Wij zijn volgens mij wel het enige land met twee leeftijdsgrenzen. 16 voor zwakalcoholhoudende drank en 18 voor sterke drank. Zou het niet handiger zijn om één leeftijdsgrens te maken?

Ik denk dat je dan ook juist die van 18 moet verhogen naar 19 of 20.

Maar in één glas bier zit evenveel alcohol als in bijvoorbeeld een glaasje jenever. Waarom zou je dan alleen de leeftijd van de sterke drank verhogen?

Maar wie zegt dat jongeren sterke drank uit zo'n klein glaasje drinken. Je kunt ook een wijnglas vullen.

Maar ik denk ook dat de gemiddelde 18-, 19-jarige niet meteen naar een fles whisky grijpt of zo. Dat is veel te sterk. Je smaak moet daar ook een beetje naartoe groeien.

En op de sportverenigingen. Wordt op de sportverenigingen alcohol gedronken bij jullie?

Niet onder de 16.

Ik sport nooit, en ik heb het ook nog nooit gehoord of geprobeerd en volgens mij willen ze ook helemaal niet dat er alcohol wordt gedronken.

Nou, volgens mij ligt het ook een beetje aan de sport, bij hockey en korfbal bijvoorbeeld niet, maar bij voetbal dan weer wel.

Nou, op die hockeyfeesten is het anders een soort van alcoholparadijs, hoorde ik hoor. Ik zal daar mijn mening verder niet op loslaten. Het gaat alleen niet om het feest, maar het gaat gewoon om zo veel mogelijk bier drinken. Ik denk dat dat soort feesten de enige momenten zijn waar je echt alcohol met sport kunt vinden.

Stel nou eens dat de gemeente alternatieven aanbiedt aan jongeren, dus naast cafés en commerciële horeca. Zitten jullie daarop te wachten?

Ik zou een groep opstellen die horeca en supermarkten controleert op alcoholverkoop en die ook fikse boetes kan uitdelen aan deze verkopers. Dat een verkoper ook echt goed gaat nadenken.

Vinden jullie dat jullie als jongeren ook beboet zouden moeten worden als je alcohol wilt kopen.

Dat lijkt me op zich wel een goed idee, maar dat moet je dan wel controleren. Dat moet je dan wel toepassen.

Hier is ook een kroeg, De Kelder, waar je een bandje krijgt als je onder de 16 bent en je krijgt daar dus wel consequenties als je dan toch onder de 16 aan het drinken bent. Ze letten daar in ieder geval wel op.

Maar even terug naar de vraag, zitten jullie te wachten op alternatieven, of moet er gewoon een duidelijk beleid zijn dat je nergens alcohol mag?

Ik denk niet dat heel veel mensen op een gelegenheid zitten te wachten waar je dus geen alcohol kan krijgen.

Waarschuwingen helpen eigenlijk ook niet echt, want ook bij sigaretten zie je wel teksten en plaatjes. Maar zoals nu ook die reclame over alcohol, ik denk niet dat iemand zich daar wat van aantrekt. Je moet dan ook echt die regels controleren, want anders kun je wel zeggen dat het niet mag, maar als het dan toch lukt.

Wat zouden jullie ervan vinden als de politie dronken jongeren naar huis brengt, de ouders wakker belt en zegt dat de zoon of dochter veel gedronken heeft en dat ze morgen op het bureau moeten komen?

Dat schrikt wel af, maar dat is misschien wel een tikkeltje overdreven. Dan zou je misschien moeten bijhouden hoe vaak het gebeurt.

Zitten jullie echt te wachten op activiteiten vanuit de gemeente Amersfoort, bijvoorbeeld dat er frisfeesten worden georganiseerd? Of zeggen jullie: "We hebben het wel naar onze zin"?

Nee, niet echt... maar wat het wel is, bijvoorbeeld met roken, mensen weten dat het heel slecht voor je is en mensen vinden het ook niet echt stoer meer als je rookt, dus als ze dat bij alcohol voor elkaar krijgen, dan is daarmee al een groot gedeelte van het probleem opgelost.

En hoe zou je dat voor elkaar krijgen?

Dat weet ik niet.

Maar wat het grote probleem bij roken is... als jij rookt en ik zit ernaast, dan heb ik er ook last van. Als ik alcohol drink, dan hou jij er verder geen schade aan over. Ik denk dat dat een groot verschil is.

Stel dat je bij een kroeg binnen probeert te komen en je komt bij geen enkele kroeg binnen, wat zou je dan gaan doen? Want die cafés zeggen dan dat alle jongeren juist op straat gaan hangen. Wat zou jij dan doen?

Nou, dan zou je zoals in de kelder bijvoorbeeld je bandje af kunnen doen dat aangeeft dat je geen 16 bent.

En als er nu een heel duidelijk beleid is, bijvoorbeeld "als jij je bandje afdoet, kom je voorlopig niet meer binnen."

Ik denk dat dat het enige is wat de horeca zou kunnen doen, inderdaad. Wat thuis gebeurt, daar heb je natuurlijk al helemaal geen grip op.

Hoe zou je dat dan thuis doen? Bijvoorbeeld bij iemand die normaal heel erg veel drinkt?

Je kunt dat eigenlijk nooit tegenhouden, want thuis is toch een plek waar je als buitenstaander nooit binnenkomt. En het probleem is juist dat de ouders van de grootgebruikers het niet zo'n groot probleem vinden. Daar moeten de ouders dus juist op worden aangesproken.

Stel dat je bij de Karseboom, om even terug te gaan, dat je je daar dronken hebt gedronken en dat de Karseboom zegt: "En nu is het klaar, we bellen nu je ouders." Zou dat helpen?

Dat ligt dus aan wat voor ouders je hebt.

Ik denk dat dat ook wel is op een tijdstip dat de meeste ouders al wel in bed liggen, dus die zullen het ook niet echt prettig vinden als ze uit bed worden gebeld om te horen dat hun kind stomdronken in die kroeg zit.

Maar zouden ze dan boos worden op die kroeg, of zouden ze dan toch de dag erna boos worden op het kind?

Niet op de kroeg denk ik, maar meer op het kind. Want het gaat over het eigen kind en ik denk dat ze dan wel boos worden op het kind.

Je hebt twee soorten ouders, de ene soort zegt tegen het kind dat het helemaal niet goed is en de ander gaat naar de kroeg en gaat daar klagen dat de kroeg niet goed heeft opgelet.

Ja, we hebben inderdaad ook met horeca gesproken. Maar er zijn ook ouders die bij horeca gaan klagen over het feit dat hun kind van 15 geweigerd wordt.

Ja, dat is dus een probleem en dat is ook die thuissituatie waar je als buitenstaander niet zomaar binnenkomt.

Oké, laten we even naar afronding gaan. We hebben al flink wat punten besproken, maar zijn er nog punten waarvan jullie zeggen van “dit is helemaal niet genoemd en dit wil ik toch nog wel even noemen over dit onderwerp”? Of waar moet de gemeente volgens jullie verder nog op letten? Ik heb hockeyfeesten gehoord waar dus erg veel wordt gedronken en er zijn een aantal cafés genoemd waar allerlei van dat soort dingen gebeuren.

Ik denk niet dat er zo veel aan toe te voegen is. We hebben in feite alles wel besproken. Het belangrijkste is dat er beter wordt gecontroleerd, want er is op zich wel een goede regel. Maar waar het dan ook over ging, als je wordt gebeld door zo'n kroeg, dan kun je erheen gaan en dan kun je die kroeg aanklagen dat er alcohol werd geschonken aan minderjarigen. Dan heeft die kroeg ook een probleem, dus die gaan dan juist niet bellen.

Maar als we het even samenvatten, dan is alcohol dus veel aanwezig in jullie omgeving. Als je wil, kan je er zo bij. Want enerzijds kan je alcohol dus zo pakken en anderzijds hangen er toch geen consequenties aan, dus we kunnen drinken.

Ja, dat is dus die cultuur die je niet zomaar kunt veranderen. En daar zou je dan misschien alleen in de horeca wel iets mee kunnen doen.

Oké, we gaan aan de slag met deze punten. In de toekomst willen we misschien nog verder na gaan denken over dit soort zaken. Zijn jullie ook bereid om in de toekomst nog een keer weer mee te praten?

(Alle jongeren stemmen in.)

Bijlage 9: Resultaten focusgroep jongeren van 16-25 jaar

De gemeente heeft een aantal maanden geleden een project opgestart over alcohol en jongeren, een onderwerp dat momenteel veel besproken is. De Universiteit Twente is (in samenwerking met STAP) gevraagd om met ouders, jongeren en verstrekkers te praten over dit onderwerp. Dat hebben wij dan ook gedaan. Bij een aantal verstrekkers hebben we telefonische interviews afgenomen en bij ouders en jongeren hebben we vragenlijsten afgenomen met vragen over alcoholgebruik. De meest opvallende uitkomsten wil ik terugkoppelen naar jullie, met als doel aanknopingspunten voor beleid van de gemeente te vinden. We willen graag weten hoe jullie tegen een aantal punten aankijken. Laten we het interactief doen. Er zijn best wat thema's te bespreken die ik allemaal wil behandelen dus ik zal soms inspringen als een soort voorzitter. Voel je vrij om gewoon dingen te zeggen die in je opkomen.

Vertel vooral wat je vindt, we hebben eerder al met jongeren onder de 16 jaar gesproken en met alcoholverstrekkers. Misschien is het handig eerst een rondje te maken met wie je bent, of je veel of weinig alcohol drinkt, of je veel uitgaat. Is wel leuk om te weten, dan ga ik jullie daarna een aantal dingen voorleggen.

T. (v, 18 jaar). Ik ga redelijk vaak uit, maar niet standaard iedere week. Ik drink tijdens het uitgaan wel eens wat alcohol, en dat varieert van 1 tot 2 glaasjes tot 6 tot 7. Meestal wijn, maar soms ook bier of mixdranken.

R. (m, 23 jaar) Zo nu en dan voor de gezelligheid, maar niet voor de alcohol. Blijf net zo lief thuis met wat mensen. Ik drink geen bier, meer iets als likeur of Bacardi-cola.

S. (m, 21 jaar) Ik ga vaak uit in Utrecht. Ik ben ook gezellig zonder drank, maar als de vriendengroep wat drinkt, doe ik mee. Ik drink ook geen bier. Heb laatst wel een 'raket' ontdekt, soort cocktail. Bij vrienden thuis is het wijn of iets dergelijks.

E. (v, 21 jaar) Ik ga bijna nooit uit. Ik drink alleen thuis, soms een wijntje, verder niks.

E. (v, 20 jaar) Ik ga niet vaak meer uit, zo nu en dan een weekend, maar heb een vriend in Arnhem. Ben wel veel uit geweest van m'n 16^e tot m'n 19^e, daarbij dronk ik ook veel alcohol. In de stad drink ik alcohol, maar ook eerst thuis indrinken, bier en mixjes.

M. (v, 21 jaar) Ongeveer eens in de maand ga ik uit, en da ga ik ook goed uit. Iedere vrijdag ga ik gezellig met vriendinnen naar een kroeg om de hoek. Ik ben een gelegheidsdrinker.

We hebben een mysteryshop-onderzoek gedaan en ik ben wel benieuwd wat jullie ervaringen daarmee zijn, dat je als je nog geen 16 bent alcohol wilt kopen en wanneer je nog geen 18 bent sterke drank wilt kopen. Voor de gemeente Amersfoort hebben we dat geprobeerd op 80 locaties in Amersfoort met jongeren van 15, die ook daadwerkelijk 15 lijken. Zowel in supermarkten als slijterijen en in de horeca. Het is de jongeren in 100% van de gevallen gelukt om de alcohol mee te krijgen. Dit is redelijk in lijn met de uitslag in andere gemeenten. Hoe kijken jullie aan tegen deze uitslag? Schrik je hiervan? Wat is jullie eigen ervaring hiermee?

Ik kon op mijn 13^e al drank meekrijgen. Deze uitslag verbaast me dan ook niks.

Een van jullie gaf aan zelf vaak in de supermarkt alcohol te gaan halen toen je nog onder of rond de 16 was. Zijn er meer die dat ook zo deden?

Ik weet nog dat ik in mijn tussenuur op school toen ik 13 of 14 was naar de supermarkt ging om alcohol te halen, moeilijk was dat niet. Alles kon je meekrijgen.

Het verbaast me totaal niet dat je alles mee kan krijgen in de supermarkt. In de tijd dat je zelf 16 bent, speelde het nog niet, maar nu het allemaal in het nieuws komt, verbaast het me wel dat het allemaal zo makkelijk gaat. Maar bij de slijter wordt het moeilijker, omdat de slijter een ander publiek heeft dan supermarkten.

Ik heb er zelf nooit moeite mee gehad om drank mee te krijgen, maar dat kan ook zijn omdat ik altijd vrij lang ben geweest en dus voor ouder werd aangezien. Een vriendin van me heeft er wel moeite mee gehad en die was kleiner. De mensen die in de supermarkt werken, kijken niet goed naar de leeftijd van de klanten, in de slijterij wordt wel beter gekeken, omdat ze ook sterke drank verkopen en anders hun vergunning kwijtraken. In de kroegen wordt wel op leeftijd geselecteerd, maar dat is om het publiek leuk te houden, niet vanwege de alcohol.

Ik heb zelf achter de kassa gewerkt, en het verbaast me niks dat de alcohol zo makkelijk meegegeven wordt aan jongeren. Ik denk dat het erg ligt aan de supermarkt waar je werkt en aan de leidinggevende die je hebt. Mijn leidinggevende was daar heel streng in en die bracht het ook over. Het hangt ook af van de caissière zelf, als ik kleine jongetjes bij de kassa had, vroeg ik meteen naar de ID-kaart. Daar moet je sterk voor zijn, want mensen kunnen zomaar uit hun slof schieten als je dat vraagt. Als sommige caissières daar een negatieve ervaring mee gehad hebben, kunnen ze nog wel eens denken: "Laat hem maar door, ik ga niet om een ID-kaart vragen."

Het komt ook voor dat je bij de supermarkt bent en zeker weet dat de mensen die daar alcohol afrekenen 13, 14 jaar zijn en dat de caissière er niks van zegt. Ik heb het hier in Amersfoort nog niet meegemaakt dat ze echt aan het controleren zijn. Maar dat verschilt echt per caissière.

Ik heb bij de Albert Heijn gewerkt op de broodafdeling, maar moest soms wel een extra kassa draaien. Ik heb er toen helemaal niet op gelet hoe oud iemand was die alcohol kocht. Maar bij ons is er ook helemaal nooit streng gezegd dat dat moet. Ik moest altijd snel tussendoor even een kassa draaien, dus ik lette niet op en dacht er niet bij na, maar ik wist op zich wel dat het niet mocht. Het is ook wel lastig, omdat de mensen achter de kassa vaak ook jong zijn en maar een paar jaartjes verschillen met de mensen die alcohol willen kopen maar dat eigenlijk nog niet mogen. Ik kan me wel voorstellen dat mensen dan zoiets hebben van "ik durf er niets van te zeggen."

Als ik het goed begrijp, dan blijkt de leidinggevende van de supermarkt heel belangrijk te zijn.

Ja, als er niet benadrukt wordt dat het heel erg belangrijk is, dan wordt er door caissières ook niet bij stilgestaan.

Ik heb 3 jaar achter de kassa gewerkt, mijn leidinggevende had geen trek in boetes. Want bij ons in Harderwijk, waar ik toen woonde, werd streng gecontroleerd op de verstrekker van alcohol. Zodra de politie jongeren met drank zagen lopen en ze vertelden waar ze het gekocht hadden, kreeg de verstrekker een boete. Mijn leidinggevende was er dus ook streng in dat er gevraagd moest worden naar een ID-kaart.

Ik kan me voorstellen dat dat heel goed werkt.

Ja, het werkte heel goed.

Ik heb in Amersfoort nog nooit van iemand gehoord dat er gevraagd werd van “waar heb je dat gekocht?”

Ik heb vriendinnen gehad die openbaar dronken, in een parkje wat Bacardi of zo, en dat mocht niet en vervolgens kregen ze een boete van 100 euro. Ik wist tot die tijd ook niet dat dat niet mocht. Maar misschien is het beleid wat betreft alcohol in Harderwijk gewoon strenger.

Zou het een goed idee zijn om de jongere onder de 16 strafbaar te stellen die alcohol koopt, want nu krijgt alleen de verstrekker een boete?

Ja, eigenlijk wel, want ze doen gewoon iets wat ze niet mogen doen.

En anders krijgen ze het idee dat ze het gewoon kunnen doen.

Dat is praktisch onhaalbaar, iedereen drinkt thuis wel gewoon.

Ik bedoel alleen maar dat wanneer een jongere in een supermarkt of horecagelegenheid alcohol koopt, en er is een controleur van de Voedsel en Waren Autoriteit, dat de jongere zelf ook een boete zou kunnen krijgen en niet alleen de verkoper. Tegenargument zou zijn: de jongere kan ook zeggen dat hij het niet ergens gekocht heeft, maar van huis heeft meegenomen. Dan is hij niet in overtreding. Zouden jullie het een goed idee vinden dat ook de jongere een boete kan krijgen?

Nee, ik denk het niet. Als je in het openbaar zit te drinken en in de winkel is er goed beleid, jongeren krijgen het niet mee, dan moeten ze er op een andere manier aan komen. Dan kom je uit op het thuisfront. Als ze goedvinden dat de kinderen gaan drinken, vinden ze het ook goed dat ze uitgaan terwijl dat eigenlijk nog niet mag, ligt dit aan de sociale controle vanuit het gezin. Dan kan je dat probleem niet aan het kind opleggen, want het is de schuld van de ouders. Verplaats het probleem ook naar de horecagelegenheden als ouders zeggen: “Ga gezellig mee.” Het heeft dan geen zin het kind daar zelf een boete voor te geven.

Het maakt niet uit wat voor boete je geeft, boetes helpen altijd. Als je een 130 euro boete krijgt, dan doe ik het niet meer, maakt niet uit wat ik aan het doen was.

Het is wel effectief maar het gaat om zo veel kinderen in Nederland. Hoeveel blauw wil je op straat hebben om alleen die kinderen aan te pakken?

Wat net gezegd werd, dat ook de ouders belangrijk zijn als het om alcohol en jongeren gaat, wat vinden jullie daarvan?

Ik denk dat het vanuit de opvoeding belangrijk is om het daarover te hebben en te laten weten hoe erover gedacht wordt. Mijn ouders hebben nooit gezegd van “je mag niet drinken”, maar wel “pas vanaf je 16^e en dan niet superveel.” Daar is wel bij stilgestaan, ik heb buitenshuis voor mijn 16^e dan ook niet veel gedronken.

Er moet gepraat worden met de kinderen, sommige ouders praten niet. Dan praat ik nu even vanuit de Turkse hoek. Mijn ouders hebben dat wel gedaan, maar er zijn ook Turkse families waar het *not done* is om te drinken, maar die kinderen drinken gewoon. En dat komt dan gewoon, omdat de ouders geen voorlichting geven. Er moet meer openheid zijn binnen de families.

Is het dan ook een soort taboe binnen die gezinnen?

Ja, het is verboden binnen niet-westerse culturen. Die ouders denken dan van “ik leg er een verbod op en dan gebeurt het niet”, maar het gebeurt vervolgens hartstikke wel, maar dan stiekem.

Hoe groot is de groep waar je het over hebt? Is dat de helft, of maar 1% of zo?

Het zijn voornamelijk jongens, maar van wat ik gezien heb, denk ik toch wel 20, 25%. Het gebeurt gewoon stiekem, dat is mijn punt.

Het gaat hier om een specifiek probleem, ik weet niet of de gemeente hier iets mee kan.

Je hebt altijd vrienden die ouder zijn en die halen het dan voor de jongere.

En de rol van de ouder, hoe belangrijk is dat?

Ik vind dat heel belangrijk, als ouders zeggen, dan ga je het stiekem doen. Als ouders daar heel open over zijn, dan is de spanning er toch een stuk vanaf om het toch te doen. En goed voorlichting krijgen van waar je grens ligt en dat soort dingen. Dat is gewoon heel belangrijk.

Spiegel je je aan het voorbeeld dat je ouders geven? Is dat belangrijk?

Mijn ouders vinden het gezellig om in het weekend wat te drinken, maar zelf heb ik dat niet. Net als de derde helft bij mijn voetbalclub, ik ben daar de enige die niet meedoet. Ik hoef niet zo nodig te drinken omdat ik gezellig wil doen. Het is maar net wat je zelf belangrijk vindt, ik kan het ook gezellig hebben zonder te drinken. Het hoeft niet per se te maken te hebben met wat je ouders doen. Je kiest daar zelf voor.

Maar als je ouders zes flessen wijn op een avond leegdrinken, denk ik wel dat je daar een voorbeeld aan neemt.

Denk ik niet, je maakt daar zelf een keuze in. Als je vrienden altijd dronken zijn, hoef je het zelf niet ook te doen. Hetzelfde geldt voor drugs, je maakt een keuze of je meedoet of niet. Met roken is dat hetzelfde.

Maar het is wel dat je ouders invloed hebben, omdat als je ouders het niet kan schelen wat je doet, dat niet goed is. We zitten hier nu met mensen die het goed voor elkaar hebben, maar er zijn ook jongeren die in een zwart gat vallen, omdat het hun ouders allemaal niet kan schelen. Mijn man is docent hier op het CIOS op het MBO en hij ziet dat jongeren maar gewoon op straat hangen, want thuis is er ook niks te beleven. Die ouders zuipen misschien meer dan hun eigen kinderen en dat heeft wel invloed op die kinderen. Want als die ouders er zouden zijn voor hun kinderen, dan is het veel makkelijker voor ze om daarin een goede keus te maken. Want ik denk dat als je een slecht voorbeeld krijgt, dat dat ook slecht doet volgen. Dat is niet altijd zo, maar wel in veel gevallen. In die zin zou het beter zijn de ouders een boete te geven, omdat ouders het erg vervelend vinden als ze iedere keer 100 euro moeten betalen, omdat hun kind illegaal heeft gedronken. Ik denk dat ze er dan wel meer aandacht aan gaan geven. Vaak zijn dat ook mensen die niet goed weten hoe ze een kind moeten opvoeden, dus je blijft dan hangen in een cirkel. Ik denk dat het heel goed zou zijn, als je bij de verstrekkers zou beginnen. Maar je kunt niet alles voorkomen natuurlijk. Ik denk dat de overheid ook niet alles kan doen, omdat ook het gezin heel belangrijk is.

Ben ik met je eens, maar hoe kijk je daar zelf tegenaan. Op grotere schaal kun je dat namelijk zeggen met alles, de ene groep, daar gaat het goed, maar de andere laat als het ware zijn kind zwemmen en "zoek het maar uit." Daar zit het probleem.

Hebben jullie ervaring met je eigen vriendenkring toen je nog minderjarig was en alcohol ging drinken waar de ouders heel anders reageerden dan dat jouw ouders reageerden?

Ja, ik had wel een vriendin, haar moeder was erg tegen alcohol en wou niet dat haar dochter dronk. Ze had daar slechte ervaringen mee en was daar heel streng in. Terwijl bij mij thuis, over roken werd er duidelijk verteld dat het slecht was en dat het niet mocht en als ik niet

rookte voor mijn 18^e werd mijn rijles betaald. Terwijl over alcohol werd helemaal niks gezegd. Is ook nooit moeilijk over gedaan en ben er ook nooit voor gewaarschuwd. Mijn moeder drinkt zelf ook wel graag. Ik zag wel een groot verschil. De moeder van die vriendin vindt het nog steeds vervelend als wij drinken.

Hoe zat dat met indrinken dan, hoe reageerden je ouders daarop? Deden jullie dat? Mocht dat?

Mijn ouders wisten het niet, we deden het stiekem. Ze hadden het niet door, we deden de flessen bij elkaar in de tassen.

Denk je dat ze het echt niet wisten?

Ik denk dat mijn ouders het echt niet wisten. We hebben wel een paar keer bij de ouders van vriendinnen gezeten. Het was overduidelijk, maar toen was het al legaal qua leeftijd, maar ze wisten het wel. Ze hebben ook flessen gevonden, maar er nooit echt iets van gezegd, ze namen het voor lief, denk ik.

Ben je ook thuis?

Soms was het thuis, dan gingen we op de slaapkamer boven zitten met z'n allen. Gezellig indrinken en daarna de stad in.

Hoe was dat bij de rest?

Ja, bij mij ook, het was meer niet vertellen dan echt geheim. Ik wist wel dat mijn ouders het niet goed zouden vinden. Maar ik wist zelf wel hoeveel ik kon hebben zonder mij naar te gaan voelen. Als ik binnen mijn grens zou blijven, gebeurt er niks. De ouders van mijn beste vrienden waren er vaak niet, en daar zaten we vaak. Dan was het geen probleem.

Wat ik meestal doe, als ik uitga, drink ik meestal vooraf wat en als ik uit ben gewoon cola, het is anders veel te duur.

Bier zal toch ongeveer even duur zijn?

Maar ik lust geen bier. Ik drink alleen wijn en dat is gewoon veel te duur. Dus dan blijft het bij vooraf drinken.

Bij mij helemaal niet, ik deed het niet. Als we uit gingen, gingen we gewoon uit en niet indrinken. Dan ben je helemaal dronken als je op de plaats van bestemming komt.

Komt indrinken tegenwoordig meer voor dan vroeger?

Misschien extremer ja, dat je in de krant leest van comazuipen en zo. Het gebeurt nu misschien niet alleen bij speciale feesten, maar gewoon ieder weekend. Onze generatie dronk gewoon een beetje om wat losser te worden en vervolgens gingen ze uit. Terwijl ze zich nu helemaal platzuipen en niet eens meer uit kunnen.

Zien jullie misschien ook bij bijvoorbeeld jongere broertjes, zusjes, neefjes en nichtjes, dat het anders is in die 'generatie'?

Ik heb wel gehoord van mijn oudere broer en zus hoe het was toen zij uitgingen. Ik mocht nog niet uit en zij vertelden in geuren en kleuren hoe het was. Volgens mij is dat niet veel anders dan hoe het nu gaat. Toen had je ook mensen die veel te veel dronken en mensen die gewoon gezellig wat dronken en waar ouders er ook geen problemen mee hadden. Ik heb niet het idee dat het nu anders is dan toen. Mijn zus is vijf jaar ouder en volgens mij is het niet echt anders dan vijf jaar terug.

Het is misschien nu ook gewoon meer bekend.

En hoe is het met de mensen die dan vijf jaar jonger zijn dan jullie?

Ik denk dat ze jonger beginnen en meer drinken. Als ik ook kijk naar mijn jongere zusje dat op een gegeven moment ook uitging. Ik merk dat ze iets meer dronk dan ik deed toen. Maar dat verschilt ook gewoon per persoon. Als ik bij de sportvereniging zie hoe de jonge jongens van onder de 16 met z'n allen een krat bier leegdrinken dan denk ik: "die leeftijd zakt toch wel en de hoeveelheid gaat omhoog."

En dat terwijl er veel maatregelen zijn genomen, hogere prijzen, streng verkoopbeleid, minder alcoholreclame. Hoe kan het dan toch zo zijn zoals het nu is?

Misschien juist door die hoge prijzen in de horeca en dat het makkelijker is om gewoon een fles te kopen en daarna de stad in te gaan om bier te drinken, want bier is goedkoop. Tijdens het *happy hour* is het nog goedkoper.

In de vragenlijst zeiden jullie al dat het *happy hour* een reden was om meer te drinken. Zijn er veel *happy hours* of prijsacties in Amersfoort?

Volgens mij niet veel. Misschien nu tijdelijk in verband met het EK, maar verder niet, dacht ik.

Ik weet het van de Flame, van vrijdag op zaterdag en daartegenover zit Walker, die hebben ook *happy hours*. Dan haal je gewoon meer in plaats van één glas, want het is normaal zo duur.

Een horecagelegenheid die we hebben gesproken, zei dat ze het niet meer doen, maar wel gedaan hebben. Eigenlijk is het namelijk niet rendabel voor een bedrijf: je haalt heel veel mensen binnen die veel gaan drinken maar veel goedkoper en dus minder betalen. Is het *happy hour* een reden voor jullie om ergens terug te komen?

Ik denk dat dat niet alleen afhangt van *happy hour*.

Je hebt het vaak tussen 10 en 11 of tussen 11 en 12. En pas vanaf half één begint het feestje pas, dan ga ik er niet al vanaf 10 uur zitten omdat ik dan lekker goedkoop kan drinken. Dan ga ik wel ergens lekker op een terrasje zitten, een colaatje drinken.

Maar als je het weet, kun je zeggen van "we gaan daar heen want daar is nu *happy hour*."

Ja, maar dan alsnog, dan ga ik liever nog even buiten op een terras of zo zitten.

Maar als je een vaste kroeg of bar hebt en je er vaker komt, dan ga je ook eerder daar naartoe omdat het *happy hour* is. Maar als je gewoon ergens heen wilt, ga je niet kijken van waar is er ergens een *happy hour*. Tenzij het dus je stamkroeg is.

In Amersfoort heb je bepaalde groepen die naar een bepaalde kroeg gaan. Iedereen heeft dan toch een eigen kroeg waar hij zich thuisvoelt.

Hoeveel maakt een happy hour uit als je 15 bent?

Ik denk hetzelfde. Ik denk wel iets meer.

Ik denk dat je te maken hebt met de jongere generatie die zegt: "We kunnen daar goedkoop drinken en het kost me dus weinig."

En als het eerder op de avond is, is dat voor hen voordelig.

Nee, denk ik niet, toen ik 15 was, begon het feest ook pas om half één. Daarvoor zaten we nog te tuten en in te drinken en zo. Dat vonden wij gezelliger. Maar ik ging voor het dansen en niet voor het drinken.

Tot hoe laat waren de cafés toen open?

Ik denk tot 4 uur of zo? Ik ben er ook wel voor om de openingstijden te veranderen. De jongeren hebben helemaal geen ritme meer en worden nachtdieren. Dat zie je in de schoolbanken terug. Zeker bij discotheken kan dat goed zijn, om twee uur bijvoorbeeld.

Nee, dat is veel te vroeg, maak er drie uur van.

Dat is best wel vroeg, veel mensen gaan dan buiten staan en zorgen voor overlast.

Dan gaan ze wel ergens in een schuur verder of zo. Daarmee los je het alcoholprobleem niet op. Ik drink tot ik zelf zoiets heb van "ik hoef niet meer", ik ken mijn eigen grenzen. Maar als je de tijden gaat aanpassen, ga je mensen benadelen die wel gewoon goed hun grenzen kennen. Dat zou heel jammer zijn. Ik vind het gewoon heel gezellig, en vanaf één uur begint het echt gezellig te worden. Als het dan om twee uur of half drie dicht zou moeten, vind ik dat niet terecht tegenover de mensen die zich wel kunnen inhouden.

Maar als je eerder zou beginnen?

Daar geloof ik niet in, de kroegen gaan al om elf uur open. De mensen komen nog vanuit de sportkantines en zouden dan nog even een uurtje de stad in kunnen.

De vraag is: wat ben je gewend? Nu ben je gewend om tot heel laat weg te blijven. Als het eerder gezellig wordt, gaan mensen minder lang in de kantine zitten. Als het eerder gezellig wordt, zou het probleem zich op die manier denk ik wel oplossen. Je gaat je tijd dan toch anders indelen.

Ja, maar dat doe je toch al, als je de dag erna belangrijke dingen moet doen. Dan zeg je van "ik ga eerder naar huis."

Maar mensen zoeken die grens wel op, niet iedereen kan die keus maken. Als je het probleem wilt voorkomen, zul je voor sommige mensen die keus moeten maken. Als je de tijd eerder maakt, komen de mensen ook wel, omdat ze wel moeten, het gaat namelijk sluiten anders.

Hetzelfde als in Engeland, daar zijn veel kroegen tot 12 uur open, maar begonnen ze gewoon om vijf uur. Mensen stellen zich daar denk ik gewoon op in. Het zal alleen het alcoholprobleem niet oplossen, het lost alleen op dat jongeren niet zo laat meer op straat zijn en dat er geen rottigheid 's nachts gebeurt. Dingen die voortvloeien uit overmatig alcoholgebruik. De moeders van die kinderen hadden geen zin om hun kinderen telkens 's nachts zo laat op te moeten halen. Maar goed, ik weet niet of het aanpassen van de openingstijden voor jongeren een verschil zou maken in hun alcoholgebruik.

Je verplaatst het probleem weer naar thuis, dan gaan ze thuis meer drinken, omdat de kroegen dichtgaan.

Ik merk twee verschillende gevoelens. Als je de openingstijden vervroegt, bijvoorbeeld naar twee uur, waarbij in het laatste half uur geen alcohol meer geschonken zou worden, zou dat helpen? Los van de alcoholproblematiek, zou dat een aanbeveling zijn voor de gemeente?

Ik vind het wel goed, laatste half uur uitstroom zonder alcohol.

Dat vind ik ook goed ja, maar houd dan wel de openingstijden aan zoals ze nu zijn.

Dan zou ik zeggen drie uur als maximum, en dan moet het eerder gezellig zijn.

Denk je dat dat dan ook gebeurt, als je dat een aantal weken zo zou doen?

Ik denk het wel, want als je pas een uur in de stad bent, ga je wel eerder, omdat je anders maar twee uur hebt om nog te feesten.

Ik vind dat het inderdaad niks doet aan het alcoholprobleem. Het helpt wel met het inschatten van verantwoordelijkheden, van "moet ik nog belangrijke dingen doen morgen." Maar als je even lekker wilt blijven zitten en dat kan niet, dan worden die mensen wel flink benadeeld.

Je hebt ook mensen die al veel te veel gedronken hebben en waar nog steeds drank aan wordt geschonken. Dat is gewoon belachelijk.

Hoe vaak wordt er nou gecontroleerd in de kroeg op doorschenken als iemand al dronken is, bijna nooit. Datzelfde geldt voor te jong drank krijgen.

Kroegen en discotheken mogen net zo goed beboet worden als supermarkten wat betreft het te jong verkopen van alcohol.

Nederland heeft het systeem dat de Voedsel en Waren Autoriteit 90 controleurs heeft die in heel Nederland moeten controleren. Zij kijken naar alcohol- en tabakverkoop. Zij mogen niet uitlokken, maar moeten steekproefsgewijs kijken of zich een strafbare situatie voordoet. Ze komen dus bijna alleen maar juiste situaties tegen. De controleurs weten vaak ook niet waar ze precies naartoe moeten gaan, wat de echte hotspots zijn voor jongeren. Er zijn nu een aantal pilots draaiende waarbij gemeenten hun eigen controleurs opleiden. Maar niemand moet weten wie die controleur is, want dat valt dan ook weer op.

Soort geheim-agentensysteem, je hebt camera's, mobieltjes alles. Als ik te hard rij en ik krijg een boete, is daar ook geen agent bij betrokken geweest. Dus door middel van foto's of video's of zo. Het is denk ik echt belangrijk dat er meer gecontroleerd moet worden op leeftijd bij kroegen en discotheken. Want als iedereen die binnenkomt boven de 18 is, heb je het grote probleem al opgelost. Want die gedragen zich al een stuk volwassener.

Jullie zeggen dus eigenlijk: sterker handhaven op leeftijdsgrenzen, zowel in supermarkten als in de horeca.

Ja, vooral in de kroeg.

Stel je bent 15, en de gemeente zegt: "Onder de 16 kom je er gewoon niet in." Reageer daar eens op als jongere? Ga je dan niet meer, of ga je thuis drinken?

Je probeert het en sommigen laten je wel door, het hangt er dus maar net vanaf op welke plek je komt.

En het hangt ervan af hoe je gekleed bent als meisje, dan wordt het ook al makkelijker.

Zou het dan een effectief middel zijn om het probleem op te lossen? Of zou het bijdragen?

Het zal zeker bijdragen, maar of het het nou oplost. Er moet wel een echte strenge controle zijn. Dus niet dat je als meisje makkelijker binnenkomt, en iedereen moet zich legitimeren. Je moet tegenwoordig toch altijd al een legitimatiebewijs op zak te hebben.

Supermarkten zeggen dat jongeren agressief reageren op een legitimatieverzoek. Wat is jullie reactie?

In het begin zal het wel heviger zijn, die felle reacties, maar na een tijd zal het wel beter worden, als iedereen er wat aan gewend is. Dan wordt het minder.

Nu weten ze dat het over het algemeen wel kan, dus worden ze boos als het niet lukt. Maar als het helemaal nooit lukt, weten ze dat.

Ze proberen door agressief te reageren als hun ernaar gevraagd wordt ook hun zin door te drukken. Er moet een rechte lijn komen waar iedereen zich aan houdt, zonder uitzondering.

Dat moet zowel in de kroeg als in de supermarkt. En als ze het echt alleen maar via hun ouders kunnen krijgen, zijn hun ouders verantwoordelijk.

Ik denk dat het in de supermarkt heel belangrijk is dat de manager verantwoordelijkheid draagt. Bijvoorbeeld bij agressiviteit aan de kassa, zodat hij ingrijpt en de caissière zich veilig voelt. Ik heb wel eens een bijna-diefstal meegemaakt maar ik voelde me veilig, omdat ik wist dat mijn baas er binnen 5 seconden was en achter mij stond. Ik denk dat het heel belangrijk is om de supermarkt instructies te geven dat degene die de leiding heeft, overzicht heeft in de situatie en dat de caissière zich niet verantwoordelijk of bedreigd hoeft te voelen en gewoon haar werk kan doen. Dan is er gewoon veiligheid, dat zou helpen. Consequent handelen.

Moet iedere supermarkt dan een alarmknop en een alarmsysteem hebben?

Nou, wij hebben gewoon een microfoon en dan roep je in code wat er aan de hand is. Dat is niet zo'n heel ingewikkeld systeem. Je hebt ook andere codes, kassa 11 als je 10 hebt. Dat soort dingen. Dat werkt wel goed want dan voel je je ook niet verantwoordelijk als caissière. Je weet dan dat je baas hier verantwoordelijk voor is. En als er dan iemand wegrent, dat je baas jou dan ook vertelt dat het jouw schuld niet is. Hij moet achter je staan als caissière.

Wat zouden dan mogelijkheden zijn om je baas te beïnvloeden vanuit de gemeente? Misschien zijn er ook wel werkgevers die daar niet zo'n zin in hebben namelijk.

Ik neem aan dat als je kijkt naar de supermarkt, dat we het niet hebben over kleine buurtsupers. Ik denk dat die bedrijven ook niet blij zijn met iedere keer een boete voor dezelfde vestiging en dat daar een protocol voor is binnen een bedrijf. De managers moeten namelijk ook gewoon bepaalde regels handhaven die van boven zijn opgelegd. Het is een kleine moeite om deze regel daar gewoon in mee te nemen. Het lijkt mij niet meer dan logisch dat je als leidinggevende bijdraagt aan het zo goed mogelijk uitvoeren van het werk van de mensen onder je, waaronder dus de caissières.

En dat ze ook een soort van cursus kunnen geven over de verkoop van alcohol aan jongeren.

Wordt dat op school ook gedaan dan?

Bij mij op school wel, over drugs- en alcoholverslaving. Dat was zo'n organisatie die met mensen werkt en zo.

Een school kan zelf besluiten om mensen uit te nodigen natuurlijk. Maar je zei net iets over doorschenken. Heb je dat wel eens meegemaakt, dat mensen al te veel op hadden en dat er toch doorverkocht werd aan hen?

Ja, heb wel eens meegemaakt dat mensen niet geweigerd werden terwijl ze al genoeg op hadden.

Maar kun je dat goed zien aan zo'n persoon? Als ik achter zo'n bar zou staan, zou ik zeggen van "ho eens even, je hebt al genoeg op."

Waar leg je de grens dan, want hoe moet je dan zeggen van "die heeft te veel op en die niet."

Ja, maar bij sommige mensen is het wel duidelijk dat ze te veel hebben gehad. Als ze buiten op de grond liggen te kotsen, is het wel duidelijk dat ze te veel op hebben.

Ja, maar dat begint niet bij dat laatste drankje, het begin al een tijd daarvoor. Alleen, het is heel moeilijk wanneer iemand de grens overschrijdt. Maar vaak kun je wel zien aan iemands handelen of gezichtsuitdrukking van "die zit echt aan z'n max."

En agressie dan? Wat dan?

Ja, maar als iemand nu vervelend wordt, omdat hij te veel gedronken heeft, komt er ook iemand die hem eruit zet.

Dat is als anderen last hebben van zijn dronkenschap. Stel, hij doet helemaal normaal, maar krijgt alleen te veel alcohol, dan zet je hem er niet uit.

Maar dan is hij nog niet agressief geworden.

Nee, maar als hij daarna drinken gaat halen, gezellig, en drank krijgt en dan wél agressief wordt.

Het gaat om wat alcohol doet met mensen, dat je als horecagelegenheid daar bijvoorbeeld gaat zeggen van we gaan niet meer schenken.

Maar waar leg je de grens dan, je weet niet wanneer iemand niet meer kan hebben. Stel iemand is gewoon gek aan het doen en iemand: "O, die is dronken, hup eruit." Dan denk je: "Hallo, ik ben gewoon gek aan het doen."

Je weet niet of iemand te veel gedronken heeft als hij bij je aan de bar komt. Dat komt niet door één drankje, dat komt al veel eerder. Maar goed, dat kun je niet bepalen.

Het is ook heel oneerlijk dat mensen die veel op hebben, maar het niet kunnen verbergen, wel uitgezet worden en mensen die het beter weten te verbergen mogen blijven. Het is gewoon veel te moeilijk te controleren. Het gaat om verantwoordelijkheid van jezelf. Ik denk niet dat je kan zeggen van "jij hebt al veel te veel op, jou geven we niet meer."

Als jij gewoon lekker op je barkruk blijft zitten totdat je weg moet en dan niet meer kan lopen, tsja.

Wie is er verantwoordelijk dan?

Dat ben je zelf.

Als een groep jongeren om elf, twaalf uur binnenkomen en de barman ziet dat ze elke tien minuten een rondje komen halen, hoe lang mag je als barman dan doorgaan? Tussen de 16 en 20 ongeveer.

Beveiliging erbij halen en zeggen dat ze die groep even in de gaten moeten houden. Ik vind gewoon echt niet dat je ze eruit kan sturen. Als ze vervelend doen, mogen ze eruit.

Je kunt toch ook gewoon op een rustige manier zeggen van “jongens volgens mij is het goed geweest, ga maar lekker naar huis.”

Vind je dat die verantwoordelijkheid bij de barman ligt?

Deels vind ik van wel.

Wel om er wat van te zeggen, maar niet om te zeggen: “Ik geef jullie niet meer.”

Ze hebben dan genoeg gedronken, zodat ze mentaal niet zo verstandig meer zijn, dus dan moet jij als barman de verstandigste zijn om ervoor te zorgen dat ze niet te veel drinken. Als jij dat dan door hebt, omdat je nuchter bent, moet jij er wat van zeggen anders ben jij ook schuldig vind ik.

Wat ze wel zouden kunnen doen, is van tevoren bij de deur bij mensen die dronken zijn, is ze niet binnenlaten. Dat zie je wel als ze aan komen lopen, en dan kun je zeggen van “nee, jij komt er niet in.”

Stel nou dat er een situatie ontstaat dat mensen die te veel op hebben zo dronken zijn dat het fout gaat. In sommige steden brengt de politie hen thuis bij hun ouders en mogen ze de volgende dag op het bureau komen om erover te praten. Vinden jullie dat wat?

Goed, ouders zijn niet blij als hun kinderen midden in de nacht door de politie worden thuisgebracht. En vervolgens kunnen ze, als het zo vaak gebeurt, verplicht naar een alcoholprogramma gestuurd worden. Zo kun je een gezin vervolgens ook goed in de gaten houden. Zo hebben ouders ook zicht op wat er gebeurt, hopelijk treden ouders daar tegen op. Ouders zitten namelijk helemaal niet op zo'n actie te wachten en al helemaal niet op een boete. Dus dit zou de ouders wel wakker schudden en hen bewust maken van wat hun kinderen doen.

Ouders hebben liever dat hun kind 's nachts thuisgebracht wordt dan dat ze midden in de nacht via de telefoon te horen krijgen dat hun kind zat op het bureau aan het wachten is.

Wat als de kroegbaas de ouders zou bellen als hun kind dronken is?

Zoiets moet gebeuren door een autoriteit, niet door een kroegbaas, vinden ze.

Zou het ook gelden voor de jongeren die al veel problemen hebben of uit probleemgezinnen komen? Dat de ouders boos reageren op de politie op het moment dat ze hun dronken kind thuisbrengen met kreten als “ik bepaal zelf wel hoe ik mijn kind opvoed.”

Die reactie kun je wel hebben.

Ik denk dat er groepen zijn die er inderdaad zeker niet op zitten te wachten dat ze wakker worden gemaakt voor hun dronken kind. Maar dan nog zouden ouders kunnen zeggen van “je hebt me zo laat wakker gemaakt, laat het niet nog eens voorkomen.”

Ik denk dat daar het eigenbelang van ouders ook meespeelt. Als de politie vaker dan drie keer of iets dergelijks een kind thuisbrengt, dan mag er wel eens vaker naar dat gezin

gekeken worden. En dan kan er contact gelegd worden met jongerenwerkers en ondersteunende instanties om zo het probleem bij het gezin op te lossen. Zo kan het gezin ondersteund worden.

Wat zou je ervan vinden om de leeftijdsgrens gewoon helemaal op 18 jaar te zetten?

Nog steeds moet er dan heel streng gecontroleerd worden, want anders werkt het niet. Maar nog steeds kan het vóórkomen dat je oudere vrienden of een zus of een broer hebt die zegt van “ik haal het wel even voor je.”

Ik denk dat het ook deels cultuur is. In Zuid-Europa drinken kinderen wel gewoon een glaasje wijn mee of zo, of dat slecht is, weet ik niet. Maar het gebeurt wel ontspannen, iedereen weet wat mag en het wordt niet als vreemd ervaren.

Als de minimumleeftijd naar 18 gaat, zal het kopen in de supermarkt wel meer stiekem gebeuren en je hebt er daardoor minder zicht op.

Jongeren willen grenzen opzoeken, de grens verlagen zal dan toch niet veel uitmaken.

Je kunt er dan ook beter voor zorgen dat je zicht houdt op de situatie in plaats van alles verbieden.

Je zou kunnen zeggen dat jongeren gaan experimenteren in het jaar dat voor de grens ligt.

Tuurlijk, maar als je dat thuis doet, hebben de ouders er zicht op. Als je het verhoogt, moet er een hele cultuuromslag binnen de jongerencultuur plaatshebben. Want het is natuurlijk ook gewoon stoer om te drinken. Je moet van het idee af onder jongeren dat drinken stoer is.

Zien jullie andere mogelijkheden om die cultuur te veranderen?

Ja, voorlichting op school. Maar zo dat het verplicht is voor iedereen en voor iedere school.

Ik hoor telkens dat het niet helder en niet consequent is allemaal. Normen worden verhoogd, maar worden toch niet nageleefd.

Als het wordt nageleefd, heeft het zin. Op schoolfeesten zijn er bijvoorbeeld leraren die toezicht kunnen houden. Of op schoolfeesten zou je iedereen die bier mag twee bonnetjes mogen geven, wat inhoudt dat ze die avond twee biertjes mogen halen. Er zijn best praktische oplossingen voor.

Op mijn school stond de politie gewoon bij de deur en iedereen die eruitzag alsof hij al gedronken had, kon een blaastest doen en als het nodig was verwijderd worden. Scholieren hielden er rekening mee dat de politie er kon staan, dus hield iedereen zich in.

Iedereen is het ermee eens dat er strenger en consequenter gecontroleerd moet kunnen worden.

Misschien moet er ook wat aan de prijzen gedaan worden, zodat men stopt met alcohol, omdat het gewoon te duur wordt. Ook in de supermarkt.

Als je zegt van “vanaf 18 mag men drinken” met in je achterhoofd dat men een jaar daarvoor begint te experimenteren, dan gedoog je dat alweer min of meer. Je moet gewoon streng de grenzen handhaven die er gesteld zijn. Wil je voor je 16e drinken, dan is dat aan je ouders, maar als jongere moet je er gewoon niet aan kunnen komen.

Iedereen zou één duidelijke lijn moeten trekken dus?

Anders krijg je gedoogbeleid met uitzonderingen zonder duidelijke grens.

Of ouders moeten ook met z'n allen zeggen: "Ook thuis geen alcohol tot je 16e."

Binnenshuis kreeg ik wel eens de mogelijkheid om onder toezicht en verantwoordelijkheid van mijn ouders af en toe een slokje te proberen, terwijl voor buitenshuis de grens wel duidelijk en streng was. Zo is die spanning er ook een beetje vanaf.

Er zijn ook gezinnen waar de ouders veel drinken, de kinderen hebben dan meteen een slecht voorbeeld en zullen misschien ook wel meer gaan drinken. Wordt er ook iets aan gedaan om kinderen in zulke gezinnen te ondersteunen?

Probleemgezinnen zijn wel bekend, maar gezinnen met overmatig drankgebruik zijn lastiger te vinden.

Je moet niet overal een camera op willen hangen. Maar het is wel belangrijk om in openbare ruimten één lijn te trekken. Maar thuis mogen ouders hun eigen lijn trekken, daar moet de overheid van afblijven.

Maar het kan zijn dat de ouders zelf al niet kapabel zijn om hun kinderen op te voeden door drankgebruik, dan moet de overheid wel ingrijpen.

Daar is de jeugdzorg weer voor die door moet krijgen wat er aan de hand is en met een oplossing zal komen. Maar er zijn ook zo veel situaties die gebaseerd zijn op de vrijheid van de ouders, zij mogen hun kind namelijk opvoeden zoals zij willen. Ouders hebben de verantwoordelijkheid daarin. Een oplossing zou zijn om ouders ook voorlichting te geven.

Maar zolang de norm in de supermarkt niet gehandhaafd wordt, gaat het hele feest niet door.

Ik heb op mijn 16^e ook de neiging gehad alcohol te drinken. Mijn moeder was namelijk best makkelijk met alcohol. Ik vond het erg, maar nam het wel over.

We gaan afronden. Als we het hebben over alcohol, jongeren en Amersfoort, zijn er dan nog dingen die jullie willen noemen? Het blijkt in ieder geval alvast dat er veel onduidelijkheid is en dat de grenzen slecht worden nageleefd.

Krijgt Amersfoort ook een speciale handhaver van het alcoholbeleid?

Nee, Amersfoort zit niet in de pilot. Maar Amersfoort krijgt wel intensievere handhaving.

Zijn jullie bereid in de toekomst weer mee te werken aan dit project? We zijn net begonnen met het traject. Zouden we jullie hier nog over mogen benaderen in de toekomst?

(Alle jongeren stemmen hiermee in.)

Bijlage 10: Resultaten focusgroep ouders

Goed dat u er bent allemaal. Mijn naam is Joris van Hoof, van de Universiteit Twente uit Enschede. Ik ben door de gemeente Amersfoort gevraagd om een aantal onderzoeken te doen over alcoholgebruik en jongeren. Dit is Denise van Poppel, zij is beleidsadviseur voor de gemeente. Het gaat een interactief gesprek worden. We hebben een aantal onderzoeken gedaan, waaronder dat waaraan u hebt meegedaan, een vragenlijst. Zo'n zelfde lijst hebben we ook aan jongeren voorgelegd. Ook hebben we met alcoholverstrekkers gesproken. We willen deze bijeenkomst gebruiken om de gemeente wat aanknopingspunten te geven voor hun beleid. Voel u vrij om dingen te zeggen. Misschien zou u nog even kunnen zeggen hoe oud uw kinderen zijn en of ze al uitgaan en wat hun ervaringen zijn met alcohol.

(Meneer H.) Ik heb vijf kinderen van 25(j), 23(j), 21(m), 19(m), 14(m) jaar. Alcohol: zeer uitgaand ja, voornamelijk de oudste twee. De meisjes niet, zij drinken ook nagenoeg niks. De jongens hebben flink leren drinken. De oudste drinkt te veel, daar ben ik ook tegen, maar goed, hij is 25. Hij werkt ook in een kroeg.

(Meneer T.) Ik heb drie kinderen, 17(j), 11(m), 8(j). De oudste wil nog niet echt uitgaan, ben ik blij mee. Alcoholgebruik voor de oudste, ja, maar alleen zoete drankjes, geen bier.

(Mevrouw van B.) Ik heb twee kinderen. 14(m) en verstandelijk gehandicapt, 12(j). Hij heeft nog niks met alcohol. Maar ik hoor wel van veel ouders dat er jongeren zijn met problemen, daarom wil ik ook meedenken.

(Meneer T.) Ik heb drie kinderen. 25(j), 23(j), 20(j). Ze wonen allemaal thuis. De middelste vliegt er bijna uit. Montessoriaans opgevoed, alles met mate en op basis van eigen verantwoordelijkheid en het zelf laten uitzoeken. Ze roken niet. Eén keer gebeld door school tijdens een schoolfeest dat de jongste zoon dronken was, er bleek op zijn kamer alcohol gedronken te zijn. Hier heeft hij een opstel over geschreven en dat besproken op school.

(Mevrouw L.) Ik heb twee zoons van 11 en 16 jaar. Goede kinderen. Geen drank, geen roken, begint nu een beetje uit te gaan.

(Mevrouw V.) Ik heb drie zoons. 11, 13, 14. Oudste lust geen alcohol, andere krijgen wel eens een slokje. Ik maak alcohol bespreekbaar, de gevolgen.

(Meneer W.) Ik heb zes kinderen. 14(m), 12(m), 10(j), 7(m), 2 pleegkinderen: 6(j). Modelkinderen, ze lusten geen alcohol en willen het niet, geen idee voor hoelang nog.

(Mevrouw v/d K.) Ik heb drie kinderen. 17(autistisch,j), 13(m), 8(j). De middelste is gevoelig voor alcohol, m'n vader was alcoholist en mijn ex-man ook. Ik heb bij de jeugdzorg gewerkt. Ik schrik van de hoeveelheden alcohol tegenwoordig bij jongeren.

(Meneer H.) Ik heb twee kinderen. 15(m), 12(j). Geen negatieve ervaringen met alcohol. Dochter heeft geen zin in uitgaan, zal wel veranderen. We hebben het er regelmatig over met ze, ze kennen de gevaren. Thuis bijna geen alcoholgebruik als voorbeeld. Kinderen nemen voorbeelden over. We zijn christelijk en ze zitten op een gereformeerde school vanwege minder alcoholgebruik. Daar op school wordt alcoholgebruik gezien als iets ongebruikelijks, de insteek is totaal anders dan op andere scholen. Dit is dan ook een bewuste keuze en geeft geruststelling.

(Meneer V.) Ik heb twee zonen van 14 en 17 jaar oud. Die van 14 drinkt niet, die andere begint ermee. Vanaf z'n 16^e hebben we een pilsje zo nu en dan toegestaan. Ook hebben we hem bekendgemaakt met wat alcohol met je kan doen, het verschil tussen gebruik en misbruik. Je kunt alles verbieden, maar dan slaat het alleen maar door, denk ik.

(Mevrouw K.) Ik heb 1 zoon van 24 jaar. Ik kom van buiten Nederland. Maar ik heb veel ervaring met alcohol, mijn vader dronk en ik heb een broer verloren aan alcohol. Mijn zoon houdt van uitgaan, ik ben bang dat hij ook aan de alcohol en drugs en aan het roken gaat. Ik ben alleenstaande moeder en hij is patiënt. Hij gebruikt ook medicijn tegen Hepatitis C, dus hij mag het niet eens gebruiken. Ik wil niet dat hij alcohol gebruikt en ik zeg dat ook telkens.

(Meneer W.) Ik heb twee kinderen van 17(j), 15(m) jaar. Jongste drinkt nog niet, de oudste soms en gaat soms uit. Hij drinkt alcohol dan, maar ik weet niet hoeveel. Thuis geen alcohol, buitenshuis wel dus.

(Meneer B.) Ik heb vier kinderen (2 pleegkinderen). 17(j/verstandelijke handicap), 15(m), 12 en 11 (pleegkinderen, die hebben negatieve ervaringen met ouders en alcohol). Ik drink dus ook niet in de buurt van mijn pleegkinderen. Ik werk bij Bureau Jeugdzorg en kom dus ook geregeld in aanraking met jongeren en alcoholproblemen.

We hebben ook aan jongeren (van 12 tot 16 jaar) gevraagd: “Wat vinden jullie ouders van alcoholgebruik?” De helft van de jongeren gaf aan dat hun ouders dat wel goedvonden. Klopt dat beeld?

Het klopt wel denk ik, je laat het thuis wel toe op een bepaalde leeftijd met een bepaalde hoeveelheid. Ik heb het erg in de hand bij mijn zoon.

Als ouders het zelf in de hand hebben, oké. Maar als ze over de grens gaan omdat ze het lekker vinden, dan moeten de ouders het er meer over hebben.

Als je ermee leert opgroeien, dan leer je ermee om te gaan. Als je alles uitsluit, dan heb je kans dat ze er niet mee om kunnen gaan.

Ik heb moeite met de vraagstelling in vragen als “vanaf welke leeftijd krijgt uw kind een eerste slok alcohol of vanaf welke leeftijd mag je ze zelfstandig laten drinken?” Wij hebben niks met een regel van “vanaf deze leeftijd mag je drinken.” Er wordt bij ons niet gedronken. Zij weten gewoon dat dat niet gebeurt, dat is omdat we dat zelf niet willen. Je geeft duidelijk het voorbeeld dat als je wat drinkt, dat je dat met mate doet. Wij verbieden geen alcohol, dat weten ze ook. Ze beginnen op een gegeven moment met hun eigen sociale leven, dus je kunt het ook niet gaan verbieden. Zoals wij het op hen overbrengen hopen we dat het geen gewoonte gaat worden. Als je in het weekend ze leert drinken, dan kan je ze een flesje bier geven, maar de stap naar twee bier per weekend is dan snel genomen. Ik ga mijn kind thuis ook niet leren roken, want dan gaan ze gewoon roken. Dat geldt net zo voor alcohol. Wij geven ze dus ook helemaal niks.

Het wordt nu erg in de media genoemd, vanaf 16 mag je alcohol, daar trekken kinderen zich wel degelijk wat van aan.

Maar omdat de wet zegt dat je vanaf een bepaalde leeftijd alcohol mag kopen, wil nog niet zeggen dat wij daar als ouders aan mee moeten doen.

Het is vaak ook een sociaal gebeuren, je hoort vaak dat je het thuis onder controle hebt. Maar vaak drinken ze natuurlijk ook in voordat ze naar een klassenavond gaan, hoor ik van mijn dochter. Dan kun je het thuis nog wel zo goed geregeld hebben, maar gebeurt het buitenshuis.

Als je niet meedoet, ben je een mietje, dat hoor je heel vaak.

Goed dat je dat noemt, want daar zijn wij met de kinderen al heel vroeg mee begonnen. Juist om ze erop te wijzen dat je niet altijd mee hoeft te doen met de rest. Als de omgeving iets doet wat jij niet wilt, dan ben je geen mietje, dan kom je op voor je eigen mening. Daar zijn we hun hele leven al mee bezig. Maar dat is dus een beslissing die voor hen ook heel moeilijk is. Ik heb voorbeelden van mijn dochter die beslissingen heeft genomen waarbij je erg sterk in je schoenen moet staan.

Ze zei nee, en de meerderheid keerde zich van haar af, maar ze voelde zichzelf dus niet minderwaardig. Ik denk dat je als ouder je kind voor dit soort situaties weerbaar moet maken.

Ik ben tegen regels. Heel lange tijd hebben we het zonder regels gedaan. Degene die thuiskomt, de eerste, neemt het initiatief om voor de avondmaaltijd te zorgen, dat gebeurde altijd zo. Het is belangrijk om je kind bij te brengen van “waar ben ik als kind mee bezig.” Er zijn zoveel impulsen om hen heen namelijk. Het is voor mij niet normaal dat ik elke week een krat bier koop. Als mijn kinderen op een mooie avond als deze een pilsje pakken, heb ik daar geen probleem mee, de jongste is 20. Maar zijn het er drie, dan ga ik vragen wat er aan de hand is. Het is een spel van geven en nemen in de opvoeding. Een kind moet zelf inzien waar hij mee bezig is, en daar geven wij hun de vrijheid in. Ik kan iedereen aanraden om een cursus te volgen over hoe je je baby een leuk kind kunt laten worden. Heel belangrijk is communiceren.

Uw boodschap is communiceren, open houden en zelf dat kwartje laten landen.

Ik hoor overal dat mensen goede communicatie willen met hun kinderen, maar mag je nou niet gewoon drinken verbieden? Ik hoor het nergens. Mijn oudste zoon taalt nergens naar, dus beperken is bij mij nog niet zo ontwikkeld. Hij is 15, bijna 16, en ik wil helemaal niet dat hij gaat drinken. Ik verbied het gewoon.

Ik wil het ook niet, en ik wil ook niet dat hij rookt. En ik zeg: “Als je 16 bent, dan mag je je eerste pilsje drinken”, maar die heeft hij allang op. Dan gaat hij na schooltijd en drinkt hij een halve liter op met z’n tweeën. Zelf drinken wij niet, alleen in het weekend een glaasje wijn ’s avonds. Hij komt om zes uur uit z’n werk en drinkt een Shandy. Ik praat er met hem over dan en dan zeg ik: “Drink overdag ook niet”, en dan doet hij het stiekem. En dan vraag ik me af, hoe kan ik dat nou voorkomen, want als ik het verbied, doet hij het op straat.

Toch vind ik dat je als ouder dingen mag verbieden. Ook al gaat het kind ertegenin, dan ga je er zelf ook tegenin.

Dan leer je dus ook wat je mag zeggen tegen je kind, tot hier en niet verder. Dat kind moet weten wanneer hij te ver gaat. Ik gebruik zelf het werkwoord *moven*, en dan weet het kind dat hij te ver gaat en maar beter op kan houden.

Ik hoor nu enerzijds dat een kind zijn grenzen moet kennen, maar anderzijds, als hij een schoolfeest heeft, gaat hij indrinken met vrienden. Hoe reageert u daarop als ouders?

Ik hoor mezelf terug in dat verhaal van net. Mijn zoon was een tijd terug 14, mijn neefje vond in zijn jaszak een sigaret. Hij zei dat tegen mij. Ik schrok enorm. Je bent moeder en kunt niet constant achter zijn kont aanlopen. Net wat die meneer zei, dus van tot zover en niet verder. Als je met zijn tweeën bent, kun je dat beter in de hand houden. Toen ik merkte dat hij ook ging drinken, wilde ik dat absoluut niet. Ik kan het wel verbieden, maar hij doet het dan toch stiekem.

Je hebt dan wel je grens aangegeven.

Op een gegeven moment ging ik met hem praten, ik had veel verdriet, en toen zei ik tegen hem: “Je bent een mooie jongen. Als je nu gaat drinken, dan is dat het eind van je leven.” Ik laat hem zien dat het je kapot kan maken. Toen gaf hij mij gelijk.

Je moet hem dan kunnen vertrouwen.

Je hebt dan echt een goed gesprek met hem, dus je bent wel echt bezig om goed te communiceren met hem. En het werkt niet meteen natuurlijk, want het is een proces. Je moet weer en weer en weer communiceren.

Iedere keer als ik met hem praat, dan zegt hij dat hij precies weet wat hij aan het doen is. Het is echt gewoon erg moeilijk.

Ik ga even in op de opmerking over dat er niemand sprak over het verbieden. Het is wel degelijk zo. Het is alleen een wisselwerking, aan de ene kant heb je duidelijke regels. Je kunt het alleen niet altijd blijven verbieden, want wat gebeurt er buitenshuis. Probeer ze weerbaar te maken dus.

Ik bedoel eigenlijk niet met verbieden klakkeloos zeggen "het mag niet", want daar zit geen einde aan. Want dan krijg je discussie. Je moet als ouder een visie hebben over wanneer een kind wel mag drinken.

Daar heb ik juist veel problemen mee, het bepalen van een leeftijd waarop het mag. Ik vind het helemaal niet acceptabel. Hoe kun je nou bepalen wanneer je kind klaar is voor zijn eerste slok, zijn eerst glas of zelfs het eerste flesje. Geen discussie dus, je blijft er gewoon vanaf!

Maar als je alleen op die manier blijft communiceren, dan denk ik dat je het averechtse zult bereiken. Je moet er goed over kunnen blijven praten. En daarnaast heb je regels: het mag niet. En je hebt open communicatie met je kinderen, voors en tegens, en dat je het duidelijk maakt. Ze moeten zelf beslissingen kunnen en durven nemen. Zo doe ik dat met mijn dochter ook en zij heeft die keuzen dus kunnen maken. Ze was op een feestje met jongeren van de sportclub, en er vloeide alcohol. Zij heeft alleen telkens de boot afgehouden, dat was voor haar heel moeilijk, maar ze durft daarvoor te kiezen. Ik weet echt wel dat het niet altijd zo blijft. Het gaat dus om een duidelijke combinatie van regels stellen en open communicatie en uiteindelijk psychisch loslaten.

De angst binnen in je hart, heb je die ook uitgesproken naar haar? Dat is heel belangrijk hè, geven en nemen.

Je moet op een gegeven moment leren je kinderen los te laten.

Als je alleen maar loopt te verbieden en hun niet de mogelijkheid geeft om dat wat ze geleerd hebben in de praktijk te brengen, leren ze niks. Dat is ook als basis van vertrouwen. Ze moeten ook verantwoordelijkheid leren te dragen. En de relatie met je kind wordt beter als het kind je vertrouwen niet beschaamd heeft. En zelfs al hebben ze je vertrouwen beschaamd, dan kun je wel boos worden, maar beter kun je een gesprek voeren en vragen wat ze er nou zelf van vinden. Daar moet je open over zijn. Als je echt boos wordt, dan ben je ze kwijt.

Als een van onze kinderen een keer dronken thuis zou komen, zou ik eerst teleurgesteld zijn. Want ik denk niet dat ik echt boos kan zijn, het is een ervaring waar ze doorheen moeten. Want wat nou als ze wel te ver gaan met alcohol, wat zijn dan de gevolgen, dat kan ik ze wel vertellen, maar ze zullen het toch een keer moeten ervaren. Ze zullen het heus nog wel eens horen van ons, maar kwaad worden we niet.

Je moet ergens tussendoor wel je kind ergens vrijlaten om te proberen. Je kunt niet zeggen van "meid je bent 18, probeer eens een slokje."

Eenzijds wordt er gezegd van het leren omgaan versus het verbieden. Maar toch hoorde ik in het begin dat het echt als een probleem wordt ervaren in de omgeving.

Wat mij opvalt, dat in de klas van mijn zoon een aantal jongeren juist de straat op gaan. Ouders zijn vaak niet thuis dan, veel werken. Noem het sleutelkinderen.

Ze zijn vrij om te gaan tot de ouders 's avonds thuiskomen en zijn dan moe en te moe om naar het verhaal van hun kinderen te luisteren. En daar heb ik heel veel moeite mee. Ik ben

wel thuis als mijn kind thuiskomt en dan kan hij zijn verhaal kwijt. Ik merk dat er veel kinderen zijn in zijn klas die bij mij komen om hun verhaal te houden. Dat is een stuk vertrouwen en het is belangrijke communicatie.

Maar ik denk dat het niet alleen de ouders zijn die dat moeten doen.

Nee, niet alleen, maar ik zie een heleboel problemen met kinderen die overdag de straat op gaan en maar gaan spelen. Ze gaan mogelijkheden ontdekken.

Het is ook een laagdrempeligheid van het krijgen van alcohol. Het is heel normaal geworden.

Ik denk dat het inderdaad een heel grote oorzaak is.

Ik zie het nu ook gebeuren in de supermarkt, een jongen van 16 koopt wat breezers en een jongen van 12 staat te juichen. Dan weet ik ook niet wat voor zin dat beleid van 16 of 18 jaar en ouder nou heeft.

Ik heb gemerkt bij heel veel supermarkten dat ze helemaal niet meer naar leeftijden kijken. Als het maar betaald wordt. Maar bij mij in de buurt zijn het juist de kinderen van ouders die niet werken, die de hele dag op straat hangen. Die werken hebben juist wel de aandacht voor de kinderen als ze thuiskomen. Toen wij er kwamen wonen, was hij 10 en ging hij eens met de burens mee. Van ons mocht hij nog niet de straat over, maar met die kinderen moest hij al boodschappen doen voor het huishouden. Dat was daar heel normaal. Toen hoorde ik ook dat ze het gewoon meekregen.

Ik had een keer een flesje bier nodig, omdat ik suddervlees wilde maken, dus ik stuurde mijn zoon om even een flesje te halen. Toen hij net weg was, bedacht ik me dat hij het eigenlijk helemaal niet mag halen. Toen maar gewacht om te kijken of hij ermee terugkwam. En jawel, hij had het meegekregen. En daar heb ik het met hem vervolgens weer over gehad. Hij was het gewoon met mij eens dat ze daar hadden moeten zeggen dat hij nog niet oud genoeg was om dat te kopen.

Bij die kassa zitten mensen van 15, 16, 17. Je moet sterk in je schoenen staan als kassameisje van 16 om te vragen naar identificatie aan iemand. Er komen veel felle reacties als je daarnaar vraagt.

Het typeert, denk ik, wel het probleem dat er een ander kind achter de kassa zit. Dan moet een kind een kind controleren, en dat gaat natuurlijk niet.

Het grote probleem is denk ik dat alcohol overal verkrijgbaar is. Een oplossing is denk ik ouderwetse staatswinkels voor alcohol. Wat voor alcohol dan ook met wat voor percentage dan ook. Het is een stuk bescherming, dat zou met tabak dan ook moeten.

Ik denk dat dat niet zo geregeld moet worden. Op zo'n pakje sigaretten staat dat het dodelijk is en ernaar handelen moeten we zelf. Verbieden helpt niet.

Kinderen van 15, 16 jaar zijn heel gevoelig voor de omgeving. Als ze beginnen met roken, doen ze dat niet, omdat ze dat zo lekker vinden, maar om erbij te horen, laten we eerlijk zijn. Dat geldt ook voor een flesje bier of een flesje wat anders. Dan is het zo makkelijk om met je omgeving mee te gaan En als het dan ook nog makkelijk te verkrijgen is, dan wordt het wel heel makkelijk. Als je daar de eerste drempels al gaat leggen, zoals beperkte beschikbaarheid, dan wordt het al een stuk moeilijker.

Drempels leggen helpt niet. Ik ben blij dat ik in Nederland woon. Ik ben blij dat er bijvoorbeeld softdrugs te verkrijgen zijn hier. Zo creëer je mensen die ervoor zorgen dat het hier goed werkt, maar ik gebruik het niet. Dat is mijn overweging.

Ik vind niet dat je kinderen helemaal aan hun eigen verantwoordelijkheid moet overlaten.

Op een avond werd ik gevraagd of ik mee ging drinken met mijn toenmalige studentenhuis. We hebben allemaal een fles sherry gedronken. En de volgende dag is iedereen hartstikke ziek en vraag je je af waar je nou eigenlijk mee bezig bent.

Maar kun je dat een puber niet laten leren, hoe fout het kan gaan?

Als jij niet zo makkelijk aan die drie flesjes sherry was gekomen, was het ook niet zo ver gekomen.

Maar in andere landen, zoals Noorwegen waar ze staatswinkels met alcohol hebben, werkt het daar? Is het probleem minder in landen waar er enorme belasting over wordt betaald?

Het is daar altijd enorm druk, maar mensen moeten dat zelf weten. Ze moeten het ook leren. Maar op het moment dat ervoor gezorgd wordt dat alcohol en tabakswaar niet overal meer verkrijgbaar zijn, dan dam je het probleem wel in. Het is dan minder makkelijk te koop.

Hoe denken andere ouders daarover?

Iemand zei dat kinderen het voorbeeld van de ouders overnemen. Ik ben het er niet mee eens, het ligt namelijk aan het karakter van het kind. Ik had een vader die veel alcohol gebruikte, maar ik heb er een hekel aan.

Wat ik heel sterk vind, is dat met wie kinderen omgaan, dat dat erg bepaalt of een kind gaat drinken of niet. Dus de vrienden waar ze mee uitgaan. Thuis moeten ze ook kunnen vertellen wat ze buiten het huis doen, want wat ze buiten het huis doen weet ik niet. En als het zo tussendoor ter sprake komt, dan zijn ze veel opener daarover. Dan over die staatswinkels, dat geldt alleen maar voor sterke drank. Als ze daar in Noorwegen, waar die staatswinkels zijn, ergens goedkoop alcohol kunnen krijgen, zoals op boten, dan zuipen ze zich helemaal laveloos. Dat lijkt me ook niet goed.

Het is niet zo dat als je het maar duurder en duurder maakt, dan krijg je uitspattingen. En in Noorwegen is alcohol gewoon heel erg duur. Het gaat erom dat je veel moeite moet doen om eraan te komen.

Als je hoort hoe makkelijk het is om eraan te komen tegenwoordig. En de jongeren hebben ook steeds meer geld te besteden, dus ze kunnen het ook kopen. En als je dan ziet wat ze allemaal verkopen in de supermarkt, sherry, likeur.

Denkt u dat andere ouders zich daar ook bewust van zijn. Ik ben op zoek naar de discrepantie tussen de positieve verhalen die ik hier hoor en het grote probleem dat wordt ervaren met jongeren en alcohol. Als u nou eens in de schoenen gaat staan van die andere ouders, hoe kijkt u er dan tegenaan?

Ik denk een stukje voorlichting dat er mist. Ik heb ook speciaal onderwijs gedaan, groep 7, en had het er wel eens over met de kinderen. En je ziet dat ze allemaal goed naar je luisteren. Ook met de rookcampagne, mensen stoppen niet omdat het slecht is, maar vanwege de sociale druk. Er moet meer voorlichting komen, op school moeten leraren het uitdragen.

*Dus andere ouders zijn zich niet bewust van het probleem.
Het maakt ze misschien niet eens uit.*

Ik denk dat veel ouders ook niet weten wat hun kinderen drinken en hoeveel. Sommigen weten bijvoorbeeld niet wat een breezer is.

Wat we hier bespreken gebruiken we voor beleid. Ik merk nu al dat we niet door één weg te bewandelen alles voor elkaar kunnen krijgen. De rol van de ouder is natuurlijk cruciaal en die kun je niet via regelgeving aanpakken.

Wat ik wel ervaar is dat de voorlichting op de middelbare school goed is. Als ik kijk naar mensen om ons heen, dan denk ik dat er op plekken waar er door ouders amper wordt gedronken, daar wordt op een andere manier met kinderen over alcohol gesproken en er wordt anders in gehandeld. En als het gaat om jongeren die een alcoholprobleem hebben, maar hun ouders zien het niet omdat ze zelf ook veel drinken, dan heb je een probleem. En ik zie het als mijn verantwoording om die ouders daarop te wijzen.

Wat jij zegt over handhaving van de regels in de supermarkt, ik denk dat dat gewoon niet haalbaar is. Op het moment dat er ergens een bepaalde regel wordt ingesteld, wordt er aangegeven dat er niet wordt gecontroleerd. Als je het in de hand wil houden, moet je zeggen: "Niet meer in supermarkten, maar alleen in de slijterij." De handhaving is makkelijker en er staat een volwassen persoon achter de toonbank.

Als de overheid zijn verantwoordelijkheid neemt geven ze een signaal af door het ook alleen maar in de slijterij te laten verkopen.

Er valt me iets op, we begonnen met een gesprek over onze gezinnen en het ging meteen over opvoeding. En ik denk dat daar ook gewoon de oplossing ligt. Die zijn het meest verantwoordelijk.

Op het moment dat je een goede verhouding hebt met je kind, kun je ze best wel sturen. Je kunt ze leren met alcohol om te gaan. Alleen in probleemgevallen is die situatie niet zo en loopt het uit de hand. Als je als gemeente iets wil doen, dan moet je iets met jongerenwerk gaan doen, dat lijkt me veel effectiever.

Als ik in mijn werkomgeving kijk en als ik dan hoor dat ouders van kinderen elke avond een stuk of 10 pilsjes drinken, dan kun je je kinderen toch ook niks meer vertellen.

Wij hebben nooit een druppel alcohol genomen, maar de kinderen doen het nu toch. Het is dus niet altijd de reden.
Maar je hebt wel gelijk verder, als er in het gezin al gebruikt wordt, dan is de kans op misbruik van de kinderen wel groter.

Wat noemen wij misbruik? Als iemand elke avond twee flesjes bier drinkt, vindt hij dat geen misbruik, maar volgens mij ben je gewoon alcoholist.

Twee bier per dag is niet schadelijk, dat is de max. Net als een glas wijn iedere dag, dat is gezond.

Maar niet voor je kind.

Als ik u zo hoor, dan zit het allemaal wel snor bij u. U zegt voorbeeldgebruik is belangrijk, beschikbaarheid is nog een discussiepunt, de prijzen. Wat zijn nog meer factoren die er bij jongeren voor zorgen dat het zo uit de hand loopt?

Reclame en televisie. Ik denk dat dat jongeren heel erg aanspreekt.

Net zoals vroeger die Marlboro-man, hij stoer en zo en dat heeft veel impact gehad. Jongens zijn daar gevoeliger voor merk ik.

Ik zie vaak jongeren buiten staan met een breezer in de hand. Het is zo makkelijk te verkrijgen. Laat het maar niet meer verkrijgbaar zijn in de supermarkt, en de slijter sluit om 6 uur.

Het houdt echt niet op dan, het vermindert misschien alleen.

Wat interessant is denk ik, wat ouders en kinderen te verliezen hebben als ze stoppen met drinken. Voor kinderen is dat sociale status.

Echt, is dat niet gewoon leegte van bestaan? Een soort leegheid?

Wat zou de gemeente dan moeten doen om die ouders er bewust van te laten worden dat een goede opvoeding van wezenlijk belang is voor hun kind, of is dat eigenlijk onmogelijk om dat hun duidelijk te maken?

Ik denk dat het probleem erg ligt in speciaal onderwijs, en daar is te weinig bekend over alcohol. Er wordt daar ook niet over gesproken.

Dan is dat vervolgens de verantwoordelijkheid van de ouders, je kunt niet blind afgaan op de voorlichting die ze op school krijgen. Dat wat ze krijgen is mooi meegenomen.

Kinderen op speciaal onderwijs hebben problemen en zijn vatbaarder voor negatieve invloeden, dus juist daarom zou er daar aandacht aan dit soort problemen besteed moeten worden.

Je hebt te maken met een groep ouders die niet die verantwoordelijkheid nemen. Voor de gemeente heb ik de tip om veel meer met voorlichting te doen. Ook voor de jongere kinderen, al vanaf groep 5 en 6, spelenderwijs leren.

Ik wil graag af dat alles maar in het onderwijs moet worden geknikkerd. Ik snap dat het een makkelijk middel is om jongeren te bereiken. Maar als wat er daar verteld wordt, niet gekoppeld wordt aan wat er thuis gebeurt, dan heeft het gewoon amper zin. Ik ben benieuwd wat de gemeente eraan kan doen dat het nou zo de spuigaten uitloopt. Ik zou denken aan opvoedingsondersteuning en zo. Dan kom je dus aan een taboe, want niemand bemoeit zich met de opvoeding van andermans kinderen. Sowieso bemoeien wij ons niet meer met elkaar.

Als uw kind van 14 bij een ander kind van 14 op een feestje alcohol zou krijgen, zou u die ouders er dan op aanspreken?

Ja, ik heb het laatst gedaan, mijn zusje had Flügel gehaald en gaf hier ook zomaar een van aan mijn dochter van 14. Toen heb ik wel even mot staan maken. Wat ze aan haar eigen dochter geeft moet ze zelf weten.

Mijn nichtje werd 16 jaar en we gingen daar even langs. Stond er daar een fles drank op tafel, bleek dat ze die gekregen had van een vriendin van 15. Ik vraag aan haar ouders van "vinden jullie dat goed? En wat gaan jullie eraan doen?" Ze vonden het niet goed, maar gingen er ook niks aan doen. Daar zit denk ik het probleem, ouders vinden het niet goed, het gebeurt en toch laten ze het gaan.

Dat is een stukje opvoeding waarvan ik denk dat een behoorlijk aantal ouders dat hebben. Ouders willen niet meer de boeman zijn, "stel je voor dat mijn kind mij onaardig vindt." Dus laten ze het gaan.

Dat is denk ik een heel groot probleem. Ik heb zelf ervaren met mijn kinderen dat toen hun vader na een ernstig ongeluk terugkwam (met ernstig hersenletsel), hij hun niet meer de baas was. En daar maakten ze dus gretig gebruik van. Op het moment dat ik er was, waren er grenzen, en ik merkte dat ze gelukkiger waren op het moment dat die grenzen gesteld werden. Het eerste wat ik tegen de schooljuf zei, is dat mijn kind bij haar zou gaan kijken hoe ver hij kon gaan.

Laat het hem niet doen. De volgende week kwam ze vertellen dat ze een conflict gehad had met hem en dat zij gewonnen had. Daar was ik blij mee, daar heeft mijn zoon baat bij.

Als gemeente heb je twee routes. Ten eerste school, dat geldt eigenlijk voor elk onderwerp. En vervolgens zou je ook ouderschaps cursussen op het programma kunnen zetten, maar dan ben je alweer twee generaties verder.

Zou het bij veel ouders ook een gebrek zijn aan feitelijke kennis? Dus dat ze behoefte hebben aan feitelijk voorlichting?

De meeste ouders weten best wel dat alcohol effect heeft op kinderen. Door die postbus 51 filmpjes, dat vond ik een hele goeie campagne. Ik heb mij nooit gerealiseerd dat jongeren nog in ontwikkeling zijn en dat het hun hersenen aantast.

Zou het helpen om zulke dingen meer aan te stippen?

Ja absoluut. Bij roken zijn de reclames allemaal veel agressiever.

Neem de SIRE-reclames, die over vuurwerk. Ik denk dat die heel goed preventief werken.

De vraag is of er op sommige punten nog te weinig kennis bij ouders is?

Het is allemaal een kwestie van voorlichting. Ik heb meegemaakt dat een vriend van mij tijdens het sporten onwel werd, hartinfarct. Ziekenwagen komt erbij, en zij zijn daar een heel protocol aan het afwerken. Ik merk dat ik boos word, omdat ik wil dat ze hem zo snel mogelijk naar het ziekenhuis brengen en niet eerst doktertje gaan spelen. Ik kookte inwendig. Later hoor ik dat ze hem aan het stabiliseren waren. Dat wist ik niet, ik mis wat kennis, dat is op te lossen met voorlichting. Later lees je dat er geweld is tegen ambulancepersoneel, ook dat is dus op te lossen met voorlichting, wat we missen. Dat is met alcoholpreventie dus net zo.

Hersenontwikkeling bij kinderen totdat ze volwassen zijn is allemaal recente kennis die nu bij iedereen in het geheugen gestopt moet worden. We moeten daarmee leren omgaan.

Voorlichting is dus een punt waarmee nog het een en ander bereikt kan worden.

Of stop reclames. Het is ook al verboden om reclame te maken voor tabakswaar, ik denk dat dat een heel goede ontwikkeling is.

Waarom gebeurt dat ook niet met alcohol. Daar zijn jongeren gevoelig voor, dus waarom stoppen we er niet mee.

Het terugbrengen van verkooppunten moet gewoon effect hebben in combinatie met geen reclame in het straatbeeld, goede voorlichting en natuurlijk strenge handhaving van het beleid. En als er ergens iemand de regels overtreedt, dan moeten er harde sancties volgen.

Als ik nu hoor dat als onze jongeren zo doorgaan, we over 30 jaar geen arbeidsbevolking hebben, omdat iedereen lijdt aan Korsakov, dan mag je daar als overheid tegen optreden door te verbieden dat kinderen voor hun 20^e aan de alcohol gaan.

Als kinderen onder de 14 gaan drinken, ben je al bezig om Korsakov te kweken, en dat is het grote probleem.

Het heeft allemaal met marktwerking te maken, als er geen markt is houdt het vanzelf op. Als je reclames hebt, kun je daar mooi op school over praten.

Op het moment dat je je bezighoudt met het alcoholprobleem, zie je die SIRE-reclame. Als je er niet mee bezig bent, dan trek je je niks aan van zo'n SIRE-reclame. Heel leuk, voldoende voorlichting en voldoende campagnes, maar komt het niet door, dan hebben we er niks aan.

Je moet er vroeg mee beginnen en niet pas met 12 jaar, maar vanaf de basisschool. Wat zijn de verleidingen van de maatschappij, daar moet je ze bekend mee maken.

Ik heb veel verschillende dingen gehoord, maar gezien de tijd moeten we richting een afronding, al kunnen we nog wel even doorpraten, zo heb ik het idee. Laten we nog even kort een rondje maken zodat iedereen de kans heeft dingen in te brengen die nog niet aan bod zijn geweest, dan heeft u daar de kans voor nog. Ook vragen we u of u in de toekomst misschien vaker mee wil praten over dit onderwerp om zo de overheid hierin te steunen.

Ik zie bijvoorbeeld ook jongeren op brommertjes die met alcohol in hun hand de straat in komen rijden. In het buitenland worden ze aan de kant gezet, maar hier gebeurde niks.

Wat er uit literatuur bekend is, is dat alle dingen die we nu genoemd hebben met elkaar verbonden zijn. Als je bijvoorbeeld reclame stopt, dan zie dat er wel iets gebeurt met consumptie. Dat geldt ook voor prijsstijgingen en verminderde verkrijgbaarheid.

Ik denk dat degene die het niet meer kan betalen, dat daar de consumptie inzakt. Alleen jongeren hebben zo veel geld tot hun beschikking, dus maakt het niet uit dat het duurder wordt.

Ik hoorde jou net zeggen van de politie, want die doet dus ook niks. Als de politie wat meer in zou grijpen, dan weet men dat het moeilijk is. Nu is het gewoon makkelijk om overal aan te komen en dat is algemeen bekend.

Ik weet vanuit ervaring dat wanneer er een integrale aanpak wordt opgezet, dus meerdere partijen als brandweer, gemeente, scholen, ouders etc., dit samen gaan opzetten, dan zie je dat je een soort cultuurverandering krijgt. Het gaat wel om veel verschillende factoren die invloed hebben op elkaar en op elkaar reageren.

Als er meer van dit soort projecten worden opgezet die op lokaal niveau draaien, hoe lang moet het dan duren voordat gemeentes de overheid kunnen bereiken om iets gewoon een wettelijke standaard te maken?

Waarom kunnen gemeentes geen vuist maken richting landelijke politiek? Daar kunnen wij als lokale eenheden wel over discussiëren, het is alleen wel triest dat dat niet landelijk kan. Het is geen lokaal probleem, maar een landelijk probleem. Er zijn overal problemen.

Economie is belangrijk, ja, maar er is niks zo belangrijk als de toekomst van onze jeugd.

Uiteindelijk is dit nodig. Zo zie je dat met roken ook. Dat duurde een hele tijd voordat men collectief accepteerde dat het slecht was. Daar zijn jaren overheen gegaan.

Het zijn langzame culturele processen inderdaad.

Ik wil nog noemen dat ons allemaal opvalt, dat de regelgeving strenger moet en dat de handhaving gewoon sterker moet.

Ik vind het heel mooi op dit niveau, jammer alleen dat het op landelijk niveau niet gebeurt. Het lijkt wel alsof de overheid er niet bij gebaat is dat het niet wordt opgelost. Omdat ze dus blij zijn met het probleem, omdat ze er zelf profijt uit halen, bijvoorbeeld accijnzen. Daarom lukt het landelijk wellicht niet.

En nog een vraag, volgens mijn herinnering heb ik een vraag gelezen over sluitingstijden, dat mis ik hier, en ik ben heel benieuwd of daar ook wat aan gedaan wordt.

Het blijkt uit literatuur dat sluitingstijden aanpassen een effectief middel is om alcoholgebruik terug te dringen. Er is politiek gezien weinig bereidheid om de sluitingstijden terug te zetten, omdat Amersfoort "zich wil profileren als een studentenstad."

Dus studenten worden meteen weer geassocieerd met alcohol. En dus moeten ze tot 5 uur op stap. Gemeente Amersfoort, jullie laten hier een grote steek vallen. Jullie stimuleren alcohol onder studenten.

Aan de ene kant wil de gemeente er dus wat aan doen, maar aan de andere kant ook totaal niet door hun 'studentenstad'. Die moeten gewoon een draai om hun oren hebben.

Ik vind dat als de gemeente wat wil, dat ze daar ook gewoon volledig achter moeten gaan staan.

Ik heb nog een ding toe te voegen: het drankgebruik binnen sportclubs en sportkantines.

U heeft zeker een punt. Sommige gemeentes kiezen ervoor om tijdens jeugdwedstrijden geen alcohol te schenken. Daarnaast heb je als gemeente een korte tijd om effectief alcoholbeleid op te zetten. Uit onderzoek blijkt daarnaast dat 1% van de jongeren onder de 16 jaar alcohol koopt in sportkantines. U hebt zeker een punt, maar het gros wordt dus op een andere manier verkregen.

Bij sportkantines is het zo dat de mensen die daar achter de bar staan, weten wie er in welk team zit en zo ook weten hoe oud die persoon is.

Er komt ook een landelijke campagne aan om sportkantines voor te lichten.

Het beleid van sportkantines is aangescherpt onlangs in Amersfoort. Ik sta bij de tennisvereniging achter de bar en we moeten een hele handleiding doornemen en een handtekening zetten.

De tijd is bijna op, twee uur hebben we gesproken. Het is goed geweest om hier over te spreken. Dank daarvoor. Het zou zomaar kunnen dat jullie over een paar maanden weer eens gevraagd worden om mee te werken. U staat natuurlijk vrij om ook nu al nee te zeggen. Bedankt voor uw deelname.